5К1.

Бр. 10. — БЪЛГАРСКА БИБЛИОТЕКА — Бр. 10.

ИЗВОРИ ЗА СТАРАТА ИСТОРИЯ И ГЕОГРАФИЯ
НА
ТРАКИЯ И МАКЕДОНИЯ

ИЗБРАХА И ПРѢВЕДОХА

ГАВРИЛЪ И. КАЦАРОВЪ и ДИМИТЪРЪ ДЕЧЕВЪ.

ИЗДАВА БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТѢ
ОТЪ ФОНДЪ „НАПРѢДЪКЪ“.

СОФИЯ
ЦАРСКА ПРИДВОРНА ПЕЧАТНИЦА
1915.

Съдържание.

Стр.

Прѣдговоръ . . . . V— VI

I. Херодотъ . . . . 1— 27

II. Тукидидъ . . . . 28— 40

III. Ксенофонтъ . . . . 41— 81

IV. Скилаксъ . . . . 82 – 84

V. Псевдо-Скимносъ . . . . 85— 89

VI. Страбонъ . . . . 90 –122

VII. Помпоний Мела . . . . 123—127

VIII. Плиний . . . . 128—135

IX. Тацитъ . . . . 136—143

X. Ариан . . . . 144—158

XI. Клавдий Птоломей . . . . 159—177

Приложение . . . . 178—182

Показалецъ . . . . 183—199

Прѣдговоръ.

Книгата, която имаме възможность да поднесемъ на читателитѣ благодарение на съдѣйствието на Българската Академия на наукитѣ, има за цѣль да възбуди интересъ къмъ старата история, география и етнография на българскитѣ земи, като направи достѫпни на по-широкъ крѫгъ читатели извѣстията, които намираме по тая материя у по-важнитѣ антични писатели. Наистина, всѣки, който иска да вникне по-сериозно въ историята на коя и да е епоха, трѣбва да се обърне къмъ самитѣ първоизвори, отъ които историческата наука черпи своя материалъ. Но понеже античнитѣ автори, които засѣгатъ въ съчиненията си нашитѣ земи, сѫ достѫпни у насъ на малцина поради езика си, рѣшихме да съберемъ и прѣведемъ отъ тия автори откъслецитѣ, които ни интересуватъ и да ги снабдимъ съ най-необходимитѣ обяснителни бѣлѣжки, за да се улесни разбирането имъ. Ние не можемъ за сега, при липса на достатъчно подготвени работници, да дадемъ пълна сбирка на античнитѣ извѣстия за Тракия и Македония, както е направилъ академикътъ *В. Латышевъ* за южна Русия и Кавказъ; обаче надѣваме се, че и нашата малка сбирка ще бѫде полезна на всѣки, който иска да вникне по-дълбоко въ старата история на нашитѣ земи.

За прѣвода трѣбва да забѣлѣжимъ, че се придържахме по възможность повече въ оригинала, защото мислимъ, че когато се прѣвеждатъ исторически документи, на първо мѣсто трѣбва да стои точностьта. Сѫщо забѣлѣзваме, че откѫслецитѣ отъ Ксенофонта, Птоломея и илирийскиятъ походъ на Александра

Велики отъ Ариана сѫ прѣведени отъ Д. Дечевъ, а останалитѣ автори отъ менъ.

Ние се надѣваме, че обстоятелствата скоро ще ни позволятъ да издадемъ въ отдѣлно приложение и пояснителни карти къмъ настоящата книга. За сега читательтъ ще може да си служи и съ по-нови карти, защото въ обяснителнитѣ бѣлѣжки се указватъ, до колкото е възможно, новитѣ имена, които съотвѣтствуватъ на античнитѣ градове и мѣстности.

София, 10 септември 1915 г.

Г. И. Кацаровъ.

ДРЕВНА
ТРАКИЯ И МАКЕДОНИЯ

Извори за старата история и география на Тракия и Македония.

I. Херодотъ.

Херодотъ отъ Халикарнасъ, род. ок. 484 год. пр. Хр., умрѣлъ ок. 425 г., баща на историята и етнографията. Въ врѣме на дългитѣ си пѫтувания събиралъ градиво за историята си: въ Египетъ достигналъ до Елефантина, билъ въ Тиръ, Сирия, сѣверна Арабия, въ Вавилонъ, Суза, а може би и въ Екбатана; посѣтилъ Тракия, Македония, сѣверния брѣгъ на Черно море, Кирена въ Африка, а вѣроятно и Сицилия.

Въ своята история (ἱστορίαι, 9 книги) излага борбата между гърцитѣ и източнитѣ народи въ всичкитѣ ѝ стадии. При това вплита многобройни епизоди и отклонения по най-разнообразни прѣдмети. Него интересува всичко: история и география, лица и събития, прѣдания, мити и сказания, паметници, нрави и обичаи, жилища, облѣкло и въоръжение и пр.

Херодотъ вѣрва въ сѫдбата и гнѣва на боговетѣ, които завиждатъ на хората и имъ пращатъ нещастия. Но понеже Херодотъ е доживѣлъ и врѣмето, когато въ Гърция почва да се събужда критиката и рационализмътъ, то и у него срѣщаме тукъ-тамъ рационалистични идеи.

Въ основа на нашия прѣводъ лежи коментираното издание на Херодота отъ *H. Stein*. —

1. *За хиперборейцитѣ.*

IV 33.... Делийцитѣ, разказватъ, че отъ хиперборейцитѣ[1]) се донасятъ у скититѣ свещени дарове, увити въ пшенична слама; отъ скититѣ ги приема съсѣдниятъ народъ и ги прѣдава на слѣдния поредъ народъ и така отъ народъ на народъ се прѣдаватъ на западъ чакъ до Адрия; отъ тука се изпращатъ къмъ югъ и най-напрѣдъ отъ гърцитѣ ги приематъ додонцитѣ; послѣ слизатъ къмъ Малийския заливъ и прѣминаватъ въ Евбея, дѣто даровете се прѣнасятъ отъ градъ въ градъ чакъ до Каристъ; отъ тука прѣскачатъ Андросъ, защото каристянитѣ ги занасятъ въ Теносъ, а теносцитѣ въ Делосъ. Така тия дарове дохождатъ до Делосъ, както казватъ делийцитѣ. Първоначално, обаче, хиперборейцитѣ пратили двѣ дѣвойки, които делийцитѣ наричатъ Хипероха и Лаодика, за да отнесатъ свещенитѣ дарове; заедно съ тѣхъ за сигурность пратили като спжтници петима мжже отъ съгражданитѣ си; сега тѣ се наричатъ *Перфереи* и се ползуватъ въ Делосъ съ голѣма почитъ. Но понеже изпратенитѣ спжтници не се върнали назадъ, хиперборейцитѣ се уплашили, да не би винаги да не се врыщатъ пратеницитѣ имъ; затова отъ тогава насамъ увиватъ даровете въ пшенична слама и ги донасятъ на границитѣ на земята си, молейки усърдно съсѣдитѣ си, да прѣпратятъ по-нататъкъ на другъ народъ даровете. Така се прѣпращатъ все по-надалечъ и по-надалечъ и най-послѣ достигатъ въ Делосъ. Азъ зная и другъ обичай, подобенъ на тия свещени дарове; а именно, че тракийскитѣ и пеонскитѣ жени, когато жъртвуватъ на царица Артемида, не поднасятъ даровете си безъ пшенична слама. Така вършатъ тия жени.

---

[1]) Вѣрата въ хиперборейцитѣ има свръзка съ религията на старитѣ тракийци; ср. Пер. спис. LXVI 130. Подробности у *Daebritz*, Pauly-Wissowa, Realenc. klass. Al. IX 258 сл.

34. Въ честь на тия хиперборейски дѣвици, умрѣли въ Делосъ, делийскитѣ дѣвици и юноши си стрижатъ коситѣ. Дѣвойкитѣ прѣди сватбата си отрѣзватъ кждрица, намотаватъ я на вретено и я поставятъ на гроба имъ. Самиятъ гробъ се намира въ храма на Артемида, като влизашъ въ него отъ лѣва страна; отгорѣ му расте маслина. Делийскитѣ юноши пъкъ увиватъ кждрицата си около клонче и така я поставятъ върху гроба на хиперборейскитѣ дѣвици.

2. *Рѣка Истъръ.*

IV 48. Истъръ, най-голѣмата отъ всички намъ извѣстни рѣки, е еднакво голѣмъ и лѣтѣ и зимѣ. Той е първата рѣка на западъ въ скитската страна; толкова голѣмъ става, защото въ него се вливатъ и други рѣки. Особно голѣмъ го правятъ слѣднитѣ рѣки: прѣди всичко петьтѣ голѣми рѣки, които текатъ

прѣзъ Скития: едната, наричана отъ скититѣ Пората, а отъ гърцитѣ Пиретъ, послѣ Тиарантъ, Араръ, Напарисъ и Ордесъ[2]. Първата отъ изброенитѣ рѣки е голѣма, тече на изтокъ и съединява водитѣ си съ Истъръ; споменатата на второ мѣсто Тиарантъ тече повече къмъ западъ и е по-малка отъ първата; Араръ, Напарисъ и Ордесъ се вливатъ въ Истъръ помежду тия двѣ рѣки.

49. Тия сж скитскитѣ рѣки, които пълнятъ Истъръ. Въ него се влива и рѣка Марисъ[3], която иде отъ земята на агатирситѣ. Отъ височинитѣ на Хемусъ текатъ други три голѣми рѣки къмъ сѣверъ и се вливатъ въ него: Атлантъ, Аврасъ и Тибисисъ[4]. Прѣзъ Тракия и прѣзъ земята на тракийскитѣ кробизи текатъ и се вливатъ въ него Атрисъ, Ноесъ и Артанесъ[5]. Отъ земята на пеонцитѣ и планината Родопи тече рѣка Ский[6], прорѣзва по срѣдата Хемусъ и се влива въ Истъръ. Отъ Илирия тече рѣка Ангросъ къмъ сѣверъ, влиза въ Трибалското поле, дѣто се втича въ Бронгосъ, а Бронгосъ[7] се втича въ Истъръ. Така Истъръ приема тия двѣ рѣки, които сж голѣми. А пъкъ отъ страната, която е надъ омбрикийцитѣ, текатъ къмъ сѣверъ рѣкитѣ Карписъ и Алписъ[8] и тѣй сжщо се вливатъ въ Истъръ. Истъръ тече прѣзъ цѣла Европа, като извира отъ земята на келтитѣ, които сж на западъ слѣдъ кинетитѣ[9] най-крайниятъ народъ въ Европа.

II 33 . . . Рѣка Истъръ извира у келтитѣ и то при града Пирене и тече прѣзъ срѣдата на цѣла Европа. Келтитѣ се намиратъ отвждъ Херкулесовитѣ стълбове и сж съсѣди на кинесиитѣ, които отъ всички народи въ Европа живѣятъ на западъ най-надалечъ. Истъръ, слѣдъ като протича цѣла Европа, се втича въ Евксинския Понтъ на мѣстото, дѣто се намира Истрия, милетска колония. Истъръ е познатъ на мнозина, понеже тече прѣзъ обитаеми земи, а за изворитѣ на Нилъ никой не може да каже нѣщо, защото Ливия, прѣзъ която тече, е необитаема и пуста.

---

[2] Пората, дн. Прутъ; Тиарантъ може би Серетъ; Ордесъ — Аргишъ; другитѣ рѣки не могатъ да се опрѣдѣлятъ; Херодотъ не познава добрѣ тая мѣстность.

[3] Дн. Марошъ.

[4] Херодотъ грѣши; тия три рѣки сж сѣверни притоци на Дунавъ; Атлантъ е може би Алута (Алтъ), Аврасъ (Ἄβρας) — Жилъ, Тибисисъ — Темешъ.

[5] Ἄθρυς — Янтра; Ноесъ, може би Осъмъ; Артанесъ — може би Ломъ.

[6] Искъръ; ср. *Младеновъ*, Спис. Бълг. Акад. X 49.

[7] Ангросъ — сръбска Морава съ Ибаръ; Бронгосъ — Морава.

[8] На сѣверъ отъ умбритѣ географскитѣ познания на Херодота прѣставатъ; подъ Карписъ и Алписъ по-скоро трѣбва да се разбиратъ планинитѣ Καρπάτης и Ἄλπεις.

[9] Κύνητες не могатъ да се опрѣдѣлятъ; обитавали може би западния или сѣверозападния брѣгъ на Пиринейски полуостровъ.

3. *Походътъ на Дария прѣзъ Тракия противъ скититѣ; за гетитѣ и агатирситѣ.*

IV 85. Когато Дарий въ похода си отъ Суза[10] стигналъ при Халкедонъ на Босфора, дѣто билъ направенъ мостътъ, качилъ се тука на единъ корабъ и отплувалъ къмъ тъй нареченитѣ Кианеи, които едно врѣме блуждаяли, както казватъ елинитѣ. Той се качилъ на носа имъ и гледалъ Понта, който дѣйствително заслужава да се види, защото е най-чуденъ отъ всички морета. Дължината му е 11100 стадии, а ширината му тамъ, дѣто е най-широкъ, 3300 стадии. Устието на това море има ширина 4 стадии; дължината на устието, т. е. протокътъ, който се нарича Босфоръ, дѣто именно билъ построенъ мостътъ, е 120 стадии. Босфорътъ се простира до Пропонтида. Пропонтида, която е широка 500 стадии и дълга 1400 стадии, се изтича въ Хелеспонта, който е тѣсенъ 7 стадии, а дълъгъ 400 стадии. Той се излива въ широко море, което се нарича Егейско.

87. Дарий, слѣдъ като разгледалъ Понта, върналъ се назадъ къмъ моста, който билъ съграденъ отъ самиеца Мандрокълъ[11]. Като разгледалъ и Босфора, издигналъ тамъ[12] два стълба отъ бѣлъ камъкъ и накаралъ да надпишатъ, на едната страна по асирийски, на другата по грънки, имената на всички народи, що водѣлъ съ себе си. Тѣ били на брой 700000 заедно съ конницата, безъ морската войска; кораби били събрани 600. Тия стълбове византийцитѣ по-сетнѣ прѣнесли въ града си и ги употрѣбили за олтаря на Артемида Ортосия, съ изключение

---

[10] За да мине въ Европа и да иде противъ скититѣ; походътъ противъ скититѣ пада вѣроятно 511/10 г. пр. Хр.

[11] Самоски строитель, който построилъ корабния мостъ прѣзъ Босфора, за да мине въ Европа войската на Дария.

[12] На западния брѣгъ на Босфора.

на единъ камъкъ, който останалъ при храма на Диониса въ Византия и е пъленъ съ асирийско писмо. Мѣстото на Босфора, дѣто Дарий построилъ моста, се намира, както прѣдполагамъ, въ срѣдата[13] между Византия и светилището[14] при устието на Босфора.

89. Дарий, слѣдъ като надарилъ Мандрокла, миналъ въ Европа и заповѣдалъ на йонийцитѣ да отплуватъ по Понта за рѣка Истъръ, а като стигнатъ тамъ, да построятъ мостъ на рѣката и да го чакатъ; флотата водѣли йонийци, еолийци и хелеспонтийци. И тъй войницитѣ съ корабитѣ минали покрай Кианеитѣ[15] и отплували право къмъ Истъръ и слѣдъ това плували два дена пжть отъ морето нагорѣ по рѣката; на тѣсното мѣсто на рѣката, дѣто тя се раздѣля на ржкави, войската построила мостъ. Дарий пъкъ, като миналъ Босфора по корабния мостъ, тръгналъ прѣзъ Тракия и стигналъ при изворитѣ на рѣка Теаръ, дѣто билъ на станъ три дена[16].

90. Рѣка Теаръ, както казватъ околнитѣ жители, е твърдѣ добра и притежава всички лѣчебни качества, а особно лѣкува крастата у хора и коне. Тя има 38 извора, които всички избликватъ отъ една и сжща скала; едни отъ тѣхъ сж топли, други — студени. Пжтьтъ до тѣхъ отъ града Херайонъ при Перинтъ и отъ Аполония при Евксинския Понтъ е еднакво дълъгъ, именно два дена. Тоя Теаръ се влива въ Контадесдосъ, Контадесдосъ — въ Агрианесъ, Агрианесъ — въ Хебъръ, послѣдниятъ — въ морето при града Еносъ.

91. Когато Дарий стигналъ при тая рѣка и се разположилъ на станъ, възхитилъ се отъ рѣката и издигналъ и тукъ стълбъ съ слѣдния надписъ: „изворитѣ на Теаръ даватъ най-добра и най-хубава вода отъ всички рѣки; тѣхъ достигна въ своя походъ противъ скититѣ най-добриятъ и най-хубавиятъ

---

[13] Мостътъ навѣрно свързвалъ мѣстата, дѣто днесъ се намиратъ Анадоли-Хисаръ и Румели-хисаръ.

[14] Светилището на Ζεὺς Οὔριος въ областьта на Калхедонъ (при Анадоли-Каракъ).

[15] Кианеи = тъмни (скали); двѣ скали въ сѣверното устие на Босфора, които играятъ роля въ грънкитѣ сказания (Планкти, Πλαγκταί у Хомеръ, Одис. μ 61; наричали ги и Συμπληγάδες, Симплегади).

[16] За похода на Дария въ Тракия ср. приложението въ края на книгата.

отъ всички човѣци, Дарий, синъ на Хистаспа, царь на перситѣ и на цѣла Азия“. Това било написано тамъ.

92. Дарий тръгналъ отъ тука и достигналъ една друга рѣка съ име Артескосъ, която тече прѣзъ земята на одриситѣ. Като дошълъ при тая рѣка, направилъ слѣдното: показалъ едно мѣсто на войската и заповѣдалъ, щото всѣки войникъ, като мине край това мѣсто, да хвърли тамъ единъ камъкъ. Като извършила това войската, оставилъ тамъ голѣми хълмове отъ камъни и тръгналъ съ войската по-нататъкъ.

93. Прѣди да достигне Истъръ, покорява най-първо гетитѣ, които вѣрвали въ безсмъртието си. Тракийцитѣ отъ Салмидесъ и тъй нареченитѣ кирмиани и нипсеи, които живѣятъ надъ градоветѣ Аполония и Месемврия, безъ бой се прѣдали на Дария; а пъкъ гетитѣ, които безумно се противопоставили, веднага били покорени: тѣ сѫ най-храбри и най-справедливи отъ тракийцитѣ.

94. За безсмъртието си така мислятъ: тѣ не вѣрватъ, че умиратъ, ами че умрѣлиятъ отива при бога (δαίμονα) Салмоксисъ[17]. Едни отъ тѣхъ го наричатъ сѫщо Гебелеизисъ. Всѣки петь години избиратъ съ жрѣбие помежду си едного, когото пращатъ пратеникъ при Салмоксисъ, и му порѫчватъ това, отъ което всѣки пѫть се нуждаятъ. Изпращатъ го по тоя начинъ: нѣколцина отъ тѣхъ, отредени за това, държатъ три копия, други пъкъ улавятъ пратеника за краката и рѫцѣтѣ, размахватъ го въ въздуха и го хвърлятъ върху копията; ако умре, прободенъ отъ тѣхъ, вѣрватъ, че богъ имъ е благосклоненъ; ако не умре, тѣ обвиняватъ пратеника и казватъ, че е лошъ човѣкъ; слѣдъ като сѫ го обвинили, пращатъ другиго; порѫчки, обаче, му даватъ, додѣ е още живъ. Сѫщитѣ тия тракийци хвърлятъ стрѣли нагорѣ къмъ небето срѣщу гърма и свѣткавицата и заплашватъ бога, вѣрвайки, че нѣма други богъ освѣнъ тѣхния.

95. Както се научавамъ отъ гърцитѣ, които живѣятъ по Хелеспонта и Понта, тоя Салмоксисъ, бидейки човѣкъ, билъ робъ въ Самосъ, и то на Питагора, сина на Мнесарха. Слѣдъ като билъ освободенъ, спечелилъ си много богатство, съ което се върналъ у дома си. Понеже тракийцитѣ живѣяли злѣ и били глупавички, тоя Салмоксисъ, който познавалъ йонийския начинъ на живота и по-изтънчени нрави, отколкото тракийскитѣ, понеже се събиралъ съ елинитѣ и съ Питагора, единъ отъ първитѣ гръцки мѫдреци, си съградилъ една зала, въ която приемалъ на госте първенцитѣ граждани, па ги угощавалъ и училъ, че нито той самъ, нито сътрапезницитѣ му, нито потомцитѣ имъ ще умратъ нѣкога, ами ще отидатъ на едно мѣсто, дѣто ще живѣятъ вѣчно и ще иматъ всички блага. Додѣто вършелъ и говорѣлъ това, накаралъ да му направятъ подземно жилище, и когато било готово, изчезналъ за тракийцитѣ и слѣзълъ долу въ подземното си жилище, дѣто прѣкаралъ три години. А тѣ тѫгували за него и го оплаквали като умрѣлъ. Но на четвъртата година той отново се явилъ между тракийцитѣ и така тѣ повѣрвали въ това, което имъ говорилъ Салмоксисъ.

96. Това направилъ той, както казватъ. Азъ пъкъ относително подземното жилище не искамъ да не вѣрвамъ, но не мога и много да вѣрвамъ. Азъ мисля, че тоя Салмоксисъ е живѣлъ много години прѣди Питагора. Дали е сѫществувалъ нѣкой човѣкъ Салмоксисъ, или той е нѣкой домашенъ богъ (δαίμων) на гетитѣ, нѣма да разискваме.

97. И тъй гетитѣ, които иматъ такава вѣра, като били покорени отъ перситѣ, послѣдвали другата войска. Когато Дарий заедно съ пѣшата си войска пристигналъ до рѣка Истъръ, прѣминали я всички и Дарий заповѣдалъ на йонийцитѣ да развалятъ моста и да го послѣдватъ по суша заедно съ войската отъ корабитѣ.

IV 104. Агатирситѣ[18] сѫ твърдѣ изнѣжени и много обичатъ да носятъ златни украси; отъ женитѣ си се ползуватъ общо, за да бѫдатъ помежду си братя и като сродници да не чувствуватъ единъ къмъ другъ нито зависть нито вражда. Останалитѣ имъ обичаи сѫ сродни съ тракийскитѣ.

125. . . . Когато агатирситѣ видѣли, че тѣхнитѣ съсѣди сѫ изплашени и бѣгатъ отъ скититѣ, пратили при скититѣ, прѣди да нахлуятъ въ страната имъ, единъ пратеникъ да имъ заповѣда да не минаватъ границитѣ имъ и да ги прѣдупрѣди, че ако се опитатъ да нахлуятъ, ще трѣбва най-напрѣдъ да се биятъ съ тѣхъ. Това имъ извѣстили агатирситѣ и пратили

---

[17] Ср. *Г. И. Кацаровъ*, Годиш. на Соф. Унив. III 153 сл.

[18] Агатирситѣ живѣяли въ днешно Седмиградско; ср. *Г. И. Кацаровъ*, Битътъ на тракитѣ, въ Сб. Бълг. Ак. на Наукитѣ I, 10.

войската си на границитѣ си, като се били рѣшили да отблъснатъ нападателитѣ. Меланхленцитѣ, андрофагитѣ и невритѣ, слѣдъ като нахлули въ земята имъ персийцитѣ заедно съ скититѣ, не искали да се бранятъ съ сила, забравили своитѣ заканвания и изплашени бѣгали все по-надалечъ и по-надалечъ къмъ сѣверъ, въ пустинята. А скититѣ не влѣзли вече въ земята на агатирситѣ, понеже послѣднитѣ имъ запрѣтили това, ами отъ земята на невритѣ повели персийцитѣ въ своята земя.

IV 74. Въ скитската зема расте конопъ, който много прилича на лена, освѣнъ по височина и дебелина; въ това отношение конопътъ далечъ надминава лена. Той расте въ диво състояние, а сжщо и се сѣе. Отъ него тракийцитѣ правятъ дрехи, които много приличатъ на лененитѣ, тъй щото тоя, който не го познава добрѣ, не може да различи, лененъ ли е платътъ или конопенъ. Който никога не е видѣлъ конопъ, той ще смѣта платà за лененъ.

4. *Нрави и обичаи на тракийцитѣ; пеонцитѣ, покоряването имъ отъ Мегабаза, тѣхнитѣ наколни селища.*

V 1. Персийската войска, която Дарий оставилъ въ Европа подъ прѣдводителството на Мегабаза, покорила между хелеспонтийскитѣ жители най-напрѣдъ перинтийцитѣ, които не искали да се подчинятъ на Дария; съ тѣхъ по-рано пеонцитѣ се отнесли жестоко. Пеонцитѣ именно, които живѣятъ при Стримонъ, получили отъ бога слѣдното прѣдсказание: да идатъ на война противъ перинтийцитѣ и, ако послѣднитѣ имъ излѣзатъ на срѣща и ги извикатъ съ високъ гласъ по име, да ги нападнатъ; ако не ги викнатъ, да не нападатъ. Пеонцитѣ постжпили така. Когато перинтийцитѣ се разположили противъ тѣхъ въ прѣдградието, станало тройно единоборство по взаимно съгласие: оставили да се сражаватъ човѣкъ съ човѣкъ, конь съ конь и куче съ куче. Когато перинтийцитѣ побѣдили въ двѣтѣ борби и отъ радость почнали да пѣятъ пеанъ[19]), пеонцитѣ помислили, че това е смисъльта на божието прѣдсказание и така приблизи-

---

[19]) Въ побѣдната пѣсень (пеана) се повтарятъ думитѣ ἰὴ Παιών, ἰὴ Παιών (Παιάν, Παιήων), които неприятельтъ разбралъ като „ела Пеоне“, т. е. като изпълнение на дадения отъ Бога оракулъ.

телно си рекли по между си: „сега би трѣбвало да се изпълни божата заповѣдь; сега ни прѣдстои работа“. Така тѣ нападнали перинтийцитѣ, които пѣли пеана, нанесли имъ голѣмо поражение и оставили малцина отъ тѣхъ живи.

2. Това именно изпатили по-рано отъ пеонцитѣ. Сега перинтийцитѣ храбро се сражавали за свободата си, но персийцитѣ съ Мегабаза ги надвили съ численото си надмощие. Слѣдъ като билъ покоренъ Перинтъ, Мегабазъ тръгналъ съ войската си прѣзъ Тракия и покорилъ подъ властьта на царя всички градове и племена, които живѣятъ тамъ, защото тъй му билъ заповѣдалъ Дарий, а именно да покори Тракия.

3. Тракийскиятъ народъ слѣдъ индийския е най-голѣмъ. Ако той се съединѣше подъ единъ господарь и ако бѣше единодушенъ, той би билъ, споредъ моето мнѣние, непобѣдимъ и много по-силенъ отъ всички народи. Но това е невъзможно и надали може да стане нѣкога; и затова сж слаби. Тракийцитѣ носятъ много имена, всѣко племе споредъ страната си; но всички тѣ иматъ приблизително еднакви обичаи въ всѣко отношение, съ изключение на гетитѣ, травситѣ[20]) и тракийцитѣ, които живѣятъ надъ крестонитѣ[21]).

4. Това, що вършатъ гетитѣ, които вѣрватъ въ своето безсмъртие, казахъ по-рано. Травситѣ постжпватъ въ всичко друго както останалитѣ тракийци; само при раждане и смърть вършатъ слѣдното: сроднидитѣ насѣдватъ около новородения и го оплакватъ, че толкова много злини трѣбва да изтърпи, щомъ веднажъ се е родилъ, и при това изреждатъ всички човѣшки патила; умрѣлия пъкъ погребватъ въ земята съ радость и веселие, като казватъ, че се е отървалъ отъ всички злини и живѣе въ пълно блаженство.

5. Тия, които живѣятъ надъ крестонцитѣ, постжпватъ така: всѣки има много жени; ако нѣкой умре, става голѣмъ споръ между женитѣ, па и приятелитѣ страшно се мжчатъ да узнаятъ, коя отъ женитѣ е била на умрѣлия мжжъ най-любима. И тази, на която се признае тая честь, тържествено се занася отъ мжже и жени на гроба, дѣто я принася въ жъртва най-близкиятъ ѝ роднина и слѣдъ това се погребва заедно съ мжжа си. А пъкъ оста-

---

[20]) Травситѣ живѣяли въ Родопитѣ на изтокъ отъ срѣдното течение на Места.

[21]) Крестонитѣ — по изворитѣ на р. Ехейдоръ (дн. Галикó).

налитѣ жени скърбятъ твърдѣ много, защото това е за тѣхъ най-голѣмъ позоръ.

6. Останалитѣ тракийци иматъ слѣднитѣ обичаи: тѣ продаватъ дѣцата си въ робство на чужбина; дѣвицитѣ не ги пазятъ, ами ги оставятъ да се сношаватъ съ мѫжетѣ по свой изборъ; напротивъ омѫженитѣ жени пазятъ строго; тѣ си купуватъ женитѣ отъ родителитѣ имъ срѣщу много пари. Да бѫдешъ нашаренъ съ бѣлѣзи, счита се благородно; който нѣма бѣлѣзи, не е благороденъ. Да стоишъ празденъ, това се смѣта най-хубаво, да обработвашъ полето — най-безчестно, да живѣешъ отъ война и грабежъ — най-хубаво. Това сѫ най-забѣлѣжителнитѣ имъ обичаи.

7. Отъ боговетѣ почитатъ само тия: Аресъ, Дионисъ и Артемида[22]). Отдѣлно отъ народа царетѣ почитатъ Хермеса повече отъ всички богове, кълнятъ се само въ негово име и изкарватъ отъ него своя произходъ.

8. Богатитѣ се погребватъ така: трупа държатъ изложенъ три дни наредъ; колятъ разни жертвени животни и се угощаватъ, слѣдъ като по-рано сѫ оплакали умрѣлия; слѣдъ това го погребватъ, като го изгарятъ или просто заравятъ въ земята[23]). Послѣ издигатъ могила и устройватъ разни състезателни игри, при това най-голѣми награди се опрѣдѣлятъ за единоборство споредъ значението му[24]). Такова е погребението на тракийцитѣ.

10. Тракийцитѣ казватъ, че страната отвѫдъ Истъръ е заета отъ пчели и затова не е възможно да се иде понататъкъ. Тия разкази ми се виждатъ невѣроятни, понеже тия животни, както е извѣстно не понасятъ студъ; азъ мисля, че земитѣ на сѣверъ сѫ необитаеми поради студа. Това разказватъ за тая область; крайморскитѣ й части Мегабазъ покорилъ подъ персийска власть.

---

[22]) Артемида е тракийската Бендида: ср. Изв. Историч. друж. II 30.

[23]) Въ текста четемъ: ἔπειτα δὲ θάπτουσι κατακαύσαντες ἢ ἄλλως γῇ κρύψαντες. Семеновъ въ Woch. Klass. Phil. 1911 № 52 стр. 1429 прѣдлага вмѣсто ἄλλως, което не дава задоволителна смисълъ, да се чете ἁπλῶς. Тая лека поправка може да се приеме.

[24]) т. е. по-малки награди се опрѣдѣлятъ за такива състезания, въ които участвуватъ повече души; а пъкъ най-голѣми награди се даватъ за отдѣлни състезания (напр. борба, бой съ мечь) между двамина, и наградата се опрѣдѣля споредъ мѫчнотията на състезанието.

12. Слѣдната случка възбудила у Дария силно желание да заповѣда Мегабазу да покори пеонцитѣ и да ги прѣсели отъ Европа въ Азия: двама пеонци, Пигретъ и Мантиесъ, слѣдъ като Дарий прѣминалъ въ Азия, сами пожелали да станатъ владѣтели на пеонцитѣ и затова дошли въ Сарди заедно съ сестра си, една едра и хубава жена. Тѣ извардили момента, когато Дарий отседналъ въ прѣдградието на Лидийската столица, за да сѫди, и направили слѣдното: накичили сестра си, колкото могли най-хубаво, и я пратили съ сѫдъ на главата за вода; при това тя водѣла конь, вързанъ за рѫката й, и прела ленъ. Когато жената минувала покрай това мѣсто, привлѣкла вниманието на Дария, защото това, що вършела, не било обичай нито у персийскитѣ, нито у лидийскитѣ, нито изобщо у други азиатски жени. И тъй, като забѣлѣзалъ това, Дарий пратилъ нѣкои отъ тѣлопазителитѣ си съ заповѣдь да прослѣдятъ жената, какво ще прави съ коня. Тѣ я прослѣдили. Когато дошла при рѣката, тя почнала да пои коня и, като го напоила, напълнила сѫда съ вода и се върнала по сѫщия пѫть, като носѣла сѫда на главата си, водѣла коня за рѫка и въртѣла вретеното.

13. Дарий се почудилъ на разказа на съгледвачитѣ и на това, що видѣлъ самъ, и заповѣдалъ да доведатъ при него жената. Когато я довели, явили се и братята й, които нѣкѫдѣ отблизу наблюдавали станалото. На въпроса на Дария, отъ кѫдѣ е тя, юношитѣ отговорили, че сѫ пеонци, а жената е тѣхна сестра. Дарий попиталъ, какви сѫ тия пеонци, кѫдѣ живѣятъ и за какво тѣ сѫ дошли въ Сарди. Тѣ му казали, че сѫ дошли да му се покорятъ доброволно, че Пеония е разположена при рѣка Стримонъ, която не е далечъ отъ Хелеспонта, и че сѫ потомци на тевкритѣ отъ Троя. Всичко това тѣ му разказали, а той попиталъ, дали всички жени тамъ сѫ така работни. Тѣ радостно му отговорили, че сѫ такива, защото тъкмо за това уредили тая работа.

14. Тогава Дарий писалъ писмо на Мегабаза, когото оставилъ въ Тракия като върховенъ началникъ на войската, и му заповѣдалъ да вдигне пеонцитѣ отъ мѣстожителството имъ, и да ги доведе при него заедно съ женитѣ и дѣцата имъ. Веднага единъ конникъ тръгналъ съ заповѣдьта къмъ Хелеспонта, миналъ прѣзъ него и прѣдалъ писмото на Мегабаза. Като го прочелъ, той взелъ водачи отъ Тракия и тръгналъ противъ пеонцитѣ.

15. Като се научили, че персийцитѣ идатъ противъ тѣхъ, пеонцитѣ събрали силитѣ си и тръгнали къмъ морето, прѣдполагайки, че отъ тамъ перситѣ ще се опитатъ да нахлуятъ въ страната имъ. Така пеонцитѣ се готвѣли да отблъснатъ войската на Мегабаза, която се тъкмѣла да нахлуе въ земята имъ. А персийцитѣ узнали, че пеонцитѣ сѫ събрали войската си, за да пазятъ входа откъмъ морето, и, понеже имали водачи, тръгнали по горния пѫть и, безъ да забѣлѣжатъ пеонцитѣ, нападнали градоветѣ имъ, които били безъ защитници; и понеже били праздни, прѣвзели ги лесно. Когато пеонцитѣ се научили, че градоветѣ имъ сѫ взети, веднага се разпръснали, като отишло всѣко племе въ своята областъ, и се прѣдали на персийцитѣ. Така били дигнати отъ жилищата си и прѣселени въ Азия пеонскитѣ племена: сириопеонци, пеопли и тия, които се простирали до езерото Прасиада[25]).

17. И тъй, покоренитѣ пеонци били отведени въ Азия. Слѣдъ тѣхното покоряване Мегабазъ изпратилъ въ Македония като посланици седемь персийци, които слѣдъ него били найзнатни въ войската. Тѣ били пратени при Аминта[27]), за да искатъ земя и вода за Дария. Пѫтьтъ отъ езерото Прасиада до Македония е много кѫсъ. Най-напрѣдъ до езерото се намира рудникътъ, отъ който въ по-сетнѣшно врѣме Александъръ получавалъ катадневно по талантъ сребро; слѣдъ рудника иде планината съ име Дисоронъ[28]); като се мине прѣзъ нея, вече сме въ Македония.

5. *Аристагоръ Милетски се оттегля въ Миркинъ.*

V 124. Когато били прѣвзети градоветѣ, станало явно, че Аристагоръ отъ Милетъ[29]) не билъ доблестенъ мѫжъ, понеже той искалъ да бѣга, като видѣлъ, че разбунтувалъ Йония и отъ виднитѣ граждани; а самъ взелъ съ себе си всички, които искали да го придружатъ, па отплувалъ въ Тракия и достигналъ мѣстото, къмъ което се стремѣлъ. Отъ тукъ прѣдприелъ походъ и билъ убитъ отъ тракийцитѣ, и самъ той и войската му; това ставало при обсадата на единъ градъ, когато тракийцитѣ искали да се оттеглятъ споредъ сключения договоръ [32]).

6. *Персийската флота покорява Хелеспонта и Херсонеса; Милтиадовци въ Херсонесъ.*

VI 33. Отъ Йония корабната войска отишла по-нататъкъ и заела всички мѣста по брѣга на Хелеспонта [33]), които се намирали на лѣво отъ входа; тия пъкъ, които сѫ отъ десната страна, били покорени вече отъ перситѣ, и то по суша. Мѣстноститѣ, които се намиратъ по Хелеспонта въ Европа сѫ слѣднитѣ: Херсонесътъ, на който сѫ разположени много градове, Перинтъ, укрѣпенитѣ мѣста по тракийския брѣгъ, най-послѣ Селимврия и Византия. Византийцитѣ и срѣщуположнитѣ имъ халкедонци не дочакали нападението на финикянитѣ, ами оставили земята си и се отдалечили въ Евксинския Понтъ, дѣто се установили въ града Месемврия. Финикянитѣ [34]) запалили казанитѣ мѣста и се обърнали къмъ Проконесъ и Артаке [35]), и, слѣдъ като опожарили и тѣхъ, отплували пакъ къмъ Херсонеса, за да разрушатъ и останалитѣ градове, които при първото имъ нападение останали непокътнати. Противъ Кизикъ, обаче, тѣ изобщо не се отправили, защото кизикянитѣ, още прѣди да пристигнатъ финикянитѣ, се подчинили на персийския царь, като сключили договоръ съ намѣстника на Даскилионъ Ойбаресъ, синъ на Мегабаза.

34. Всички други градове на Херсонеса съ изключение на Кардия били покорени отъ финикянитѣ. До тогава властувалъ надъ тия градове Милтиадъ, синъ на Кимона, внукъ на Стесагора. Тая власть спечелилъ по-рано Милтиадъ, синъ на Кипсела, по слѣдния начинъ. Херсонеса обитавали долонкийцитѣ, тракийско племе; притѣснявани въ война отъ апсинтиитѣ [36]), тѣ пратили царетѣ си въ Делфи, за да получатъ прѣдсказание за войната. Пития имъ отговорила да заведатъ въ страната си като основатель на колония (οἰκιστής) тогова, който прьвъ ги покани на гости, слѣдъ като напуснатъ храма. Долонкийцитѣ се връщали по свещения пѫть, който води прѣзъ Фокида и Беотия; понеже до тука никой не ги поканилъ, отправили се къмъ Атина.

35. Тогава въ Атина цѣлата власть била въ рѫцѣтѣ на Писистрата [37]); но съ влияние се ползувалъ и Милтиадъ, синъ на Кипсела, отъ единъ домъ, който издържалъ четири коня; по далечнитѣ си прадѣди той произхождалъ отъ Еака отъ Егина, а по близкитѣ си билъ атинянинъ; прьвъ сталалъ атинянинъ отъ тоя домъ Филей, синъ на Еанта. Тоя Милтиадъ сѣдѣлъ прѣдъ вратата на кѫщата си и като забѣлѣзалъ, че минаватъ долонкийцитѣ въ чуждестранно облѣкло и въорѫжени съ копия, повикалъ ги и, като се приближили, прѣдложилъ имъ подслонъ и угощение. Тѣ приели и, слѣдъ като били угостени, открили му цѣлото прѣдсказание и слѣдъ това го молили да послуша заповѣдьта на бога. Милтиадъ като чулъ това, веднага се съгласилъ, понеже не билъ доволенъ отъ управлението на Писистрата и искалъ да се махне. Веднага изпратилъ въ Делфи, да пита прорицалището, дали бива да изпълни желанието на долонкийцитѣ.

36. Когато и Пития му заповѣдала сѫщото, синътъ на Кипсела Милтиадъ, който по-рано удържалъ побѣда съ четворка-колесница на олимпийскитѣ игри, взелъ съ себе си всички атиняни, които желаяли да участвуватъ въ похода и отплувалъ заедно съ долонкийцитѣ; той завзелъ страната, а долонкийцитѣ, които го повикали, го направили свой владѣтель. Той най-напрѣдъ прѣградилъ съ стѣна провлака на Херсонеса отъ града Кардия до Пактия, за да не могатъ вече апсинтиитѣ да нахлуватъ въ тая область и да я опустошаватъ. Тоя провлакъ има 36 стадии [38]), а дължината на цѣлия Херсонесъ отсамъ провлака има 420 стадии.

---

[32]) Въ 497 г. Тракийцитѣ искали да се отдръпнатъ, но се възползували коварно отъ примирието, за да нападнатъ ненадѣйно гърцитѣ и да ги избиятъ. Ср. Тукид. IV 102.

[33]) Хелеспонтъ се употрѣбя тукъ въ по-широка смисъль.

[34]) Персийската флота се състояла главно отъ финикийски кораби.

[35]) Проконесъ, дн. о-въ Мармара въ Мряморно море; Артаке, дн. Артаки (Ердекъ).

[36]) Апсинтии: рано заглъхнало тракийско племе на сѣверъ отъ Херсонеса до Марица и Еносъ: Еносъ по-рано се наричалъ Ἄψινθος.

[37]) Писистратъ сталалъ тиранъ въ Атина за прьвъ пѫть въ 560/1 г. пр. Хр.

[38]) Една стадия = 177·6 м. (Олимпийска стадия = 192.27 м.).

37. Като укрѣпилъ съ стѣна провлака на Херсонеса и по такъвъ начинъ отблъсналъ апсинтиитѣ, Милтиадъ най-напрѣдъ почналъ война съ лампсакийцитѣ; обаче послѣднитѣ му устроили засада и го хванали живъ. Милтиадъ се ползувалъ съ почить отъ страна на лидийския царь Кресъ[39]). Той, като се научилъ за сждбата на Милтиада, изпратилъ пратеникъ да поржча на лампсакийцитѣ да го освободятъ; въ противенъ случай заплашвалъ, че щѣлъ да ги изкорени като елхово дърво. Лампсакийцитѣ недоумѣвали, какво значение иматъ думитѣ, съ които ги заплашвалъ Кресъ, а именно че щѣлъ да ги изкорени като елхово дърво; най-послѣ единъ отъ по-старитѣ, който узналъ това, имъ обяснилъ истинското значение; именно, че отъ всички дървета само елхата, отрѣзана веднажъ, не пуща вече никаква издънка, но съвсѣмъ загинва. Лампсакийцитѣ се уплашили отъ Креса и пуснали Милтиада на свобода.

38. Така той се спасилъ съ помощьта на Креса. Слѣдъ това той умрѣлъ бездѣтенъ, като оставилъ властьта и богатството си на Стесагора, сина на едноутробния си братъ Кимонъ. Слѣдъ смъртьта му херсонесцитѣ му принасяли жъртви като на основатель и устроявали конни и гимнастически надпрѣварвания, въ които никой лампсакиецъ не могълъ да участвува. Въ войната съ лампсакийцитѣ загиналъ и Стесагоръ, тъй сжщо бездѣтенъ; ударилъ го въ пританеята[40]) съ брадва въ главата единъ човѣкъ, който се издавалъ за бѣжанецъ, а въ сжщность билъ неговъ най-зълъ врагъ.

39. Слѣдъ смъртьта на Стесагора Писистратидитѣ изпратили Кимоновия синъ Милтиадъ, братъ на умрѣлия Стесагоръ, съ една трирема въ Херсонеса, за да поеме управлението. Писистратидитѣ и въ Атина се отнасяли добрѣ съ него, като че ли никакъ не били виновни за смъртьта на баща му, за която ще разкажа на друго мѣсто въ моята история. Като стигналъ въ Херсонесъ, Милтиадъ не излизалъ изъ кжщата, указвайки така честь на умрѣлия си братъ Стесагоръ; като чули за това знатнитѣ херсонесци, събрали се отвсѣкждѣ и дошли вкупомъ за да му изкажатъ своето съболѣзнување, обаче Милтиадъ заповѣдалъ да ги вържатъ. Така той завладѣлъ Херсонесъ и подържалъ 500 наемници; оженилъ се за Хегесипила, дъщеря на тракийския царь Олоръ.

40. Тоя Кимоновъ синъ Милтиадъ току-що се билъ завърналъ въ Херсонеса и го сполетѣла друга бѣда, по-лоша отъ пораншната му. Именно три години по-рано той избѣгалъ отъ скититѣ[41]). Номадитѣ скити, разсърдени отъ царя Дария, съединили се и дошли чакъ до тоя Херсонесъ. Милтиадъ не искалъ да дочака нападението имъ, ами избѣгалъ; слѣдъ като се оттеглили, долонкийцитѣ го върнали въ Херсонеса. Това станало въ третята година прѣди тия събития, които сега настжпили.

7. *Мардоний въ Македония, борбата му съ бригитѣ.*

VI 45. Мардоний съ пѣшата си войска[42]), разположена на станъ въ Македония, билъ нападнатъ прѣзъ нощьта отъ тракийцитѣ-бриги; бригитѣ избили много перси, а самия Мардония наранили. Обаче и бригитѣ не се спасили отъ персийско робство, защото Мардоний не напусналъ тия мѣста, прѣди да покори жителитѣ имъ. Слѣдъ това той отстжпилъ, защото пѣшата войска пострадала отъ бригитѣ, а флотата — при Атонъ.

8. *Флотата на Ксеркса; прѣброяване на войската въ Дорискъ; въоржжението на фригитѣ и малоазиятскитѣ тракийци; Маскамесъ и Богесъ, персийски командантu.*

VII 58. Флотата излѣзла[43]) отъ Хелеспонта и плувала покрай брѣга въ посока, противоположна на сухопжтната войска: именно тя плувала къмъ западъ, за да стигне при носъ Сарпедонъ[44]), дѣто споредъ заповѣдьта трѣбвало да се установи и да чака. Сухопжтната войска пъкъ тръгнала къмъ изтокъ прѣзъ Херсонеса, имайки въ десно гроба на Атамантовата дъщеря Хела, а въ лѣво — града Кардия[45]), и минала прѣзъ срѣдата на града, който се нарича Агора. Отъ тука тя обиколила около тъй наречения Черенъ заливъ[46]) и Черна рѣка; водата на тая рѣка не била достатъчна за войската и прѣсъхнала. Като минала прѣзъ рѣката, отъ която е получилъ името си и заливътъ, тя вървѣла къмъ западъ, покрай еолийския градъ Еносъ и езерото Стенторида[47]), додѣто стигнала въ Дорискъ.

---

[39]) Кресъ 560—546 пр. Хр.

[40]) Общественото здание въ грѣцкитѣ градове, дѣто пританитѣ обѣдвали, приемали чужди пратеници и пр.

[41]) Херодотъ по-рано не е разказалъ, че Милтиадъ, слѣдъ като дошълъ въ Херсонеса, билъ принуденъ да го напусне; тая празднота допълва Херодотъ сега, като разказва, че Милтиадъ двѣ години прѣди изгонването си отъ финикянитѣ билъ принуденъ да бѣга отъ нахлулитѣ скити. Милтиадъ е билъ изгоненъ отъ финикянитѣ въ 493 г. пр. Хр.; нахлуването на скититѣ (по-ранишната бѣда на Милтиада) пада въ 495 г.

[42]) Походътъ на персийския пълководецъ Мардоний въ 492/1. г.; персийската флота прѣтърпѣла корабокрушение при Атонъ, но сухопжтната войска покорила Тракия, Македония и Тасосъ.

[43]) Флотата на Ксеркса.

[44]) Дн. Пакси (Агримия).

VII 59. Дорискъ е брѣгъ въ Тракия и обширна равнина, прѣзъ която тече голѣма рѣка Хебъръ. Тамъ е съградена царска крѣпость, сжщо на име Дорискъ[48]), въ която имало персийски гарнизонъ, поставенъ отъ Дария въ онова врѣме, когато отивалъ на походъ противъ скититѣ. Това мѣсто се сторило Ксерксу удобно, за да нарели войската си и да я прѣброи, което и направилъ. Слѣдъ като пристигнали корабитѣ въ Дорискъ, Ксерксъ заповѣдалъ на всички началници да ги откаратъ близо до съсѣдния на Дорискъ морски брѣгъ, дѣто се намиратъ самотракийскитѣ градове Сале и Зона; тоя брѣгъ се свършва съ прочутия носъ Серионъ[49]). Мѣстностьта още отъ старо врѣме принадлежала на киконцитѣ[50]). Като спрѣли на тоя брѣгъ, извлѣкли корабитѣ на сухо. Между това ~~Дарий~~ Ксерксъ прѣброявалъ въ Дорискъ войската.

60. Какъвъ брой войници е далъ всѣки народъ, не мога точно да кажа, и то защото това не се прѣдава отъ никого: обаче количеството на цѣлата сухопжтна войска изглеждало да бжде единъ милионъ и седемстотинъ хиляди души. А изчислили го по слѣдния начинъ: като събрали на едно мѣсто десеть хиляди души и ги натъпкали колкото може по-натѣсно, описали отвънъ единъ кржгъ. Като описали тоя кржгъ и пуснали десетьтѣхъ хиляди, оградили кржга съ ограда, чиято височина достигала до човѣшки пжпъ. Това като направили, вкарали въ

---

[45]) Кардия при Бакла-бурунъ.

[46]) Μέλας κόλπος — Сароски заливъ.

[47]) При Еносъ, на устието на Хебъръ (Марица).

[48]) Тая крѣпость била съградена още отъ Дария въ 512 г.; на нейно мѣсто послѣ се въздигналъ градъ Траянополъ (10 км. на западъ отъ Фере между селата Урумджикъ и Лъджакьой).

[49]) Дн. Макри.

[50]) Тракийско племе.

оградата други десеть хиляди, додѣто прѣброили всички по тоя начинъ.

VII 73. Въоржжението на фригийцитѣ много приличало на пафлагонското и малко се отличавало отъ него. Споредъ думитѣ на македонцитѣ, фригийцитѣ[51]) се наричали бриги, додѣто живѣяли въ Европа въ съсѣдство съ македонцитѣ; а слѣдъ като се прѣселили въ Азия, заедно съ страната си промѣнили и името си въ фригийци. Арменцитѣ били въоржжени по сжщия начинъ както фригийцитѣ, бидейки тѣхни потомци. Двата народа прѣдвождалъ Артохмесъ, зеть на Дария.

75. Тракийцитѣ носѣли въ похода на главитѣ си шапки отъ лисича кожа, на тѣлото си хитони, отгорѣ наметнати съ шарени кабаници (ζειρά), на краката и бедрата — чизми отъ еленска кожа; освѣнъ това носѣли копия за хвърляне, леки щитове и малки мечове. Слѣдъ като се прѣселили въ Азия, били наречени витинци, а по-рано се наричали — както сами казватъ — стримонци, защото живѣяли при Стримонъ. Казватъ, че били изтикани отъ жилищата си отъ тевкритѣ и миситѣ.

105. . . . Слѣдъ като Ксерксъ поставилъ въ Дорискъ за началникъ Маскамеса, синъ на Мегадоста — назначения по-рано отъ Дария началникъ той отстранилъ — повелъ войската си прѣзъ Тракия къмъ Елада.

106. Назначениятъ отъ него Маскамесъ така се отличилъ, щото Ксерксъ само нему пращалъ подаръци като на най-добрия отъ всички началници, които самъ той или Дарий билъ назначавалъ; той му пращалъ подаръци всѣка година, както и Артаксерксъ, синъ на Ксеркса, пъкъ пращалъ на Маскамовитѣ потомци. Трѣбва да се каже, че още прѣди тоя походъ въ Тракия и навредъ въ Хелеспонта били поставени началници. Всички тия, както въ Тракия тъй и по Хелеспонта, съ изключение на тоя въ Дорискъ, били прогонени слѣдъ тоя походъ отъ елинитѣ. Само Маскамеса въ Дорискъ никой не могълъ да прогони, ако и да се опитали мнозина. Затова му се пращатъ подаръци отъ персийския царь.

107. Отъ прогоненитѣ отъ елинитѣ началници Ксерксъ никого не смѣталъ за добъръ мжжъ, освѣнъ Богесъ, който билъ

---

[51]) Ср. Пер. Спис. LXI стр. 686.

въ Еионъ[52]). Него хвалѣлъ постоянно и дѣцата му, останали живи въ Персия, били отъ него най-много почитани. И наистина Богесъ билъ заслужилъ голѣма похвала. Когато билъ обсажданъ отъ атинянитѣ[53]) и отъ Милтиадовия синъ Кимонъ, ако и да ималъ възможность да сключи договоръ и да се върне въ Азия, не искалъ това да направи, за да не си помисли царьтъ, че отъ страхъ е запазилъ живота си, ами изтраялъ до край. Когато вече нѣмало никаква храна въ крѣпостьта, натрупалъ една голѣма клада, убилъ жена си и дѣцата, наложницитѣ и слугитѣ си и ги хвърлилъ въ огъня; послѣ прсналъ отъ стѣната въ Стримонъ всичкото злато и сребро отъ града, слѣдъ което се хвърлилъ въ огъня. Затова той съ право се похвалява отъ персийцитѣ чакъ до днешенъ день.

9. *Походътъ на Ксеркса прѣзъ Тракия; покоряване на тракийскитѣ племена; флотата пристига въ Термейския заливъ; броятъ на войската, която се присъединила въ Европа къмъ Ксеркса.*

VII 108. Отъ Дорискъ Ксерксъ продължилъ пжтя си къмъ Елада: всички народи, които срѣщалъ по пжтя си, принуждавалъ ги да вематъ участие въ похода. Както казахъ вече по-рано, цѣлата страна до Тесалия била покорена и плащала дань на царя: била покорена отъ Мегабаза и послѣ отъ Мардония. По пжтя отъ Дорискъ Ксерксъ миналъ най-първо покрай самотракийскитѣ укрѣпени мѣста[54]), отъ които най-послѣдно къмъ западъ е градътъ съ име Месемврия; слѣдъ него иде веднага тасоския градъ Стрима. Между тия два града по срѣдата тече рѣка Лисъ, чиято вода тогава не била достатъчна за Ксерксовата войска, ами прѣсъхнала. Тая мѣстность въ старо врѣме се наричала Галаика, а сега се нарича Бриантика[55]); по право и тая область принадлежи на киконцитѣ.

---

[52]) Крѣпость на тракийския брѣгъ и то на лѣвия брѣгъ на Струма, 25 стадии далечъ отъ Амфиполисъ.

[53]) Въ 476 г. пр. Хр.

[54]) Основани отъ Самотрака, за да осигури владѣнията си на материка. Месемврия не бива да се смѣсва съ другата Месемврия на Черно море.

[55]) У Ливий XXXVIII 41 *Priaticus Campus* (при Маронея): народътъ у Плиния n. h. IV 41 се нарича *Priantae*.

109. Като миналъ прѣсушеното корито на рѣка Лисъ, Ксерксъ отминалъ слѣднитѣ елински градове: Маронея, Дикея, Абдера[56]) а сжщо и слѣднитѣ прочути езера: Исмарида, разположено между Марония и Стрима, и Бистонида[57]) при Дикия, въ което се вливатъ двѣ рѣки: Травъ[58]) и Компсантъ[59]). При Абдера Ксерксъ не отминалъ нѣкое извѣстно езеро, ами прѣминалъ рѣката Нестъ, която се влива въ морето. Като излѣзълъ отъ тия мѣста, миналъ покрай нѣкои градове на материка; до единъ отъ тѣхъ се намира езеро, което има обиколка около 30 стадии, и е богато съ риба и соль; водата му била изпита до дъно само отъ добитъка. Името на тоя градъ е Пистиръ[60]).

110. Това сж приморскитѣ елински градове, които отминалъ Ксерксъ, като ги оставялъ отъ лѣва страна. А тракийскитѣ племена, прѣзъ чиято земя прѣминалъ, сж слѣднитѣ: пети, киконци, бистонци, сапеи, дерсеи, сатри[61]). Едни отъ тѣхъ, които живѣяли при морето, послѣдвали на кораби Ксеркса; всички други, които живѣяли въ вжтрѣшностьта и сж изброени вече отъ мене, били принудени да го послѣдватъ по суша, съ изключение на сатритѣ.

111. Сатритѣ, до колкото ни е извѣстно, още не сж били покорени отъ никого; само тѣ отъ тракийцитѣ сж запазили свободата си до днешенъ день, понеже живѣятъ по високи планини, покрити съ разнообразни гори и снѣгъ, и се отличаватъ съ храбрость. Тѣ владѣятъ прорицалището на Диониса, което се намѣрва на най-високата планина; като пророци на светилището служатъ беситѣ, едно племе отъ сатритѣ; има една жрица,

---

[56]) Абдера при Булустра.

[57]) Буру-гьолъ.

[58]) Τραῦος, друго четене Στραῦος; право е, може би, да се чете Τραῦσος, по име на травситѣ (ср. V 4); дн. Куру-чай.

[59]) Κόμφαντος: у *Aelian.* hist. an. XV 25 Κοσσίνιτος, Itiner. Anton. 321 *Cosinthus;* дн. р. Ксанти.

[60]) Въ Сарж-шабанско: точно мѣстоположение неизвѣстно.

[61]) Пети (Παῖτοι) по Марица, на сѣверъ отъ Кипсела; киконцитѣ се простирали едно врѣме покрай брѣга отъ Марица до Места; сапеитѣ — по долното течение на Места, дерсеитѣ — на сѣверъ отъ тѣхъ въ вжтрѣшностьта (ср. Тук. II 101); едони — на сѣверъ отъ Пангей до Струма; сатри — на сѣверъ отъ едонитѣ въ планинитѣ между Струма и Места.

която дава отговоритѣ, както въ Делфи[62]; друго нѣщо особено тука нѣма.

112. Като пропжтувалъ тая область, Ксерксъ отминалъ понататъкъ укрѣпенитѣ мѣста на пиеритѣ[63], отъ които едното се казва Фагретъ, а другото Пергамъ[64]. Пжтьтъ му билъ тука покрай самитѣ крѣпости; а пъкъ отъ десна страна оставялъ планината Пангей, голѣма и висока, съ златни и сребърни рудници, които принадлежатъ на пиеритѣ, одомантитѣ и главно на сатритѣ.

113. Като отминалъ пеонцитѣ, доберитѣ и пеоплитѣ[65], които живѣятъ на сѣверъ отъ Пангей, Ксерксъ вървѣлъ къмъ западъ, додѣто стигналъ рѣка Стримонъ и града Еионъ; управитель на тоя градъ билъ Богесъ, който тогава още билъ живъ и за когото малко по-горѣ стана дума. Тая область около планината Пангей се нарича Филида и къмъ сѣверозападъ се простира до рѣката Ангитъ[66], която се влива въ Стримонъ; а къмъ югозападъ се простира до самия Стримонъ; на тая рѣка магитѣ заклали жъртва седемь коня.

114. Като извършили надъ рѣката тия и много други магеснически свещенодѣйствия, персийцитѣ минали при „Деветь пжтища“[67] въ земята на едонитѣ прѣзъ мостоветѣ, които били вече направени на Стримонъ. Като узнали, че тая мѣстность се нарича „Деветь пжтища“, закопали тука живи деветь юноши и толкова момичета отъ мѣстнитѣ жители. Обичаятъ да се закопаватъ въ земята живи хора е персийски; така азъ съмъ слушалъ, че и жената на Ксеркса Аместрида, когато остарѣла, заповѣдала да заровятъ два пжти по седемь персийски юноши отъ знатенъ произходъ, за да отблагодари на бога, който, както се вѣрвало, живѣялъ подъ земята.

115. Слѣдъ като войската се отдалечила отъ Стримонъ, тръгнала на западъ къмъ морския брѣгъ, дѣто отминала елинския градъ Аргилъ[68]. Тая страна, и областьта надъ града се нарича Бисалтия. Отъ тука войската, като оставила въ лѣво залива, който е при Посидея, вървѣла прѣзъ равнината Силея, отминала елинския градъ Стагира[69] и стигнала при Акантъ[70]. Ксерксъ водѣлъ всички племена, които живѣяли около планината Пангей, както и споменатитѣ по-рано; тия, които живѣяли при морето, трѣбвало да го послѣдватъ на кораби, а пъкъ тия, които живѣяли по-далечъ отъ морето, го послѣдвали пѣши. Пжтя, по който Ксерксъ миналъ съ войската си, тракийцитѣ не разрушаватъ, ами го уважаватъ много до днешенъ день.

122. Пуснатата отъ Ксеркса флота минала по канала[71], който билъ проринатъ прѣзъ Атонъ и водѣлъ въ залива, дѣто се намиратъ градоветѣ: Аса, Пилоръ, Сингъ и Сарта[72]. Отъ тия градове набрали войска и плували по-нататъкъ къмъ Термейския заливъ; флотата обиколила носъ Ампелъ въ областьта на Торона и минала покрай елинскитѣ градове: Торона, Галепсъ, Сермила, Мекиберна, Олинтъ[73], отъ които взела войска и кораби. Тая область се нарича Ситония.

123. Отъ носа Ампелъ флотата отплувала право къмъ носъ Канастрей, който е най-издадената часть на Палена. Тукъ били взети кораби и войска отъ Потидея, Афития, Новия градъ, Ега, Терамбо, Скионе, Менде и Сане[74]. Тия градове сж разположени въ сегашна Палена, по-рано наричана Флегра. Като минали и тая область, плували къмъ означената цѣль; при това взели войска и отъ градоветѣ, които граничатъ съ Палена, и се намиратъ наблизу до Термейския заливъ; имената имъ сж: Липаксъ, Ком-

---

[62] Ср. Изв. бълг. арх. друж. I 230.

[63] Ср. Тукид. II 99.

[64] Фагретъ — при Орфано; Пергамъ — при Правище, а споредъ други при с. Мистания на южната страна на Кушница планина.

[65] Пеоплитѣ — на западъ отъ Сересъ; доберитѣ — на сѣверния склонъ на Пангей.

[66] Дн. Ангиста.

[67] Ἐννέα ὁδοί: 25 стадии на сѣверъ отъ Еионъ, дѣто по-късно атинянитѣ основали Амфиполисъ.

[68] Аргилъ, нареченъ и Бисалтия, на западъ отъ устието на Струма, при дн. Палеокастро.

[69] При с. Изворъ.

[70] При Иерисосъ.

[71] Каналътъ е билъ прорѣзанъ и личи и днесъ по Истма, който се нарича *Провлака́*.

[72] Въ Ситония (Лонгосъ); Сарта на сѣверо-изтокъ отъ дн. Сикия; Сингъ при носъ Ворвури; Аса при Монодендра.

[73] Олинтъ при с. Мириофито (акрополътъ е билъ върху днешната Мегали-Тумба); Мекиберна при Моливопиргосъ; Сермила е на сѣверо-западъ отъ устието на р. Смиксисъ; Торона, дн. Торонисъ при залива Ватисъ.

[74] Менде при дн. Каландра, недалечъ отъ носъ Посиди; Сане при носъ Кифа; Афития е дн. Athytos; Потидея при Хандаксъ на най-тѣсното мѣсто на шията на полуостровъ Палене (Касандра).

брея, Айса, Гигонъ, Кампса, Смила, Енея. Тая страна и до днешенъ день се нарича Кросея[75]. Отъ Енея[76], послѣдния отъ споменатитѣ отъ мене градове, флотата се отправила вече къмъ самия Термейски заливъ и къмъ областьта Мигдония[77]. Найпослѣ стигнала въ Терма, както й било заповѣдано по-рано, и въ Синдъ и Халастра[78] на рѣка Аксий. Тая рѣка служи за граница между Мигдония и Ботиеида[79], въ която на една тѣсна крайбрѣжна ивица лежатъ градоветѣ Ихна и Пела.

124. Очаквайки царя, флотата се установила при рѣка Аксий и Терма и при градоветѣ, които сж между рѣката и Терма. Между това Ксерксъ съ сухопжтната си войска излѣзълъ отъ Акантъ, тръгналъ направо прѣзъ срѣдата на страната, за да стигне въ Терма. Той миналъ прѣзъ пеонската[80] и крестонската область въ посока къмъ рѣката Хейдоръ[81], която извира въ земята на крестонитѣ, тече прѣзъ Мигдония и се влива въ морето при блатото, което е до рѣка Аксий.

125. Въ тоя походъ камилитѣ му, които носѣли припаси, били нападнати отъ лъвове. Тѣ излизали нощѣ отъ леговищата си и не нападали нищо друго, нито добитъка нито хората, а погубвали само камилитѣ. Чудя се, каква е причината, която е заставяла лъвоветѣ да се въздържатъ отъ всичко друго, а да налитатъ само на камилитѣ, при всичко че по-рано тѣ нито сж виждали това животно, нито сж го опитвали.

~~146~~ 121. Въ тия мѣстности има много лъвове и диви бикове[82], чиито прѣголѣми рога се занасятъ и у гърцитѣ. Границата на лъвоветѣ е рѣката Нестъ, която тече прѣзъ Абдера, и рѣката Ахелой, която тече прѣзъ Акарнания; защото на изтокъ отъ Нестъ никждѣ не се срѣща лъвъ въ цѣла отсамна Европа, а

---

[75] Или Κρουσίς (Тукид. II, 79): областьта на югъ отъ Калоронъ оросъ (въ Халкидика).

[76] Αἴνεια: при Тумба на югъ отъ Мега-Карабурунъ, на Солунския заливъ.

[77] Мигдония: на изтокъ отъ долни Аксий (Вардаръ) до езерото Болбе.

[78] Халастра на устието на Вардаръ.

[79] Наречена споредъ по-раншнитѣ си жители Βοττιαῖοι, които били изгонени отъ македонцитѣ и се поселили въ Халкидика (Тукид. II 99).

[80] Страната на сириопеонцитѣ.

[81] Дн. Галикó.

[82] Ср. *Г. И. Кацаровъ,* Битъ на старитѣ траки стр. 24 сл.

сжщо и въ останалия материкъ на западъ отъ Ахелой; лъвоветѣ се въдятъ само между тия двѣ рѣки.

VII 185. Къмъ горѣказаното число[82a] трѣбва да се прибави и броятъ на войската, която тръгнала съ Ксеркса отъ Европа. Тукъ трѣбва да говоря по прѣдположение. Елинитѣ отъ Тракия и островитѣ, които сж до нея, доставили 120 кораби; отъ тия кораби се набиратъ 24000 души. Тракийцитѣ, пеонцитѣ, еордеитѣ, ботиеитѣ, халкидскиятъ народъ, бригитѣ, пиеритѣ, македонцитѣ, перебитѣ, енианитѣ, долопитѣ, магнетитѣ, ахейцитѣ, и жителитѣ на побрѣжна Тракия —, всички тия народи доставили пѣхота, както изчислявамъ, до 300000 души.

10. *Ксерксъ се връща прѣзъ Тракия; страшното дѣло на Бисалтския царь.*

VIII 115. Ксерксъ оставилъ Мардония въ Тесалия[83], а самъ тръгналъ бързо къмъ Хелеспонтъ и стигналъ въ 45 дена мѣстото, дѣто го билъ прѣминалъ, току-рѣчи съвсѣмъ безъ войска... Заболѣлитѣ войници Ксерксъ оставялъ по градоветѣ, прѣзъ които минувалъ, като поржчвалъ на жителитѣ, да се грижатъ за болнитѣ и да ги хранятъ. Така нѣкои оставилъ въ Тесалия, други въ Сирисъ[84] въ Пеония, трети въ Македония. Тамъ[85] той билъ оставилъ и свещената на Зевса[86] колесница, когато билъ на пжть къмъ Елада; на връщане той не я взелъ, защото пеонцитѣ я дали на тракийцитѣ и, като я поискалъ Ксерксъ, казали му, че когато конетѣ пасли, били откраднати отъ горнитѣ тракийци, които живѣяли при изворитѣ на Стримонъ[87].

116. Въ това врѣме царьтъ на бисалтитѣ[88] и на крестонската земя извършилъ едно страшно дѣло. Той билъ казалъ, че доброволно нѣма да се покори на Ксеркса и се оттеглилъ нагорѣ въ планината Родопи, а на синоветѣ си забранилъ да идатъ на война противъ Елада. Тѣ не обърнали внимание на

[82a] Въ гл. 184 Херодотъ дава свѣдѣния за броя на Ксерксовата войска.

[83] Слѣдъ битката при Саламинъ 480 г. пр. Хр.

[84] Σῖρις (Liv. XLV 4: Sirae) — дн. Сересъ.

[85] Въ Сирисъ.

[86] Т. е. Аурамазда (ср. Xenoph. Kyrop. VIII 3, 9).

[87] Това сж агрианитѣ.

[88] Ср. VII 115 (по-горѣ стр. 23).

на това или, може би, пожелали да видятъ война, та тръгнали на походъ заедно съ перситѣ. Когато всички се върнали дома здрави и читави — тѣ били шестима —, баща имъ за тая вина имъ извадилъ очитѣ. Това имъ било възмездието.

11. *Произходъ на македонската царска династия.*

VIII 137. Пердикасъ, прадѣдо на тоя Александръ[89]) въ седмо колѣно, спечелилъ властьта надъ македонцитѣ по слѣдния начинъ. Отъ Аргосъ избѣгали при илирийцитѣ трима братя отъ потомцитѣ на Темена: Гаванесъ, Аеропъ и Пердикасъ; отъ Илирия минали въ горния Македония и дошли въ града Лебея[90]). Тукъ тѣ слугували на царя срѣщу заплата; единиятъ пасѣлъ конетѣ, другиятъ — воловетѣ, а третиятъ, най-младиятъ, Пердикасъ — дребния добитъкъ. Жената на царя самичка имъ варѣла ядене, защото въ старо врѣме и владѣтелитѣ били бѣдни откъмъ пари, а не само простолюдието. Всѣки пжть, когато се пекълъ хлѣбътъ, на малкия Пердикасъ хлѣбътъ ставалъ двойно по-голѣмъ отъ първоначалния си размѣръ. Понеже това ставало постоянно, царицата обадила на мжжа си. Послѣдниятъ, като чулъ, досѣтилъ се, че това е чудо, което прѣдсказва нѣщо велико. Той повикалъ наетитѣ си слуги и имъ казалъ да напуснатъ страната му. Тѣ му отговорили, че е справедливо да си получатъ платата, па тогава да си отидатъ.

Царьтъ, когото божеството лишило отъ разсждъкъ, като чулъ за платата, посочилъ на слънцето, чиито лжчи прониквали въ кжщата прѣзъ комина и казалъ: „ето достойна за васъ плата, която ви давамъ“. По-старитѣ братя Гаванесъ и Аеропъ, като чули това, останали поразени; а малкиятъ, който случайно ималъ ножъ, казалъ: „приемаме, царю, това, що давашъ“ и съ ножа си обчърталъ на пода слънчевата свѣтлина, слѣдъ което загребалъ три пжти отъ лжчитѣ на слънцето въ пазухата си[91]) и се отдалечилъ заедно съ братята си.

138. Слѣдъ като се отдалечили, нѣкой отъ свитата на царя му обяснилъ, какво значи това, което сторило момчето и колко разумно е възприелъ най-младиятъ братъ това, което имъ далъ царьтъ. Като чулъ това, царьтъ се ядосалъ и пратилъ по тѣхъ конници, които да ги убиятъ. Въ тая область има рѣка[92]), на която потомцитѣ на тия аргоски мжже принасятъ жъртва като на спаситель. Водата на тая рѣка, слѣдъ като я прѣминали Теменидитѣ, придошла до толкова, че конницитѣ не могли да минатъ прѣзъ нея. Слѣдъ това Теменидитѣ дошли въ друга область на Македония[93]) и се поселили близу до градинитѣ[94]), които, както казватъ, принадлежали на Мидасъ[95]), сина на Гордия; въ тѣхъ растатъ диви рози, отъ които всѣка има по 60 листа и по мириса си надминаватъ всички други. Въ тия градини билъ уловенъ и Силенътъ[96]), както разказватъ македонцитѣ. Надъ градинитѣ се простира планина на име Бермионъ, която е недостжпна поради студа. Отъ тая мѣстность, слѣдъ като я завладѣли, тѣ прѣдприемали нападения и покорили и останалата Македония.

139. Отъ тоя Пердикасъ произхождалъ Александъръ така: Александъръ билъ синъ на Аминтасъ, Аминтасъ — синъ на Алкетасъ; баща на Алкетасъ билъ Аеропъ; баща на Аеропа — Филипъ; баща на Филипа — Аргей; баща на Аргея — Пердикасъ, тоя сжщия, който добилъ царската власть[97]). Такъвъ е произходътъ на Александъръ, сина на Аминта.

12. *Човѣшки жъртви у апсинтийцитѣ.*

IX 119. Избѣгналиятъ въ Тракия Ойобазъ[98]) билъ уловенъ отъ апсинтийскитѣ тракийци, които го принесли по свой начинъ въ жъртва на домашния си богъ Плейсторъ[99]); неговитѣ спжтници били пъкъ избити по другъ начинъ.

---

[89]) Александъръ I (498—454 пр. Хр.).

[90]) Лебея, неизвѣстно мѣстоположение.

[91]) „Съ тая церемония Пердикасъ влиза въ притежание на огнището, дѣто падали слънчевитѣ лжчи и слѣдвателно на цѣлата собственость на царя; освѣнъ това взима слънцето за свидѣтель и поржчитель на придобитата собственость върху кжщата и страната“ (Stein).

[92]) Може би рѣка Еригонъ (Черна р.).

[93]) Въ собствена Македония, съ центъръ Αἰγαί (Ἔδεσσα, Воденъ).

[94]) Между Турла и Нидже планина.

[95]) Баснословниятъ пръвъ носитель на това име, синъ на Гордиасъ и Кибела, сждия на спора между Аполона и Марсиасъ, тѣсно свързанъ съ Дионисовия култъ.

[96]) Билъ уловенъ отъ Мидасъ.

[97]) Сжщото родословие познава и Тукидидъ (II 100), който дава 8 прѣдходници на Архелая (умрѣлъ 399 пр. Хр.).

[98]) Персиецъ, избѣгалъ отъ градъ Сестосъ, който билъ обсаденъ отъ гърцитѣ (479 г. пр. Хр.).

[99]) За човѣшки жъртви у тракитѣ ср. Г. И. Кацаровъ, ц. м. стр. 44; Klio XII, 1912, стр. 361.

II. Тукидидъ.

Тукидидъ, синъ на Олора отъ атинския демъ Халимусъ, род. ок. 460—455 г. пр. Хр.; по майчина страна произхождалъ отъ тракийския царь Олоръ, чиято дъщеря била женена за Милтиада. Съ своята *История на пелопонеската война* Тукидидъ туря основа на научния критически историописъ. Ср. *Г. И. Кацаровъ*, въ Бълг. Сбирка год. IX 440 сл.; *Бузескулъ*, Введеніе въ исторію Греціи, 3-о изд. стр. 82 сл.

За прѣвода се ползувахме отъ коментиранитѣ издания на Тукидида отъ *Classen-Steup* и *Boehme-Widmann*. —

1. *Атина противъ Тасосъ; опитъ за основание на колония въ южна Тракия.*

I, 100. Слѣдъ нѣколко врѣме отпаднали тасосцитѣ, като се скарали съ атинянитѣ заради разположенитѣ въ насрѣщна Тракия търговски мѣста и рудници, отъ които тасосцитѣ се ползували. Атинянитѣ се отправили съ флота противъ Тасосъ, побѣдили въ една морска битка и слѣзли на острова. Въ сжщото врѣме изпратили къмъ Стримонъ 10,000 колонисти, свои граждани и съюзници, за да се поселятъ въ мѣстностьта, която тогава се наричала „Деветь пжтища", а сега — Амфиполисъ, и била въ ржцѣтѣ на едонитѣ. Тѣ завзели „Деветь пжтища", но когато прониквали навжтрѣ въ Тракия, били унищожени всички при едонското мѣсто Драбескъ отъ тракийцитѣ, които не гледали приятелски на поселището, основавано въ мѣстностьта „Деветь пжтища".

2. *Сношения на Атина съ Ситалка; лакедемонски пратеници при послѣдния и прѣдаването имъ на Атина; походъ на Ситалка противъ Македония и свѣдѣния за Одриското царство. Смъртьта на Ситалка; история на Амфиполисъ.*

II 29. Въ сжщото лѣто[1]) атинянитѣ назначили за свой проксенъ[2]) абдеритянина Нимфодора, сина на Питея, сестрата

на когото била оженена за Ситалка и който ималъ голѣмо влияние при послѣдния. Атинянитѣ по-рано го считали за неприятель, а сега го повикали въ Атина, понеже искали да сключатъ съюзъ съ тракийския царь Ситалка, синъ на Тереса[3]). Тоя Тересъ, баща на Ситалка, пръвъ основалъ обширното царство на одриситѣ, което заемало по-голѣмата часть отъ Тракия; трѣбва да се забѣлѣжи, че мнозина отъ тракийцитѣ били независими. Тоя Тересъ нѣма нищо общо съ Терея, който билъ женеңъ за атинянката Прокна, дъщерята на Пандиона; тѣ не произхождали отъ сжщата Тракия. Единътъ отъ тѣхъ, Терей, живѣялъ въ Давлия, въ земята, която сега се нарича Фокида, и която тогава се обитавала отъ тракийци. Въ тая страна женитѣ извършили онова дѣло съ Итиса; мнозина поети, като поменуватъ славея, наричатъ го давлийска птица[4]). И правдоподобно е, че Пандионъ, заради взаимна помощь, омжжилъ дъщеря си наблизу у фокидянитѣ, а не у одриситѣ, които сж далечъ отъ тамо нѣколко дни пжть. А пъкъ Тересъ, който нѣма даже сжщото име, билъ мощенъ царь на одриситѣ. Сина му Ситалка атинянитѣ привлѣкли за съюзникъ, за да имъ помогне да прѣвзематъ градоветѣ по тракийския брѣгъ и да надвиятъ Пердикасъ. Нимфодоръ дошълъ въ Атина, сключилъ съюза съ Ситалка и накаралъ атинянитѣ да дадатъ на сина му Садока[5]) гражданско право.

---

[1]) 431 г. пр. Хр.

[2]) Проксенията се състои въ слѣдното. Видни граждани, които се намирали въ политически и търговски сношения съ нѣкоя чужда държава, се натоварвали да защищаватъ всички чужденци, които идѣли отъ тая държава, и се назначавали отъ нея за πρόξενοι (т. е. за държавни гостоприемци). Понѣкога самата държава назначавала подобни проксени измежду собственитѣ си граждани, за да се грижатъ за чужденцитѣ, както напр. въ Спарта и др.

[3]) Върху тракийскитѣ царе изобщо вж. *Добруски*, Исторически погледъ върху нумизматиката на трак. царе, въ Министер. сбор. кн. XIV (спорѣдъ Hoeck, въ Hermes, т. XXVI, стр. 76 сл.). — *Ed. Meyer*, Geschichte des Alterthums т. IV, § 428.

[4]) Атинскиятъ царь Пандионъ, когато воювалъ съ тиванцитѣ, повикалъ на помощь тракийския царь Терей и съ негова помощь удържалъ побѣда. За награда Пандионъ му далъ за жена дъщеря си Прокна, която родила Итиса. Терей обезчестилъ сестра ѝ Филомела и ѝ отрѣзалъ езика, за да се укрие прѣстжплението. Но Филомела сполучила да извѣсти на сестра си за всичко. За да си отмъстятъ, сестритѣ убили Итиса и съ месото му нагостили Терея. Царьтъ прѣслѣдвалъ избѣгналитѣ сестри, но Филомела се прѣобърнала въ славей, Прокна въ лѣстовица, Терей въ папунекъ, а Итисъ въ фазанъ. Ср. Ovid. Metam. III. 455.

[5]) У Аристофана, Ахарняни, ст. 141 сл., пратеникътъ, който се връща отъ Тракия, казва:

„Прѣзъ това врѣме пирувахъ съ Ситалка. И наистина той бѣ извънмѣрно приятель на атинянитѣ и истински бѣ се влюбилъ въ васъ, Той се наелъ да привърши и войната въ Тракия, като убѣди Ситалка да прати на атинянитѣ тракийска войска отъ конници и пелтасти[6]). Той примирилъ и Пердикасъ съ атинянитѣ, като убѣдилъ послѣднитѣ да му повърнатъ Терма[7]). Веднага слѣдъ това Пердикасъ прѣдприелъ съ тѣхъ и съ Формиона походъ противъ халкидянитѣ. Така синътъ на Тереса, Ситалкъ, тракийскиятъ царь, и синътъ на Александра Пердикасъ, македонскиятъ царь, станали атински съюзници.

II 67. Въ края на сжщото лѣто[8]) коринтиецътъ Аристей, лакедемонскитѣ пратеници Анеристъ, Николай и Стратодемъ, Тимагоръ отъ Тегея, и аргивецътъ Полисъ (—послѣдниятъ пжтувалъ съ тѣхъ по частна работа), които отивали въ Азия при персийския царь, за да се опитатъ да го убѣдятъ да имъ помогне съ пари и да воюва заедно съ тѣхъ, се отбиватъ по-напрѣдъ при Ситалка, сина на Тереса, въ Тракия, за да го убѣдятъ, ако е възможно, да се откаже отъ съюза си съ атинянитѣ и да изпрати войска къмъ Потидея, която била обсаждана отъ атинска войска; а сжщо и да имъ помогне въ прѣдстоящето пжтуване да прѣминатъ Хелеспонта, за да отидатъ при Фарнака, сина на Фарнабаза, който щѣлъ да ги прѣпрати при царя. Случайно при Ситалка се намѣрвали атинскитѣ пратеници Леархъ, синъ на Калимаха, и Амейниадъ, синъ на Филемона; тѣ убѣдили Ситалковия синъ Садокъ, който станалъ атински гражданинъ, да имъ прѣдаде лакедемонцитѣ, та да не отиватъ при царя и така да принесатъ, до колкото могатъ, врѣда на неговия градъ. Той ги послушалъ и като изпратилъ хора заедно съ Леарха и Амейниада, заповѣдалъ имъ да ги хванатъ по пжтя имъ прѣзъ Тракия за пристанището, прѣди още да се качатъ на кораба, съ който щѣли да минатъ Хелеспонта, и да ги прѣдадатъ на Леарха и Амейниада. Тѣ ги взели и ги закарали въ Атина. Когато стигнали, атинянитѣ отъ страхъ да не би Аристей, ако имъ избѣгне, да имъ напакости още повече — тъй като било явно, че той по-рано устроилъ тайно потидейскитѣ и тракийскитѣ работи — още на сжщия день убили всинца, и ги хвърлили въ ямата, безъ да ги сждятъ и изслушатъ това, що искали да кажатъ.

II 95. Около сжщото врѣме, въ началото на тая зима,[9]) одрисътъ Ситалкъ, синътъ на Тереса, тракийскиятъ царь, се отправилъ противъ Александровия синъ Пердикасъ, македонския царь, и противъ халкидянитѣ на тракийската граница, и то за да получи това, що му било обѣщано, и да изпълни самъ своето обѣщание. Именно Пердикасъ въ началото на войната, когато се намиралъ на тѣсно, му далъ нѣкакви обѣщания, ако го помири съ атинянитѣ и не помога на брата му Филипа[10]), който му билъ неприятель, да се качи на македонския прѣстолъ; тия обѣщания Пердикасъ още не искалъ да изпълни. А пъкъ самъ Ситалкъ се условилъ съ атинянитѣ при сключването на съюза съ тѣхъ да тури край на халкидянската война по тракийската граница. Поради тия двѣ нѣща прѣдприелъ той похода, въ който го придружавали филиповиятъ синъ Аминтасъ, за да бжде каченъ на македонския прѣстолъ, и атинскитѣ посланници, които били при него по тия работи заедно съ пълководеца Хагнона[11]), а атинянитѣ трѣбвало да се отправятъ съ кораби и съ голѣма войска противъ халкидянитѣ.

96. Когато потеглялъ отъ одриската земя, повикалъ подъ оржжие най-напрѣдъ живущитѣ между Хемъ и Родопитѣ тракийци, надъ които властувалъ чакъ до морето, (именно до Евксинския понтъ и до Хелеспонта); послѣ гетитѣ отвждъ Хема и другитѣ племена, които живѣяли отсамъ р. Истъръ по-близу до Евксинския Понтъ. Гетитѣ и другитѣ племена по тоя край сж съсѣди на скититѣ и сж въоржжени като тѣхъ: всички сж конници-стрѣлци.

та пишеше по стѣнитѣ: „атинянитѣ хубавци". А пъкъ синъ му, когото направихме атининъ, искаше да яде съ васъ суджукъ на Апатуриитѣ и молѣше баща си да помогне на отечеството му. Той (Ситалкъ) тържествено се закле, че ще помогне съ толкова войска, щото атинянитѣ да кажатъ: „какъ се приближава, като облакъ скакалци!"

[6] *Пелтасти:* тия войници носѣли копие (ἀκόντιον), мечъ и малъкъ дървенъ, облѣченъ съ кожа щитъ (πέλτη). По въоржжението си заемали срѣдно мѣсто между хоплититѣ (тежковъоржженитѣ) и лековъоржженитѣ.

[7] *Терма*: дн. Солунъ.

[8] Въ 430 год.

[9] 429 г. пр. Хр.

[10] Пердикасъ лишилъ брата си Филипа отъ дѣла му въ царството (ср. гл. 100), поради което Филипъ се явилъ като претендентъ на прѣстола и билъ подържанъ отъ атинянитѣ. Той, както се вижда, умрѣлъ още прѣди Ситалковия походъ, защото по-долу въ сжщата глава вмѣсто него се явява синъ му Аминтасъ (дѣдо на Александра Велики).

[11] Хагнонъ като основатель на Амфиполисъ познавалъ добрѣ тия мѣста.

Повикалъ и мнозина отъ планинскитѣ независими тракийци, които сѫ меченосци (μαχαιροφόροι) и се наричатъ *дии*: повечето отъ тѣхъ живѣятъ въ Родопитѣ. Едни отъ тѣхъ убѣдилъ, като имъ обѣщалъ заплата, а други го послѣдвали доброволно. Освѣнъ това Ситалкъ повдигналъ и агрианитѣ, лееитѣ и другитѣ нему подвластни пеонски племена. Тѣ били крайнитѣ народи на държавата му, тъй като тя се простирала до лееитѣ и пеонцитѣ и рѣката Стримонъ[12], която извира отъ планината Скомий[13] и тече прѣзъ страната на агрианитѣ и лееитѣ, дѣто се захваща вече областьта на независимитѣ пеонци. Къмъ страната на трибалитѣ, които сѫщо сѫ независими, владѣнията му се ограничавали отъ треритѣ и тилатеитѣ. Тия послѣднитѣ живѣятъ на сѣверъ отъ планината Скомий и на западъ достигатъ до рѣка Оский, която извира отъ сѫщата планина, отъ дѣто извиратъ Нестъ и Хебъръ[14]. Тая планина е необитаема, голѣма и е свързана съ Родопитѣ.

97. Одриското царство се простирало покрай морето отъ гр. Абдера къмъ Евксинския Понтъ до устието на рѣка Истъръ. Тая брѣгова линия може да се обиколи съ товаренъ корабъ по най-кѫсия пѫть въ четири дни и четири нощи, ако вѣе постоянно попѫтенъ вѣтъръ; по сухо обаче най-правия пѫть отъ Абдера до Истъръ извървява добъръ пѣшеходецъ

---

[12] Въ оригинала II 96, 3 четемъ: μέχρι Γρααίων καὶ Λαιαίων Παιόνων καὶ τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ, ὃς ἐκ τοῦ Σκομίου ὄρους δι' Ἀγριάνων καὶ Λαιαίων ῥεῖ, ὡρίζετο ἡ ἀρχὴ τὰ πρὸς Παίονας αὐτονόμους ἤδη. Издателитѣ изхвърлятъ думитѣ Γρααίων καὶ, като ги считатъ дитография на Λαιαίων (ср. изданието на Classen-Steup т. II стр. 237). Обаче *Oberhummer* у Pauly-Wissowa, подъ дума Graaioi, изтъква, че четенето Γρααίων може да се подкрѣпи съ името *Graero* въ Tab. Peuting. VIII (по пѫтя отъ Филипи къмъ Хераклея Синтика: у Geogr. Rav. IV 9: greron). Това име може би живѣе въ днешното *Граово (Й. Ивановъ* Съв. Македония 2).

[13] Σκόμιος: повечето издатели прѣдпочитатъ тая форма, която се намира въ по-добритѣ рѫкописи, прѣдъ Σκόμβρος; послѣдната четемъ у Аристотелъ, Meteor. 1, 13. — Плиний 4, 10, 17 нарича тая планина Scopius. Скомий е Витоша; ср *Г. И. Кацаровъ*, Приносъ къмъ старата ист. на София 2; *Д. Дечевъ* Изв. на Истор. Друж. IV 32 сл.

[14] Ὄσκιος: Херодотъ 4, 49 я нарича Σκίος, Страбонъ 13, p. 590 C — Σκαιός, Плиний 3, 26, 149 — Oescus; дн. Искъръ. Νέστος е дн. Места. Тукидидъ не именува планината, отъ която извиратъ Оский, Нестъ и Хебъръ (Марица). Споредъ Aristot. Meteor. 1, 13 Стримонъ, Нестъ и Хебръ извиратъ отъ Скомбъръ. Споредъ Херодота и Плиния Искъръ извира отъ Родопитѣ.

за 11 дни. Такова е пространството на царството откъмъ морето. Навѫтрѣ въ страната разстоянието отъ Византия до лееитѣ и до Стримонъ (дѣто е най-отдалечената точка отъ морето) се взима отъ добъръ пѣшеходецъ за 13 дни. Данъцитѣ отъ всички варварски народи и отъ гръцкитѣ градове, надъ които одриситѣ властували въ врѣмето на Севта (който царувалъ слѣдъ Ситалка и най-много покачилъ данъцитѣ), достигали до 400 таланта въ пари и се плащали въ злато и сребро[15]. Не по-малко злато и сребро се поднасяло и въ форма на подаръци, безъ да смѣтаме шаренитѣ и проститѣ платове и други вещи. Подаръци се поднасяли не само на царя, ами и на управителитѣ и на благороднитѣ одриси. Въ това отношение тѣ слѣдвали обичай противоположенъ на тоя въ персийската държава: именно повече да взиматъ, отколкото да даватъ. (У тѣхъ се считало за по-срамно да отхвърлишъ нѣкому просбата, отколкото да получишъ отказъ отъ другиго). Тоя обичай билъ въ сила изобщо у тракийцитѣ, но одриситѣ се ползували повече отъ него поради мощностьта си, тъй че у тѣхъ не могло да се извърши нищо безъ подаръци; за това царството имъ достигнало до голѣма мощь. Отъ държавитѣ въ Европа, които се намиратъ между Йонийския заливъ и Евксинския Понтъ, това царство било най-голѣмо по размѣра на своитѣ приходи и другитѣ си богатства; ала по военната си сила и по численостьта на войската стои много по-назадъ отъ царството на скититѣ[16]. Съ послѣдното не може да се сравни никой народъ не само въ Европа, но и въ Азия; ни единъ отдѣленъ народъ не може да се съпротивява на скититѣ, ако всички сѫ съгласни помежду си. Но тѣ не могатъ да се сравнятъ съ други народи ни по разумность, ни по разбиране на житейскитѣ отношения.

98. И тъй Ситалкъ, владѣтель на толкова голѣма страна, приготвялъ войската си. Когато всичко било готово, тръгналъ

---

[15] Диодоръ 12, 50 казва: Τηλικαύτης δὲ χώρας βασιλεύων ἐλάμβανε προσόδους καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν πλείω χιλίων ταλάντων. Тия 1000 таланта навѣрно почиватъ върху приблизителна оцѣнка на подаръцитѣ и другитѣ приходи.

[16] Както се вижда, тукъ Тукидидъ полемизира съ Херодота, който поради кривитѣ си географически прѣдстави прѣувеличилъ много обема на Тракия (Herod. V 3). Но Тукидидъ, като признава на скититѣ първенство по голѣмина на страната и численость на народа, не иска съ това да имъ припише морални и духовни прѣдимства.

противъ Македония, миналъ най-напрѣдъ прѣзъ собствената си земя, послѣ прѣзъ Керкине[17], необитаема планина между синтитѣ и пеонцитѣ. Тамъ вървѣлъ по сѫщия пѫть, който по-рано въ похода противъ пеонцитѣ самичъкъ си пробилъ, като изсѣкълъ гората. Като минавали планината откъмъ одриската земя, на десно имали пеонцитѣ, а на лѣво синтитѣ и медитѣ[18]; когато я прѣминали, стигнали въ пеонския градъ Доберъ[19]. Въ врѣме на похода си той не изгубилъ никаква часть отъ войската си (освѣнъ колкото измрѣли отъ болести), ами напротивъ тя се увеличила, тъй като мнозина отъ независимитѣ тракийци, безъ да ги покани, го слѣдвали заради грабежъ: както се разказва, цѣлата му войска не била по-малко отъ 150,000. По-голѣмата часть отъ нея била пѣхота, приблизително третинята — конница[20]. Отъ послѣдната повечето доставили сами одриситѣ и слѣдъ тѣхъ гетитѣ. Отъ пѣхотата най-войнствени били независимитѣ меченосци, които слѣзли отъ Родопитѣ; останалата часть била смѣсена тълпа, страшна само съ множеството си.

99. Събрали се въ Доберъ и се готвили отъ височината да нахлуятъ въ долна Македония, дѣто царувалъ Пердикасъ. Къмъ македонцитѣ принадлежатъ въ сѫщность и линкеститѣ, и елимиотитѣ[21], и други племена по-нагорѣ, които сѫ съюзници или поданници на македонцитѣ, но си иматъ свои собствени царе. Сегашната приморска Македония придобилъ най-напрѣдъ Александъръ, бащата на Пердикасъ, и прѣдцитѣ му, Теменидитѣ, които произлизали отъ Аргосъ[22]; тѣ зацарували, слѣдъ като изгонили съ орѫжие въ рѫка отъ Пиерия[23] пиеритѣ, които послѣ обитавали Фагретѣ и други мѣста подъ Пангей отвѫдъ Стримонъ; (и досега мѣстото подъ Пангей къмъ морето се казва Пиерийска вдлъбнатина). Отъ тъй наречената Ботия[24] тѣ тъй сѫщо изгонили ботиеитѣ, които сега живѣятъ въ съсѣдство съ халкидянитѣ. Отъ Пеония спечелили покрай р. Аксий тѣсна ивица, която се простира до Пела[25] и до морето; отвѫдъ Аксий до Стримонъ владѣятъ тъй наречената Мигдония, отъ дѣто прогонили едонитѣ[26]. Отъ сегашната Еордия[27] пъкъ изтикали еордитѣ, отъ които повечето погинали, а малка часть отъ тѣхъ се поселила около Фиска; отъ Алмопия[28] изгонили алмопитѣ. Тия македонци покорили и други племена, надъ които владѣятъ и до днесъ, сѫщо и Антемунтъ, Грестония, Бисалтия[29] и голѣма часть отъ земята на собственитѣ македонци[30]. Това всичко се нарича Македония и, когато я нападналъ Ситалкъ, тамъ царувалъ Пердикасъ, синътъ на Александра.

100. Понеже македонцитѣ не могли да се съпротивяватъ на толкова голѣма войска, потеглила срѣщу тѣхъ, отдръпнали се въ укрѣпенитѣ мѣста и въ градоветѣ, които се намирали въ страната. Въ това врѣме тѣ не били много; чакъ послѣ синътъ на Пердикасъ Архелай[31], когато станалъ царь, съградилъ укрѣпленията, които сѫществуватъ сега въ страната, прокаралъ прави пѫтища и уредилъ останалитѣ военни работи: подобрилъ конни-

---

[17] Керкине: дн. Благуша и Бѣласица планина.

[18] Синтитѣ живѣяли на югъ отъ Струмица, въ източната часть на Керкине, въ долината на Буткова рѣка и при Струма. Споменатитѣ тука *меди*, които живѣяли на западъ и на юго-западъ отъ синтитѣ, сѫ нѣкоя откѫсната часть отъ голѣмото тракийско племе меди, което населявало областьта между Звигоръ, Малешова планина и Родопитѣ.

[19] Δόβηρος трѣбва да се търси въ Боймия Дере.

[20] И у Диодора 12, 50 намираме 50,000 конници; пѣхотата споредъ Диодора била повече отъ 120,000 души.

[21] Линкеститѣ живѣяли по горното течение на р. Еригонъ (дн. Черна рѣка), притокъ на Аксиосъ (Вардаръ), а елимиотитѣ — по срѣдното течение на р. Халиакмонъ (дн. Бистрица, Индже-кара-су).

[22] Вижъ Херодотъ VIII 137 сл.

[23] Пиерия, въ старитѣ си граници между Олимпъ и Термейския заливъ, съ главни градове Пидна и Дионъ. Изгоненитѣ пиери се поселили послѣ отвѫдъ Стримонъ въ мѣстностьта до морето, дѣто се издига Пангей. Това крайбрѣжие се нарекло Пиерия.

[24] Ботия, областьта на западъ отъ Аксия съ гр. Берея (дн. Верия).

[25] Пела, въ срѣдата на Ематия, дѣто Филипъ II прѣнесълъ столицата на Македония.

[26] Мигдония, область на изтокъ отъ Аксий съ градъ Терма.

[27] Еордия, въ юго-западнитѣ подножия на планината Бермий (дн. Доксà)

[28] Алмопия, дн. Мъгленско.

[29] Антемунтъ, Грестония, Бисалтия, области на сѣверъ отъ Халкидика, между Аксий и Стримонъ.

[30] Μακεδόνων αὐτῶν: αὐτῶν е прибавено къмъ Μακεδόνων, защото попрѣди именуванитѣ племена не били отъ македонско потекло. Тия македонци въ вѫтрѣшностьта на страната били покорени отъ побрѣжнитѣ македонци, които най-напрѣдъ попаднали подъ властьта на Теменидитѣ и които въ началото на тоя пасажъ се наричатъ οἱ Μακεδόνες οὗτοι.

[31] Архелай 413—399 г. пр. Хр.

цата, оржжията и другитѣ потрѣбности за война. Той направилъ повече, отколкото всички осемь царе прѣди него[32].

Войската на тракийцитѣ нахлула отъ Доберъ най-първо въ мѣстата, които по-рано образували царството на Филипа, и прѣвзела Ейдомене на сила, а Гортиния, Аталанта и други нѣкои мѣста му се прѣдали съ договоръ отъ приятелство къмъ присжтствуващия Аминтасъ, сина на Филипа. Обсадили тъй сжщо Европъ[33], но не могли да го прѣвзематъ. Послѣ навлѣзли и въ другата часть на Македония, на лѣво отъ Пела и Киръ. По-навжтрѣ отъ тия мѣста, до Ботиея и Пиерия не достигнали, ами опустошавали Мигдония, Грестония и Антемунтъ. Македонцитѣ дори и не мислили да имъ се съпротивяватъ съ пѣхота, ами повикали конница отъ съюзницитѣ си въ горнитѣ страни[34] и съ нея нападали тракийската войска, дѣто било удобно; само че винаги били малко въ сравнение съ неприятелската сила. Кждѣто нападали, никой не могълъ да имъ стои насрѣща, понеже били добри конници и при това съ ризници; но понеже били обкржжавани отъ огромна маса, излагали се на опасность срѣщу много по-голѣма сила. Затова най-послѣ прѣстанали да се съпротивяватъ, като не мислили, че могатъ да се сражаватъ противъ такова мнозинство.

101. Ситалкъ почналъ да води прѣговори съ Пердикасъ относно цѣльта на похода си и, когато атинянитѣ не дошли съ корабитѣ си, понеже не вѣрвали, че той (Ситалкъ) щѣлъ да дойде [а му изпратили само посланници съ подаръци][35], изпраща часть отъ войската си противъ халкидянитѣ и ботиеитѣ, принудилъ ги да се оттеглятъ задъ стѣнитѣ и опустошавалъ страната имъ. Додѣто се намиралъ въ тия мѣста, тесалийцитѣ, които живѣяли на югъ, магнетитѣ и другитѣ поданници на тесалийцитѣ, и гърцитѣ чакъ до Термопили се уплашили да не отиде войската и противъ тѣхъ и се приготовлявали. Уплашили се и сѣвернитѣ тракийци отвждъ Стримонъ, които обитавали равнинитѣ: панеитѣ, одомантитѣ, дроитѣ, дерсеитѣ; тѣ всички сж самостоятелни.

---

[32] Имената на осемьтѣ прѣдходници на Архелая изброява Херодотъ VIII 139.

[33] Ейдомене, Гортиния, Аталанта, Европъ — градове по десния брѣгъ на срѣдни Вардаръ.

[34] Вижъ гл. 99.

[35] Ср. Пер. Спис. LXIII, стр. 411.

И у гърцитѣ, които били въ война съ атинянитѣ, Ситалкъ възбудилъ страхъ: тѣ се бояли, да не би той, повиканъ отъ атинянитѣ възъ основа на съюза, да нападне и тѣхъ. Но Ситалкъ държалъ Халкидика, Ботика и Македония и ги опустошавалъ. Като не можалъ да свърши никоя отъ тия работи, за които билъ дошълъ, и войската му нѣмала достатъчно храна и страдала отъ зимата, билъ придуманъ отъ Севта, сина на Спарадока, който му билъ братовъ синъ и най-влиятеленъ слѣдъ самия него, да се върне по-скоро. Севтъ билъ спечеленъ тайно отъ Пердикасъ, който му обѣщалъ сестра си и отгорѣ това и пари. Ситалкъ послѣдвалъ съвѣта му и бързо се върналъ дома съ войската си слѣдъ единъ походъ отъ 30 дни, отъ които осемь прѣкаралъ въ Халкидика. Пердикасъ послѣ далъ сестра си Стратоника на Севта, както му билъ обѣщалъ. Така се привършилъ походътъ на Ситалка.

IV 101, § 5. Въ сжщитѣ дни, когато ставало това при Делионъ[36], умрѣлъ и Ситалкъ, царьтъ на одриситѣ, въ единъ походъ противъ трибалитѣ, отъ които билъ побѣденъ въ битка. Братовиятъ му синъ Севтъ, синътъ на Спарадока, се възцарилъ надъ одриситѣ и надъ останалата Тракия, която била подъ властьта на Ситалка.

102. Въ сжщата зима Брасидасъ заедно съ тракийскитѣ съюзници тръгналъ противъ Амфиполисъ, атинска колония на Стримонъ. По-рано още Аристагоръ отъ Милетъ[37], когато бѣгалъ отъ царь Дария, се опиталъ да колонизира мѣстото, дѣто е сега тоя градъ, но билъ изгоненъ отъ едонитѣ. Послѣ, 32 години по-късно, и атинянитѣ изпратили 10000 колонисти отъ своята срѣда и отъ други, които пожелали; но тѣ били унищожени отъ тракийцитѣ при Драбескъ[38]. И пакъ, въ 29-та година слѣдъ това, атинянитѣ дошли[39] тамъ съ Никиевия синъ Хагнонъ като главатарь на колониститѣ, изгонили едонитѣ и заселили това мѣсто, което по-рано се наричало „Деветь пжтища“. При това имали за опорна точка Еионъ, атинско приморско пазарище на устието на Стримонъ, отдалечено 25 стадии отъ мѣстото на сегашния градъ, който Хагнонъ нарекълъ Амфиполисъ, понеже рѣката

---

[36] Поражение на атинянитѣ при Делионъ — 424 пр. Хр.

[37] Въ 499 или 497 г. пр. Хр.

[38] Въ 464 г. Драбескъ при днешното Здравикъ.

[39] Въ 436 г. — Амфиполисъ при дн. Неохорио (Еникьой).

го заобикаля отъ двѣ страни, а пъкъ отъ другата страна той го заградилъ съ дълга стѣна отъ единия рѫкавъ на рѣката до другия: така градътъ се виждалъ отдалечъ и откъмъ сушата и откъмъ морето.

3. *Разрушаване на Микалесъ отъ тракийскитѣ дии.*

VII 27, § 1 и 2. Въ сѫщото това лѣто[40]) пристигнали въ Атина 1300 пелтасти отъ тракийцитѣ-меченосци, които принадлежали къмъ племето на диитѣ. Тѣ трѣбвало да отидатъ съ Демостена въ Сицилия. Понеже тракийцитѣ закъснѣли, атинянитѣ мислили да ги пратятъ назадъ, отъ кѫдѣто били дошли, а именно въ Тракия. Да ги задържатъ само за войната при Декелея, виждало имъ се много скѫпо, тъй като всѣки получавалъ по драхма на день[41]).

29. Като не искали да правятъ разходи при тогавашната липса на срѣдства, атинянитѣ веднага повърнали тракийцитѣ, които дошли късно при Демостена, порѫчали на Диитрефа да ги отведе и му казали, по пѫтя (тѣ минавали прѣзъ Еврипа) да причини врѣда на неприятелитѣ, ако му се удаде случай за това. Диитрефъ излѣзълъ съ тракийцитѣ на брѣга при Танагра и извършилъ набързо единъ грабежъ; послѣ привечерь, като се отправилъ пакъ отъ евбейска Халкида, прѣминалъ Еврипа, излѣзълъ на суша въ Беотия и повелъ тракийцитѣ противъ Микалесъ. Нощьта прѣкаралъ при храма на Хермеса, който е далече отъ Микалесъ около 16 стадии[42]), безъ да бѫде забѣлѣзанъ; на съмване нападналъ града, който не билъ голѣмъ, и го прѣвзелъ, тъй като жителитѣ нѣмали стража и не очаквали, че може нѣкой да навлѣзе вѫтрѣ въ материка толкова надалечъ отъ морето и да ги нападне. Освѣнъ това стѣнитѣ били слаби и намѣсти съборени или пъкъ низки, и вратитѣ били отворени, понеже жителитѣ се мислили въ безопасность. Тракийцитѣ се втурнали въ Микалесъ, разрушавали жилищата и храмоветѣ, избивали хората, като не пощадявали ни старо ни младо; убивали всѣкиго, когото достигали, и жени и дѣца, дори добитъкъ и всичко живо. Тракийскиятъ народъ, когато се намира въ безопасность, е много наклоненъ да пролива кръвь, подобно на най-кръвожаднитѣ варварски племена. И тогава тѣ произвели огромно смущение и убивали по всѣкакъвъ начинъ; между друго нахлули въ едно дѣтско училище, което било най-голѣмо въ града, и дѣцата току-що били се събрали въ него, та ги изклали всички. Такова голѣмо нещастие сполѣтѣло града, по-неочаквано и по-ужасно отъ всѣко друго.

30. Тиванцитѣ, като се научили, отишли на помощь на Микалесъ, настигнали тракийцитѣ, които не били още отминали много далечъ, отнели имъ плячката, подплашили ги и ги гонили чакъ до Еврипа и морето, дѣто стояли на котва корабитѣ, съ които дошли. Когато тракийцитѣ влизали въ корабитѣ, тиванцитѣ избили повечето[43]), защото не могли да плуватъ, па и тракийцитѣ въ корабитѣ, като видѣли, що става на сушата, отстѫпили извънъ обсѣга на стрѣлитѣ. Впрочемъ тракийцитѣ, когато отстѫпвали, се защищавали изкусно противъ тиванската конница, която най-напрѣдъ ги нападнала; тѣ се спущали напрѣдъ и пакъ се събирали, по домашния си начинъ на сражаване, та при това загубили малцина. Една часть отъ тракийцитѣ била издебната въ самия градъ, когато грабѣла, и била избита. Всичко паднали тракийци 250 отъ 1300. А тѣ убили отъ тиванцитѣ и отъ другитѣ, които имъ помагали, всичко 20 конници и хоплити, и тиванеца Скирфонда, единъ отъ беотархитѣ[44]. Била изтребена и значителна часть отъ микалесянитѣ. Такава бѣда постигнала Микалесъ, която въ сравнение съ голѣмината на града била повече за оплакване, отколкото други нещастия, случили се прѣзъ тая война.

---

[40]) 413 г. пр. Хр.

[41]) Обикновената плата на наемницитѣ била половина драхма (една драхма = ок. 1 левъ).

[42]) Една стадия = 177·6 м.

[43]) Повечето отъ тѣхъ (αὐτῶν . . . τοὺς πλείστους): по-долу авторътъ казва, че тракийцитѣ били 1300 души, а били избити 250, слѣдователно думата αὐτῶν не се отнася къмъ цѣлото число на тракийцитѣ. Мѣстото може да се разбира така: повечето отъ тия, които изобщо загинали, тиванцитѣ избили при влизането имъ въ корабитѣ; значи αὐτῶν трѣбва да се отнася къмъ числото на убититѣ тракийци.

[44]) Беотархитѣ били чиновници на беотийския съюзъ; тѣ командували съюзнитѣ войски и имали изпълнителната власть.

4. *Брасидасъ и Клеонъ въ Тракия.*

IV 107. ... Брасидасъ уреждалъ работитѣ въ Амфиполисъ. И едонскиятъ градъ Миркинъ се присъединилъ къмъ него, слѣдъ като едонскиятъ царь Питакъ погиналъ отъ дѣцата на Гоаксия и неговата жена Брауро[45]).

V 6. ... Клеонъ изпратилъ да извѣстятъ на Пердика, да му дойде на помощь съ войската си споредъ съюзния договоръ; други пратеници пратилъ въ Тракия при царя на одомантитѣ Полесъ, за да доведатъ, колкото може повече тракийски наемници[46]).

---

[45]) Въ 424 г. пр. Хр.

[46]) Въ 422 г. пр. Хр.

III. Ксенофонтъ.

Ксенофонтъ се родилъ ок. 440 год. въ Атина и умрѣлъ навѣрно прѣзъ 355 г. пр. Христа въ Коринтъ. Той участвувалъ заедно съ десетьтѣ хиляди грѫцки наемни войници въ похода на Кира, който искалъ да свали отъ царския прѣстолъ брата си Артаксеркса, но загиналъ въ сражението при Кунакса на 3 сепември 401 год. Грѫцката войска, която го била послѣдвала, излѣзла въпрѣки това побѣдителка, но за да си осигури възвръщането въ отечеството си, сключила миръ съ персийцитѣ. А тѣ, възползувани отъ него, избили по най-коваренъ начинъ по-виднитѣ ѝ прѣдводители. Тогава Ксенофонтъ заставалъ на чело на грѫцкитѣ войници и смогналъ да ги доведе прѣзъ неприятелската земя обратно до Хелеспонта.

Той участвувалъ и въ похода на спартанцитѣ противъ персийцитѣ (396 г.) и беотийцитѣ (394 г.), поради което съгражданитѣ му го обвинили въ прѣдателство и го наказали съ изгнание. Въ замѣна на това спартанцитѣ му подарили едно имѣние при Скилунтъ въ Елида, дѣто прѣкаралъ по-голѣмата часть отъ живота си и написалъ между другото „Анабазиса“, т. е. „Походътъ на десетьтѣ хиляди гърци“.

Отъ това съчинение ние поднасяме въ прѣводъ, стъкменъ по изданието: Xenophons Anabasis von R. Hansen (Gotha 1884), само тия части, които засѣгатъ древна Тракия.

1. *Милтокитъ изневѣрява на гърцитѣ.*

II 2, § 7. Като се стъмнило[1]), тракиецътъ Милтокитъ[2]), който ималъ съ себе си около 40 конника и около 300 тракийски пѣшаци, прѣминалъ на страната на царя.

---

[1]) На другия день слѣдъ сражението при Кунакса, прѣди да сключатъ гърцитѣ прѣмирие съ персийския царь Артаксеркса.

[2]) На грѫцки Μιλτοκύθης; той билъ потеглилъ заедно съ гърцитѣ подъ командата на младия Киръ.

2. *Клеархъ воюва съ тракийцитѣ.*

II 6, § 1—5. Пълководцитѣ така били плѣнени, отведени при царя и загинали, като имъ отсѣкли главитѣ. Между тѣхъ Клеархъ[3]) по единодушното мнѣние на всички, които го познавали по-отблизу, се отличавалъ като извънредно опитенъ и страстенъ войнъ; защото, докато лакедемонцитѣ воювали съ Атина, той оставалъ при тѣхъ, а слѣдъ като билъ сключенъ миръ по-между имъ, той убѣдилъ съгражданитѣ си, че гърцитѣ търпѣли неправди отъ тракийцитѣ, и като постигналъ съ всички възможни срѣдства прѣдъ ефоритѣ своята цѣль, отплувалъ, за да воюва съ тракийцитѣ, които живѣятъ надъ Херсонесъ и Перинтъ. Слѣдъ като тръгналъ, ефоритѣ по нѣкаква причина измѣнили своето рѣшение и поискали да го върнатъ отъ Истма[4]) обратно, но той не ги послушалъ, ами продължилъ своя пѫть за Хелеспонта. Слѣдъ това той билъ осѫденъ отъ спартанскитѣ власти на смърть, задѣто не се подчинявалъ. Прокуденъ вече отъ отечеството си, той отива при Кира, и ние вече споменахме другадѣ, по какъвъ начинъ той го склонилъ на своя страна; Киръ му дава 10,000 дарейки[5]). А той, като ги взелъ, не се отдалъ на безгриженъ животъ, ами набралъ съ тѣхъ войска и воювалъ съ тракийцитѣ. Той ги побѣдилъ, опустошавалъ и ограбвалъ земята имъ, докато Киръ почувствувалъ нужда отъ войската му; тогава той отишълъ да воюва отново заедно съ него.

3. *Дексипъ при Севта.*

V 1, § 15. Гърцитѣ получили отъ жителитѣ на града Трапезунтъ и единъ петдесетовесленъ корабъ, за началникъ на който поставили лакедемонския периекъ[6]) Дексипъ. Той не се погрижилъ да събере транспортни кораби, ами избѣгалъ съ

кораба извънъ Понта. Но по-късно той прѣтърпѣлъ затова наказание: въ Тракия именно, дѣто се вплелъ въ нѣкаква работа на Севта по единъ безуменъ начинъ, той билъ умъртвенъ отъ спартанеца Никандъръ.

4. *Тракийски танецъ.*

VI 1, § 2—7. Кориласъ[7]), който тогава управлявалъ Пафлагония[8]), изпратилъ при гърцитѣ пратеници, които имъ занесли коне и хубаво облѣкло и заявили отъ негова страна, че билъ готовъ да спре всѣкакви враждебни дѣйствия спрѣмо гърцитѣ, стига само и тѣ да не допущатъ подобни дѣйствия спрѣмо него. Пълководцитѣ отговорили, че затова щѣли да се посъвѣтватъ съ войската. Между това задържали на угощение пратеницитѣ, като поканили да взематъ участие въ него и отъ останалитѣ тия, които по мнѣнието имъ били достойни за тая честь. Слѣдъ като принесли въ жъртва нѣколко вола отъ плячката и другъ жертвенъ добитъкъ, наредили великолѣпенъ пиръ. Тѣ яли, намѣстени на низки легла, и пили отъ рогови чаши, каквито се намирали въ тая страна. Слѣдъ като извършили излиянието и изпѣли пеана, станали най-напрѣдъ тракийцитѣ и почнали да играятъ танецъ заедно съ орѫжието си подъ звука на флейтата, като подскачали леко и високо, и размахвали своитѣ мечове: най-послѣ се удряли единъ другъ, та всѣки мислилъ, че дѣйствително се убиватъ, докато въ сѫщность тѣ само падали нѣкакъ си изкусно. При това пафлагонцитѣ надавали викъ. А когато побѣдительтъ снемалъ отъ своя противникъ въоръжението, той си отивалъ, като пѣялъ пѣсень въ честь на Ситалка[9]); други отъ тракийцитѣ пъкъ изнасяли побѣдения, като че ли е мъртъвъ, макаръ и да не билъ пострадалъ ни най-малко. Слѣдъ това станали енианцитѣ и магнетитѣ, и заиграли танеца, нареченъ „карпея“.

---

[3]) Началникъ на спартанската флота въ Пелопенеската война, а по-сетнѣ спартански изгнаникъ и пълководецъ въ войската на младия Киръ.

[4]) Т. е. Коринтския провлакъ.

[5]) Около 250,000 лева.

[6]) Периекитѣ въ Спарта нѣмали политически права и се занимавали съ търговия и земледѣлие. Въ войската служили като тежковъорѫжени войници, а сѫщо и като лековъорѫжени

[7]) Мѣстенъ князъ, който навѣрно не е билъ подвластенъ на персийския царь.

[8]) Въ Мала-Азия, въ областьта на рѣка Халисъ (сега Къзълъ-Ирмакъ).

[9]) На гръцки „ᾄδων τὸν Σιτάλκαν“, дословно „възпѣвайки Ситалка“; ср. *Г. И. Кацаровъ*, Битъ на тракитѣ, стр. 41.

5. *Тракийцитѣ въ Витиния нападатъ часть отъ гръцката войска.*

VI 3, § 1—9. . . Аркадцитѣ[10] слѣзли нощемъ въ пристанището Калпе[11], и слѣдъ това се отправили къмъ най-близкитѣ села, които отстояли на 30 стадии отъ морето. А когато се разсъмнало, всѣки пълководецъ отправялъ своя отредъ къмъ отдѣлно село; когато имъ се виждало нѣкое село голѣмо, то пълководцитѣ отправяли тамо два отреда. Тѣ си опрѣдѣлили и единъ хълмъ, дѣто всички трѣбвало отново да се съберàтъ. И понеже нападнали ненадѣйно, взели много роби и откарали много овце. Обаче тракийцитѣ, които били смогнали да избѣгатъ, — тѣ били доста много, понеже като лековъорѫжени лесно се измъквали отъ рѫцѣтѣ на тежковъорѫженитѣ гърци —, се събрали отново, и слѣдъ това нападнали най-напрѣдъ отреда на Смикрета, единъ отъ пълководцитѣ на аркадцитѣ, когато потеглялъ за уговореното мѣсто и каралъ съ себе си много плячка. И отначало гърцитѣ се бранѣли, като сѫщеврѣменно вървѣли, но когато трѣбвало да минатъ прѣзъ една тѣснина, тракийцитѣ имъ нанесли поражение и убили самия Смикретъ и всички хора отъ неговия отредъ. Отъ другъ единъ отредъ, който прѣдвождалъ Хегесандъръ, единъ отъ десетьтѣ пълководци, останали живи само 8 души, а и самиятъ Хегесандъръ се спасилъ. Останалитѣ отреди се събрали отново, нѣкои отъ тѣхъ съ плячка, а други безъ плячка. Тракийцитѣ, понеже имали успѣхъ, призовали се взаимно и се набрали прѣзъ нощьта въ голѣмъ брой. На разсъмване хълмътъ, на който били разположени гърцитѣ, билъ обграденъ отъ много конници и лековъорѫжени тракийци, които все повече и повече се стичали. Тѣ нападнали тежковъорѫженитѣ гърци, безъ да се излагатъ сами на опасность, защото гърцитѣ нѣмали ни стрѣлци, ни копиеносци, ни конници. Напротивъ тракийцитѣ хвърляли копиета, като прибѣгвали и се спущали, и лесно се отдръпвали назадъ, колкото пѫти гърцитѣ се втурвали насрѣща имъ. Тѣ ги нападали отъ нѣколко страни и наранили мнозина измежду гърцитѣ. до като нито единъ отъ тѣхъ не пострадалъ. Затова гърцитѣ не могли да напуснатъ мѣстото и даже най-сетнѣ тракийцитѣ имъ отрѣзали и водата. Като изпаднали така въ голѣмо затруднение, почнали да водятъ прѣговори, и въ всичко останало било постигнато съгласие, но тракийцитѣ не давали заложници, каквито гърцитѣ искали, та прѣговоритѣ се спънали.

---

[10] Повечето отъ наемницитѣ въ гръцката войска били аркадци. Тѣ се били врѣменно отцѣпили отъ останалата гръцка войска, която прѣдвождалъ Ксенофонтъ.

[11] На гръцки Κάλπης Λιμήν, на витинския брѣгъ въ Мала-Азия между Хераклея и Византия, сега Керпе.

6. *Азиатска Тракия (Витиния).*

VI 4, § 1—2. . . Това мѣсто, наричано пристанище Калпе, се намира въ азиатска Тракия. Тая Тракия се простира отъ устието на Понта[12], като се плува отъ тамо на десно въ Понта, чакъ до Хераклея[13]. Съ триера се плува отъ Византия до Хераклея непрѣкѫснато цѣлъ день. Помежду тия двѣ мѣста не се срѣща ни единъ градъ, било приятелски разположенъ спрѣмо гърцитѣ, било самъ гръцки, но само тракийци — витинци, и, както се твърди, тѣ се отнасятъ извънредно жестоко къмъ гърцитѣ, които имъ попадатъ въ рѫцѣ поради корабокрушение или друга нѣкоя причина.

7. *Гръцката войска на служба у Севта.*

VII 1. Фарнабазъ[1], като се боялъ, да не би войската да се отправи противъ неговата область, изпратилъ пратеникъ до началника на флотата Анаксибия[2], който билъ тогава въ Византия[3], и го помолилъ да отведе войската отъ Азия, като му обѣщавалъ да направи всичко, каквото би поискалъ. Анаксибий повикалъ въ Византия военачалницитѣ и стотницитѣ, и обѣщалъ, ако прѣминатъ войницитѣ, да имъ даде плата. Останалитѣ отвърнали, че щѣли да си помислятъ и да съобщатъ това на войницитѣ, а Ксенофонтъ му заявилъ, че той вече напуска войската и се готви да отплува. Анаксибий все пакъ го замолилъ да прѣмине ведно съ нея, и слѣдъ това да я напусне. И той обѣщалъ да направи това.

---

[12] Т. е. Босфорътъ.

[13] Наричана Ποντική.

[1] Сатрапъ на Фригия и Витиния въ Мала-Азия.

[2] Става дума за Спартанската флота.

[3] Βυζάντιον, сега Цариградъ.

Между това тракиецътъ Севтъ[4]) изпраща Медосада[5]) и поканва Ксенофонта, да се потруди да мине войската отъ Азия въ Европа, като му заявява, че той не щѣлъ да се кае, задѣто се е потрудилъ. Нему Ксенофонтъ отвърналъ: „Войската и безъ това ще мине на другия брѣгъ: затова той не трѣбва да плаща нито на менъ, нито на другиго нѣкого; щомъ обаче войската мине въ Европа, азъ ще си отида, та тогава нека той се обърне по начинъ, какъвто смѣта за добъръ, къмъ тия, които оставатъ при войската и подхождатъ за тая цѣль“.

Слѣдъ това всички войници прѣминали въ Византия. Анаксибий все още не имъ давалъ плата, а разгласилъ чрѣзъ глашатай, войницитѣ да си вздематъ оржжието и вещитѣ, и да излѣзатъ извънъ града, като че ли щѣлъ да ги изпраща и сжщевременно прѣброява. А войницитѣ се ядосвали, че нѣмали пари, за да си купятъ храна за изъ пжтя, и неохотно се стѣгали за походъ. И Ксенофонтъ, който се билъ сприятелилъ съ хармоста Клеандъръ[6]), отишълъ при него, и искалъ да се прости съ него, понеже щѣлъ вече да отплува. А той му казва: „Да не си сторилъ това; иначе ти подпадашъ подъ отговорность, тъй като и сега нѣкои те обвиняватъ, че войската се бави съ излизането си“. Той отвърналъ: „Но затова азъ не съмъ виновенъ, ами самитѣ войници не желаятъ да излѣзатъ отъ града, защото се нуждаятъ отъ храна“. „Но все пакъ, казалъ той, азъ те съвѣтвамъ да напуснешъ града така, като че ли потеглишъ заедно съ тѣхъ, и когато войската е вече извънъ града, чакъ тогава да си заминешъ“. „И така — казалъ Ксенофонтъ — като отидемъ при Анаксибия, ще уговоримъ това“. Тѣ отишли при него и говорили. А той настоявалъ тъй да направятъ и да накаратъ войницитѣ, приготвени за походъ, да напуснатъ часъ по-скоро града, и да разгласятъ, че всѣки, който не се яви на прѣгледа и прѣброяването, ще бжде самъ виновенъ. Слѣдъ това излѣзли отъ града най-напрѣдъ военачалницитѣ, а послѣ останалитѣ. И почти всички съ изключение на малцина били вече излѣзли, а Етеоникъ[7]) стоялъ на портитѣ, за да ги затвори и постави лоста,

когато Анаксибий повикалъ военачалницитѣ и стотницитѣ, и казалъ: „Храна си вземете отъ тракийскитѣ села: тамо има много ечимикъ, пшеница и други храни; слѣдъ това пъкъ се отправете за Херсонесъ[8]), дѣто Кинискъ[9]) ще ви дава плата“. Нѣкои отъ войницитѣ чули това, или нѣкой отъ стотницитѣ го разгласилъ между войската. Военачалницитѣ разпитвали слѣдъ това, дали Севтъ е врагъ или приятель на спартанцитѣ, и дали трѣбва да се мине прѣзъ Свещената планина[10]), или около нея посрѣдъ Тракия.

Докато се разговаряли за това, войницитѣ грабнали оржжието си и се спуснали тичешкомъ къмъ вратитѣ, за да влѣзатъ отново въ града. Етеоникъ обаче и тия, които били при него, щомъ видѣли, че хоплититѣ[11]) се приближаватъ, затворили вратитѣ и турнали лоста. А войницитѣ тропали на вратитѣ и казвали, че били онеправдани извънредно много, като били изгонени и подхвърлени на неприятелитѣ; при това заявявали, че щѣли да строшатъ вратитѣ, ако доброволно не имъ отворятъ. Други пъкъ отъ тѣхъ се затекли къмъ морето и по ребрената издатина на стѣната влѣзли въ града, а тия отъ войницитѣ, които се намирали още вжтрѣ въ града, щомъ забѣлѣзали, какво става при вратитѣ, разсичатъ съ брадви заключалкитѣ и отварятъ вратитѣ, та навлизатъ и ония въ града.

А Ксенофонтъ, щомъ забѣлѣзалъ, какво става, се уплашилъ, да не би войската да се отдаде на грабежъ и да се създадатъ непоправими бѣди за града, за самия него и за войницитѣ, та се затекълъ и промъкналъ въ града заедно съ тълпата. Жителитѣ пъкъ на Византия, щомъ забѣлѣзали, че войската насилствено нахлува въ града, избѣгали отъ пазаря, отчасти въ корабитѣ, отчасти въ домоветѣ си, а тия, който били тогава въ своитѣ кжщи, бѣгали навънъ; нѣкои спущали триеритѣ[12]) въ морето, за да се спасятъ въ тѣхъ, и всички се считали за погинали, каточели градътъ е прѣвзетъ. Етеоникъ избѣгалъ въ крайморското възвишение[13]). Анаксибий пъкъ се втурналъ къмъ морето и на рибарска лодка прѣплувалъ до крѣпостьта, па веднага повикалъ отъ Калхедонъ [14]) охрана, защото си помислилъ, че гарнизонътъ въ крѣпостьта не билъ достатъчно силенъ да издържи напора на войската. Щомъ войницитѣ съгледали Ксенофонта, затекли се мнозина отъ тѣхъ при него и му казали: „Сега, Ксенофонте, можешъ да се проявишъ като истински мѫжъ: ти разполагашъ съ градъ, триери, пари и толкова много войници. Сега, ако би поискалъ, ти би ни принесълъ полза, а ние бихме те направили великъ“. А той отговорилъ: „Добрѣ казвате, и азъ ще сторя това. Но ако желаете това да стане, застанете часъ по-скоро подъ орѫжие!“ Като желаялъ да ги усмири, той самъ тъй ги уговарялъ и каралъ и останалитѣ да уговарятъ войницитѣ и да се наредятъ подъ орѫжие. И тѣ сами се нареждали, та въ кѫсо врѣме се построили хоплититѣ на дълбочина осемъ души, а пелтаститѣ[15]) тичешкомъ се присъединили къмъ двѣтѣ крила; па и тъй нареченото Тракийско мѣсто[16],) дѣто ставало това, било извънредно удобно, за да се строи войска, тъй като било незастроено и равно. Като застанали подъ орѫжие и се смирили, Ксенофонтъ свиква войската на съвѣтъ, и казва тая рѣчь: „Не се чудя, войници, че се гнѣвите и считате за онеправдани и измамени. Но ако се подадемъ на гнѣва си и си отмъстимъ на тукашнитѣ лакедемонци заради измамата имъ, па разграбимъ града, който никакъ не е виновенъ, обмислете, какви ще бѫдѫтъ послѣдицитѣ отъ това. Ние ще бѫдемъ обявени за врагове на лакедемонцитѣ и тѣхнитѣ съюзници: каква война бихме си навлѣкли, можемъ да се догадимъ, щомъ си спомнемъ неотдавнашнитѣ събития, които сами сме прѣживѣли. Защото ние, атинянитѣ, встѫпихме въ война противъ лакедемонцитѣ, като имахме отчасти въ морето, отчасти въ корабостроилницитѣ не по малко отъ триста триери; въ града се намираха много пари, па и годишнитѣ приходи отъ собствената ни земя и отъ владѣнията ни възлизаха на не по-малко отъ хиляда таланта[17]); ние владѣяхме всички острови и притежавахме и въ Азия и въ Европа много градове, па и самия тоя градъ Византия, дѣто сме сега ние: въпрѣки това ние бѣхме напълно побѣдени, както на всички ви е извѣстно. А какво бихме си изпатили ние сега, когато лакедемонцитѣ сѫ си запазили старитѣ съюзници и сѫ присъединили къмъ себе си атинянитѣ и нѣкогашнитѣ имъ съюзници, когато Тисафернъ[18]) и всички останали при морето варвари сѫ наши врагове, и когато най-голѣмъ врагъ ни е самиятъ персийски царь[19]), противъ когото потеглихме, за да го лишимъ отъ прѣстола, и ако ни се удаде, даже да го убиемъ? При съвкупностьта на всички тия обстоятелства има ли нѣкой толкова безуменъ, който да си помисли, че бихме излѣзли побѣдители? Въ името на боговетѣ, нека не загубваме разсѫдъка си и нека не загинваме позорно, като врагове на своитѣ родни мѣста, на собственитѣ си приятели и роднини! Тѣ всички именно живѣятъ въ градоветѣ, които биха воювали противъ насъ, и то съ пълно право, щомъ бихме разрушили първия грьцки градъ, въ който дойдохме, докато ние по-рано не сме искали да завладѣемъ ни единъ варварски градъ. Азъ бихъ желалъ по-скоро да се проваля въ дънъ земя, отколкото да видя, че сте направили това. Азъ ви съвѣтвамъ, да се опитате да си получите правото, като гърци, подчинявайки се на тия, които стоятъ на чело на гърцитѣ. Ако не бѫдете изслушани, вие не трѣбва, слѣдъ като сте прѣтърпѣли неправда, още да се лишавате и отъ Гърция. И сега прѣдлагамъ, да изпратимъ хора, които да кажатъ на Анаксибия: „Ние не сме дошли въ града, за да вършимъ насилие, но за да получимъ що-годѣ помощь отъ васъ, и ако това е невъзможно, поне да ви покажемъ, че не измама, но подчинение ни накара да излѣземъ отъ града“.

---

[4]) Σεύθης, тракийски князъ, който въ VII кн. на Анабазиса играе най-видна роля.

[5]) Μηδοσάδης, тракиецъ, пратеникъ на Севта.

[6]) Лакедемонецъ, управитель на Византия.

[7]) Лакедемонецъ, помощникъ на Анаксибия.

[8]) Днешниятъ Галиполски полуостровъ.

[9]) Лакедемонски военачалникъ.

[10]) Ἱερὸν ὄρος, сега Текиръ-дагъ.

[11]) Тежковъоржжени войници, чието въоржжение се е състояло отъ голѣмъ щитъ, шлемъ, ризница, набедреници, копие и мечъ.

[12]) Военни кораби, които сж били снабдени отъ двѣтѣ страни съ три реда пейки за гребци.

Това било рѣшено, и изпратили Хиеронимъ отъ Елида [20]), който да каже това, и ведно съ него и аркадеца Еврилоха, а сѫщо и ахееца Филесий. И тѣ заминали, за да кажатъ това.

---

[13]) Тамо се е намирала и самата крѣпость на града, за която става дума малко по-долу.

[14]) Градъ срѣщу Византия, въ Мала-Азия, сега Кади-кьой.

[15]) Лековъорѫжени войници, които сѫ били въорѫжени съ кѫсо копие, мечъ и лекъ щитъ, на грьцки πέλτη, отдѣто произлиза и названието имъ.

[16]) Тъй се наричало свободното пространство до Тракийската порта на града.

[17]) Около 5,900,000 лева.

[18]) Сатрапъ на Йония и Кария, който билъ проявилъ спрѣмо грьцката войска голѣмо вѣроломство.

[19]) Става дума за Артаксерксъ II Мнемонъ, синъ на Дария II (404—361 г. пр. Хр).

[20]) Градъ въ Пелопонесъ.

До като войницитѣ още стояли въ събранието, пристигналъ тиванецътъ Койратадъ, който скиталъ изъ Гърция, безъ да бжде изгнаникъ, а защото искалъ да бжде пълководецъ и прѣдлагалъ себе си на всѣки градъ или племе, което се нуждаяло отъ такъвъ. И ето той дошълъ тогава при тѣхъ и имъ казалъ, че билъ готовъ да ги отведе въ тъй наречената Тракийска делта[21]), отъ дѣто щѣли да вематъ многобройна и богата плячка, а до като бждатъ въ походъ, той щѣлъ, както самъ твърдѣлъ, да имъ доставя въ изобилие и храна и питие. Войницитѣ изслушали това прѣдложение и сжщеврѣменно това, което имъ се съобщавало отъ Анаксибия. Той впрочемъ имъ отговорилъ, че тѣ не щѣли да се разкаятъ, задѣто сж се подчинили, и затова щѣлъ да съобщи на властитѣ въ отечеството си, а и самъ щѣлъ да се постарае, до колкото може, да имъ услужи. Слѣдъ това войницитѣ приели Койратадъ за военачалникъ и излѣзли отъ града. А Койратадъ имъ обѣщалъ да отиде на слѣдния день при войската заедно съ жертвени животни, гадатель, храна и питие за войската. Когато пъкъ излѣзли отъ града, Анаксибий затворилъ вратитѣ и разгласилъ чрѣзъ глашатай, че ще бжде продаденъ всѣки войникъ, който бжде хванатъ въ града. А на слѣдния день Койратадъ дошълъ съ жертвени животни, и слѣдвали го двадесеть мжже, които носѣли ечимичено брашно, и други двадесеть съ вино, а сжщо и трима, натоварени съ маслини, единъ, натоваренъ съ чесънь, колкото могълъ да носи, и единъ — съ лукъ. Тия нѣща сложилъ на земята, като че ли щѣлъ да ги раздава, и пристжпилъ къмъ жъртвоприношение. А Ксенофонтъ, като повикалъ Клеандра, помолилъ го да издѣйствува да бжде пуснатъ въ града и да отплува отъ Византия. Клеандъръ, като се върналъ, казалъ, че съ голѣма мжка издѣйствувалъ това, тъй като Анаксибий твърдѣлъ, че било неудобно да бждатъ войницитѣ близо до града, а Ксенофонтъ — вжтрѣ въ него, докато жителитѣ на Византия се бунтували и били разединени по-между си. „Все пакъ позволява ти — рекълъ той — да влѣзешъ въ града, ако мислишъ да отплувашъ заедно съ него“. И тъй Ксенофонтъ се простилъ съ войницитѣ и отишълъ въ града заедно съ Клеандра. А жъртвоприношението на Койратада не излѣзло първия день благополучно, та нищо не раздалъ на войницитѣ. На слѣдния день пъкъ, когато Койратадъ стоялъ съ вѣнецъ на глава при жертвеника, дѣто били и жертвенитѣ животни, дарданецътъ Тимасионъ[22]), Неонъ отъ Асине[23]) и Клеаноръ отъ Орхоменъ[24]) дошли при него и му казали да не принася жъртва, защото не можелъ да бжде прѣдводителъ на войската, ако не ѝ даде по-напрѣдъ храна. И той заповѣдалъ да имъ се даде храна. Но тъй като тя се указала въ такъвъ голѣмъ недостигъ, щото не могла да задоволи нито за единъ день всички войници, той се отказалъ да имъ бжде прѣдводитель и си отишълъ заедно съ жертвенитѣ животни.

2. Неонъ отъ града Асине, ахейцитѣ Фринискъ, Филесий и Ксантикълъ, и дарданецътъ Тимасионъ, които оставали при войската, потеглили за тракийскитѣ села въ околностьта на Византия и се разположили тамо на станъ. Пълководцитѣ не били съгласни помежду си, защото Клеаноръ и Фринискъ искали да я отведатъ при Севта, който се опиталъ да ги спечели на своя страна, като далъ на едина конь, а на другия—жена; Неонъ пъкъ искалъ да я отведе въ Херсонесъ, тъй като си мислилъ, че ако дойдатъ въ лакедемонска областъ, той щѣлъ да застане на чело на цѣлата войска; а Тимасионъ се стараялъ отново да я прѣведе отвждъ, въ Азия, като мислилъ по тоя начинъ да се възвърне въ отечеството си. И войницитѣ искали сжщото. Съ течение на врѣмето много отъ войницитѣ отчасти продавали оржжието си въ различни мѣста на страната и отплували, както можали, отчасти се разпръсвали по градоветѣ. А Анаксибий се радвалъ, като чувалъ, че войската се разстроявала, защото си мислилъ, че съ това угажда извънредно много на Фарнабаза.

Когато Анаксибий отплувалъ отъ Византия, срещналъ се при Кизикъ[25]) съ Аристарха, замѣстника на Клеандра въ управлението на Византия, и той му казалъ, че и Полосъ, неговиятъ замѣстникъ въ управлението на флотата, вече пристигалъ. И

---

[21]) Τὸ Δέλτα τῆς Θρᾴκης се наричала тая часть отъ Тракия, която се простирала на сѣверъ и сѣвероизтокъ отъ Византия въ посока къмъ древния Салмидесъ (днешна Мидия).

[22]) Тимасионъ билъ родомъ отъ гр. Дарданъ въ Троада, Мала-Азия.

[23]) Градъ въ Лакония.

[24]) Градъ въ Аркадия.

[25]) Въ М.-Азия, на Артакския заливъ въ Мраморно море.

Анаксибий порѫчалъ на Аристарха да продаде всички войници отъ войската на Кира, които намѣри останали въ Византия. Докато Клеандъръ не билъ продалъ никого, но даже проявявалъ съжаление къмъ болнитѣ измежду тѣхъ и ги лѣкувалъ, като заставялъ да ги приематъ въ кѫщи, Аристархъ, щомъ дошълъ, продалъ не по-малко отъ четиристотинъ души. Анаксибий пъкъ се отправилъ въ Парионъ[26]) и пратилъ пратеникъ при Фарнабаза, който да поиска това, което било уговорено. А той, като разбралъ, че Аристархъ е дошълъ за управитель въ Византия, и че Анаксибий не е вече началникъ на флотата, прѣнебрѣгналъ Анаксибия и завелъ съ Аристарха прѣговори за войската на Кира, каквито билъ завелъ по-рано съ Анаксибия.

Слѣдъ това Анаксибий повикалъ Ксенофонта и му заповѣдалъ да отплува по всѣкакъвъ начинъ по-бързо при войската, да я сплоти и събере, колкото може повече, разпръснатитѣ войници, и като отведе войската въ Перинтъ[27]), да я откара въ Азия часъ по-скоро. При това му далъ тридесетовесленъ корабъ и писмо, и праща ведно съ него човѣкъ, който да заповѣда на перинтийцитѣ да му отпуснатъ коне за да отиде при войската. И Ксенофонтъ, като отплувалъ, пристигналъ при войската, а войницитѣ го приели на драго сърдце и веднага се съгласили да минатъ отъ Тракия въ Азия.

Севтъ, като се научилъ, че Ксенофонтъ отново пристигналъ, пратилъ при него Медосада по море и го молилъ да отведе войската при него, като му обѣщавалъ всичко, каквото мислилъ, че може да го склони на негова страна. Ксенофонтъ отговорилъ, че по никой начинъ не може да възприеме прѣдложението му, а Медосадъ, като чулъ това, си заминалъ. Слѣдъ като пристигнали гърцитѣ въ Перинтъ, Неонъ се отдръпналъ отъ тѣхъ и се разположилъ съ осемстотинъ души отдѣлно на станъ, а цѣлата останала войска стояла на едно и сѫщо мѣсто при стѣнитѣ на Перинтъ.

Слѣдъ това Ксенофонтъ се опиталъ да намѣри кораби, та часъ по-скоро да минатъ въ Азия. Но въ това врѣме по подбуда на Фарнабаза дошълъ управительтъ Аристархъ отъ Византия съ двѣ триери и забранилъ на стопанитѣ на корабитѣ

---

[26]) На изтокъ отъ Лампсакъ, сега Кемеръ.

[27]) Πέρινθος, сега Ерегли на Мраморно море.

да ги отведатъ, па отишълъ при войската и казалъ на войницитѣ да не минаватъ въ Азия. Тогава Ксенофонтъ казалъ: „Анаксибий така е заповѣдалъ и затова ме е изпратилъ тука“. А Аристархъ отговорилъ: „Анаксибий не е вече началникъ на флотата, а пъкъ азъ съмъ тукъ управитель, и когото отъ васъ хвана въ морето, ще го удавя“. Това казалъ и си отишълъ въ града. А на слѣдния день той повиква при себе си пълководцитѣ и стотницитѣ на войската. И тѣ били вече наблизу до града, когато нѣкой подсѣтилъ Ксенофонта, че ако влѣзе въ града, ще го хванатъ, па или ще го накажатъ тамо, или ще го прѣдадатъ на Фарнабаза. Като чулъ това, той изпратилъ другитѣ напрѣдъ и казалъ, че искалъ да принесе жъртва. Като се оттеглилъ, принесълъ жъртва, за да види, дали боговетѣ удобряватъ намѣрението му да отведе войската при Севта; защото отъ една страна той съзнавалъ, че прѣминаването въ Азия би било несигурно, щомъ тоя, който иска да го осуети, разполага съ триери, а отъ друга страна не искалъ да отиде въ Херсонесъ, та да бѫде тамо отрѣзанъ, и да изпадне войската въ голѣма липса на всички ней потрѣбни нѣща, отъ дѣто би произлѣзла необходимостьта да се подчинява на тамошния управитель, безъ да си доставя войската каква и да е храна.

Докато Ксенофонтъ билъ заетъ съ това, военачалницитѣ и стотницитѣ, които били отишли при Аристарха, се върнали и му съобщили, че имъ заповѣдалъ да си отидатъ сега, а довечера пакъ да дойдатъ, отъ дѣто още по-ясно заличавали коварнитѣ му замисли противъ Ксенофонта. Затова, като се убѣдилъ, че жъртвитѣ сѫ благоприятни, та за него и войската нѣма опасность, ако отиде при Севта, взелъ стотника Поликратъ, който билъ атинянинъ, и отъ всѣки военачалникъ най-довѣрения нему войникъ, освѣнъ отъ Неона, и извървѣлъ прѣзъ нощьта къмъ войската на Севта шетдесеть стадии[28]). А когато билъ наблизу до него, той попада на изоставени отъ стражата огньове, и отначало си помислилъ, че Севтъ се е отдалечилъ нѣкѫдѣ другадѣ; но когато схваналъ шумъ и размѣняване на думи между хората на Севта, разбралъ, че Севтъ билъ накаралъ да запалятъ огньове прѣдъ нощнитѣ стражи, за да не се виждатъ въ тъмнината, колко сѫ на брой и кѫдѣ сѫ, и сѫщеврѣменно, за да не останатъ незабѣлѣзани тия, които се доближаватъ до тѣхъ, ами поради свѣтлината добрѣ да се видятъ. Като схваналъ това, той изпраща напрѣдъ прѣводчика, за да съобщи на Севта, че Ксенофонтъ пристига и желае да говори съ него. А тѣ попитали, дали той е атинянинътъ отъ гръцката войска. Като имъ отговорили, че билъ той, тѣ се хвърлили на конетѣ си и бърже се отдалечили, а слѣдъ малко дошли около двѣста пелтасти и взели съ себе си Ксенофонта и свитата му, па го завели при Севта. Той се намиралъ въ една кула и билъ добрѣ охраняванъ. Около нея стояли оседлани коне: защото отъ страхъ да не би да го нападнатъ нощемъ, той пущалъ конетѣ денемъ да пасятъ, а нощемъ оставялъ да ги пазятъ оседлани. Па и по-напрѣдъ, както се разказвало, неговиятъ прадѣда Тересъ[29], макаръ и да ималъ въ тая страна много войска, загубилъ много свои хора и обоза си отъ жителитѣ на тая земя. А тѣ се наричали тинийци[30], и, както се разправя, били най-опитни въ нощни нападения.

---

[28]) Около 10½ км.

Когато дошли наблизу до Севта, той заповѣдалъ да влѣзе при него Ксенофонтъ съ двама души, които самъ би си избралъ. А като влѣзли, най-нарѣдъ се прѣгърнали и по тракийски обичай, като взели рогове, напълнени съ вино, си пили взаимно наздравица. Тъй сѫщо и Медосадъ, който навредъ служилъ като пратеникъ на Севта, билъ при него. Слѣдъ това Ксенофонтъ почналъ да говори: „Ти, Севте, изпрати при менъ тукъ присѫтствуващия Медосадъ най-напрѣдъ въ Калхедонъ, за да ме помоли отъ твоя страна да се постарая да мине войската отъ Азия въ Европа, и ми обѣщаваше, че затова щѣлъ съмъ да бѫда облагодѣтелствуванъ, както тукъ присѫтвуващиятъ Медосадъ казваше“. Това като рекълъ, попиталъ Медосада, дали говори истината; той подтвърдилъ думитѣ му. Ксенофонтъ продължилъ: „Отново дойде при менъ тукъ присѫтствуващиятъ Медосадъ, когато се върнахъ отъ Парионъ при войската, и ми обѣщаваше, че ако заведа войската при тебе, ти си щѣлъ да ме считашъ не само изобщо за свой приятель и братъ, но щѣлъ си даже да ми отстѫпишъ приморскитѣ мѣста, които ти владѣешъ.“ При това той отново запиталъ Медосада, дали е казалъ това. А той подтвърдилъ и тия негови думи. „Хайде, казалъ Ксенофонтъ, разправи му, какво ти отговорихъ най-напрѣдъ въ Калхедонъ!“ Медосадъ отвърналъ: „Ти отговори, че войската ще прѣмине въ Византия, и за това не трѣбва да се плаща нито на тебе, нито на другиго, а ти самъ, като прѣминешъ тамъ, щѣлъ си да си отидешъ. И това стана, както ти казваше“. „А какво казахъ — го запиталъ Ксенофонтъ — когато дойде въ Селибрия[31]?“ „Ти каза, отговорилъ Медосадъ, че това е невъзможно, но вие сте щѣли да отидете въ Перинтъ и отъ тамъ да минете въ Азия.“ „Сега пъкъ — рекълъ Ксенофонтъ — дохождамъ азъ ведно съ тукъ присѫтствуващия Фринискъ, единъ отъ военачалницитѣ, и съ тукъ присѫтстуващия Поликратъ, единъ отъ стотницитѣ, а навънъ стоятъ пратеници на пълководцитѣ, най-довѣренитѣ хора на всѣкиго едного отъ тѣхъ, съ изключение на спартанеца Неонъ. Затова, ако искашъ да бѫдатъ прѣговоритѣ по-сигурни, покани и тѣхъ вѫтрѣ! Върви, Поликрате, и имъ кажи, че имъ заповѣдвамъ да си оставятъ отвънъ орѫжието, а сѫщо и ти самъ си остави меча отвънъ и тогава влѣзъ вѫтрѣ!“

Севтъ, като чулъ това, заявилъ, че къмъ никого отъ атинянитѣ не храни недовѣрие, и то защото знаялъ, че били негови роднини, както самъ казвалъ[32], и ги считалъ за благосклонни приятели. Слѣдъ това влѣзли тия, които трѣбвало да влѣзатъ, и Ксенофонтъ най-напрѣдъ го попиталъ, за какво му е потрѣбна войската. А той отговорилъ така: „Месадъ[33] бѣ моятъ баща, и подъ неговата власть се намираха меландититѣ[34], тинийцитѣ и транипситѣ[35]. Но тъй като държавата на одриситѣ почна да изнемогва, баща ми бѣ изгоненъ отъ тая страна и самъ почина отъ болесть, а азъ бѣхъ отхраненъ като сиракъ отъ Мелока[36]

---

[29] Около 450 год. пр. Хр.; той билъ царь на тракийското племе одриси (Ὀδρύσαι), което населявало прѣдимно земитѣ по срѣдното течение на Марица и юго-източната часть на Родопитѣ.

[30] Тракийско племе, което живѣяло по Черно-морския брѣгъ въ околностьта на Салмидесъ (сегашна Мидия), на гръцки Θυνοί.

[31] Σηλυβρία, сега Силиврия на Мраморно море.

[32] Въ началото на Пелопонеската война, когато двата народа свързали съюзъ помежду си, се създала легендата, че Тересъ, прадѣдата на Севта, произлизалъ отъ митичния Терей, който билъ женентъ за Прокна, дъщерята на атическия царь Пандионъ.

[33] Μαισάδης.

[34] Μελανδῖται, тракийско племе въ областьта на Странджа-планина.

[35] Θρανίψαι, тракийско племе, косто живѣяло до меландититѣ и тинийцитѣ.

[36] Μήδοκος, другояче наричанъ Ἀμάδοκος I, царь на одриситѣ (ок. 405—391 г. пр. Хр).

сегашния царь. Когато пъкъ станахъ юноша, азъ не можехъ вече да живѣя съ погледъ, отправенъ къмъ чужда трапеза. И затова, както седѣхъ до него на трапезата, помолихъ го да ми даде войници, колкото може, за да си отмъстя на тия, които ни изгониха, и да не живѣя вече като куче съ погледъ, отправенъ къмъ неговата трапеза. Тогава той ми дава войницитѣ и конетѣ, които вие ще видите, когато се разсъмне. И сега азъ живѣя заедно съ тѣхъ отъ плячката, която вземамъ отъ собствената си бащина земя. Но ако вие ми се притечете на помощь, надѣвамъ се съ божа воля лесно да си възвърна царството. Въ това се състои моята молба къмъ васъ".

„Какво би могълъ тогава — рекълъ Ксенофонтъ — да дадешъ на войската, стотницитѣ и военачалницитѣ, ако бихме дошли? Кажи, за да имъ съобщатъ тия! А той обѣщалъ на всѣки войникъ по единъ кизикенъ[37], на стотника по два, а на военачалника по четире, и земя, колкото биха пожелали, работенъ добитъкъ и при морето мѣсто, забиколено съ стѣна." „Но ако — казалъ Ксенофонтъ — въпрѣки нашето старание не сполучимъ да убѣдимъ войницитѣ, ами ги възспре нѣкакъвъ страхъ отъ лакедемонцитѣ, ще приемешъ ли въ собствената си земя тия, които искатъ да дойдатъ при тебъ?" Той отвърналъ: „Даже и мои братя и сътрапезници ще ги направя, и ще иматъ дѣлъ въ всичко, което бихме могли да придобиемъ. А на тебъ, Ксенофонте, ще дамъ и дъщеря си, и ако имашъ самъ дъщеря, ще я купя по тракийски обичай и ще й дамъ за жилище Бисанте[38], най-хубавото отъ приморскитѣ мѣста, които владѣя."

3. Като чули това и си подали взаимно рѫка, потеглили назадъ и на разсъмване дошли въ стана, дѣто всѣки съобщилъ прѣговоритѣ на тия, които го били изпратили. А като се разсъмнало, Аристархъ отново повикалъ пълководцитѣ и стотницитѣ: обаче тѣ рѣшили да не отиватъ при Аристарха, ами да свикатъ войската И събрали се всички, освѣнъ тия подъ командата на Неона, които отстояли отъ тѣхъ на разстояние около десеть стадии[39]. Когато пъкъ се събрали, Ксенофонтъ станалъ и казалъ слѣдната рѣчь: „Войници, да прѣплуваме тамъ, дѣто искаме, ни прѣчи Аристархъ, който разполага съ триери: затова опасно би било да се качимъ на кораби. Тъй сѫщо той ни заповѣдва да си пробиемъ на сила пѫть за Херсонесъ прѣзъ Свещената планина. Ако пъкъ я прѣодолѣемъ и пристигнемъ тамо, той обѣщава да не ви продава, както въ Византия, нито вече да ви лъже, ами да получавате плата и да не ви прѣнебрѣгва както сега, когато се нуждаете отъ храна. Това казва той, а Севтъ обѣщава, щомъ отидете при него, да ви облагодѣтелствува. И тъй обмислете сега, дали ще разрѣшите тоя въпросъ, додѣто сте още тука, или чакъ когато дойдете въ страна, дѣто ще имате сами храна. По мое мнѣние, тъй като ние тука нѣмаме пари, за да си правимъ покупки, а безъ пари не ни се позволява да си вземемъ храна, трѣбва по-напрѣдъ да отидемъ въ селата, дѣто жителитѣ, бидейки по-слаби отъ насъ, биха допуснали да си вземемъ храна, а послѣ, снабдени вече съ нея, можемъ да чуемъ тамо, за какво тоя или оня се нуждае отъ насъ, и да изберемъ това, което ни се струва да бѫде най-добро. Тоя, който сподѣля моето мнѣние, рекълъ той, да си дигне рѫката!" Всички си дигнали рѫката. „И тъй сега се разотидете, казалъ той най-сетнѣ, и се пригответе за пѫть, и по дадена заповѣдь послѣдвайте челния отредъ."

Слѣдъ това Ксенофонтъ вървѣлъ напрѣдъ, а тѣ го слѣдвали. Неонъ пъкъ и други освѣнъ него, дошли отъ страна на Аристарха, ги убѣждавали да се върнатъ, но тѣ не ги послушали. А когато извървѣли напрѣдъ около тридесеть стадии[40], излѣзълъ Севтъ на срѣща имъ. И Ксенофонтъ, щомъ го зърналъ, поканилъ го да се приближи до него, за да му каже въ присѫтствието на колкото може повече души, какво смѣта за полезно. А като се приближилъ Севтъ, Ксенофонтъ му казалъ: „Ние се отправяме тамъ, дѣто войската ще може да се снабди съ храна: тамъ ще изслушаме и тебъ и лакедемонскитѣ пратеници, и тогава ще изберемъ това, което ни се чини да бѫде най-добро. И тъй, ако ни заведешъ тамъ, дѣто има най-много храна, ние ще мислимъ, че сме твои гости." А Севтъ отвърналъ: „Да, азъ зная много села, наблизу едно до друго, които иматъ всѣкакви храни и отстоятъ отъ насъ на такова разстояние, щото удобно бихте пристигнали тамо, докато дойде врѣме за ядене.“ „Води ни тогава!“ казалъ Ксенофонтъ. А когато дошли тамъ слѣдъ обѣдъ, събрали се войницитѣ, и Севтъ казалъ слѣдната рѣчь: „Азъ ви моля, войници, да участвувате въ моя походъ и обѣщавамъ да дамъ вамъ по единъ кизикенъ, а на стотницитѣ и военачалницитѣ обикновената плата; освѣнъ това ще възнаградя отдѣлно тия, които се отличатъ. А храна и питие ще получавате, както и сега, отъ страната. Но колкото плячка падне, ще искамъ самъ да ѝ бѫда господарь, за да я разпродавамъ и по тоя начинъ да ви доставямъ плата. И ние сами ще можемъ да прѣслѣдваме и изнамѣрваме разбития и вече забѣгналъ неприятель, но когато той се съпротивява, ще се опитаме заедно съ васъ да го подчинимъ.“ Ксенофонтъ го запиталъ: „Колко надалечъ отъ морето ще искашъ да те слѣдва войската?“ А той отговорилъ: „Никждѣ по далечъ отъ 7 дена пѫть, а на много мѣста и по-малко.“

---

[37] Мѣсечно по единъ кизикенъ — златна монета, наречена така по името на гр. Кизикъ, съ стойность 27·50 лева.

[38] Βισάνθη, сега Родосто на Мраморно море.

[39] 1776 метра.

[40] 5328 метра.

Слѣдъ това било позволено на всѣкиго да изкаже своето мнѣние, и мнозина заявили единодушно, че условията на Севта сѫ приемливи въ всѣко отношение. Тѣ твърдѣли, че било вече зима, та отъ една страна никой не могълъ да се отправи по море за въ кѫщи, отъ друга страна пъкъ било невъзможно да прѣкаратъ въ приятелска страна, щомъ трѣбва да си купуватъ храна, за да си поддържатъ живота, а въ неприятелска страна било по-сигурно да намѣратъ подслонъ и храна ведно съ Севта, отколкото сами; при наличностьта на такива облаги, ако биха получили още и плата, то би изглеждало, че тя щѣла да бѫде за тѣхъ неочаквана печалба. Слѣдъ тѣхъ Ксенофонтъ казалъ: „Ако нѣкой не се съгласява съ това, нека каже; ако ли не, то ще пристѫпя къмъ гласуване.“ А тъй като никой не възразявалъ, той пристѫпилъ къмъ гласуване, и прѣдложението било прието. И веднага съобщилъ на Севта, че щѣли да отидатъ на походъ съ него.

Слѣдъ това осталалитѣ гърци яли подъ палатки, разпрѣдѣлени по роти, а пълководцитѣ и стотницитѣ били повикани на обѣдъ отъ Севта въ едно близко село. Когато били на вратитѣ, прѣзъ които щѣли да минатъ, за да отидатъ да обѣдватъ, нѣкой си Хераклидъ отъ Маронея[41]) се доближавалъ при всѣкиго едного отъ тия, които по неговото мнѣние могли

да поднесатъ на Севта нѣкакъвъ даръ. И най-напрѣдъ той се обърналъ къмъ нѣкои лица отъ Парионъ, които били дошли, за да сключатъ съюзъ съ Медока, царя на одриситѣ, и затова носѣли дарове за него и съпругата му, и имъ казалъ, че Медокъ се намиралъ на дванайсеть дена пѫть отъ морето нататъкъ, а Севтъ, който взелъ на своя страна тая войска, щѣлъ да стане господарь на приморската земя. „И тъй — продължилъ да говори —, като вашъ съсѣдъ, той ще бѫде въ състояние да ви принесе и полза и врѣда. Затова, ако сте благоразумни, нему ще дадете това, което носите съ себе си: и така ще бѫде по-добрѣ за васъ, отколкото ако дадете това на Медока, който живѣе надалечъ отъ тука.“ Така той ги убѣждавалъ. Слѣдъ това се приближилъ до дарданеца Тимасионъ, защото се билъ научилъ, че билъ ималъ чуждестранни чаши и килими, и му казалъ, че имало обичай, щото всѣки пѫть, когато Севтъ канѣлъ на обѣдъ, поканенитѣ да му поднасятъ дарове. „А щомъ той тука добие сила — продължилъ да го убѣждава — той ще смогне да те върне въ отечеството ти, а сѫщо и тука да те направи богатъ.“ По такъвъ начинъ той просилъ дарове за Севта отъ всѣкиго, до когото се приближавалъ. И при Ксенофонта сѫщо се приближилъ и му казалъ: „Ти си даже отъ такъвъ единъ голѣмъ градъ; при това отъ Севта се тачи най-много твоето име, и може би ще пожелаешъ да получишъ и укрѣпени мѣста ведно съ земя, както сѫ получавали и други отъ вашитѣ[42]): затова си струва труда да зачетешъ Севта съ най-великолѣпни дарове. Азъ съмъ благосклоненъ къмъ тебъ и затова те увѣщавамъ така да постѫпишъ: защото зная добрѣ, че колкото по-голѣми дарове му поднесешъ, толкова по-голѣми облаги ще получишъ отъ него.“ Това като чулъ Ксенофонтъ, изпадналъ въ недоумѣние: защото той билъ миналъ отъ Парионъ отсамъ само съ единъ слуга и толкова пари, колкото били потрѣбни за изъ пѫтя.

Като се събрали най-знатнитѣ отъ присѫтствуващитѣ тракийци и военачалницитѣ, и стотницитѣ на гърцитѣ, и пратеници отъ градоветѣ, колкото имало, тѣ насѣдали въ кржгъ, за да обѣдватъ. Слѣдъ това били внесени за всички гости трапези[43]):

---

[41]) Градъ на изтокъ отъ Абдера, сега Мароня.

[42]) Между тѣхъ билъ и Алкивиадъ, както Непотъ разправя въ биографията му.

[43]) На гръцки τρίποδες, триножни маси.

тѣ били пълни съ парчета месо, на които били забодени пити отъ подквасенъ хлѣбъ[44]). Но ястията[45]) били слагани най-много прѣдъ гоститѣ, защото имало такъвъ обичай; и Севтъ най-напрѣдъ постѫпилъ споредъ него, като взелъ хлѣбнитѣ пити, които били при него, па ги разчупилъ на парчета и ги подхвърлялъ между гоститѣ, както му било угодно. И съ месото тъй сѫщо постѫпвалъ и си оставялъ само толкова, колкото могълъ самъ да изяде. И останалитѣ, при които стояли ястиетата, постѫпвали по сѫщия начинъ. А нѣкой си аркадецъ, по име Аристасъ, страшенъ лакомникъ, взелъ въ рѫка хлѣбъ, колкото би стигналъ на едного за три дена, и сложилъ на колѣнѣ месото, па почналъ да яде, безъ да се погрижи за разпрѣдѣлението имъ. Рогове, пълни съ вино, били разнасяни, но когато виночерпецътъ дошълъ съ рога при Аристаса, той, като забѣлѣзалъ, че Ксенофонтъ вече не яде, рекълъ; „На оня дай: защото той е вече свободенъ, а азъ съмъ още заетъ:“ Севтъ като чулъ, че говори, попиталъ виночерпеца, какво казва. А виночерпецътъ му прѣдалъ смисъльта, защото разбиралъ гръцки. И тогава се дигналъ смѣхъ.

А като продължавало пиенето, дошълъ единъ тракиецъ, който водилъ съ себе си единъ бѣлъ конь, взелъ рогъ, напълненъ съ вино, и рекълъ: „Пия ти наздравица, о Севте, и ти подарявамъ тоя конь: съ него прѣслѣдвай, когото искашъ, и ти ще го догонишъ, а отстѫпвашъ ли, не бива да се боишъ отъ неприятеля си.“ Другъ пъкъ довелъ единъ младъ робъ и го подарилъ по сѫщия начинъ, като пилъ по-напрѣдъ наздравица. А трети поднесълъ на Севта дрехи за съпругата му. И Тимасионъ му пилъ наздравица и му подарилъ една сребърна чаша и единъ килимъ, който струвалъ десеть мини[46].) А нѣкой си атинянинъ Гнесипъ станалъ и заявилъ, че е твърдѣ похваленъ обичаятъ да даватъ заможнитѣ на царя дарове заради честьта, която имъ указва, а царьтъ да дава на незаможнитѣ, за да мога и азъ — казалъ той на Севта — да те почета съ дарове. А Ксенофонтъ недоумѣвалъ, какво да направи, и то защото тогава той седѣлъ като почетенъ гостъ въ най-близкото до Севта кресло. Хераклидъ пъкъ накаралъ виночерпеца да му подаде рога. Ксенофонтъ обаче билъ вече си попийналъ и станалъ смѣлъ, та взелъ рога и казалъ; „Азъ пъкъ, Севте, ти поднасямъ въ даръ себе си и тия свои другари, та да ти бѫдатъ вѣрни приятели, и никой отъ тѣхъ не мисли другояче, ами всички желаятъ даже повече отъ мене да ти бѫдатъ приятели. И сега тѣ сѫ тука, не за да ти искатъ още нѣщо, ами за да се жертвуватъ за тебъ и на драго сърдце да понесатъ за тебѣ трудове и опасности. Съ тѣхна помощь, ако боговетѣ желаятъ, ще си възвърнешъ бащината земя, па ще придобиешъ и друга, та ще спечелишъ много коне, много мѫже и жени, безъ да става нужда самъ да ги заграбвашъ, ами тѣ сами ще ти дохождатъ и поднасятъ дарове.“ А Севтъ станалъ, изпилъ заедно съ него виното и излѣлъ върху себе си останалитѣ капки вино отъ рога. Слѣдъ това влѣзли свирачи, що надували рогове, съ които се дава сигналъ, и свирѣли съ единъ видъ гайда[47]) въ тактъ като на магадида[48]). И самъ Севтъ се дигналъ, закрещѣлъ войнствена пѣсень и заскачилъ доста ловко, като че ли се пазѣлъ отъ удара на стрѣла. Влѣзли и шегобийци.

Когато слънцето залѣзвало, гърцитѣ станали и казали, че е врѣме да поставятъ нощни стражи и да дадатъ парола. Сѫщеврѣменно накарали Севта да разгласи, щото никой отъ тракийцитѣ да не влиза нощемъ въ гръцкия лагеръ, защото, както тѣ му заявили, „и неприятелитѣ и вие, нашитѣ приятели, сте тракийци.“ А когато излизали, дигналъ се ведно съ тѣхъ Севтъ, който никакъ не приличалъ на пиянъ, и излѣзълъ заедно съ тѣхъ, па повикалъ пълководцитѣ на страна и имъ казалъ: „О мѫже, неприятелитѣ ни още нищо не знаятъ за съюза ни; за това, ако се отправимъ противъ тѣхъ, прѣди да взематъ мѣрки да не бѫдатъ хванати, или прѣди да се приготвятъ да се отбранватъ, бихме взели извънредно много хора и плячка. Военачалницитѣ се съгласили съ него и искали да ги поведе противъ неприятеля. А той казалъ: „Пригответе се и ме чакайте, а щомъ настане врѣме за походъ, ще дойда при васъ, и като взема съ себе си пелтаститѣ и васъ, ще ви прѣдвождамъ начело съ конницата.“ Ксенофонтъ рекълъ: „Обмисли, дали въ нощенъ походъ гръцкиятъ обичай не е по-добъръ: денемъ именно въ походитѣ прѣдвожда войска отъ тоя видъ, на която най-много благоприятствува почвата, било тежко-въорѫжена, било лековъорѫжена, било конна часть, а нощемъ споредъ гръцкия обичай прѣдвожда най-бавно подвижната часть; защото така най-малко се разкѫсватъ войсковитѣ части и най-малко оставатъ незабѣлѣзани, когато се отдалечатъ една отъ друга. А разпокѫсанитѣ части често даже се нападатъ и взаимно си нанасятъ врѣда, понеже не се познаватъ." Севтъ отговорилъ: „Право говорите, ще послѣдвамъ обичая ви и ще ви дамъ за водачи най-опитнитѣ познавачи на страната измежду най-старитѣ, а самъ ще се присъединя изотзадъ съ конницитѣ, и щомъ има нужла, ще се явя бързо отпрѣдъ." А за парола си казали „Атина" поради сродството[49]).

---

[44]) На гръцки ἄρτοι ζυμῖται.

[45]) Въ текста τράπεζαι.

[46]) Около 980 лева.

[47]) На гръцки σάλπιγξ ὠμοβόεια.

[48]) Μάγαδις, единъ триѫгъленъ, подобенъ на харфа, струненъ инструментъ съ 20 струни, които застѫпватъ 10 тона съ тѣхнитѣ октави; лѣвата рѫка засѣгала по-низкитѣ струни, а десната — по-високитѣ.

Кѫдѣ полунощь Севтъ дошълъ заедно съ конници, облѣчени въ ризници, и съ въорѫжени пелтасти, и като прѣдалъ водачитѣ, потеглили напрѣдъ хоплититѣ, а слѣдъ тѣхъ — пелтаститѣ; конницитѣ образували тилния отредъ. Когато пъкъ се съмнало, Севтъ миналъ напрѣдъ и възхвалилъ гръцкия обичай, като казалъ, че той често нощемъ, макаръ и самъ да е тръгвалъ съ малцина, се е откѫсвалъ ведно съ конницитѣ отъ пѣхотинцитѣ, а сега — продължилъ той — съ настѫпването на деня всички се виждаме сбрани на едно мѣсто, както трѣбва да бѫде. „Но вие почакайте тука — добавилъ той — и си отпочинете; азъ пъкъ ще разузная положението на неприятеля и слѣдъ това ще се върна пакъ тука." Това той казалъ и прѣпусналъ коня си по нѣкакъвъ планински пѫтъ. А като попадналъ въ голѣмъ снѣгъ, той почналъ да се взира, дали има човѣшки слѣди, които водятъ напрѣдъ или въ обратна посока. Обаче като видѣлъ, че по пѫтя никой не е минавалъ, върналъ се бързо и рекълъ: „Войници, работата съ божа воля ще бѫде въ редъ, защото ще ни се удаде да нападнемъ неочаквано неприятеля. Азъ ще отида съ конницата напрѣдъ, за да не побѣгне нито единъ, когото ние видимъ, и да съобщи на неприятелитѣ, че се приближаваме. А вие ни слѣдвайте, и ако останете толкова назадъ, щото да не ни виждате, придържайте се въ слѣдата на конетѣ! Па щомъ прѣхвърлимъ планинитѣ, ще навлѣземъ въ много и богати при това села!"

А къмъ обѣдъ, той се билъ вече изкачилъ на височинитѣ и съгледалъ селата, па прѣпусналъ коня си, до-

---

[49]) Вижъ бѣл. 32.

шълъ при хоплититѣ и казалъ: „Азъ ще накарамъ конницитѣ да се спуснатъ въ равнината, а пелтаститѣ — въ селата. Но послѣдвайте ни, колкото можете по-скоро, та да ни помогнете, ако нѣкой ни укаже съпротивление". Това щомъ чулъ Ксенофонтъ, слѣзълъ отъ коня си. А Севтъ го попиталъ: „Защо слизашъ отъ коня, когато трѣбва да бързашъ?" „Зная — отговорилъ той — че ти не се нуждаешъ само отъ менъ, а хоплититѣ ще вървятъ по-бързо и по-усърдно, щомъ самъ ги прѣдвождамъ пѣша." Слѣдъ това Севтъ потеглилъ, и заедно съ него отишълъ Тимасионъ ведно съ около четиридесеть гръцки конника. А Ксенофонтъ заповѣдалъ да дойдатъ отъ ротитѣ тия, които били кѫдѣ тридесеть години и били годни за усиленъ ходъ. И самъ побързалъ ведно съ тѣхъ; Клеаноръ прѣдвождалъ останалитѣ гърци. Когато пристигнали въ селата, Севтъ ги прѣсрещналъ съ тридесеть конника и казалъ: „Това, което ти, Ксенофонте, рече, се изпълни: неприятелитѣ сѫ заловени, но конницитѣ, не защитени отъ пѣхота, се разпръснаха, прѣслѣдвайки неприятеля на различни мѣста, та се боя, да не би да се събератъ неприятелитѣ нѣкѫдѣ вкупомъ и да причинятъ на нашитѣ нѣкаква пакость. А при това трѣбва и въ селата да останатъ нѣкои отъ насъ, защото тѣ сѫ пълни съ хора". „Хайде — рекълъ Ксенофонтъ — азъ ще завзема съ своитѣ хора височинитѣ, а на Клеанора заповѣдай да простре боевата си редица низъ полето покрай селата." Това направили и събрали около хиляда роби, двѣ хиляди вола, и освѣнъ това десеть хиляди овце. А слѣдъ това тамо прѣнощували.

4. На слѣдния день Севтъ опожарилъ напълно селата, като не оставилъ нито една кѫща въ тѣхъ, за да покаже и на другитѣ, какво ще си изпатятъ, ако не му се подчинятъ, и слѣдъ това отново тръгналъ по-нататъкъ. Сѫщевременно той пратилъ Хераклида въ Перинтъ да продаде плячката, та да изкара отъ нея платата на войницитѣ, а той самъ и гърцитѣ се разположили на станъ въ полето на тинийцитѣ, които го били вече изоставили и избѣгали въ планинитѣ. Въ това врѣме имало дълбокъ снѣгъ и такъвъ студъ, че водата, която носѣли за готвене, замръзвала, а сѫщо и виното въ сѫдоветѣ, та носоветѣ и ушитѣ на мнозина гърци били измръзнали. И тогава станало ясно, защо тракийцитѣ носѣли на главитѣ си и ушитѣ си лисичи кожи, а връхнитѣ имъ дрехи[50]) покривали не само гърдитѣ имъ,

---

[50]) Въ текста χιτών.

но и бедрата имъ, и когато били на коне, си служили съ плащъ[51]) чакъ до краката, а не съ кжсо намѣтало[52]). Севтъ испратилъ нѣкои отъ плѣнницитѣ, за да кажатъ на забѣгналитѣ въ планинитѣ, че ако не слѣзатъ въ кжщитѣ си и не му се подчинятъ, щѣлъ да изгори и кжщитѣ имъ и храната имъ, та щѣли да загинатъ отъ гладъ. Поради това, женитѣ, дѣцата и старцитѣ слѣзли отъ планинитѣ. А по-младитѣ се разположили низъ селата въ подножието на планината. Щомъ се научилъ Севтъ за това, заповѣдалъ на Ксенофонта да вземе по-младитѣ хоплити и да го послѣдва. Тѣ потеглили прѣзъ нощьта и на разсъмване дошли въ селата. И повечето отъ неприятелитѣ смогнали да избѣгатъ, понеже планината била наблизу, а тия, които Севтъ заловилъ, безпощадно ги разстрѣлялъ.

Въ войската имало нѣкой си Епистенъ отъ Олинтъ[53]), който се лесно влюбвалъ въ момчета. Той, щомъ забѣлѣзалъ единъ красивъ юноша, вържженъ съ щитъ, който щѣлъ да бжде убитъ, затекълъ се при Ксенофонта и го замолилъ да спаси красивия юноша. И Ксенофонтъ отишълъ при Севта и го молилъ да не убива юношата, като му описалъ нрава на Епистена, и му разправилъ, че веднъжъ той събралъ единъ отредъ войници, като обръщалъ внимание само на това, да ли сж красиви, и се показалъ заедно съ тѣхъ храбъръ. Севтъ го попиталъ: „Наистина ли искашъ, Епистене, да загинешъ заради него?“ А той си протегналъ врата и казалъ: „Удряй, стига само юношата така да заповѣда и да ми бжде признателенъ за това!“ Севтъ попиталъ юношата, да убие ли Епистена вмѣсто него. Юношата се възпротивилъ на това, и се молилъ да не погубва никого отъ двамата. Тогава Епистенъ пригърналъ юношата и рекълъ: „Сега, Севте, заради него трѣбва да се биешъ съ менъ, защото азъ не ще пусна момчето“. А Севтъ се засмѣлъ и не се възпротивилъ. Сжщеврѣменно той рѣшилъ да се настани тука, за да не взиматъ отъ тия села храна забѣгналитѣ въ планината. И самъ, като се спусналъ малко по-надолу, разположилъ своя станъ въ полето, а Ксенофонтъ заелъ заедно съ отбранитѣ войници най-високо разположеното подпланинско

---

[51]) На гръцки ζειρά.
[52]) На гръцки χλαμύς.
[53]) Главенъ градъ въ Халкидика, разрушенъ отъ Филипа въ 348 г., сега с. Мириофито.

село, докато останалитѣ гърци се разположили на станъ наблизу до тъй нареченитѣ планински тракийци.

Не много дни се изминали слѣдъ това, и тракийцитѣ слѣзли отъ планината, па почнали да прѣговарятъ съ Севта за условията на мира и за заложници. Па и Ксенофонтъ дошълъ при Севта и му казалъ, че той съ своитѣ хора се намира въ опасно мѣсто и то наблизу до неприятелитѣ: по-добрѣ би било споредъ него да стои извънъ селото въ мѣсто, което може да се брани, отколкото въ кжщитѣ, дѣто войската е изложена на гибель. Но той го ободрявалъ и му показалъ заложницитѣ, които били тамо. А нѣкои отъ тия, които били въ планината и слизали, молили и самия Ксенофонтъ да имъ съдѣйствува да сключатъ миръ. Той имъ обѣщавалъ да имъ съдѣйствува, ободрявалъ ги и ги убѣждавалъ, че нищо не ще изпатятъ, ако се подчинятъ на Севта. Това, обаче, тѣ правѣли, за да иматъ прѣдлогъ да разузнаятъ положението, както послѣ станало явно.

Това се случило прѣзъ деня, а прѣзъ настжпилата слѣдъ това нощь тинийцитѣ дошли отъ планината и нападнали гърцитѣ. И тѣхни водачи били стопанитѣ на кжщитѣ, защото иначе би било трудно въ тъмнината да намѣрятъ кжщитѣ низъ селата: кжщитѣ именно били обградени заради овцетѣ съ голѣми колове. А като идвали до вратитѣ на всѣка кжща, отчасти хвърляли стрѣли, отчасти удряли съ криваци, които, както казвали, носѣли, за да отчупватъ остриетата на копиетата, отчасти хвърляли огънь и подканвали Ксенофонта, като го викали на име, да излѣзе навънъ, за да загине, или иначе, както тѣ твърдѣли, щѣлъ да изгори. И вече пламъкътъ се показвалъ прѣзъ покрива, и хората около Ксенофонта стояли вжтрѣ вържжени съ ризници, щитове, мечове и шлемове, когато Силанъ отъ Макистъ[54]), на възрастъ около 18 години, далъ знакъ съ тржбата. Тогава войницитѣ и отъ другитѣ жилища веднага изскочили навънъ съ извадени мечове. А тракийцитѣ почнали да бѣгатъ, като по обичая си прѣхвърляли на гърбъ своитѣ щитове. И както прѣскачали коловетѣ, нѣкои отъ тѣхъ увиснали на тѣхъ, понеже имъ се закачили щитоветѣ, а други, които сбъркали изхода, били избити. Гърцитѣ ги прѣслѣдвали чакъ извънъ селото. Но нѣкои отъ тинийцитѣ, като се върнали обратно въ тъмнината, стрѣляли отъ тъмното мѣсто въ свѣтлината върху тия, които сновѣли покрай една запалена кѫща, и така наранили стотницитѣ Хиеронимъ отъ Еводосъ[55] и локриеца Теогенъ, но никой отъ тѣхъ не умрѣлъ. Само дрехитѣ и нѣщата на нѣкои изгорѣли. А Севтъ дошълъ на помощь съ седемь конника отъ заставата и тракийския трѫбачъ, и щомъ забѣлѣзалъ опасностьта, въ която се намирали гърцитѣ, накаралъ го да трѫби непрѣкѫснато, до като дойде при тѣхъ, та и това сплашило неприятелитѣ. И като дошълъ, поздравилъ ги и казалъ, че той билъ увѣренъ, какво щѣлъ да намѣри мнозина убити.

---

[54]) Градъ въ Пелопонесъ.

Слѣдъ това Ксенофонтъ го помолилъ да му прѣдаде заложницитѣ, и ако желае, да нападне заедно съ него планината; ако ли не, самъ да го остави да стори това. И тъй на слѣдния день Севтъ прѣдалъ заложницитѣ, мѫже доста възрастни, които били най-влиятелни измежду планинскитѣ жители, както се казвало, и самъ потеглилъ съ войската си. А Севтъ вече ималъ войска, която била три пѫти по-голѣма, защото мнозина отъ одриситѣ, като чули, какво вършелъ Севтъ, слѣзли при него, за да се сражаватъ заедно съ него. Тинийцитѣ, като видѣли отъ планината, че идатъ много хоплити и много пелтасти, а сѫщо и много конници, слѣзли долу, па молили смирено за миръ и обѣщавали да изпълнятъ всичко, каквото пожелае Севтъ, като настоявали да се закълнатъ. Севтъ, като повикалъ Ксенофонта, съобшилъ му тѣхното прѣдложение и казалъ, че не искалъ да заключи миръ, ако Ксенофонтъ би желаялъ да си отмъсти, задѣто го били нападнали. Обаче той заявилъ, че достатъчно сѫ наказани, шомъ загубватъ прѣдишната си свобода. И добавилъ, че го съвѣтва за напрѣдъ да взема за заложници тия, които могатъ най-много да му напакостятъ, а старцитѣ да оставя въ кѫщи. Така всички тракийци, които живѣяли тамо, се подчинили.

5. Слѣдъ това тѣ се прѣхвърлили прѣзъ планината и се отправили противъ тракийцитѣ, които живѣяли надъ Византия въ тъй наречената Делта, която не била подвластна на Месада, а на нѣкой-си одрисецъ Тересъ. И Хераклидъ дошълъ тука заедно съ паритѣ, които получилъ отъ продань на плячката. А Севтъ докаралъ кола, отъ които сами три били запрегнати съ мулета (защото отъ тоя видъ нѣмало повече), а останалитѣ — съ волове, па повикалъ Ксенофонта и го увѣщавалъ да вземе нѣкоя отъ тѣхъ, а останалитѣ да разпрѣдѣли между военачалницитѣ и стотницитѣ. Но Ксенофонтъ рекълъ: „Азъ съмъ доволенъ, ако и по-сетнѣ получа нѣщо; колата подари на пълководцитѣ, които сѫ ме съпроводили, и на стотницитѣ. И една отъ колата, запрегната съ мулета, получава Тимасионъ отъ Дарданъ една — Клеаноръ отъ Орхоменъ, и една — ахеецътъ Фринискъ; а колата, запрегнати съ волове, били разпрѣдѣлени между стотницитѣ. А плата далъ, макаръ и да се изминалъ цѣлъ мѣсецъ, само за 20 дена, защото Хераклидъ твърдѣлъ, че не получилъ повече отъ продань на плячката. Затова Ксенофонтъ му се разсърдилъ и го изругалъ съ тия думи: „Изглежда, Хераклиде, че ти не си се погрижилъ за Севта, както трѣбва; защото, ако се бѣше погрижилъ, както би трѣбвало, ти би дошълъ съ цѣлата плата, дори като вземѣше пари подъ лихва, ако не си могълъ да направишъ друго нѣщо, и си продадѣше даже собственитѣ дрехи.“

Хераклидъ се разсърдилъ отъ тия думи, и като се уплашилъ, да не би да се лиши отъ благоволението на Севта, почналъ отъ тоя день насамъ, до колкото могълъ, да клевети Ксенофонта прѣдъ Севта. А войницитѣ обвинявали Ксенофонта, задѣто не получили изцѣло платата си. Севтъ пъкъ отъ друга страна му се сърдилъ, задѣто настоятелно изисквалъ платата на войницитѣ. И до тогава той винаги му напомвалъ, че щомъ дойде при морето, щѣлъ да му прѣдаде Бисанте и Ганосъ[56] и Неонъ-Тейхосъ, а отъ това врѣме не споменувалъ вече нищо подобно; и то защото Хераклидъ клеветнически подхвърлилъ и това, че било опасно да се прѣдадатъ укрѣпени мѣста на такъвъ, който разполага съ войска.

Затова Ксенофонтъ почналъ да мисли, дали да придружава Севта по-нататъкъ въ планинската область на Тракия. А Хераклидъ довелъ останалитѣ военачалници при Севта и ги увѣщавалъ да заявятъ прѣдъ него, че нѣмало по-злѣ да прѣдвождатъ войската отъ Ксенофонта, па имъ обѣщавалъ да имъ даде вѫтрѣ въ нѣколко дена пълната плата за два мѣсеца и настоявалъ да участвуватъ въ похода. На това Тимасионъ отвърналъ: „Ако бихъ получилъ плата даже за петь мѣсеца, не бихъ воювалъ безъ Ксенофонта.“ И Фринискъ, и Клеанoръ се присъединили къмъ мнѣнието на Тимасиона. Тогава Севтъ смъмрялъ Хераклида, задѣто не поканилъ и Ксенофонта. Слѣдъ това призовали само него. Но той разбралъ коварната замисъль на Хераклида да го очерни по тоя начинъ прѣдъ останалитѣ военачалници, и затова дошълъ заедно съ всички военачалници и стотници. И когато всички били склонени, потеглили заедно на походъ, и като имали отъ десна страна Понта, стигнали прѣзъ земята на тъй нареченитѣ тракийци-мелинофаги[57] въ Салмидесъ[58]. Тамо прѣтърпяватъ крушение много отъ корабитѣ, които плуватъ за Понта, и се изхвърлятъ на брѣга: защото морето тамъ е изобщо плитко. И тракийцитѣ, които живѣятъ по тия мѣста, сж ги разграничили съ стълбове, и всѣки плячкосва това, което се изхвърля отъ морето въ неговия дѣлъ. А докато не си били опрѣдѣлили граници, както се разправяло, мнозина тракийци, когато събирали плячка, се избивали взаимно. Тамо се намирали много обѣдни легла[59], много скринове, много написани книги[60] и много други стоки, каквито моряцитѣ прѣнасятъ въ дървени сждове. Като подчинили тия мѣста, потеглили по-нататъкъ. Сега Севтъ ималъ вече по-голѣма войска отъ гръцката: защото отъ одриситѣ все повече и повече слизали при него, и всички, които му се подчинявали, взимали участие въ похода му. Тѣ се разположили на станъ въ полето надъ Селибрия, на около петдесеть стадии отъ морето. Но все още не се издължавала платата на войницитѣ, та тѣ били извънредно сърдити на Ксенофонта, па и Севтъ не билъ вече тъй приятелски разположенъ къмъ него. А колкото пжти искалъ да се срещне съ него, все се явявала нѣкаква бърза работа, която осуетявала срѣщата.

---

[55] Неизвѣстенъ градъ.

[56] Ганосъ въ околностьта на Родосто, дѣто тъй сѫщо се намиралъ и Неонъ-Тейхосъ (дословно „Нова стѣна“).

6. Въ това врѣме, когато се изминали вече два мѣсеца, отъ като гърцитѣ постжпили на служба у Севта, дошли спартанцитѣ Харминъ и Поликикъ отъ страна на Тиброна[61] и казали, че лакедемонцитѣ рѣшили да воюватъ противъ Тисаферна, та Тиброиъ билъ затова вече отплувалъ съ флотата,

---

[57] Μελινοφάγοι, собств. „просоядци“.

[58] Черноморскиятъ брѣгъ при Мидия.

[59] Гърцитѣ яли лежишкомъ, като се подпирали на лѣвата си ржка.

[60] Отъ културнитѣ мѣста на Гърция и Мала-Азия били изпращани книги въ градоветѣ на Понта.

[61] Лакедемонски пълководецъ.

и се нуждаялъ отъ войската, па обѣщавалъ мѣсечна плата на всѣкиго по една дарейка[62], на стотницитѣ по двѣ, а на военачалницитѣ — по четири. Щомъ дошли спартанцитѣ, Хераклидъ веднага разбралъ, че дошли, за да отведатъ войската, и казалъ на Севта: „Добрѣ ни провървѣ; защото спартанцитѣ се нуждаятъ отъ войската, а ти вече не се нуждаешъ отъ нея: прѣдадешъ ли имъ войската, ти ще спечелишъ признателностьта имъ, и войницитѣ вече не ще искатъ отъ тебе платата, ами ще напуснатъ земята ти“. Това като чулъ Севтъ, поржчалъ му да доведе двамата пратеници. И щомъ казали, че сж дошли да отведатъ съ себе си войската, той заявилъ, че имъ прѣдава войската и желае при това да имъ бжде приятель и съюзникъ, па ги поканилъ на угощение и ги нагостилъ великолѣпно. А той не поканилъ нито Ксенофонта, нито нѣкого отъ останалитѣ военачалници. Когато пъкъ лакедемонцитѣ попитали, какъвъ е Ксенофонтъ, той имъ отговорилъ, че изобщо не билъ лошъ, но много обичалъ войницитѣ, та затова често самъ си напакостявалъ. И тѣ питали по-нататъкъ: „Влияе ли съ своитѣ рѣчи върху войницитѣ?“ И Хераклидъ отвърналъ: „Да, несъмнѣно“. „Дали нѣма — казали тѣ — да се противопостави на плана ни да отведемъ войската?“ „Но ако вие — отвърналъ Хераклидъ — съберете войницитѣ и имъ обѣщаете плата, то тѣ ще обърнатъ на него малко внимание и бързо ще потеглятъ заедно съ васъ“. „Но какъ биха могли — казали тѣ — да се съберать по нашъ починъ?“ „Утрѣ рано — отговорилъ Хераклидъ — ще ви заведемъ при тѣхъ, и азъ съмъ убѣденъ — продължилъ той — че щомъ ви видятъ, сами ще се стекатъ при васъ“. Тъй се приключилъ тоя день.

На слѣдния день Севтъ и Хераклидъ завеждатъ спартанцитѣ при войската, и тя се събира. Пратеницитѣ казали: „Лакедемонцитѣ сж рѣшили да воюватъ противъ Тисаферна, който ви е напакостилъ[63]. И тъй, ако потеглите съ насъ, ще отмъстите на неприятеля си, и всѣки ще получава мѣсечно по една дарейка, стотникътъ — два пѫти повече, а военачалникътъ — четири пѫти повече“. Войницитѣ изслушали радостно прѣдложението, и веднага станалъ единъ отъ аркадцитѣ да обвинява Ксенофонта. Тамо билъ и Севтъ, понеже искалъ да узнае, какъвъ край ще вземе работата, и стоялъ на разстояние, отъ което могло да се слуша, па ималъ при себе си и прѣводчикъ, макаръ и самъ да разбиралъ твърдѣ много гръцки. Тогава аркадецътъ казалъ: „Отдавна вече, лакедемонци, щѣхме да бѫдемъ при васъ, ако Ксенофонтъ не бѣше ни убѣдилъ да ни доведе тукъ, дѣто прѣкарахме лютата зима въ походъ, безъ да имаме покой нито денемъ, нито нощемъ. А сега той отниса наградата за нашитѣ трудове, и Севтъ само него обогати, а насъ ни лишава отъ платата. Затова поне азъ, който пръвъ говоря противъ него, ако го видя прѣбитъ съ камъни и наказанъ, задѣто ни е само разкарвалъ, бихъ си помислилъ, че съмъ си получилъ платата, и не бихъ се ядосвалъ вече заради прѣживѣнитѣ неприятности“. Слѣдъ него се дигнаха и други съ сѫщитѣ обвинения. Тогава Ксенофонтъ казалъ слѣдньото: „Наистина, човѣкъ трѣбва да се бои отъ всичко, ако и вие ме обвинявате тъкмо въ това, въ което се проявява отъ моя страна, както добрѣ съзнавамъ, най-голѣма привързаность къмъ васъ. Азъ се върнахъ, когато вече бѣхъ на пѫть за въ кѫщи — Зевсъ ми е свидѣтель —, не защото узнахъ, че сте добрѣ, ами защото чухъ, че сте въ затруднение, та да ви помогна, доколкото мога. Когато пъкъ дойдохъ, тукъ присѫтствуващиятъ Севтъ пращаше много пратеници при менъ и ми обѣщаваше много нѣща, стига само да ви склоня да отидете при него. Но азъ не приехъ да сторя това, както вие сами знаехте, а ви отведохъ тамо, отдѣто по мое мнѣние най-скоро бихте минали въ Азия. Защото азъ мислѣхъ, че тъй е най-изгодно за васъ, и сѫщеврѣменно знаяхъ, че това е и споредъ желанието ви. Но тъй като Аристархъ дойде съ триери и ни попрѣчи да отплуваме, то азъ ви събрахъ, както отъ само себе си слѣдваше, за да се посъвѣтваме върху това, което трѣбваше да направимъ. И тъй, като чухте, че Аристархъ ни заповѣдва да се отправимъ за Херсонесъ, и че сѫщеврѣменно Севтъ ни убѣждава да участвуваме въ похода му, вие всички казвахте да потеглимъ съ Севта и всички гласувахте за това. Нима слѣдъ това ви онеправдахъ, като ви заведохъ тамъ, дѣто всички бѣхте рѣшили да отидете? Разбира се, ако бихъ похвалилъ Севта, когато почна да ни лъже съ платата, то справедливо бихте ме обвинили и намразили. Но тъй като по-напрѣдъ бѣхъ най-голѣмиятъ му приятель отъ всички, а сега съмъ най-голѣмиятъ му противникъ, то съ какво право, слѣдъ като съмъ прѣдпочелъ васъ прѣдъ Севта, бихте ме счели за виновенъ, задѣто съмъ се скаралъ съ него? Но вие бихте казали: може би ти се приструвашъ, а въ сѫщность си получилъ това, което намъ се падаше. Обаче ясно е поне това, че ако Севтъ ми е платилъ нѣщо, то той, наистина, би ми платилъ, не за да се лиши отъ това, което ми дава, и сѫщеврѣменно да заплати и вамъ друга сума, ами, както азъ мисля, за да даде на менъ по-малката сума, а на васъ да не изплати по-голѣмата сума. Ако мислите, че дѣйствително тъй стои работата, вие можете твърдѣ бърже да осуетите тая сдѣлка, ако си поискате отъ него паритѣ. Защото очевидно Севтъ, ако съмъ получилъ нѣщо отъ него, ще си го поиска обратно отъ мене, и то съ пълно право, защото не съмъ устоялъ на обѣщанието си, заради което съмъ взелъ отъ него даръ. Но не само, че не съмъ получилъ това, което вамъ се пада, ами кълна се въ всички богове и богини, не съмъ получилъ нито даже това, което Севтъ на мене лично обѣща. Той самъ е тука и слуша, та знае, дали лъжливо се кълна. Но за ваше още по-голѣмо очудване азъ се кълна сѫщеврѣменно, че не съмъ взелъ нито толкова, колкото нѣкои отъ стотницитѣ. И защо постѫпвахъ така? Азъ си мислѣхъ, войници, че колкото повече сподѣлямъ нѣкогашната му бѣдность, толкова повече ще ми бѫде приятель, когато заеме царството си. Но когато го видѣхъ въ щастие, чакъ тогава узнахъ неговия нравъ. Може би, нѣкой би ми казалъ: „не се ли срамувашъ, да бѫдешъ тъй глупаво излъганъ?“ Бога ми, бихъ се срамувалъ, ако бихъ билъ излъганъ отъ врагъ; но струва ми се, че за единъ приятель е по-позорно да лъже, отколкото да бѫде излъганъ. Впрочемъ азъ зная, че ние спазихме прѣдпазливостьта, която трѣбва да се спазва спрѣмо приятели, за да не му дадемъ справедливъ поводъ, да не ни даде това, което ни бѣ обѣщалъ: защото ние нито го обидихме, нито разстроихме съ нехайство положението му, нито нѣщо ни уплаши да не изпълнимъ това, което той ни заповѣдваше. Но вие бихте възразили, че би трѣбвало да се вземе нуждния залогъ, за да не ни излъже, даже ако има такова намѣрение. Тогава чуйте това, което никога не бихъ казалъ въ присѫтствието на тоя човѣкъ, ако не бихте ми се показали съвсѣмъ неразсѫдливи или твърдѣ неблагодарни къмъ менъ: припомнете си впрочемъ, въ какво положение се намирахме тогава, когато ви доведохъ при Севта. Нели, когато дойдохте до града Перинтъ, лакедемонецътъ Аристархъ не ви позволи да влѣзете вѫтрѣ и затвори градскитѣ врати? Не бѣхте ли подъ открито небе извънъ града, посрѣдъ зима? Не трѣбваше ли да си купувате храна, макаръ и тя по собственото ви признание да бѣше въ недостатъчно количество, а при това вие сами нѣмахте достатъчно пари, съ които да си я доставите? Въпрѣки това ние бѣхме заставени да останемъ въ Тракия, защото триеритѣ, застанали на стража, не ни позволяваха да минемъ въ Азия; а останѣхме ли тамо, би трѣбвало да прѣбиваваме въ неприятелска страна, дѣто ни се противопоставяха много конници, а и много пелтасти. Обаче ние разполагахме само съ хоплити, които биха могли да взематъ малко храна, ако биха навлѣзли въ селата вкупомъ, но нѣмахме срѣдства да прѣслѣдваме неприятеля и да плячкосваме роби или овце, тъй като азъ не виждахъ у васъ нито конници, нито пелтасти, годни за подобна цѣль. Ако въ това врѣме, когато се намирахте въ такава голѣма нужда, бихъ ви спечелилъ, даже безъ да ви уговоря нѣкаква плата, Севта за съюзникъ, който имаше и конница и пелтасти, отъ които вие се нуждаяхте, бихте ли си помислили, че съмъ се злѣ погрижилъ за васъ? Защото, слѣдъ като влѣзохте въ съюзъ съ тѣхъ, вие намѣрихте въ селата повече храна, тъй като тракийцитѣ бѣха заставени по-скоро да бѣгатъ, и получавахте тъй сѫщо дѣлъ отъ заграбенитѣ овце и роби. И щомъ се присъедини къмъ насъ конница, ние вече не виждахме никѫдѣ неприятель, докато по-рано неприятелитѣ смѣло ни прѣслѣдваха съ конница и пелтасти и по никой начинъ не ни оставяха да се разпръсваме на малки групи, та по тоя начинъ да си набавяме храна въ по-голѣмо количество. Но въ това ли се състои ужасното нещастие, че тоя, който ви осигури тая безопасность, ни заплати свръхъ нея наистина не твърдѣ значително възнаграждение, и затова ли мислите, че по никой начинъ не трѣбва да ме оставите живъ? А какъ си отивате сега отъ тукъ? Не прѣкарахте ли зимата въ охолность, та ви остава спастрено това, което получихте отъ Севта? Защото вие живѣяхте за смѣтка на

---

[62] Златна персийска монета = 25 лева.

[63] Слѣдъ сражението при Кунакса, въ което гърцитѣ — въпрѣки смъртьта на Кира — излѣзли побѣдители, Тисафернъ сключилъ съ тѣхъ миръ отъ името на царя и потеглилъ ведно съ тѣхъ обратно за Иония. Наскоро слѣдъ това той поканилъ на вечеря по-виднитѣ имъ прѣдводители, които били хванати и коварно убити. Гърцитѣ по настояването на Ксенофонта си избрали други пълководци, отхвърлили искането на персите да се сдадатъ и продължили своя пжть къмъ Черно-море.

неприятелитѣ. И при това, както вие знаете, никой не умрѣ отъ васъ и никой не изпадна въ плѣнъ. Не запазихте ли непокътнато доброто име, което придобихте въ борбата противъ перситѣ, и не прибавихте ли къмъ него сега друга слава, като побѣдихте и европейскитѣ тракийци, противъ които воювахте? Азъ твърдя даже, че би било справедливо да благодарите на боговетѣ за това, като за благодѣяние, а не да ми се сърдите. И наистина вашитѣ работи тъй стоятъ. Хайде, разгледайте, Бога ми, какъ стоятъ и моитѣ работи. Когато азъ отпѫтувахъ по-рано за въ кѫщи, азъ отнасяхъ вашето почитане и се ползвахъ между останалитѣ гърци съ слава, която бѣхъ придобилъ чрѣзъ васъ: имахъ при това и довѣрието на лакедемонцитѣ, защото иначе тѣ не биха ме изпратили обратно при васъ. Сега пъкъ си отивамъ наклеветенъ отъ васъ прѣдъ лакедемонцитѣ и намразенъ заради васъ отъ Севта, който, както азъ се надѣвахъ, поради услугитѣ, които му указахъ съ ваша помощь, щѣше да бѫде убѣжище и за самия менъ и за дѣцата ми, ако нѣкога бихъ ималъ такива. А вие, които станахте причина да си навлѣка твърдѣ голѣма умраза и то отъ хора, по-силни отъ мене, задѣто никога не съмъ прѣставалъ, до колкото мога, да се грижа за вашето благо, имате за менъ толкова лошо мнѣние! Но азъ съмъ въ ваши рѫцѣ, безъ да сте ме заловили въ явно или тайно бѣгство. Ако пъкъ изпълните това, което казвате, знайте, че вие ще погубите човѣкъ, който за васъ много нощи не е спалъ; който заедно съ васъ е прѣнесълъ много трудове и опасности по дългъ и извънъ своя дългъ; който по божа милость е издигналъ ведно съ васъ много паметници за побѣди надъ варваритѣ[64]; който е положилъ всички възможни усилия, за да не се прѣвърнете въ врагове на нѣкого отъ гърцитѣ. И затова сега вие можете безопасно да отпѫтувате, дѣто бихте искали, по суша и по море. А тъкмо сега ли, когато се добива изгледъ добрѣ да се настаните и да отплувате тамо, дѣто отдавна искахте да отидете; когато отъ васъ се нуждаятъ най-силнитѣ и ви обѣщаватъ плата; когато заставатъ като ваши прѣдводители лакедемонцитѣ, които се смѣтатъ за най-силни, ви се чини да е настѫпилъ най-удобниятъ моментъ, да ме прѣмахнете, колкото може по-скоро? Не така ви се чинѣше, когато бѣхме въ неволя, — азъ се чудя на вашата отлична паметь — ами ме наричахте баща и обѣщавахте винаги да си спомвате за менъ, като за свой благодѣтель. Наистина не сѫ тъй безумни тия, които сега сѫ дошли при васъ, та азъ вѣрвамъ, че нѣма да имъ се сторите по-добри, ако се отнасяте така съ менъ“. Това като казалъ, прѣсталалъ да говори.

---

[64] Става дума прѣдимно за побѣдитѣ надъ отдѣлнитѣ племена, които искали да имъ прѣградятъ пѫтя, когато слѣдъ измѣната на Тисаферна се оттегляли отъ вѫтрѣшностьта на Персия къмъ Черно море.

А лакедемонецътъ Харминъ, като станалъ, казалъ: „Кълня се въ Диоскуритѣ[65]! На менъ поне се струва, че нѣмате право да се сърдите на тоя човѣкъ. И азъ самъ мога да свидѣтелствувамъ за него. Защото, когато азъ и Полиникъ запитахме Севта, какъвъ човѣкъ е Ксенофонтъ, той не го упрѣкна въ нищо друго, освѣнъ, че билъ много благосклоненъ къмъ войницитѣ, както той самъ се изрази, и чрѣзъ това самъ си врѣдилъ прѣдъ насъ, лакедемонцитѣ, а сѫщо и прѣдъ него.“ Слѣдъ това станалъ Еврилохъ отъ Лузия въ Аркалия и казалъ: „Моето мнѣние е, мѫже лакедемонци, да почнете своята разпоредба съ насъ, като най-напрѣдъ ни доставите отъ Севта платата било съ негово съгласие, било противъ волята му, и послѣ ни отведете отъ тука.“ Атинянинътъ Поликратъ, подученъ отъ Ксенофонта, казалъ: „Азъ вижламъ, войници, тука и Хераклида, който получи военната плячка, що ние съ трудъ спечелихме, па я продаде, и изкаранитѣ отъ нея пари не даде ни на Севта, ни намъ, ами самъ ги открадна и присвои. И тъй, ако сме благоразумни, нѣма да го изпущаме: и то защото той не е тракиецъ, но сѫщински гръкъ, който онепрадава гърци.“

Това като чулъ Хераклидъ, силно се уплашилъ, и като отишълъ при Севта, казалъ: „Ако сме благоразумни, ние трѣбва да се отдалечимъ отъ насилието на тия хора.“ И като яхнали конетѣ си, отишли въ своя лагеръ. Отъ тамъ Севтъ праща своя прѣводчикъ Аброзелма[66] при Ксенофонта и го поканва да остане при него съ хиляда хоплити, като му обѣщава да му даде приморскитѣ мѣста и останалитѣ нѣща, които му билъ обѣщалъ. И като тайна му прѣдава, че билъ чулъ отъ Полиника, какво непрѣменно щѣлъ да бѫде убитъ отъ Тиброна, ако попаднѣлъ въ рѫцѣтѣ на лакедемонцитѣ. А и мнозина други съобщавали, че билъ наклеветенъ, та трѣбвало да се пази. Той като чулъ това,

---

[65] Касторъ и Полуксъ, синове на Зевса отъ Леда, дъщеря на спартанския царь Тиндарей.

[66] Ἀβροζέλμης, тракиецъ по народность.

взелъ двѣ жертвени животни и ги принесълъ въ жертва на царя Зевса, за да види, дали е по-полезно и по-добрѣ да остане при Севта при тия условия, които той прѣдлагалъ, или да си замине съ войската. Божеството му заповѣдало да си замине.

7. Слѣдъ това Севтъ си прѣмѣстилъ стана по-надалечъ, а гърцитѣ се настанили въ селата, отъ дѣто мислили да се отправятъ за морето, слѣдъ като се снабдятъ съ повече храна. Но тия села били дадени на Медосада. А Медосадъ като виждалъ, че неговитѣ имоти въ селата се разхищаватъ отъ гърцитѣ, се ядосалъ. И като взелъ съ себе си най-знатния одрисецъ измежду тия, които били слѣзли отъ Горня-Тракия, и около тридесеть конника, отива и извиква Ксенофонта отъ гръцкия лагеръ. А той като взелъ съ себе си нѣкои отъ стотницитѣ и други отъ годнитѣ за това лица, отива при него. Тогава Медосадъ казва: „Вие постѫпвате несправедливо, Ксенофонте, като опустошавате нашитѣ села. Затова ви заповѣдаме азъ отъ името на Севта и тоя мѫжъ отъ страна на Медока, царя на Горня-Тракия, да напуснете страната; въ противенъ случай ние не ще ви позволимъ ла опустошавате страната ни, но ако продължавате да вършите това, ние ще се защищаваме противъ васъ като противъ неприятели.“

Ксенофонтъ, като чулъ това, казалъ: „Противно ми е даже да отговоря на твоето прѣдложение, но заради тоя юноша ще говоря, за да разбере, какви сте вие, и какви — ние. Защото ние — рекълъ той — прѣди да ви станемъ приятели, сновѣхме въ тая страна, дѣто искахме, и по свое желание отчасти я опустошавахме, отчасти я опожарявахме. И ти, колкото пѫти си дохождалъ при насъ като пратеникъ, си прѣкарвалъ нощьта при насъ, безъ да се боишъ отъ нѣкакъвъ неприятель. Напротивъ вие не дохождахте въ тая страна, или ако дойдѣхте веднажъ, прѣкарвахте нощьта съ оседлани коне, като че ли се намирахте въ страната на неприятели, по-силни отъ васъ. Обаче когато ни станахте приятели и благодарение на нашитѣ усилия съ божа помощь владѣете тая страна, вие сега се опитвате ла ни изгоните отъ тая страна, която ние владѣяхме като по-силни и ви я отстѫпихме; защото, както ти самъ знаешъ, неприятелитѣ не можеха да ни изгонятъ. И не само че не искашъ да ни изпратишъ отъ тука съ дарове и доказателства на признателность, но даже не ни позволявашъ, доколкото зависи отъ тебе, да прѣнощуваме тука, когато си заминаваме. И това казвашъ, безъ да се срамувашъ отъ боговетѣ и отъ тоя мжжъ, който сега те вижда забогатѣлъ, а прѣди да ни станешъ приятель, те е виждалъ да си изкарвашъ прѣхраната съ грабежъ, както и самъ ти признаваше[67]. Но защо се обръщашъ къмъ мене? Азъ вече не съмъ началникъ на войската, ами спартанцитѣ, на които вие прѣдадохте войската да я отведатъ, и то безъ мое съдѣйствие, за да не мога да спечеля тѣхното благоволение, като имъ прѣдамъ сега войската, както го загубихъ чрѣзъ това, дѣто я доведохъ при васъ.“

Това като чулъ одрисецътъ, казалъ: „Азъ поне, Медосаде, потъвамъ въ земята отъ срамъ, като слушамъ това, и ако бихъ знаялъ по-рано, за какво си ме взелъ съ себе си, не бихъ те придружилъ. Сега азъ си отивамъ, защото моятъ царь Медокъ не би ме възхвалилъ, ако бихъ съдѣйствувалъ да се изгонятъ нашитѣ благодѣтели.“ Това като казалъ, яхналъ коня си и си отишълъ, и заедно съ него си отишли и останалитѣ конници, освѣнъ четирма или петима. А Медосадъ скърбѣлъ, че страната се опустошава, та помолилъ Ксенофонта да повика двамата лакедемонци. И той като взелъ годнитѣ за това лица, отишълъ при Хармина и Полиника, и имъ казалъ, че ги зовѣлъ Медосадъ, който щѣлъ да имъ заяви да си замине войската отъ страната, както билъ заявилъ и на самия него. „И тъй — казалъ той — азъ мисля че вие бихте могли да издѣйствувате дължимата на войската плата, ако бихте заявили, че войската ви е молила да ѝ съдѣйствувате да си получи платата отъ Севта било съ негово съгласие, било противъ волята му, и ви е заявила, че щомъ я получи, на друго сърдце щѣла да ви послѣдва, а пъкъ вие сте счели нейното искание за справедливо и сте имъ обѣщали чакъ тогава да я отведете, когато получи това, което съ право ѝ се пада.“ Лакедемонцитѣ, като чули това, казали, че ще изтъкнатъ тия доводи и други, които по-силно биха въздѣйствували. И веднага тръгнали съ всички годни за това лица. А Харминъ, като дошълъ, казалъ: „Ако имашъ, Медосаде, нѣщо да ни казвашъ, казвай; ако ли не, то ние имаме да ти кажемъ нѣщо.“ Медосадъ твърдѣ смирено отговорилъ: „Азъ, сжщо и Севтъ считаме за справедливо да не ощетявате нашитѣ приятели, защото, ако притѣснявате тѣхъ, то въ сжщность притѣснявате и самитѣ насъ, тъй като тѣ сж подъ наша закрила.“ „Ние — отвърнали лакедемонцитѣ — бихме си отишли, щомъ получатъ платата си тия, които сж ви придобили тая земя. Въ противенъ случай ние сме готови да имъ помогнемъ да си отмъстятъ на тия, които въпрѣки своята клетва сж ги онеправдали. Ако и вие сте такива, то ние, като си дirимъ правото, ще почнемъ отъ васъ.“ А Ксенофонтъ прибавилъ: „Бихте ли желали, Медосаде, да прѣдоставите на тия, които вие назовавате свои приятели и въ земята на които се намираме, да рѣшатъ, дали вие трѣбва да напуснете земята имъ или ние?“ Обаче той не се съгласилъ на това, но настоявалъ много, щото двамата лакедемонци да отидатъ при Севта заради платата и изказалъ мисъльта, че Севтъ би ги послушилъ: ако ли не могатъ да сторятъ това, той искалъ да изпратятъ поне Ксенофонта заедно съ него и обѣщавалъ да му съдѣйствува. Все пакъ той молилъ да не се опожаряватъ селата.

Слѣдъ това изпращатъ Ксенофонта и заедно съ него тия, които се показвали най-годни за тая цѣль. А той, като дошълъ казалъ на Севта: „Азъ не дохаждамъ, Севте, да изпрося нѣщо отъ тебе, но да те убѣдя, до колкота мога, че ти несправедливо ми си се разсърдилъ, задѣто изисквахъ платата на войницитѣ, която ти имъ обѣща на драго сърдце: защото мислѣхъ, че е толкова полезно за тебе да имъ я дадешъ, колкото за тѣхъ да я получатъ. Прѣди всичко, както азъ съмъ убѣденъ, тѣ съ божа воля те поставиха на такова видно мѣсто, като те направиха царь на голѣма земя и на много хора, та едвали би могълъ да останешъ незабѣлѣзанъ, ако извършишъ нѣкакво добро дѣло или нѣкакво позорно. А на мене ми се чини, че голѣмо значение има за такъвъ единъ мжжъ, като тебе, да не се показва, че изпраща по неблагодаренъ начинъ мжже, които сж му направили добро; сжщо голѣмо значение, да се възхвалява отъ шесть хиляди души; и още по-голѣмо значение, да не се проявява по никакъвъ начинъ като неблагонадежденъ въ това, което обѣщава. Защото азъ зная отъ опитъ, че думитѣ на неблагонадежднитѣ мжже не постигатъ своята цѣль, тъй като сж праздни, безсилни и неуважавани; а думитѣ на тия, които сж се показали правдиви, могатъ да постигнатъ нѣщо съ молба толкова, колкото други — съ заплашвание; ако искатъ да вразумятъ нѣкого, то, както зная отъ опитъ, само тѣхното заплашване вразумява толкова, колкото дѣйствителното наказание на другитѣ; ако такива мжже обѣщаятъ нѣкому нѣщо, то съ своята дума постигатъ толкова много, колкото други, които веднага го даватъ. А сега припомни си и ти, какво ни заплати прѣдварително, като ни взе за съюзници. Ти знаешъ добрѣ, че нищо не ни заплати прѣдварително, но като повѣрвахме, че ни казвашъ истината, ти склони толкова много души да ти помогнатъ въ войната и да ти доставятъ власть надъ страна, която не струва само тридесеть таланта, колкото по тѣхното мнѣние сега имъ дължишъ, но много повече. И така довѣрието, което ти достави цѣло царство, се жертвува отъ тебе за толкова пари. А припомни си, за какво велико дѣло смѣташе, да получишъ това, което си завладѣлъ и сега притежавашъ. Обаче азъ зная добрѣ, че ти би прѣдпочелъ да се осѫществи това, което е вече осѫществено, отколкото да имашъ несравнено повече пари отъ тия, които ни длъжишъ. Азъ съмъ убѣденъ, че по-голѣма и при това по-позорна загуба би било да не опазишъ сегашното си положение, отколкото изобщо да не си го постигалъ, тъй както би било по-мѫчително да станешъ бѣденъ отъ богатъ, отколкото изобщо да не си забогатявалъ, сѫщо както би било по-печално да станешъ отъ царь обикновенъ човѣкъ, отколкото изобщо да не станешъ царь. Ти разбирашъ навѣрно, че сегашнитѣ ти подданници се подчиниха на твоята власть не толкова отъ обичь къмъ тебъ, колкото по необходимость, и че биха се опитали отново да станатъ свободни, ако нѣкакъвъ страхъ не би ги възспиралъ. По кой отъ двата начина мислишъ, че повече ще се боятъ отъ тебъ и доброволно ще те слушатъ, дали като виждатъ, че войницитѣ сѫ тъй разположени къмъ тебъ, щото биха останали, ако имъ заповѣдашъ, и дори отново биха дошли, въ случай на нужда; па и други, дочули отъ тѣхъ добри отзиви за тебъ, биха се явили при тебъ, щомъ поискашъ: или пъкъ като подозиратъ, че други войници не биха дошли при тебъ отъ недовѣрие поради сегашнитѣ случки, и че тѣ биха били по-благосклонни къмъ самитѣ тѣхъ, отколкото къмъ тебъ? Но тѣ не ти се подчиниха, защото бѣха по-малко на брой отъ насъ, но защото имъ липсваха водители. И тъй сега има опасность, да не би да си изберать за свои водители нѣкои отъ тия, които, както си тѣ мислятъ, сѫ онеправдани отъ тебе, или даже нѣкои по-силни отъ тѣхъ, каквито сѫ лакедемонцитѣ. Стига само войницитѣ да имъ обѣщаятъ, че съ толкова по-голѣмо усърдие ще ги послѣдватъ, ако те заставятъ да имъ дадешъ това, което имъ дължишъ, и тѣ биха се съгласили на това, понеже иматъ нужда отъ войската. Освѣнъ това явно е, че подчиненитѣ сега на тебе тракийци много по-усърдно биха отишли противъ тебъ, отколкото съ тебъ, защото ако ти излѣзешъ побѣдитель, тѣ си оставатъ твои роби, а ако бѫдешъ побѣденъ, си спечелватъ отново свободата. Но ако трѣбва да се грижишъ вече за доброто на страната, която е вече твоя, по кой отъ двата начина мислишъ, че ще бѫде повече запазена отъ напасть, дали като получатъ войницитѣ това, което искатъ и си отидатъ мирно, или като останатъ като въ неприятелска страна, и ти бѫдешъ заставенъ да имъ се противопоставишъ съ друга по-многобройна отъ тѣхъ войска, която тъй сѫшо би се нуждаяла отъ издръжка? По кой отъ двата начина биха се изразходвали повече пари: ако заплатишъ това, което имъ длъжишъ, или ако би останало да имъ длъжишъ тая сума и сѫщеврѣменно би трѣбвало да наемишъ съ плата една по-многобройна отъ тѣхъ войска? Но разбира се, Хераклидъ, както прѣдъ менъ се изказа, счита сумата за извънредно голѣма. Въ сѫщность сега за тебе е много по-лесно да съберешъ тая сума, както и да я изплатишъ, отколкото по-рано, прѣди да дойдемъ при тебъ, когато едва можеше да съберешъ и десетата часть отъ нея. Числото впрочемъ не опрѣдѣля многото и малкото, но благосъстоянието на тоя, който дава, и на тоя, който взема. А сега годишниятъ ти приходъ ще бѫде по-голѣмъ отъ всичко ведно, което ти понапрѣдъ притежаваше. Азъ се грижа, Севте, като твой приятель за това по двѣ съображения, а именно за да се покажешъ достоенъ за благата, които ти дадоха боговетѣ, и за да не загубя своето влияние въ войската. Защото знай добрѣ, че нито бихъ могълъ съ тая войска сега да накажа ни единъ неприятель, ако поискамъ, нито бихъ могълъ отново да ти се притека на помощь, даже и да бихъ желалъ: до толкова злѣ е настроена войската противъ менъ. Но азъ те призовавамъ за свидѣтель ведно съ всевѣдущитѣ богове, че нито съмъ получилъ нѣщо отъ тебе за войницитѣ, нито съмъ искалъ нѣкога за себе си това, което е тѣхно, и нито съмъ изисквалъ това, което си ми обѣщалъ. И азъ ти се кълна, че нито бихъ го приелъ, ако едноврѣменно и войницитѣ не биха получили това, което имъ се пада. Защото позорно би било да се погрижа за своето положение, а да прѣнебрѣгна тѣхното лошо положение, особено когато толкова много ме почитатъ. Наистина на Хераклида всичко това се чини праздна работа, стига само да може да си достави пари по всѣкакъвъ начинъ, но азъ, Севте, не считамъ нищо за по-хубаво и по-славно благо у единъ мѫжъ, особено у единъ властелинъ, отколкото честностьта, справедливостьта и благородството. Защото тоя, който притежава тия добродѣтели е богатъ, понеже има много приятели, а тъй сжщо е богатъ, понеже искатъ и други да му станатъ приятели; въ щастие той има такива, които се радватъ ведно съ него, а въ нещастие не му липсватъ такива, които сж готови да му помогнатъ. Но ако не си разбралъ отъ моитѣ дѣла, че съмъ ти отъ все сърдце приятель, и не можешъ да съзнаешъ това сега отъ моитѣ думи, то обмисли сериозно поне думитѣ на войницитѣ: защото ти присжтствува тогава и чу, какво казваха тия, които искаха да ме охулятъ. Впрочемъ тѣ ме обвиняваха, че съмъ повече цѣнѣлъ тебе отъ лакедемонцитѣ, и се оплакваха, че съмъ се грижилъ повече за твоето благоденствие, отколкото за тѣхното: при това тѣ твърдѣха, че съмъ получилъ затова дарове отъ тебъ. Вѣрвашъ ли, че тѣ биха ме упрѣкавали да съмъ получилъ дарове, ако биха видѣли у менъ нѣкакво недоброжелателство къмъ тебъ, или по-скоро, ако биха забѣлѣзали нѣкаква голѣма привързаность у менъ къмъ тебъ? Азъ поне мисля, че всички човѣци трѣбва да бждатъ прѣдани на тия, които имъ даватъ дарове. Ти напротивъ, прѣди да съмъ ти указалъ нѣкаква услуга, ме прие съ удоволствие, което се проявяваше и въ погледа ти, и въ гласа ти, а сжщо и въ гостоприемство, и не прѣставаще да ми обѣщавашъ своята признателность за въ бждаще, а сега слѣдъ като постигна това, което искаше, и стана извънредно силенъ, доколкото можахъ да те направя такъвъ, смѣешъ ли да допуснешъ да бжда опозоренъ прѣдъ войницитѣ? Но все пакъ азъ вѣрвамъ, че и врѣмето ще те научи, че трѣбва да дадешъ на войницитѣ това, което имъ се пада, па и ти самъ не ще можешъ да гледашъ, какъ се оплакватъ отъ тебъ, че сж ти указали безвъзмездно услуги. И тъй азъ те моля сега да се постараешъ да ми доставишъ отъ страна на войницитѣ, като имъ дадешъ платата, отново оная степень на почить, която имахъ, когато дойдохъ при тебъ“.

---

[67] Въ сжщность това казалъ Севтъ, а не Медосадъ.

Това като чулъ Севтъ, проклелъ тоя, който билъ виновенъ, задѣто отдавна вече не била изплатена платата. И всички подозирали, че това е Хераклидъ. „Защото — прибавилъ той — никога не съмъ си помислялъ да ви лиша отъ нея; азъ ще ви я заплатя.“ Тогава Ксенофонтъ отново рекълъ: „Тъй като си се рѣшилъ да дадешъ платата, моля те да я дадешъ чрѣзъ менъ и да не допуснешъ да бжда въ войската сега по-малко на

почить заради тебъ, отколкото, когато дойдохме при тебъ“. А той отвърналъ; „Ти не ще бждешъ поради менъ по-малко зачитанъ отъ войницитѣ, а пъкъ, ако останешъ при менъ само съ хиляда хоплити, ще ти дамъ мѣстата и всичко друго, което ти бѣхъ обѣщалъ“. А Ксенофонтъ възразилъ: „Нѣма да може да се нареди това така, остави ни да си вървимъ!“ „Но все пакъ — казалъ Севтъ — азъ зная, че за тебе ще бжде по-безопасно да останешъ при менъ, отколкото да си отидешъ!“ А той отново възразилъ: „Азъ ти благодаря, задѣто се грижишъ за менъ; но не мога да остана при тебъ; въпрѣки това, ако достигна по-голѣма почить, кждѣто и да бжда, то вѣрвай, че това ще бжде и въ твоя полза“. На това Севтъ казалъ: „Пари нѣмамъ, освѣнъ една малка сума, която ти давамъ, а именно единъ талантъ, обаче имамъ шестотинъ вола, около четири хиляди овце и около сто и двадесеть роби. Тѣхъ вземи заедно съ заложницитѣ на тия, които несправедливо тѣ нападнаха, и си иди!“ Ксенофонтъ засмѣнъ казалъ: „Ако не стигне всичко това, за да се изплати платата, на кого отъ толкова много души трѣбва да дамъ таланта? Нѣма ли да бжде за менъ по-добрѣ да си отида, тъй като е опасно да остана тука, та да се запазя отъ камънитѣ? Ти си чулъ заплашванията имъ“. Тогава той останалъ тамъ.

На слѣдния день той имъ далъ това, което обѣщалъ, и хора, които да откаратъ стадата. А въ това врѣме войницитѣ си казвали, че Ксенофонтъ билъ отишълъ при Севта, за да остане при него и да получи това, което му билъ обѣщалъ. Но когато го видѣли, че се завръща, тѣ се зарадвали и затекли на срѣща му. Ксенофонтъ пъкъ като съгледалъ Хармина и Полиника, казалъ: „Това се получи за войската благодарение на вашата намѣса, и ви го прѣдавамъ, а вие го разпродайте и разпрѣдѣлете полученитѣ отъ продажбата пари между войницитѣ“. И тъй тѣ го приели и като опрѣдѣлили лица, които да го продадатъ, продали го и си навлѣкли голѣмо подозрѣние. А Ксенофонтъ не взелъ участие въ това, но явно се пригатвялъ да отпжтува въ отечеството си, защото въ Атина още не било взето рѣшение да бжде наказанъ съ изгнание. Но неговитѣ приятели въ стана дошли при него и го молили да не отпжтува, прѣди да отведе войската и да я прѣдаде на Тиброна.

IV. Скилаксъ.

Колоплувътъ (περίπλους τῆς θαλάσσης τῆς οἰκουμένης Εὐρώπης καὶ Ἀσίας καὶ Λιβύης), отъ който даваме тука откжслека върху тракийското крайбрѣжие, се прѣдава подъ името на Скилакса отъ Кариянда (въ Кария), ала не е отъ него; истинскиятъ Скилаксъ е обиколилъ брѣговетѣ на Арабския заливъ по заповѣдь на Дария Хистаспа; а пъкъ тоя периплусъ е отъ много по-късно врѣме; вѣроятно е съставенъ въ 356 г. пр. Хр.

Прѣводътъ е стъкменъ споредъ текста у *Müller*, Geographi Graeci minores t. I 54. —

Тракия.

67. Тракия се простира отъ рѣка Стримонъ до рѣка Истъръ въ Евксинския Понтъ. Въ Тракия се намиратъ слѣднитѣ елински градове: Амфиполисъ, Фагретъ, Галепсъ, Ойсиме[1]) и други тасоски емпории[1а]). Срѣщу тѣхъ е островъ Тасосъ съ едноименень градъ и двѣ пристанища, отъ които едното е затворено. Но нека се върна къмъ сушата, отдѣто се отклонихъ. Слѣдва Неаполисъ[2]), и близу до него Датонъ[3]), елински градъ, който билъ основанъ отъ атинянина Калистратъ; послѣ иде рѣка Нестъ, градъ Абдера, рѣка Кудетъ[4]) и градоветѣ Дикея и Маронея. Срѣщу тѣхъ е островъ Самотрака съ пристанище; на срѣщуположния брѣгъ — емпориитѣ Дрисъ, Зоне, рѣка Хебъръ и при нея крѣпостьта Дорискъ; послѣ иде градъ Еносъ съ пристанище, крѣпоститѣ на енийцитѣ въ Тракия; заливътъ Меласъ[5]), рѣка Меласъ, емпорионъ Дерисъ[6]), Кобрисъ, емпорионъ на кардиянцитѣ, и други емпорионъ Кипасисъ. Срѣщу залива Меласъ лежи островъ Имбросъ съ едноименень градъ, и послѣ дохожда Лемносъ съ пристанище. Връщамъ се отново къмъ сушата, отдѣто се отклонихъ. Слѣдъ залива Меласъ иде тракийскиятъ Херсонесъ, въ който сж слѣднитѣ градове: Кардия[7]), Иде, Пеонъ[8]), Алопеконесъ[9]), Араплусъ[10]), Елеусъ[11]), Мадитъ, Сестъ[12]) при устието на Пропонтида, което е широко 6 стадии[13]). Отсамъ рѣка Егосъ (Αἰγὸς ποταμός)[14]) се намиратъ Креса, Критоте, Пактия. До тукъ е тракийскиятъ Херсонесъ. Отъ Пактия до Кардия прѣзъ шията (на полуострова) има 40 стадии, отъ море до море; по срѣдата има градъ съ име Агора[15]). Дължината на Херсонеса отъ Кардия до Елеусъ (откъмъ тая страна е най-дългъ) е 400 стадии. Слѣдъ Херсонеса идатъ слѣднитѣ тракийски градове: Левке Акте (Бѣли брѣгъ), Тиристасисъ[16]), Хераклея[17]), Ганосъ[18]), Гании [19]), Неонъ Тейхосъ (Нова крѣпость)[20]), Пе-

---

[1]) Фагретъ — дн. Орфано; *Галепсъ* (Γαληψός) — на брѣга на изтокъ отъ Фагретъ, прѣвзетъ отъ Брасидасъ въ 423 г., отъ Клеона въ 422 год.; въ 356 год. разрушенъ отъ Филипа; *Ойсиме* — при Левтеролимани.

[1а]) Ἐμπόριον — пазарище.

[2]) Кавала.

[3]) Датонъ (за него ср. по-долѣ бѣлѣжкитѣ къмъ съотвѣтното мѣсто на Страбона) не е основанъ за пръвъ пжть отъ Калистрата; Херодотъ вече (IX 75) споменува тоя градъ. Калистратъ основалъ колонията слѣдъ 364 г. пр. Хр., когато се намиралъ при македонския царь Филипъ и се ползувалъ при него съ голѣмо влияние.

[4]) Κούδητος — тая рѣка не ни е извѣстна отъ други автори.

[5]) Сароски заливъ.

[6]) Δέρις; другъ авторъ не го споменува.

[7]) Развалини при Бакла-Бурунъ, на сѣверъ отъ Булаиръ.

[8]) Ἴδη, Παιών, неизвѣстни отъ други автори.

[9]) Близу до Сувла-бурунъ.

[10]) Ἄραπλος: *Müller* прѣдлага да се чете Δράβος споредъ Страбонъ VII, фр. 51; *Hirschfeld* у Pauly-Wissowa R. E. II 379: Ἄραυρος (Hierocl. 640, 7). Това мѣсто лежи на югъ отъ Алопеконесъ (при Бююкъ Анафарта?)

[11]) Ἐλαιοῦς на южния край на Херсонеса, развалини при Ески-Хисарлъкъ. За историята на тоя градъ вижъ *Oberhummer* у Pauly-Wissowa R. E. V 2227.

[12]) Мадитъ — дн. Майтосъ; Сестосъ — при Богхали.

[13]) Споредъ други автори (напр. Herod. VII 34; Strab. II p. 24 и пр.) протокътъ между Абидосъ и Сестосъ е 7 стадии.

[14]) Каракова-дере.

[15]) На мѣстото на по-сетнѣшна Лисимахия (дн. Хексамили).

[16]) Дн. Шаръ-Кьой.

[17]) Дн. Хераклица.

[18]) Дн. Ганосъ.

[19]) Γανίαι (Müller прѣдпочита Γανιάς) означава вѣроятно околностьта на Ганосъ: ср. Kalopothakes, de Thracia prov. Romana 35.

[20]) Ср. Xenoph. Anab. VII 5,8.

ринтъ[21]) — градъ съ пристанище, крѣпость Даминумъ[22]), Селимбрия — градъ съ пристанище. Отъ тука до устието на Понта има 500 стадии. Плуването по Босфора нагорѣ, додѣто стигнешъ при Храма (Ἱερόν), се нарича *анаплусъ*. Отвждъ Храма широчината на Понтийското устие е 7 стадии[23]). При Понта въ Тракия сж слѣднитѣ елински градове: Аполония, Месемврия, Одесополъ, Калатисъ и рѣка Истъръ. Плуването покрай Тракия отъ рѣка Стримонъ до Сестъ трае два дни и двѣ нощи, отъ Сестъ до устието на Понта — два дни и двѣ нощи, отъ устието (на Понта) до рѣката Истъръ — три дни и три нощи. Цѣлиятъ колоплувъ отъ Тракия и отъ рѣката Стримонъ до рѣката Истъръ е 8 дни и 8 нощи[24]).

---

[21]) Дн. Ерегли.

[22]) Δαμινὸν τεῖχος; Müller прѣдлага да се чете Δαύνιον (Stephanus, s. v. Δαύνιον).

[23]) Споредъ Херодота (IV 85) четири стадии.

[24]) Собствено сборътъ е седемь дни и толкова нощи.

V. Псевдо-Скимносъ.

Описанието на Македония и Тракия, което даваме тукъ, е часть отъ периегезата, която се приписва на *Скимносъ* отъ Хиосъ (ок. 185 г. пр. Хр.), обаче безъ достатъчно основание; затова анонимниятъ авторъ се нарича обикновено Псевдо-Скимносъ. Отъ тая периегеза, написана въ стихове (ямбически триметри), сж запазени първитѣ 742 стиха за Европа и откжслеци отъ периплуса на Черно море. Тая периегеза вѣроятно е написана ок. 100 г. пр. Хр.

Прѣводътъ е направенъ споредъ текста на *Müller*, Geographi Graeci minores, I 220—228. —

Македония и Тракия.

618. Надъ Темпе се намира Македонската страна, разположена покрай Олимпъ, надъ която, както казватъ, царувалъ земеродниятъ Македонъ; тъй сжщо и племето на линкеститѣ и на пелагонцитѣ, разположени тамъ покрай Аксий, а и племето на ботеатитѣ и крайстримонскитѣ жители. Въ вжтрѣшностьта има много градове, отъ които най-славни сж Пела и Берoя, а по крайбрѣжието — Тесалоника и Пидна. Отвждъ носа, нареченъ Енея (Αἴνεια), лежи Потидея[1]), нѣкогашна коринтска колония и дорийски градъ (630), наречена послѣ Касандрия. Навжтрѣ се намира Антигония, послѣ Олинтъ, нѣкогашенъ градъ, прѣвзетъ съ оржжие и разрушенъ отъ Филипа Македонски. Слѣдъ олинтийската область иде Аретуса[2]) и Палена, лежаща въ провлака; послѣдния градъ, наричанъ едно врѣме Флегра, обитавали споредъ сказанието гигантитѣ богоборци; послѣ му дали своето име паленцитѣ, които излѣзли отъ Ахея (640). Послѣ иде тъй нареченията Торонски заливъ[3]), дѣто едно врѣме лежала Мекиберна; послѣ — едноименната съ залива Торона.

---

[1]) При дн. Хандаксъ (въ Касандра).

[2]) На изтокъ отъ езеро Болбе (Бешикъ-гьолъ).

[3]) Дн. заливъ Касандра, въ чието дъно лежи Мекиберна; Тороне се намира въ западната часть на Лонгосъ.

Послѣ иде разположениятъ въ морето Лемносъ, отечество на Хефеста, дѣто най-напрѣдъ се поселилъ Тоасъ, синъ на Вакха, а послѣ — атически колонисти. Като проплувашъ покрай Атонъ, ще срещнешъ приморския градъ Акантъ, андрийска колония, при която се вижда изкопанъ ровъ, широкъ 7 стадии; казватъ, че го направилъ Ксерксъ (650). Послѣ иде Амфиполисъ; голѣмата рѣка Стримонъ тече покрай него чакъ до морето, къмъ тъй наричаното тамъ игрище на Нереидитѣ[4]). При Стримонъ, навжтрѣ въ страната, лежи Берга[5]), отечество на Антифана[6]), който е писалъ невѣроятни нѣща и смѣшни митически истории. Слѣдъ Амфиполисъ дохожда Ойсиме, който по-рано билъ тасоски градъ, послѣ станалъ македонски и получилъ име отъ македонката Ематия. Послѣ иде Неаполисъ и островъ Тасосъ (660), обитаванъ едно врѣме, както казватъ, отъ варвари, послѣ отъ финикяни съ Кадма и Таса, които дошли отъ Азия. Тасосъ получилъ отъ Таса това име, което носи и сега. Горнята страна обитаватъ траки, които се простиратъ до Понтийския Истъръ. Между градоветѣ, лежащи при морето, има единъ градъ Абдера, получилъ името си отъ Абдеръ, който едно врѣме го основалъ и послѣ загиналъ, както се вижда, отъ смъртоноснитѣ за чужденцитѣ коне на Диомеда (670). Теосцитѣ се поселили въ тоя градъ, когато избѣгали въ персийско врѣме[7]). Отсамъ тоя градъ има една рѣка съ име Нестъ; а пъкъ къмъ източната му часть се простира езерото Бистонида, получило името си отъ тракитѣ-бистони. Послѣ иде Маронея, дѣто, споредъ разказитѣ, по-рано живѣяли киконитѣ отъ Исмаръ. Тоя градъ послѣ станалъ хиоска колония. Насрѣща лежи Самотрака, троянски островъ (680), който има смѣсени жители: нѣкои казватъ, че по-рано въ него имало троянци, когато именно Електра, дъщеря на Атланта, родила Дардана и Язиона; казватъ, че Язионъ извършилъ светотатство съ образа на Деметра и затова загиналъ, ударенъ отъ божи гръмъ. Дарданъ пъкъ оставилъ ония мѣста и основалъ градъ въ подножието на планина Ида, нареченъ по негово име Дардания (690). А пъкъ самотракитѣ, които по родъ сж троянци, прѣименувани отъ мѣстото, дѣто се заселили,

траки, поради богочестието си останали на това мѣсто. Когато веднажъ въ врѣме на гладъ имъ помогнали самосцитѣ, тогава тѣ приели нѣколко колонисти отъ Самосъ. Слѣдъ Маронея се намира градъ Еносъ, чиито жители сж еолийци отъ Мителене. Съ него е свързанъ тракийскиятъ Херсонесъ, въ който най-напрѣдъ иде градъ Кардия (700), отначало основанъ отъ милетчани и клазоменци, втори пжть отъ атиняни, когато именно Милтиадъ покорилъ херсонесцитѣ. Съсѣденъ градъ е Лисимахия, който основалъ Лисимахъ и му далъ своето име. Послѣ иде Лимне[8]), милетска колония; послѣ градъ Алопеконесъ, еолийска колония; Елеусъ, атинска колония, основатель на която се счита Форбасъ; послѣ Сестъ и Мадитъ, лежащи (710) при тѣсното мѣсто на протока, основани отъ лесбийци; послѣ Критоте и градъ Пактия, за които казватъ, че и тѣ били основани отъ Милтиада. Слѣдъ Херсонеса въ Пропонтида се простира Тракия; тамъ е самоската колония Перинтъ; непосрѣдствено слѣдъ нея иде Селимбрия, която основали мегаряни, прѣди да основатъ Византия. Слѣдъ това дохожда Понтътъ, чието положение най-грижливо е проучилъ и описалъ, както се вижда, калатянецътъ Деметрий[9]) (720). Ще опишемъ мѣстата му по редъ. Близу до устието на Понта е византийската мѣстность наречена Филия[10]); слѣдъ това се простира на 700 стадии единъ брѣгъ съ име Салмидесъ[11]), твърдѣ блатисть, мжчно достжпенъ и безъ никакво пристанище, мѣсто много опасно за корабитѣ. Слѣдва носъ Тиниада съ добро пристанище, който е най-крайната точка на тракийска Астика[12]) (730); съ него граничи градъ Аполония[13]). Тоя градъ основали милетчани, които дошли въ тия мѣста около 50 години прѣди царуването на Кира. Тѣ именно основали най-много колонии отъ Йония край Черно море, което по-рано се наричало „негостолюбиво“ (Ἄξενος) поради нападения на варваритѣ; тѣ го направили да добие прозвище „гостолюбиво“ (Εὔξεινος). До подножието на планината, която се нарича Хемусъ, има градъ на име Месемврия (740), съсѣденъ на тракийската и гетската страна. Основали го калхедонци и мегаряни въ врѣмето, когато Дарий отишълъ противъ скититѣ[14]). Надъ него се издига твърдѣ високата планина Хемусъ, която е подобна на киликийския Тавъръ по величината си, а сѫщо и по пространството си надлъжъ, понеже тя се простира отъ кробизитѣ и границитѣ на Понтъ чакъ до адриатскитѣ страни.

---

[4]) Неизвѣстни отъ други автори.

[5]) Берге — 200 стадии далечъ отъ Амфиполисъ (Страбонъ VII фрагм. 36).

[6]) Живѣлъ вѣроятно въ III в. пр. Хр.

[7]) Ср. Herod. I 168; въ врѣмето на персийския царь Киръ.

[8]) На западния брѣгъ на Галиполския полуостровъ (при Кючукъ Анафарта?)

[9]) Ок. 200 год. пр. Хр., писалъ едно съчинение върху географията и етнографията на мѣстноститѣ около Понта (Черно море).

[10]) Филия — при Подима (?).

[11]) Салмидесъ — дн. Мидия.; Тиниада — Иниада.

[12]) Тракийското племе асти живѣяло на с.-з. отъ Византия, между Перинтъ и Аполония; главниятъ му центъръ била Виза.

[13]) Аполония (Созополъ) споредъ нашия авторъ била основана ок. 610 г. пр. Хр. (Киръ 558—530 г.). Споредъ Елианъ (var. histor. III, 17) била основана отъ философа Анаксимандъръ, който е роденъ 611/10 г.

[illegible]

Одесосъ[15]), който основали милетчани въ врѣмето, когато въ Мидия царувалъ Астиагъ (750). Около него живѣятъ тракийци кробизи[16]).

Дионисополъ[17]) най-напрѣдъ се наричалъ Круни (Κρουνοί) поради близкитѣ водни извори. Послѣ, когато морето изхвърлило въ тия мѣста единъ образъ на Диониса, получилъ, както казватъ, новото си име Дионисополъ. Тая страна въ границитѣ на кробизитѣ и скититѣ се обитава отъ смѣсени гърци (μιγάδες Ἕλληνες).

Бизоне. . . Нѣкои казватъ, че това градче било колония на варваритѣ (760), а други — колония на Месемврия.

Калатисъ, колония на хераклейцитѣ, била основана по заповѣдь на оракула; основали я, когато на македонския прѣстолъ стѫпилъ Аминтасъ[17]).

Томи е колония на милетчани; наоколо ѝ живѣятъ скити. —

Градъ Истъръ[18]) е получилъ името си отъ рѣката (770); той билъ основанъ отъ милетчани въ врѣмето, когато войската на варваритѣ скити прѣминала въ Азия, като прѣслѣдвала кимерийцитѣ отъ Босфора.

Рѣката Истъръ, която слиза отъ западнитѣ мѣста, се втича въ Понтъ съ 5 устия, а въ Адриатическо море тече раздѣлена на двѣ. Чакъ до Келтика тя е добрѣ позната... остава си еднаква и зимѣ и лѣтѣ прѣзъ цѣлото врѣме (780): прѣзъ зимата се увеличава и пълни отъ дъждоветѣ, а лѣтѣ, понеже се увеличава, както казватъ, отъ снѣга и топещитѣ се ледове, тече пакъ съ сѫщото количество вода. Има и острови, разположени въ нея, много и голѣми по обемъ, както се казва, отъ които находещиятъ се между морето и устията (на рѣката) не е по-малъкъ отъ Родосъ; името му е Певка, поради многото елхи, които растатъ тамъ. На десно срѣщу него (790) е разположенъ въ морето островътъ на Ахила[19]). —

---

[14]) За похода на Дария противъ скититѣ (511/10 г.) ср. Херодотъ IV 83 сл.

[15]) Одесосъ (Варна) споредъ Пс.-Ск. е билъ основанъ ок. 585 г. пр. Хр.

[16]) Споредъ Пс.-Ск. тракийското племе кробизи живѣяло около Одесосъ, на изт. край на Хемусъ и при Дионисополъ, дѣто граничело съ скититѣ.

[17]) Дионисополъ (Балчикъ); Бизоне (Каварна), Калатисъ (Мангания); послѣдната била основана ок. 540 г. пр. Хр. (Аминтасъ I ок. 540—498 пр. Хр).

[18]) Градъ Истъръ (при Карахарманъ) споредъ Евсебия билъ основанъ въ олимп. 31,1 (=656 г. пр. Хр.). - За рѣка Истъръ (Дунавъ) старитѣ имали крива прѣдстава: вѣрвали, че се влива отчасти въ Адриатическо море. Тепърва въ римско врѣме горното му течение станало по-извѣстно.

[19]) Островъ на Ахила, Левке, дн. Фидонизи.

VI. Страбонъ.

Страбонъ отъ Амасия на Понта живѣлъ приблизително отъ 63 г. пр. Хр. до 19 г. сл. Хр. и написалъ География (Γεωγραφικά) въ 17 книги; отъ тѣхъ кн. 1 и 2 ни поднасятъ тогавашната физическо-математическа география, кн. 3--10 — географията на Европа, кн. 11—16 — тая на Азия, и кн. 17 — оная на Африка. Той пжтувалъ малко, затова зависи главно отъ изворитѣ си: Артемидоръ отъ Ефесъ, Ератостенъ, граматика Аполодоръ и др. Страбонъ умѣе да описва нагледно, дава и много цѣнни исторически свѣдѣния.

Нашиятъ прѣводъ е стъкменъ по текста на *C. Müller* и *F. Dübner*, Strabonis Geographica, Paris 1853. —

1. *Географското положение на гетитѣ и мизитѣ.*

Кн. VII гл. 3. (стр. 294).

1. Южната часть на Германия отвждъ Албисъ[1]) покрай тая рѣка е заета и до сега отъ свевитѣ; задъ тѣхъ непосрѣдствено слѣдва областьта на гетитѣ, която, отначало тѣсна, се простира съ южната си часть покрай Истъръ[2]), а съ северната си часть — покрай подножията на Херкинската гора[3]), обхващайки дори и една часть отъ тамкашнитѣ планини; послѣ тя се простира къмъ сѣверъ до тирегетитѣ[4]); точнитѣ ѝ граници обаче не можемъ да опишемъ. Понеже тия мѣста сж били непознати, удостоени сж съ внимание писателитѣ, които сж разказвали басни за Рипейскитѣ планини[5]) и хиперборейцитѣ[6]), а сжщо и лъжливитѣ нѣща, които е написалъ масалиотътъ Питеасъ[7]) за разположенитѣ покрай океана земи; при това той се е мжчилъ да прикрие лъжитѣ си съ астрономия и математика. Обаче ние трѣбва да оставимъ тия писатели на страна; сжщо и думитѣ на Софокла, който въ една отъ своитѣ трагедии разказва, че Орития била грабната отъ Борея[8]) и отнесена „задъ Понта въ самитѣ краища на земята, при изворитѣ на нощьта, при небеснитѣ врати и старата градина на Феба“, не се отнасятъ никакъ къмъ нашата цѣль и трѣбва да ги оставимъ настрана, както постжпва и Сократъ въ Федъръ. Ние ще разкажемъ това, което ни е прѣдала и старата и сегашната история.

2. Гърцитѣ смѣтали гетитѣ за тракийски народъ; тѣ живѣяли по двата брѣга на Истъръ, както и мизитѣ, сжщо тракийски народъ, който сега се нарича мези (Μοισοί); отъ тѣхъ произлизатъ и мизитѣ, които сега живѣятъ между лидитѣ, фригитѣ и троянцитѣ. Пъкъ и самитѣ фриги сж *бриги*, едно тракийско племе, както и мигдонитѣ[9]), бебрикитѣ[10]), медовитинитѣ, витинитѣ, тинитѣ[11]) и както мисля, и мариандинитѣ[12]); всички тия племена сж напуснали окончателно Европа, останали сж тамъ само мизитѣ. Както ми се струва, вѣрно е прѣдположението на Посидония[13]) че, Хомеръ, като говори: „самъ той (т. е. Зевсъ)

---

[1]) Елба.

[2]) Дунавъ.

[3]) Планинитѣ отъ изворитѣ на Дунава до Карпатитѣ; въ врѣме на Цезара Херкинската гора била граница между германци и келти.

[4]) Τυρεγέται: трако-скитски народъ по р. Днѣстъръ.

[5]) Ῥιπαῖα ὄρη: баснословни планини далечъ на сѣверъ, южна граница на хиперборейцитѣ.

[6]) Ὑπερβόρειοι: споредъ старото гръцко схващане „блаженитѣ богове надъ планината“; по-послѣ се обръщатъ въ твърдѣ щастливъ и чистъ народъ; ср. по-горѣ стр. 1 сл.

[7]) Питеасъ отъ Масалия, който пжтувайки изслѣдвалъ европейския сѣверъ, около врѣмето на Александра Велики; написалъ съчинението περὶ ὠκεανοῦ.

[8]) Converted Бореасъ, сѣвер. вѣтъръ — като богъ. Той живѣялъ въ Тракия и билъ откinduced откр

обърна назадъ блѣстящитѣ си очи, гледайки надалечъ земята на тракитѣ-конеборци и на искуснитѣ въ близъкъ бой мизийци[13a])“, подразбира въ сѫщность европейскитѣ мизи (т. е. тия въ Тракия). Ако бихме разбирали тука азиатскитѣ мизи, думитѣ на поета биха били безсмислени. Защото когато той говори, че Зевсъ обърналъ погледа си отъ троянцитѣ къмъ земята на тракийцитѣ, тогава, ако поставѣхме послѣдната наредъ съ земята на мизитѣ, които живѣяли недалечъ отъ Троада, и даже въ съсѣдство съ нея, а именно задъ самата нея и отъ двѣтѣ ѝ страни, и при това сѫ отдѣлени отъ Тракия съ широкия Хелеспонтъ — това би значило несъмнѣно да смѣсваме частитѣ на свѣта и да не разбираме думитѣ на поета. Изразътъ „πάλιν τρέπεν“ означава обикновено обрѫщане назадъ; а тоя, който прѣнася погледа си отъ троянцитѣ къмъ тия, които живѣятъ задъ тѣхъ или отстрани имъ, отдалечава го напрѣдъ, а никакъ не назадъ. Пъкъ и думитѣ на поета, които слѣдватъ, доказватъ сѫщото, защото той е свързалъ съ мизитѣ: хипемолгитѣ, галактофагитѣ и абиитѣ[14]), а тия племена сѫ скититѣ и сарматитѣ, които живѣятъ въ кола. Трѣбва да забѣлѣжимъ при това, че и днесъ тия племена, па и бастарнитѣ[15]), сѫ смѣсени съ тракийци прѣдимно отсамъ рѣката Истъръ, но отчасти и оттатъкъ. . .

2. *За нравитѣ и религията на мизитѣ, гетитѣ и тѣхнитѣ съсѣди.*

3. Посидоний съобщава, че мизитѣ отъ благочестие не употрѣбяватъ за храна одушевени сѫщества, а слѣдвателно и добитъкъ; тѣ се хранятъ съ медъ, млѣко и сирене, и живѣятъ мирно; затова се наричатъ „богопочитатели“ и „капнобати“. Той сѫщо говори, че има между тракитѣ и такива, които живѣятъ безъ жени и се наричатъ „ктисти“; тѣ сѫ удостоени съ честьта да ги смѣтатъ свещени и прѣкарватъ безгриженъ животъ[16]); всички

Римъ; по-късно се установилъ въ Родосъ, дѣто другарувалъ съ видни римляни. Съ съчинението си ἱστορίαι (52 кн.) той продължилъ Полибия.

[13a]) Илиада XII 3 сл.

[14]) Хипемолги (кобилодоители), галактофаги (млѣкоядци), абии (бѣдни): така Хомеръ нарича номадскитѣ племена на южна Русия.

[15]) Германско племе на сѣверъ отъ Дунавскитѣ устия

[16]) За горното ср. *Г. И. Кацаровъ,* Битътъ на старитѣ траки въ Сб. на Б. Ак. на наукитѣ I, 12 сл.

тѣхъ заедно поетътъ нарекълъ: „чудни хипемолги, галактофаги и абии, най-справедливи хора“; абии (ἄβιοι) ги нарекълъ най-вече затова, защото живѣятъ безъ жени, като смѣталъ дѣвствения животъ за половина животъ, както и домътъ на Протесилая се нарича отъ поета полуцѣненъ, защото Протесилай билъ вдовецъ[17]). Мизитѣ поетътъ нарича „изкусни въ близъкъ бой“ защото, като добри войници, сѫ непобѣдими. Най-послѣ въ тринадесетата пѣсень на Илиадата трѣбвало да се пише Μοισῶν τ᾽ ἀγχεμάχων вмѣсто Μυσῶν τ᾽ ἀγχεμάχων.

4. Излишно е, може би, да измѣняваме едно четене, прието отъ толкова години прѣди насъ; защото много е по-вѣроятно, че тѣ по-рано сѫ се наричали мизи (Μισοί), а сега се наричатъ съ друго име (Μοισοί); абиитѣ пъкъ не можемъ за приемемъ толкова за дѣвственици, колкото за бездомници и живущи въ кола. Тъй като несправедливоститѣ се пораждатъ главно отъ договори и отъ печалба на пари, то тия, които живѣятъ просто и съ малко нужди, могатъ да се нарекатъ, разбира се, най-справедливи. Затова и философитѣ, считайки справедливостьта много близка до скромностьта, сѫ радѣяли най-много за простъ и самодоволенъ животъ; нѣкои отъ тѣхъ дори сѫ отишли въ умѣреностьта до крайность, та почнали да живѣятъ по цинически начинъ. А че живѣятъ безъ жени, затова поетътъ не ни дава никакво указание, нито изобщо за тракитѣ, нито частно за гетитѣ. Достатъчно е да обърнемъ внимание на това, що казва за тѣхъ Менандъръ[18]) и което мисля, не е измислено отъ него, а е взето отъ историята: „всички траки, а най-вече ние гетитѣ (защото признавамъ, че и азъ самъ произхождамъ отъ тамъ), не сме твърдѣ въздържани“ и малко по-долѣ навежда примѣръ за невъздържаностьта имъ къмъ женитѣ: „защото у насъ никой не взима по-малко отъ 10, 11, 12 жени, нѣкои — дори и повече. Ако умре нѣкой, който е ималъ само четири или петь, то се нарича у насъ безбраченъ, нещастенъ, неженenъ“. Това се подтвърждава и отъ други.[19]) И тъй невѣроятно е, едни и сѫщи хора да считатъ живота безъ много жени за нещастенъ и сѫщеврѣменно да смѣтатъ честенъ и справедливъ тоя, който живѣялъ безъ жени. По

---

[17]) Илиада II, 701.

[18]) Атински поетъ, най-видниятъ прѣдставитель на новата комедия; ср. *Ал. Балабановъ,* ист. на клас. литер. 46.

[19]) Ср. *Г. И. Кацаровъ,* цит. съч. стр. 9 сл.

нататъкъ да се считатъ нежененитѣ за богочестиви и капнобати, това противорѣчи на общоприетитѣ понятия, защото всички смѣтатъ женитѣ за крѣпители на божеския култъ: тѣ именно увличатъ и мѫжетѣ по-усилено да почитатъ боговетѣ, и да устройватъ праздници и молебени; редко се случва, щото мѫжъ, който живѣе самичъкъ, да се занимава съ такива работи. Чуй пакъ сѫщия поетъ, какъ изкарва на сцената мѫжъ, който се оплаква отъ голѣмитѣ разноски поради жъртвоприношенията на женитѣ и говори: „мѫчатъ насъ боговетѣ, а особно жененитѣ, защото винаги трѣбва да се устройва нѣкакъвъ праздникъ“; послѣ изкарва на сцената и женомразеца, който се оплаква за сѫщото: „и принасяхме жъртва петь пѫти на день; седемь слугини наоколо ни удряха кимвали, а други високо имъ пригласяха“. И тъй струва ни се невѣроятно, че у гетитѣ особено нежененитѣ се смѣтали богочестиви; но и религиозностьта особно е била развита у това племе, и че отъ богочестие се въздържали отъ животинска храна, може да се вѣрва; това се вижда и отъ думитѣ на Посидония и отъ историята.

5. Разказва се, че единъ гетъ, на име Залмоксисъ, служилъ на Питагора като робъ и научилъ отъ него нѣщо отъ небеснитѣ работи; други нѣща пъкъ научилъ отъ египтянитѣ, до които достигалъ въ скитанията си. Като се върналъ у дома си, билъ високо почитанъ отъ водителитѣ и отъ народа, защото имъ прѣдсказвалъ поличбитѣ. Най-послѣ убѣдилъ царя да го приеме като другарь въ управлението, понеже билъ способенъ да оповѣстява волята на боговетѣ. И отначало той билъ назначенъ за жрецъ на бога, който най-много се почиталъ у тѣхъ, слѣдъ това и самъ билъ нареченъ богъ. Той се поселилъ въ една пещеря, недостѫпна за други, и живѣялъ тамъ, безъ да се сношава често съ външни хора, съ изключение на царя и неговитѣ слуги. Царьтъ държалъ съ него, защото виждалъ, че откато почналъ да издава заповѣдитѣ си по съвѣта на боговетѣ, хората му се покорявали много повече, отколкото по-рано. Тоя обичай траялъ дори до наши дни, тъй като постоянно се намѣрвалъ нѣкой, който служилъ като съвѣтникъ на царя и се наричалъ у гетитѣ богъ (θεός). И планината се считала свещена и така я наричатъ: името ѝ е Когеонъ (Κωγαίονον), каквото е и на рѣката, която тече покрай това мѣсто. И когато властувалъ надъ гетитѣ Бойребиста, противъ когото божествениятъ Цезарь билъ вече приготвилъ похода си, тоя санъ се заемалъ отъ Декéнея. И въздържанието отъ животни, прѣдписано отъ Питагора, било прѣдадено на гетитѣ отъ Залмоксиса и се е запазило токо-рѣчи до днесъ[20]).

6. . . . . За пафлагонцитѣ, които живѣятъ на вѫтрѣ въ материка, той (Хомеръ) се научилъ отъ тия, които по сухо отивали по тия мѣста; морския пафлагонски брѣгъ той не познава, и това е естествено, защото тогава по това море[21]) не могло да се плува и се наричало негостоприемно (Ἄξενος), поради буритѣ въ него и диващината на племената, които живѣятъ наоколо, а особно на скитскитѣ племена, които принасятъ въ жъртва чуждестранцитѣ, ядатъ месото имъ и употрѣбятъ черепитѣ имъ като чаши. Послѣ когато йонийцитѣ основали градове по брѣга на това море, то се нарекло гостоприемно (Εὔξεινος)[22]). . .

7 . . . Казватъ че Хомеръ поради незнание не поменувалъ скититѣ и жестокото имъ отнасяне съ чужденцитѣ, които тѣ жъртвуватъ, па имъ ядатъ месото и отъ черепитѣ имъ правятъ чаши, заради което и Понтъ се нарекълъ негостоприеменъ, ами напротивъ измислилъ нѣкакви чудни хипемолги, галактофаги и абии, най-справедливитѣ хора, които никѫдѣ не сѫществуватъ. Обаче какъ старитѣ сѫ могли да нарекатъ Понта негостоприеменъ, ако не сѫ познавали диващината на жителитѣ около него, особно на тия, които най-много се отличавали съ нея? А това сѫ, безъ съмнѣние, скититѣ. По-рано, както казватъ, задъ мизитѣ, тракийцитѣ и гетитѣ, не сѫ живѣяли нито хипемолги, ни галактофаги, ни абии! Обаче и сега живѣятъ тамъ тъй нареченитѣ хамаксойки[23]) и номади, които се хранятъ съ домашенъ добитъкъ, млѣко и сирене, особно конско, и не умѣятъ да трупатъ съкровища и да се занимаватъ съ дребна търговия, а само обмѣнятъ стока срѣщу стока . . .

8. Но старитѣ скити, особно тия, които живѣяли въ хомерово врѣме, сѫ били и сѫ се считали отъ елинитѣ тъкмо такива, каквито ги описва Хомеръ . . . Но защо да говоримъ за старитѣ? Александъръ, синътъ на Филипа, въ похода си противъ тракитѣ, които живѣяли[24]) на сѣверъ отъ Хемусъ, нападналъ трибалитѣ

---

[20]) Ср. *Г. И. Кацаровъ*, Годишн. Соф. Унив. III 156 сл.

[21]) Понтътъ, Черно море.

[22]) Горното Страбонъ черпи отъ Аполодора.

[23]) Т. е., които живѣятъ въ кола.

[24]) Ср. Пер. Спис. LXV (1904) стр. 124; LXX (1909) 469 сл.

и като видѣлъ, че тѣхната область се простира до Истъръ и до разположения въ него островъ Певка, а отвждъ рѣката живѣятъ гети, дошълъ, както казватъ, до тука; поради липса на кораби той не могълъ да излѣзе на острова; освѣнъ това тукъ избѣгалъ трибалскиятъ царь Сирмъ, който попрѣчилъ на тоя опитъ. Тогава Александъръ прѣминалъ въ страната на гетитѣ, прѣвзелъ единъ тѣхенъ градъ и бързо се върналъ дома, слѣдъ като получилъ подаръци отъ тия племена и отъ Сирма. Птоломей, синъ на Лагоса,[25] разказва, че въ врѣме на тоя походъ дошли при Александра келтитѣ, които живѣятъ около Адрия, за да завържатъ съ него дружба и гостоприемство. Царьтъ ги приелъ благосклонно и, когато пияли, ги попиталъ, отъ какво се боятъ най-много, като се надѣвалъ, че ще кажатъ „отъ него“; но тѣ отговорили, че не се боятъ отъ никого, освѣнъ отъ това, да не би да падне небото върху имъ, ала дружбата съ такъвъ човѣкъ като Александра поставятъ надъ всичко. Тия нѣща служатъ като доказателства за простодушието на варваритѣ;Сирмъ не допусналъ Александра да излѣзе на острова, но пакъ му пратилъ дарове и свързалъ приятелство; келтитѣ пъкъ казали, че не се боятъ отъ никого, но дружбата съ велики хора цѣнятъ повече отъ всичко друго. По-нататъкъ, въ врѣме на наслѣдницитѣ на Александра, царь на гетитѣ билъ Дромихетъ; той единъ пжть хваналъ въ плѣнъ Лисимаха,[26] който воювалъ противъ него, и му показалъ своята бѣдность и тая на племето си, заедно съ това и самодоволството отъ положението си; слѣдъ това го съвѣтвалъ да не воюва съ такива хора, ами да търси тѣхното приятелство. Като му казалъ това, нагостилъ го, завързалъ съ него дружба и го освободилъ[27].

3. *Пакъ по географското положение на мизитѣ.*

10. Колкото се отнася до мизитѣ, то справедливо е да попитаме Аполодора[28] върху това, що се говори за тѣхъ въ по-

---

[25] Птоломей I, военачалникъ на Александра Вел., и слѣдъ смъртьта му сатрапъ и послѣ царь на Египетъ; писалъ история на Александра Велики.

[26] Лисимахъ, род. ок. 355 г., тѣлохранитель на Александра В., послѣ стратегъ на Тракия; 306 г. пр. Хр. заедно съ другитѣ диадохи взима титлата царь.

[27] Ср. Сборн. на Бълг. акад. на наукитѣ I 26.

[28] Аполодоръ отъ Атина, филологъ (ок. 140 г. пр. Хр), написалъ между друго и коментаръ къмъ хомеровия каталогъ на корабитѣ; той е главенъ изворъ на Страбона.

емитѣ на Хомера, а именно дали счита и тѣхъ за измислица на поета, когато казва: „мизи опитни въ близъкъ бой и дивни хипемолги“ или пъкъ подразбира тука мизитѣ, които живѣятъ въ Азия? Ако подразбира азиатскитѣ мизи, то невѣрно тълкува думитѣ на поета, както по-горѣ изложихме; а ако счита това за измислица, понеже въ Тракия нѣмало мизи, то въ такъвъ случай той противорѣчи на истината; защото още въ наше врѣме Елий Катусъ прѣсели въ Тракия 50,000 гети отъ областьта отвждъ Дунава[29] (гетското племе говори сжщия езикъ както тракитѣ); тия прѣселенци и сега живѣятъ тамъ и се наричатъ мези (Μοισοί) или защото така се наричали и по-рано, а въ Азия били прѣименувани мизи (Μυσοί), или пъкъ защото и жителитѣ на Тракия сж се наричали по-рано мизи — нѣщо, което по-добрѣ се съгласува съ историческитѣ свидѣтелства и думитѣ на поета. — Но доволно затова, нека се повърнемъ къмъ по-нататъшния разказъ.

4. *По-новата история на гетитѣ.*

11. Нека оставимъ на страна старата история на гетитѣ; въ наше врѣме стана слѣдното Гетътъ Бойребиста,[30] като смогналъ да завземе върховната власть надъ племето си, подобрилъ състоянието на народа, който билъ много пострадалъ отъ честитѣ войни; съ упражнения, въздържаность и послушание къмъ законитѣ го въздигналъ до толкова, щото въ малко години спечелилъ голѣмо царство и подчинилъ подъ властьта на гетитѣ голѣма часть отъ съсѣдитѣ имъ. Той дори вдъхвалъ страхъ и на римлянитѣ, като прѣминавалъ смѣло Истъръ и опустошавалъ Тракия чакъ до границитѣ на Македония и Илирия; той разорилъ и областьта на келтитѣ, които били смѣсени съ тракийци и илирийци, и унищожилъ до кракъ боитѣ,[31] които се намирали подъ властьта на Критасира, а сжщо и таврискитѣ.[32] За да

---

[29] Въ 16 г. пр. Хр. (?). Тукъ подъ гети навѣрно трѣбва да се разбиратъ даки.

[30] Ок. 65—44 пр. Хр., царь на дакитѣ; слѣдователно не е гетъ.

[31] Бои: келтско племе, ок. 113 г. пр. Хр. въ Германия при Херкинската гора; главниятъ имъ центъръ била Бохемия, която напустнали ок. 60 г. пр. Хр.

[32] Келтско племе въ източнитѣ Алпи; името таврискн се измѣства по-късно отъ норици.

държи народа въ покорность, Бойребиста се ползувалъ отъ помощьта на магесника Декенея, който въ врѣме на скитанията си по Египетъ научилъ нѣкакви поличби, чрѣзъ които възвѣстявалъ волята на боговетѣ; скоро той почналъ да се счита за Богъ, както Залмоксисъ, за когото говорихме. Като доказателство за послушностьта на гетитѣ може да служи това, дѣто били убѣдени отъ него да изкоренятъ лозята и да живѣятъ безъ вино. Ала Бойребиста лишили отъ власть нѣколко бунтовници, прѣди още римлянитѣ да пратятъ противъ него войска. Неговитѣ приемници си раздѣлили царството на нѣколко части; сега, когато Августъ Цезарь пратилъ противъ тѣхъ войска, гетитѣ се дѣлѣли на петь части, а тогава — на четири. Впрочемъ тия дѣления въ разни врѣмена споредъ обстоятелствата сѫ били различни.

5. *Дѣлението на гети и даки; нѣкои географски свѣдѣния за тѣхнитѣ земи.*

12. Има и друго дѣление на гетската земя, останало отъ старо врѣме; една часть отъ племето споредъ това наричатъ даки, другата — гети. Гети наричатъ тия, които се простиратъ къмъ Понта и къмъ изтокъ, а даки тия, които живѣятъ въ противоположната страна, а именно къмъ Германия и изворитѣ на Истъръ. Прѣдполагамъ, че послѣднитѣ въ старо врѣме се наричали даи; затова въ Атика се употрѣбяли имена на роби: Гети и Даи. Това е по-вѣроятно, отколкото да се изкарва послѣдното име отъ скититѣ, извѣстни подъ името даи, защото послѣднитѣ живѣятъ далечъ, а именно до Хиркания,[33] и не е вѣроятно, че оттамъ сѫ изпращали роби въ Атика . . . Племето гети, тъй високо въздигнато отъ Бойребиста, най-послѣ отслабнало отъ вѫтрѣшни раздори и отъ римското орѫжие; впрочемъ и сега дори то може да изкара 40,000 войници.

13. Прѣзъ областьта на гетитѣ тече рѣка Марисъ[34] и се влива въ Дунава, по който римлянитѣ прѣвозвали нужднитѣ за войната нѣща. Горното течение на тая рѣка и особно това отъ изворитѣ ѝ чакъ до праговетѣ ѝ се наричало Данувий; — тая часть на рѣката тече главно прѣзъ Дакия; — долното ѝ течение чакъ до Понта, по което живѣятъ гетитѣ, се нарича Истъръ. Дакитѣ говорятъ сѫщия езикъ както гетитѣ. Гетитѣ сѫ попознати на гърцитѣ, понеже често се прѣселватъ по двата брѣга на Истъръ и сѫ се смѣсили съ траки и мизи. Сѫщото е станало и съ трибалитѣ, народъ отъ тракийско потекло, който сѫщо билъ принуденъ да се прѣселва, понеже билъ прогонванъ изъ жилищата си отъ по-силни съсѣди, а именно отъ отвѫддунавскитѣ скити, бастарни и савромати; послѣднитѣ ги[35] надвивали често, и като ги прогонвали и прѣслѣдвали, нѣкои минавали дори рѣката и се установявали въ нейнитѣ острови или въ Тракия; а пъкъ тия, които се намирали на отсамната страна на рѣката, били притискани главно отъ илирийцитѣ. И тъй, слѣдъ като гетитѣ и дакитѣ се усилили тогава до толкова, щото могли да извадятъ около 200,000 войници, сега сѫ намалѣли до 40,000 души и малко остава да бѫдатъ изцѣло подчинени отъ римлянитѣ; сега обаче все още не сѫ напълно подчинени, защото се уповаватъ на германцитѣ, които сѫ неприятели на римлянитѣ.

14. Между гетитѣ и Понтийското море, отъ Истъръ въ посока къмъ Тира[36], се намира гетската степь, която изцѣло е равна и безводна; въ нея попадналъ Дарий, синътъ на Хистаспа, когато миналъ Истъръ, за да отиде противъ скититѣ,[37] и рискувалъ да загине съ цѣлата си войска отъ жажда; той разбралъ, макаръ и късно, опасното си положение и се повърналъ. По-късно Лисимахъ, като отишълъ на походъ противъ гетитѣ и тѣхния царь Дромихетъ, не само изпадналъ въ сѫщата опасность, но и билъ уловенъ живъ въ плѣнъ; ала той се спасилъ, понеже Дромихетъ се указалъ добродушенъ варваринъ, както разказахме по-горѣ.

15. При устията на Истъръ се намира голѣмиятъ островъ Певка;[38] бастарнитѣ, които сѫ го завзели, се наричатъ *певкини*. Има и други острови, но много по-малки; едни сѫ по-горѣ отъ Певка, други — при морето. Истъръ има седемъ устия; най-голѣ-

---

[33] Персийска сатрапия при Каспийско море, покорена 330 г. отъ Александра Вел., 240 г. завзета отъ партитѣ.

[34] Дн. Марошъ.

[35] Т. е. трибалитѣ.

[36] Дн. Акерманъ; милетска колония.

[37] Въ 511/10 г. пр. Хр.

[38] Певка е южната часть на Дунавската делта, ограничена къмъ югъ отъ рѫкава Св. Георги.

мото отъ тѣхъ е тъй нареченото Свещено;[39] отъ него до Певка[40] по течението му има 120 стадии;[41] въ долнята часть на тоя островъ Дарий построилъ мостъ, при всичко че е могълъ да го построи и въ горнята. За тоя, който влиза въ Понта, това устие ще бжде първо отъ лѣва страна; останалитѣ слѣдватъ по пжтя покрай брѣга въ посока къмъ Тира; седмото устие е отдалечено отъ първото на около 300 стадии. Между тия седемь устия лежатъ островчета. Тритѣ устия, които идатъ слѣдъ Свещеното сж малки; останалитѣ сж по-голѣми отъ тѣхъ, но много по-малки отъ Свещеното. Ефоръ[42] нарича Истъръ петоустенъ. Отъ тука до плавателната рѣка Тира[43] има 900 стадии . . .

6. *Отсамдунавскитѣ части на Балк. полуостровъ.*

Гл. V. 1. Остава да опишемъ тая часть отъ Европа, която е разположена отсамъ Истъръ и морето, което я обкржжава, и се простира отъ жгъла на Адриатическия заливъ до Свещеното устие на Истъръ. Въ нея се намиратъ Елада, македонскитѣ и епиротскитѣ племена, сжщо и племената, които живѣятъ надъ тѣхъ до Истъръ и до моретата отъ двѣтѣ страни: Адриатическото и Понтийското. Откъмъ Адриатическото море живѣятъ илирийскитѣ племена, а откъмъ другото море чакъ до Пропонтида и Хелеспонта[44] — тракийскитѣ и смѣсенитѣ съ тѣхъ скитски и келтски племена.

Трѣбва да почнемъ отъ Истъръ, и то съ народитѣ, които сж най-близу до описанитѣ вече мѣстности, т. е. съ тия, които граничатъ съ Италия, Алпитѣ, германцитѣ, дакитѣ и гетитѣ.

---

[39] Дн. Св. Георги.

[40] Тия думи на Страбона (δι᾽ οὗ σταδίων ἀνάπλους ἐπὶ τὴν Πεύκην [νῆσον] 120) противорѣчатъ на отъждествяването на Св. Георги съ Hieron Stoma; Страбонъ прави грѣшка, като смѣсва Свещеното устие съ устието на езерото Расимъ (Портица); трѣбва да се забѣлѣжи, че нѣкои стари географи смѣтали Портица за устие на Дунаецъ или за самостоятелно устие на Дунава (Ср. *Kiessling* у Pauly-Wissowa VIII 1530 сл.).

[41] Една стадия = 177·6 м.

[42] Грѣцки историкъ, род. ок. 408—405 г., ученикъ на Исократа, писалъ ἱστορία κοινῶν πράξεων въ 30 кн. Ср. *Бузескулъ*, Введеніе въ исторію Греціи 147

[43] Τύρας — Днѣстъръ.

[44] Пропонтида — Мряморно море; Хелеспонтъ — Дарданелитѣ.

Това пространство може да се раздѣли на двѣ части, защото илирийскитѣ, пеонскитѣ и тракийскитѣ планини сж до нѣкждѣ успоредни на Истъръ и образуватъ една линия отъ Адрия чакъ до Понта;[45] на сѣверъ отъ тая линия сж областитѣ, разположени между Истъръ и планинитѣ; на югъ пъкъ лежи Елада и съсѣдната й варварска область чакъ до сжщата планинска верига. При Понта се издига планината Хемусъ, най-голѣмата и най-високата отъ планинитѣ въ тая область; тя токо-рѣчи дѣли Тракия на двѣ половини. Полибий казва, че отъ нея се виждатъ двѣтѣ морета, но това не е вѣрно, защото и разстоянието до Адрия е голѣмо, пъкъ има и много нѣща, които затулятъ изгледа: задъ Адрия лежи почти цѣла Ардия[46], а сжщо и срѣдата на Пеония, която изцѣло е толкова висока, колкото и Ардия; едната й страна, въ Тракия, граничи съ планината Родопи, най-високата слѣдъ Хемусъ; на другата й страна откъмъ сѣверъ е Илирия, страната на автариатитѣ[47] и Дардания.[48] Ще говоримъ най-първо за илирийскитѣ племена, които се простиратъ до Истъръ и Алпитѣ; послѣднитѣ сж разположени между Италия и Германия, и почватъ отъ езерото, що е въ областьта на винделикитѣ, ретитѣ и хелветийцитѣ.

2. Часть отъ тая область опустошили дакитѣ, слѣдъ като разбили боитѣ и таврискитѣ, келтски племена подъ управлението на Критасира. Дакитѣ казвали, че тая страна е тѣхна, при всичко че отъ нея ги дѣли рѣката *Парисъ*[49], която извира отъ планинитѣ и тече къмъ Истъръ покрай скордискитѣ, наричани галати: послѣднитѣ именно живѣяли смѣсени съ тракийскитѣ и илирийскитѣ племена. Първитѣ били унищожени отъ дакитѣ, които често се съюзявали съ вторитѣ . . .

---

[45] Това схващане на Страбона е погрѣшно; ср. *Oberhummer*, у Pauly-Wissowa, Realenc. VII 2223.

[46] Ардия, областьта на далматинскитѣ ардиеи, които живѣяли по двата брѣга на Наронъ и по морския брѣгъ срѣщу острова Фаросъ (Лесина).

[47] Илирийско племе, задъ ардиеитѣ, отъ горни Наронъ къмъ изтокъ до границитѣ на дарданитѣ и агрианитѣ.

[48] Дарданитѣ (илирийско племе) живѣяли по горни Вардаръ, Бѣли Дринъ, по Морава чакъ до Нишъ и по горното течение на Тимокъ.

[49] Πάρισος, неизвѣстна рѣка. Може би трѣбва да се чете Маргосъ (Морава).

11. . . . Автариатитѣ покорили едно врѣме трибалитѣ, които се простирали на 15 дни пѫть, отъ агрианитѣ до Истъръ, и станали владѣтели и на другитѣ траки и илирийци. Тѣхната мощь била съсипана по-напрѣдъ отъ скордискитѣ, послѣ отъ римлянитѣ, които побѣдили и самитѣ скордиски, слѣдъ като тия послѣднитѣ дълго врѣме обладавали голѣма сила.

12. Скордискитѣ живѣяли покрай Истъръ, раздѣлени на двѣ части: тъй наречени велико-скордиски и мало-скордиски; първитѣ живѣяли между двѣ вливащи се въ Истъръ рѣки: Ноаръ[50]) който тече покрай Сегестика,[51]) и Маргъ[52]) (нѣкои го наричатъ Баргъ); мало-скордискитѣ пъкъ живѣяли отвѫдъ тая рѣка въ съсѣдство съ трибалитѣ и мизитѣ. Скордискитѣ владѣяли и нѣкои отъ островитѣ и се усилили до толкова, че се прострѣли дори до илирийскитѣ, пеонскитѣ и тракийскитѣ планини (граници?); тѣ завладѣли и повечето отъ лежащитѣ въ Истъръ острови. Тѣхни градове били Хеорта и Капедунъ.[53]) Задъ страната на скордискитѣ иде покрай Истъръ страната на трибалитѣ и мизитѣ, за които говорихме по-рано, послѣ блатата на тъй наречената малка Скития отсамъ Истъръ, които тъй сѫщо вече споменахме. Мѣстата надъ Калатисъ, Томея и Истъръ[54]) се обиватъ отъ скититѣ, кробизитѣ[55]) и тъй наречenитѣ троглодити. Послѣ идатъ народитѣ, които живѣятъ около Хемусъ и подъ него чакъ до Понта, а именно корали, беси, нѣкои отъ медитѣ (Μαιδοί) и дантелетитѣ. Всички тия племена сѫ много разбойнически; особно беситѣ, които заематъ по-голѣмата часть отъ Хемусъ, се наричатъ разбойници отъ самитѣ разбойници; тѣ живѣятъ въ колиби и прѣкарватъ оскѫдно. Беситѣ граничатъ съ Родопитѣ, съ пеонцитѣ и съ илирийскитѣ автариати и дарданци . . .

Гл. VI. 1. Останалата часть на пространството, което се намира между Истъръ и планинитѣ отъ двѣтѣ страни на Пеония, заема Понтийскиятъ брѣгъ, и то отъ Свещеното устие на р. Истъръ до планината Хемусъ и до протока при Византия... Отъ Свещеното устие, 500 стадии надалечъ, като се върви въ десно покрай брѣга, се дохожда до градеца Истъръ, основанъ отъ милетчани; послѣ на 250 стадии отъ тамъ се намира другъ градъ, Томи; послѣ на 280 стадии — градъ Калатисъ, хераклейска колония; по-нататъкъ на 1300 стадии лежи Аполония[56]), милетска колония; по-голѣмата часть отъ тоя градъ е разположена на едно островче, дѣто има светилище на Аполона; отъ него Маркъ Лукулъ[57]) вдигналъ голѣмата статуя на Аполона, творение на Каламиса, и я поставилъ въ Капитола. Между Калатисъ и Аполония се намиратъ Бизона, по-голѣмата часть отъ която е унищожена отъ земетресения, Круни[58]), Одесосъ[59]), милетска колония и Навлохосъ,[60]) месемврийско градче. Послѣ иде планината Хемусъ, която се простира до това море. Слѣдва Месемврия, колония на мегарянитѣ, по-рано наричана Менебрия т. е. градъ на Мена, понеже основательтъ ѝ се наричалъ Мена, а пъкъ на тракийски *бриа* значи градъ; така и градътъ на Селия се нарича Селибрия, а Еносъ едно врѣме се наричалъ Полтиобрия. Послѣ иде Анхиале, градецъ на аполонийцитѣ и самата Аполония. Въ тоя брѣгъ се намира и носътъ Тиризисъ,[61]) укрѣпено мѣсто, дѣто едно врѣме Лисимахъ криялъ своитѣ съкровища. Пакъ отъ Аполония до Кианеи[62]) има 1500 стадии; въ това пространство се намира Тиниада,[63]) аполонийска область, послѣ Финополисъ и Андриака[64]) въ съсѣдство съ Салмидесъ[65]). Тукъ Понтийскиятъ брѣгъ е пустъ, каменистъ, безъ пристанища, и изложенъ изцѣло на сѣверния вѣтъръ; дължината му до Кианеитѣ е около 700 стадии. Тия, които попаднатъ въ тоя брѣгъ, биватъ ограбвани отъ аститѣ, тракийско племе, което живѣе тамъ. Кианеитѣ сѫ двѣ островчета при устието на Понта, едното отъ които лежи по-близу до Европа, а другото по-близо до Азия; тѣ сѫ раздѣлени съ единъ протокъ отъ около 20 стадии. Такова е и разстоянието между храма на византийцитѣ и храма на халкедонцитѣ: тамъ е най-тѣсното мѣсто на устието на Евксинския Понтъ; отъ тука нататъкъ ако плувашъ 10 стадии, ще срещнешъ носъ, който стѣснява протока до 5 стадии; слѣдъ това протокътъ се разширява все повече и повече и почва да образува Пропонтида.

---

[50]) Рѣка въ Noricum, дн. Муръ (?).

[51]) Сегестика или Siscia (дн. Siszeg).

[52]) Морава.

[53]) *Capedunum*, дн. Ужице въ зап. Сърбия; и Ἑόρτα трѣбва да се търси въ тая покрайнина.

[54]) Калатисъ при дн. Мангалия; Томея — Кюстендже; гр. Истъръ — при Карахарманъ.

[55]) Тракийско племе.

[56]) Дн. Созополъ.

[57]) Въ 72 г. пр. Хр. — Ср. *Филовъ*, Археол. паралели, Мсб. XXVI 66.

[58]) Круни (Дионисополъ) при Балчикъ.

[59]) Варна.

[60]) При Гьозеке.

[61]) Калиакра.

[62]) Κυάνεαι νῆσοι.

[63]) Дн. Инiада.

[64]) Финополъ и Андриака — : точното имъ мѣсто е неизвѣстно.

[65]) Дн. Мидия.

2. Отъ носа, който образува петстадиевия протокъ, до пристанището наречено „Подъ смокината“, има 35 стадии; отъ тукъ до византийския Керасъ (= рогъ) — 5 стадии. Керасъ е единъ заливъ, съединенъ съ Византийската стѣна, който се вдава къмъ западъ на 60 стадии и прилича на еленски рогъ, защото се разпада на много заливи, прилични на клоне; въ тѣхъ дохождатъ много паламуди, които лесно се ловятъ, защото сѫ много, пъкъ и силното течение ги тласка навѫтрѣ, а сѫщо и поради тѣснотата на заливитѣ, която дава възможность да се ловятъ дори съ рѫцѣ. Тая риба се въди въ блатата на Меотида[66]), и като порастне малко, промъква се на цѣли стада прѣзъ устието и се понася покрай азиятския брѣгъ до Трапезундъ и Фарнакия;[67]) тукъ обикновено се лови най-напрѣдъ, но ловътъ е слабъ, защото рибата не е още порастнала достатъчно. Като стигне при Синопа, тя е по-добра за ловене, а тъй сѫщо и по-удобна за солене. Когато паламудитѣ стигнатъ Кианеитѣ и ги отминатъ, то една бѣла скала, издадена отъ халкедонския брѣгъ, така ги плаши, щото веднага се обръщатъ къмъ противоположната страна. Тукъ ги улавя течението, и понеже това мѣсто по природа е такова, че морското течение отъ тоя пунктъ естествено се обръща къмъ Византия и свързания съ нея Керасъ, то рибата се събира тамъ и доставя на византийцитѣ и на римския народъ добъръ доходъ. Обаче халкедонцитѣ, които обитаватъ не далечъ отъ тамъ, а именно на другата страна на пролива, не участвуватъ въ тоя добивъ, защото паламудътъ не отива въ тѣхнитѣ пристаница. — Разказватъ, че слѣдъ основанието на Халкедонъ отъ мегарянитѣ, когато бѫдащитѣ основатели на Византия сѫ допитвали до оракула, Аполонъ имъ зарѫчалъ да заематъ мѣстото срѣщу слѣпцитѣ; подъ слѣпци той разбиралъ халкедонцитѣ, защото, ако и да прѣплували тия мѣста по-рано, не съобразили да завзематъ насрѣщния тъй богатъ брѣгъ, ами напротивъ избрали по-бѣдната страна. И тъй ние стигнахме до Византия. Съ тоя именитъ градъ, който се намира много близу до устието на Понта и образува доста забѣлѣжителенъ прѣдѣлъ, се завършва описанието на брѣга отъ устието на Истъръ насамъ. Надъ Византия живѣе племето асти, въ чиято область е градътъ Калибе; въ него Филипъ, синътъ на Аминта, заселилъ най-прѣстѫпни хора.

Гл. VII. 1. Това сѫ племената, ограничени отъ Истъръ и отъ илирийскитѣ и тракийски планини, които трѣбваше да споменемъ; тѣ завзематъ цѣлия адриатически брѣгъ, като се почне отъ най-вдадената часть на залива, сѫщо и тъй наречения лѣви брѣгъ на Евксинския Понтъ отъ рѣката Истъръ до Византия... Токо-рѣчи цѣла Елада въ старо врѣме била населена отъ варвари, както можемъ да заключаваме отъ прѣданието . . . Атика завладѣли тракийцитѣ, които дошли тамъ съ Евмолпа; фокидската Давлида завладѣлъ Терей . . . Тракитѣ, илирийцитѣ и епиротитѣ и до сега живѣятъ по краищата на Гърция . . . Македония и нѣкои части отъ Тесалия заематъ тракийци.

4. Отъ Аполония къмъ изтокъ води въ Македония Егнатиевиятъ пѫть, раздѣленъ на мили съ стълбове, изправени слѣдъ всѣка мила, който достига до Кипсела и р. Хебъръ; всичкитѣ мили сѫ 535. Ако смѣташъ милата по 8 стадии, както смѣтатъ обикновено, то се получаватъ 4,280 стадии; ако слѣдваме Полибия, който къмъ 8-тѣ стадии прибавя и 2 плетри т. е. $^{1}/_{3}$ отъ стадия, то ще трѣбва да притуримъ още 178 стадии, т. е. третята часть отъ числото на милитѣ . . . Цѣлиятъ тоя пѫть се нарича Егнатиевъ; първата му часть, както казватъ, се намира при Кандавия, илирийска планина, и води прѣзъ града Лихнида и Пилонъ, мѣсто по тоя пѫть, което дѣли Македония отъ Илирия. Отъ тамъ върви покрай Барнусъ, и прѣзъ Хераклея, областьта на линкеститѣ и еордитѣ, Едеса, Пела достига до Тесалоника. До тука има, споредъ Полибия, 267 мили. Ако тръгнешъ по тоя пѫть отъ околноститѣ на Епидамнъ и Аполония, то въ десно ще останатъ епиротскитѣ племена, които се миятъ отъ Сицилийското море до Амбракийския заливъ; а пъкъ въ лѣво сѫ илирийскитѣ планини, за които говорихме, и съсѣднитѣ имъ племена сткъмъ Македония и пеонцитѣ... Отъ началото на

---

[66]) Азовско море.

[67]) Фарнакия, дн. Керасонда.

македонскитѣ и пеонскитѣ планини чакъ до рѣка Стримонъ живѣятъ македонци, пеонци и нѣкои отъ планинскитѣ траки; а цѣлото пространство отвѫдъ Стримонъ до устието на Понта и до Хемъ е заето отъ тракитѣ съ изключение на крайбрѣжието; послѣдното е заселено отъ елини, отъ които едни сѫ се установили при Пропонтида, други при Хелеспонтъ и Меланския заливъ, трети при Егейско море. Отъ Егейско море се миятъ двѣтѣ страни на Елада: едната е обърната къмъ изтокъ и се простира отъ Сунионъ къмъ сѣверъ до Термейския заливъ и Тесалоника, македонски градъ, който днесъ по гѫстота на населението си далечъ надминава останалитѣ градове; а другата — македонската — е обърната къмъ югъ, и се простира отъ Тесалоника до Стримонъ. Нѣкои причисляватъ къмъ Македония и частьта отъ Стримонъ до Нестъ, понеже Филипъ твърдѣ много се трудилъ да докара тия мѣста подъ своя власть; той добивалъ голѣми приходи отъ рудницитѣ и отъ другитѣ богатства на тия мѣста.

8. И амфилохитѣ[68]) се причисляватъ къмъ епиротитѣ, сѫщо и племената, разположени на сѣверъ отъ тѣхъ до самитѣ илирийски планини: а именно молотитѣ, атаманитѣ, етикитѣ (Αἴθικες), тимфеитѣ, ореститѣ, пароreитѣ и атинтанитѣ; едни отъ тѣхъ се спущатъ повече къмъ Македония, други — къмъ Йонийския заливъ. Тѣ обитаватъ планинска страна. Казватъ, че Орестиада[69]) едно врѣме завзелъ Орестъ, който бѣгалъ, задѣто убилъ майка си, далъ името си на тая страна и основалъ градъ, нареченъ Орестийски Аргосъ. Съ тия епироти сѫ смѣсени илирийски племена, които живѣятъ по южнитѣ части на планинитѣ и надъ Йонийския заливъ. Надъ Епидамнъ и Аполония до Керавнийскитѣ планини живѣятъ булионитѣ, тавлантиитѣ, партинитѣ и бригитѣ: наблизу нѣкѫдѣ сѫ и сребърнитѣ рудници на Дамастий[70]), около които сѫ утвърдили властьта си диеститѣ и енхелеитѣ (и дасаретитѣ?[71]), които се наричатъ и сесаретии; послѣ идатъ линкеститѣ, девриопитѣ, триградна Пелагония,

---

[68]) Въ сѣверо-западна Гърция, задъ Амбракийския заливъ (дн. заливъ Арта).

[69]) По горното течение на Бистрица, около Костурското езеро.

[70]) Градъ въ южна Илирия, неизвѣстно мѣстоположение.

[71]) Дасарети, на югъ отъ Охридското езеро.

еордеитѣ, Елимия и Ератира.[72]). Всички тия народи въ по-старо врѣме образували отдѣлни държави съ свои царе; така енхелеитѣ се управлявали отъ потомцитѣ на Кадма и Хармония.... Линкеститѣ пъкъ се намирали подъ властьта на Арабея, който билъ отъ рода на Бакхиадитѣ; внучка отъ дъщеря му била Евридика, майка на Аминтовия синъ Филипъ, а дъщеря му била Сира. Епиротскитѣ молоти били подъ властьта на Пира, сина на Неоптолема, сина на Ахила, и на неговитѣ потомци, по произходъ тесалийци; останалитѣ се управлявали отъ туземни царе. Съ течение на врѣмето добивали надмощие ту едни, ту други племена, до като най-послѣ всички подпаднали подъ македонска власть, съ изключение на нѣколко области, които лежатъ надъ Йонийския заливъ. Областитѣ: Линкестида, Пелагония, Орестиада и Елимея наричали дори горня Македония, а по-сетнѣшнитѣ (автори) ги наричали и „свободна“ Македония. Нѣкои пъкъ наричатъ Македония и цѣлата страна до Коркира, понеже жителитѣ ѝ се стрижатъ по еднакъвъ начинъ, говорятъ единъ диалектъ, носятъ еднакви дрехи и др. подобни; обаче нѣкои отъ тѣхъ говорятъ на два езика. Слѣдъ съсипването на македонското царство всичко подпаднало подъ римска власть. Прѣзъ земята на тия племена минава Егнатиевиятъ пѫть отъ Епидамнъ и Аполония: близу до него, при Кандавия[73]), сѫ езерата около Лихнида, дѣто солятъ достатъчно количество риба; тукъ текатъ и рѣки, отъ които едни се вливатъ въ Йонийския заливъ, а други се отправятъ къмъ югъ. . . . Еригонъ, слѣдъ като получва много притоци отъ илирийскитѣ планини и отъ областьта на линкеститѣ, бригитѣ, девриопитѣ и пелагонитѣ, влива се въ Аксий.

9. По-рано имало у тия племена и градове; така Пелагония се наричала триградна (Τριπολῖτις), понеже се състояла отъ три града, единъ отъ които билъ Азоръ. При Еригонъ се намирали всички градове на девриопитѣ, между които сѫ по-забѣлѣжителни: Брианий, Алалкомени, Стимбера; Кидрии (Κύδριαι) билъ градъ на бригитѣ; Егиний (Αἰγίνιον) — на тимфеитѣ. . . .

---

[72]) Линкестида и на сѣверъ отъ нея Пелагония, въ дн. Битолско; сордеитѣ на югъ отъ Воденъ; Елимия по срѣдното течение на Бистрица.

[73]) Мокренска планина; Лихнида—Охридъ.

7. *Македония, Тракия и Хелеспонтъ.*

Фрагменти отъ VII книга:[74]

4. Пеония се простира на изтокъ отъ тия племена, на западъ отъ тракийскитѣ планини и на сѣверъ отъ Македония; прѣзъ градоветѣ Гортиния и Стоби има достжпъ къмъ мѣстноститѣ, дѣто тече Аксий, който затруднява прѣхода отъ Пеония въ Македония, сжщо както Пеней, който тече прѣзъ Темпе, защищава Македония откъмъ Елада. А къмъ югъ Пеония граничи съ автариатитѣ, дарданцитѣ и ардиеитѣ. Пеония се простира и до Стримонъ.

9. Отъ странитѣ на Европа остава ни да опишемъ Македония, граничащата съ нея часть отъ Тракия чакъ до Византия, Елада и съсѣднитѣ острови. Впрочемъ и Македония принадлежи къмъ Елада; обаче като взимаме прѣдъ видъ природата на мѣстностьта и нейната фигура, рѣшихме да я поставимъ отдѣлно отъ останалата Елада и да я свържемъ съ съсѣдната ней Тракия, която ще прослѣдимъ до устието на Евксинския Понтъ и Пропонтида. — Слѣдъ малко Страбонъ споменува Кипсела и рѣката Хебъръ. По-нататъкъ очъртва фигурата на паралелограма, въ който се заключава цѣла Македония.

10. Македония къмъ западъ се ограничава отъ брѣга на Адриатическо море, къмъ изтокъ отъ успоредна на тоя брѣгъ меридионална линия, която минава прѣзъ устието на р. Хебъръ и града Кипсела; къмъ сѣверъ — отъ мислима права линия, прокарана прѣзъ планинитѣ Бертискъ[75], Скардосъ[76], Орбелъ[77], Родопи и Хемусъ[78]. Тия планини почватъ отъ Адрия и се простиратъ по права линия до Евксинския Понтъ[79], като образу-

---

[74] Края на VII кн. не е запазенъ; притежаваме обаче тъй наречени тѣ палатински фрагменти, които даватъ съдържанието на изгубенитѣ глави или извлечения отъ тѣхъ.

[75] Отъ това мѣсто на Страбона се вижда, че Бертискъ отговаря приблизително на сѣвероалбанскитѣ Алпи; споредъ Птоломея III 12, 16 тая планина лежи въ източна Македония (Бешикъ-дагъ); ср. *Oberhummer* у Pauly-Wissowa, Realenc. III 318.

[76] Шаръ.

[77] Пиринъ-планина.

[78] Стара-планина.

[79] Черно море.

ватъ къмъ югъ единъ голѣмъ полуостровъ, който обхваща Тракия, Македония, Епиръ и Ахея. Къмъ югъ Македония се ограничава отъ Егнатиевия пжть, който върви отъ Дирахионъ[80] къмъ изтокъ до Тесалоника[81]. Тая фигура на Македония се доближава твърдѣ много до паралелограмъ.

11. Сегашна Македония едно врѣме се наричала Ематия. Това име тя получила отъ единого отъ старитѣ си главатари, Македона. Имало и градъ Ематия при морето. Тая страна владѣяли епироти и илирийци, но по-голѣмата ѝ часть заемали ботиеи и тракийци. Първитѣ, както казватъ, произхождали отъ Критъ и дошли тукъ подъ прѣдводителството на Ботона. Едни отъ тракийцитѣ, а именно пиеритѣ заселили Пиерия и мѣстата около Олимпъ; пеонцитѣ пъкъ живѣяли при рѣката Аксий[82] и въ наречената по него Амфакситида; едонитѣ и бисалтитѣ заемали останалата часть до Стримонъ[83]. Бисалтитѣ носѣли все едно и сжщо име, а пъкъ отъ едонцитѣ едни се наричали мигдони, други — одони, трети ситони. На чело на всички тия племена застанали тъй нареченитѣ Аргеади[84] и евбейскитѣ халкидци; послѣднитѣ именно дошли отъ Евбея въ Ситонската[85] область и основали тамъ около 30 града; по-голѣмата часть отъ жителитѣ на тия градове по-късно били прогонени и се събрали въ единъ градъ, именно Олинтъ[86]. Тукъ халкидцитѣ се наричали „халкидци въ Тракия“.

12. Пеней разграничава долня и приморска Македония отъ Тесалия и Магнезия; Халиакмонъ[87] — горня Македония; а пъкъ сжщиятъ Халиакмонъ, Еригонъ[88], Аксий и други рѣки отдѣлятъ отъ нея епиротитѣ и пеонцитѣ.

18. Въ подножието на Олимпъ е разположенъ градътъ Дионъ, близо до който има село Пимплея. Казватъ, че тукъ живѣялъ

---

[80] Дурацо.

[81] Солунъ.

[82] Вардаръ.

[83] Струма.

[84] Ἀργεάδαι се наричалъ македонскиятъ царски родъ или племето, къмъ което той принадлежалъ.

[85] Ситонскиятъ полуостровъ въ Халкидика, дн. Лонгосъ.

[86] Развалини при дн. Стилари.

[87] Дн. Бистрица.

[88] Черна.

едно врѣме киконътъ Орфей, човѣкъ магесникъ, който се занимавалъ отначало съ музика и пророкуване и извършвалъ оргиастичнитѣ церемонии при освещавания, и по тоя начинъ събиралъ дарове; по-послѣ добилъ по-високо мнѣние за себе си и спечелилъ много привърженици и сила. И така, мнозина доброволно му се покорявали, но нѣкои, като го подозрѣли въ заговоръ и насилие, вдигнали се противъ него и го убили.—Не далеко отъ тукъ се намѣрва и Либетра.

20. Задъ Дионъ сѫ устията на Халиакмонъ, послѣ Пидна[89]) Метона,[90]) Алоръ,[91]) и рѣкитѣ Еригонъ и Лудиасъ,[92]) първата вата отъ които иде отъ Трикларъ, тече прѣзъ Орестида и Пелея *(Пелагония)*, оставяйки града въ лѣво, и се влива въ Аксий. Водниятъ пѫть по Лудиасъ нагорѣ до Пела[93]) е 120 стадии. Метона, разположена по срѣдата му, е отдалечена отъ Пидна на около 40 стадии, а отъ Алоръ — на 70 стадии. Алоръ се намира въ ѫгъла на Термейския заливъ. Алоръ считатъ за *ботайски* градъ, а Пидна -- за *пиерийски*. Пела, която владѣяли ботиеитѣ, принадлежи къмъ долня Македония. Тука едно врѣме била съкровищницата на Македония. Филипъ, който билъ възпитанъ въ тоя градъ, отъ малъкъ го направилъ голѣмъ. Въ него има крѣпость до езерото Лудиасъ, отъ което изтича рѣката Лудиасъ, и което се пълни съ часть отъ водата на Аксия. Послѣдниятъ се излива въ морето между Халастра и Терма. До тая рѣка има едно укрѣпено мѣсто, което сега се нарича Абидонъ, а Хомеръ го нарича Амидонъ и казва, че отъ тукъ пеонцитѣ отишли въ Троя като съюзници: „отдалечъ, отъ Амидонъ, отъ широкотечния Аксий“.[94]) Това мѣсто било разрушено отъ Аргеадитѣ.

21. Аксий е мѫтенъ, а пъкъ Хомеръ нарича водата на Аксия най-хубава, може би, поради тъй наречения изворъ Ая (Αἶα), който излива въ Аксия най-чиста вода; това показва, че сегашното четение на това мѣсто у поета е неправилно. Слѣдъ

---

[89]) При Китросъ.

[90]) Дн. Елевтерохори.

[91]) Градъ на ботиеитѣ при устието на Бистрица, дн. Палеохора при Капсохори.

[92]) Дн. Мъгленица (Карасмакъ).

[93]) Дн. Постолъ при Енидже-вардаръ.

[94]) Ил. II 849.

Аксия на 20 стадии се намира Ехедоръ[95]); послѣ, на разстояние други 40 стадии, Тесалоника, основана отъ Касандра[96]); тоя градъ Касандъръ нарекълъ по името на съпругата си Тесалоника, дъщеря на Филипа Аминтовъ, слѣдъ като разрушилъ около 26 града въ Крусида и при Термейския заливъ[97]) и ги поселилъ въ единъ градъ. Тесалоника е столица на сегашна Македония. Въ броя на поселенитѣ ведно градове били: Аполония, Халастра Терма, Гарескъ, Енея, Кисосъ . . .

25. Тукъ нѣкѫдѣ се намира и планината Бермий,[98]) която по-рано владѣяли бригитѣ, тракийско племе, отъ които една часть минала въ Азия и тамъ се прѣименувала фриги. Слѣдъ Тесалоника иде останалата часть на Термейския заливъ до Канастрей; послѣдниятъ е носъ въ видъ на полуостровъ, разположенъ срѣщу Магнезия. Полуостровътъ се нарича Палена[99]) и има прорѣзанъ провлакъ отъ петь стадии...

26. Градъ Берая[100]) лежи въ подножието на планината Бермий.

33. Градътъ Акантъ[101]) се намира на брѣга на Сингитския заливъ, близу до Ксерксовия каналъ. Атонъ има 5 града: Дионъ, Клеона, Тисъ, Олофиксъ и Акротой; послѣдниятъ е разположенъ на върха на Атона. Планината Атонъ, която има форма на съсца, е островърха и много висока. Жителитѣ по върха ѝ виждатъ изгрѣва на слънцето три часа по-рано, отколкото се вижда на брѣга. Отъ града Акантъ има около полуострова воденъ пѫть до Стагира,[102]) отечеството на Аристотеля, 400 стадии; тоя градъ има пристанище съ име Капръ и малъкъ островъ съ сѫщото име. Слѣдъ това идатъ устията на Стримонъ, послѣ градоветѣ: Фагретъ, Галепсъ и Аполония; послѣ устието на

---

[95]) Дн. Галикó.

[96]) Въ 317 г. пр. Хр. Касандъръ завладѣва Македония; въ 306 год. взима титлата царь. Тесалоника била основана на мѣстото на Терма (по-рано Ематия).

[97]) Солунския заливъ.

[98]) Дн. Докса.

[99]) Дн. Касандра.

[100]) Беръ (Верия).

[101]) Дн. Херисосъ.

[102]) При с. Изворъ.

Нестъ,103) който отдѣля Македония отъ Тракия, както ги разграничили въ свое врѣме Филипъ и синъ му Александъръ. Около Стримонския заливъ има и други градове: Миркинъ, Аргилъ, Драбескъ104) Датосъ, 105), който има най-хубава и най плодородна почва, а сжщо и корабостроителници и златни рудници. Отъ тука излиза и пословицата: *Датосъ съ богатства и купъ богатства.*

34. Много златни рудници има при Крениди, дѣто сега е градъ Филипи, близу до планината Пангей. И самата тая планина е богата съ сребърни и златни руди, както и областьта оттатъкъ Стримонъ и отсамъ него до Пеония. Казватъ, че орачитѣ въ Пеония намиратъ цѣли кжсчета злато.

35. Планината Атонъ има форма на съспа и е така висока, че жителитѣ по върховетѣ при изгрѣвъ слънце сж вече уморени отъ орань, до като покрай брѣга едва начеватъ да пѣятъ първи пѣтли. По тоя брѣгъ царувалъ тракиецътъ Тамирисъ106), който се занимавалъ съ сжщитѣ работи, както Орфей. Тука при Акантъ се вижда ровътъ (каналътъ), който, както казватъ, билъ прокаранъ отъ Ксеркса прѣзъ Атонъ; по него, изпълненъ съ вода отъ морето, той миналъ отъ Стримонския заливъ прѣзъ провлака. Деметрий Скепсийски107) не допуща, че по тоя каналъ е могло да се плува съ кораби, понеже на разстояние отъ десеть стадии провлакътъ има ровка почва и може да се копае, и е билъ прокопанъ на широчина една плетра; но послѣ иде висока плоска скала, дълга почти една стадия, която по никой начинъ не могла да бжде просѣчена до морето; ако ли е могла да бжде просѣчена до тукъ, то дълбочината не била такава, щото да може да се плува съ кораби. Сжщиятъ добавя, че Антипатровиятъ синъ Алексархъ основалъ тука градъ Уранополъ, който ималъ обиколка 30 стадии. Тоя полуостровъ населявали пеласги отъ Лемносъ, разпрѣдѣлени въ петь града: Клеона, Олофиксъ, Акротой, Дионъ и Тисъ. Слѣдъ Атонъ иде Стримонскиятъ заливъ до рѣка Нестъ, която била граница на Македония въ врѣмето на Филипа и Александра. Но за да бждемъ по-точни: тука единъ носъ образува заедно съ Атонъ заливъ, и има градъ Аполония107а). Въ залива първиятъ градъ слѣдъ пристанището на Акантъ е Стагира, изоставенъ градъ, отечество на Аристотеля, тъй сжщо единъ отъ халкидскитѣ градове; той има пристанище Капръ и островъ съ сжщото име. Послѣ рѣка Стримонъ; ако плувашъ на горѣ по нея до Амфиполисъ108), има 20 стадии; тоя градъ е атинска колония, основанъ на мѣстото, наречено *„Деветь пжтища“*. Послѣ идатъ Галепсъ и Аполония, разрушени отъ Филипа.

36. . . . Страната, разположена отвждъ Стримонъ покрай морето, и мѣстноститѣ около Датосъ владѣятъ одоманти, едони и бисалти, едни отъ тѣхъ туземци, а други дошли отъ Македония; послѣднитѣ имали за свой царь Ресъ. Бисалтитѣ живѣятъ надъ Амфиполисъ, чакъ до града Хераклея,109) въ една плодородна долина, кждѣто тече Стримонъ, който извира въ областьта на родопскитѣ агриани; до нея лежи македонската Парорбелия; въ вжтрѣшностьта на послѣдната, т. е. въ долината, която почва отъ Ейдомене,110) сж разположени градоветѣ: Калиполисъ, Ортополисъ, Филипополисъ, Гарескъ111). Въ областьта на бисалтитѣ, ако вървишъ нагорѣ по рѣка Стримонъ, се намира селото Берга, което е далечъ около 200 стадии отъ Амфиполисъ. Ако вървишъ на сѣверъ отъ Хераклея къмъ тѣснинитѣ, прѣзъ които тече Стримонъ, имайки рѣката отъ десна страна, то въ лѣво остава Пеония и околностьта на Доберъ,112) а въ десно — околноститѣ на планинитѣ Родопи и Хемусъ.113). Отсамъ Стримонъ до самата рѣка се намира градътъ Скотуса,114) а при езерото Болбе — Аретуса114а). Жите-

---

103) Места.
104) Дн. Здравикъ.
105) Датосъ първоначално се наричала цѣлата покрайнина на изтокъ отъ Пангей (Пърнаръ); на мѣстото на Крениди билъ основанъ отъ тасосцитѣ градъ Датосъ, прѣименуванъ послѣ въ Филипи.
106) Тракийски пѣвецъ, споменатъ вече отъ Хомера.
107) Род. ок. 214 г. пр. Хр.; писалъ Τρωϊκὸς διάκοσμος (коментаръ къмъ Хомеровия каталогъ на корабитѣ).
107а) Халкидска Аполония, дн. вѣроятно Полигиросъ.
108) При дн. Неохори на Струма.
109) Хераклея Синтика, на западъ отъ Демиръ-Хисаръ.
110) При Джевитъ-Хисаръ.
111) Мѣстоположението на тия градове не е извѣстно.
112) Доберъ трѣбва да се търси въ областьта на Боймия-дере.
113) Гръцкиятъ текстъ тукъ е развален.
114) При Демиръ-Хисаръ(?).
114а) При Ая-Мария до Бешикъ-Гьолъ.

литѣ около езерото се наричатъ повечето мигдони. Не само Аксий почва отъ областьта на агрианитѣ, ами и Стримонъ; той извира у агрианитѣ, тече прѣзъ земята на медитѣ и синтитѣ, и се излива въ морето на границата между бисалтитѣ и оломантитѣ.

38. Нѣкои смѣтатъ пеонцитѣ за колонисти на фригитѣ, други — за тѣхни родоначалници; тѣ казватъ, че Пеония се простирала до Пелагония и Пиерия; Пелагония[115] по-рано се наричала Орестия, и Астеропей, единъ отъ водителитѣ, които били отишли отъ Пеония на война въ Илионъ, справедливо се нарича синъ на Пелагона, а сами пеонцитѣ се наричатъ пелагонци.

40. Тракийскиятъ *пеанисъмъ*[116] се нарича отъ елинитѣ *титанисъмъ* (τιτανισμός) по подражение на употрѣбявания въ пеанитѣ звукъ; и Титанитѣ се наричали Пелагони [Пеони (?)].

41. И въ старо врѣме, и сега пеонцитѣ сж заемали голѣма часть отъ сегашна Македония, тъй щото обсадили дори Перинтъ и подчинили подъ властьта си и Крестония, па и цѣла Македония, и земята на агрианитѣ до Пангей. Надъ брѣга на Македония, на Стримонския заливъ, отъ Галепсъ до Нестъ, е разположенъ градъ Филипи и неговата околность. Филипи по-рано се наричалъ Крениди, малко селище, което било уголѣмено слѣдъ поражението на Брута и Касия.

43. Отпрѣдъ тоя брѣгъ лежатъ два острова: Лемносъ и Тасосъ. Слѣдъ тасоския протокъ дохажда Абдера съ баснитѣ за Абдера; тукъ живѣли траки-бистони, надъ които царувалъ Диомедъ. Рѣката Нестъ не тече винаги въ едно и сжщо корито, ами често наводнява страната. Послѣ иде градътъ Дикея, който е разположенъ на залива, и пристанище съ сжщото название; надъ тѣхъ е Бистонското езеро,[117] което има обиколка около 200 стадии. Тукъ полето е твърдѣ дълбоко и по-низко отъ морското равнище: отъ това, както казватъ, се възползувалъ Херакълъ, когато дошълъ да отведе конетѣ на Диомеда: той прориналъ брѣга и пусналъ морето въ равнината, та успѣлъ така да надвие противницитѣ си. И до сега показватъ двореца на Диомеда, който поради своята укрѣпеность се нарича „Силно село“ (Καρτερὰ κώμη). Слѣдъ езерото, къмъ вжтрѣшностьта, се намиратъ: Ксантия, Маронея и Исмаръ, киконски градове; градътъ Исмаръ се нарича сега Исмара и е разположенъ близу до Маронея. Наблизу се излива и езерото Исмарида. Тамъ сж и тъй нареченитѣ „Тасоски глави“. Надъ тѣхъ сж сапеитѣ.[118]

44. Топира се намира при Абдера[119] и Маронея.

45. Синтитѣ, тракийско племе, населявали островъ Лемносъ, затова Хомеръ ги нарича синтии въ стиха:[120] „тукъ Синтии мжже. . . .“

46. На изтокъ отъ р. Нестъ е разположенъ градътъ Абдера, нареченъ по името на Абдера, когото изяли конетѣ на Диомеда; не далечъ отъ тука е градъ Дикея, надъ който се намира голѣмото езеро Бистонида; послѣ дохажда градъ Маронея.

47. Цѣла Тракия се състои отъ 22 племена и може, ако и да е твърдѣ умаломощена, да извади 15,000 конници и 200,000 пѣхота. Слѣдъ Маронея иде градъ Ортагория и околностьта на Серий,[121] дѣто брѣгътъ е скалистъ; послѣ градчето на самотракитѣ Темпира, и другото — Харакома, срѣщу което е разположенъ островъ Самотрака и не далечъ отъ него Имбросъ, а Тасосъ е далечъ отъ Самотрака два пжти повече. Слѣдъ Харакома иде Дорискъ,[122] дѣто Ксерксъ прѣброилъ войската си. Послѣ — Хебъръ;[123] на горѣ по тая рѣка до Кипсела има 120 стадии. Страбонъ нарича тоя градъ граница на тая Македония, която римлянитѣ отнели отъ Персея и послѣ отъ Псевдофилипа. Павелъ, побѣдительтъ на Персея, присъединилъ къмъ

---

[115] Битолско.
[116] Пѣене пеанъ (Παιανισμός).
[117] Буру-гьолъ.

---

[118] Тракийско племе.
[119] Развалини при Булустра.
[120] Илиада I 594.
[121] Дн. Макри.
[122] Дорискъ, 10 км. на западъ отъ Фере; на негово мѣсто послѣ се издигналъ гр. Траянополъ.
[123] Марица.

Македония и епиротскитѣ племена, и раздѣлилъ страната на четири части, отъ които едната причислилъ къмъ Амфиполисъ, втората къмъ Тесалоника, третята къмъ Пела, а четвъртата — къмъ пелагонцитѣ. При Хебъръ живѣятъ корпилитѣ, по-нагорѣ *бренитѣ*,[124] и най-накрая беситѣ; чакъ до послѣднитѣ рѣката е бплавателна. Всички тия племена сѫ разбойнически, а най-вече беситѣ, за които Страбонъ казва, че граничатъ съ одриситѣ и сапеитѣ. Столицата на аститѣ била Визия.[125] Нѣкои наричатъ одриси всички тия, които живѣятъ надъ морския брѣгъ между Хебъръ и Кипсела отъ една страна, и Одесосъ отъ друга; тѣхни царе били Амадокъ, Керсоблептъ, Берисадъ, Севтъ и Котисъ.[126]

48. Рѣката въ Тракия, която сега се нарича Ригиния, се наричала въ старо врѣме Еригонъ.[127]

51. При устието на Хебъръ, който се излива въ морето съ два рѫкава, въ Меланския заливъ се намира градътъ Еносъ, основанъ отъ милетчани и кимейци, а още по-рано отъ алопеконесци. Послѣ иде носъ Сарпедонъ,[128] а по-нататъкъ тъй нареченията тракийски Херсонесъ,[129] който се образува отъ Пропонтида, Меланския заливъ и Хелеспонта[130]. Има единъ носъ къмъ юго-истокъ, който сближава Европа съ Азия до толкова, че помежду имъ остава протокъ отъ 7 стадии при Абидъ и Сестъ; на лѣво отъ тоя носъ е Пропонтида, на десно Меланскиятъ заливъ, нареченъ по името на вливащата се въ него рѣка Меланъ, както твърди Херодотъ, а сѫщо и Евдоксъ;[131] Херодотъ казва, че водата на тая рѣка не стигнала за Ксерксовата войска. Споменатиятъ носъ[132] се затваря съ провлакъ отъ 40 стадии, въ срѣдата на който е разположенъ градъ Лисимахия, нареченъ по името на царя, който го основалъ. Отъ другата страна на провлака, а именно на Меланския заливъ, е разположенъ Кардия, най-голѣмиятъ градъ въ Херсонесъ, основанъ отъ милетчани и клазоменци, а послѣ отъ атинянитѣ. На Пропонтида е Пактия. Слѣдъ Кардия идатъ Драбъ и Лимне, послѣ Алопеконесъ,[133] при който въ сѫщность се свършва Меланскиятъ заливъ; сетнѣ дохажда голѣмиятъ носъ Мазусия;[134] послѣ въ залива лежи Елеусъ, дѣто е и Протесилеятъ;[135] 40 стадии далечъ отъ послѣдния се намира Сигей,[136] носъ на Троада. Той е токо-рѣчи най-южниятъ край на Херсонеса, далечъ отъ Кардия малко повече отъ 400 стадии; ако плувашъ наоколо отъ къмъ другата страна на провлака, числото на стадиитѣ е малко по-голѣмо.

---

[124] Или бени, трак. племе.

[125] Дн. Виза.

[126] Ср. за тракийскитѣ царе Мсб. XIV стр. 570 и сл.

[127] Това е Ἐργῖνος (у Херодотъ Ἀγριάνες), дн. Ергене.

[128] Носъ Пакси (Агримия).

[129] Галиполски полуостровъ.

[130] Пропонтида — Мряморно море; Мелански заливъ — Сароски; Хелеспонтъ — Дарданелитѣ.

[131] Εὔδοξος отъ Книдосъ, прочутъ като математикъ, астрономъ, лѣкарь, географъ (Страбонъ X 465), ок. 408—355 г. пр. Хр. Географическото му съчинение (γῆς περίοδος) не е запазено.

[132] Т. е. Херсонесътъ.

52. Отъ тракийския Херсонесъ се образуватъ три морета: на сѣверъ Пропонтида, на истокъ Хелеспонтъ, а на югъ Меланскиятъ заливъ, въ който се влива и едноименната рѣка.

55. Ако отъ Елеусъ плуваме по-нататъкъ, най-напрѣдъ срѣщаме входа на Пропонтида, единъ тѣсенъ протокъ, който, както казватъ, е началото на Хелеспонта. Тамъ има носъ, нареченъ Киносъ-сема (Кучешки гробъ), други пъкъ го наричатъ „Гробъ на Хекуба", защото като се отмине тоя носъ, вижда се нейниятъ гробъ. Послѣ иде Мадитъ[137] и носътъ Сестия, дѣто билъ мостътъ на Ксеркса; слѣдъ това — Сестъ. Отъ Елеусъ до моста има 170 стадии. Отъ Сестъ до Егоспотами има 280 стадии; Егоспотами е разрушено градче, дѣто, както казватъ, въ врѣме на персийскитѣ войни падналъ камъкъ. Послѣ иде Калиполъ,[138] отъ който до Лампсакъ въ Азия има 40 стадии; послѣ — разрушеното градче Критоте; по-нататъкъ слѣдватъ Пактия, Дългата стѣна (Μακρὸν τεῖχος), Бѣли брѣгъ (Λευκὴ ἀκτή), Свещената планина (Ἱερὸν ὄρος)[139] и Перинтъ, самоска

---

[133] Ср. по-горѣ обясненията къмъ Скилаксъ.

[134] Еллесъ-бурунъ.

[135] Храмъ на Протесилая.

[136] Дн. Йени-Шехеръ.

[137] Майтосъ; за другитѣ градове вижъ по-горѣ обясненията къмъ Скилаксъ.

[138] Дн. Галиполи.

[139] Дн. Текиръ-дагъ.

колония, послѣ Селибрия. Надъ тѣхъ се намира Силта; а Свещената планина се почита отъ туземцитѣ и служи като крѣпость (акрополъ) на страната. Отъ нея тече асфалтъ къмъ морето, именно къмъ това мѣсто, дѣто Проконесъ[140] се доближава най-близо до материка, на 120 стадии; Проконесъ притежава голѣмо количество хубавъ бѣлъ мраморъ. Слѣдъ Селибрия иде рѣка Атирасъ[141] и Ватиниасъ;[142] слѣдъ това — Византия и останалитѣ мѣста до Кианеитѣ.

56. Отъ Перинтъ до Византия има 630 стадии; отъ Хебъръ и Кипсела въ посока къмъ Византия до Кианеитѣ има 3,100 стадии, както казва Артемидоръ.[143]. А пъкъ дължината на цѣлия пѫть отъ Аполония на Йонийския заливъ до Византия е 7,320 стадии; Полибий прибавя още 180 стадии, като прѣсмѣта една мила равна на $8^{1}/_{3}$ стадии. Деметрий Скепсийски въ съчинението си за „Разположението на Троянскитѣ войски“ прѣсмѣта отъ Перинтъ до Византия 600 стадии, а сѫщо толкова и до Парионъ;[144] дължината на Пропонтида той смѣта до 1,400 стадии, а широчината — до 500 стадии. За Хелеспонта пъкъ казва, че най-тѣсното му мѣсто е 7 стадии, а дължината му — 400 стадии.

57. За Хелеспонта не сѫществува у всички единогласие, ами сѫ изказани много мнѣния. Нѣкои наричатъ Хелеспонтъ цѣлата Пропонтида, а други само тая часть отъ Пропонтида, що е отсамъ Перинтъ; други пъкъ прибавятъ къмъ Хелеспонта и часть отъ външното море, което се отваря откъмъ Егейско море и Меланския заливъ; ала тая часть опрѣдѣлятъ различно: едни прибавятъ къмъ Хелеспонта брѣга отъ Сигей до Лампсакъ и Кизикъ, или до Парионъ или Приапъ: други единъ пъкъ прибави и пространството отъ лесбоския носъ Сигрий насамъ. Нѣкои дори не се колебаятъ да нарекатъ Хелеспонтъ цѣлото море до Миртойското, изхождайки отъ думитѣ на Пиндара въ химнитѣ му, че съпѫтницитѣ на Херакла, плувайки отъ Троя прѣзъ

---

[140] Островъ Мармара.

[141] Ἀθύρας, сега Кара-су при Чаталджа.

[142] Може би Ташлѫ-дере, което се влива въ езерото Кючукъ-чекмедже.

[143] Географъ отъ Ефесъ, ок. 100 г. пр. Хр.

[144] Парионъ въ Троада, дн. Кемеръ.

протока на дѣвицата Хела, когато дошли до Миртойското море, били отхвърлени къмъ Косъ отъ противния вѣтъръ Зефиръ. Сѫщо така нѣкои искатъ и цѣлото Егейско море до Термейския заливъ и до Тесалийското и Македонското море да се нарече Хелеспонтъ, като се позоваватъ на Хомера[145], който казва: „ако искашъ това, и ти е присърдце, ще видишъ моитѣ кораби рано сутринь плувнали по многорибния Хелеспонтъ.“ Това се подтвърждава и отъ слѣднитѣ му стихове[146]: „Пейроосъ, синъ на Имбраса, който дошълъ отъ Еносъ“; той именно прѣдвождалъ тракитѣ, „които загражда бързотечниятъ Хелеспонтъ“; разбира се, тия, които сѫ задъ тѣхъ, поетътъ би ги нарекълъ заселени отвѫдъ Хелеспонта: защото Еносъ е разположенъ въ прѣдишната Апсинтида, сегашната Корпилика, а Киконската область се намира по-нататъкъ къмъ западъ.

8. *Тракийски праздници и музика.*

Х 3, 16. На тия праздници приличатъ Котитиитѣ и Бендидиитѣ[147], празднувани отъ тракитѣ, отъ които произлѣзли и орфическитѣ празднициі. За богинята Котисъ у едонитѣ и за нейнитѣ музикални инструменти Есхилъ говори съ тия думи: „Свещената Котисъ у едонитѣ, които иматъ планински инструменти“, слѣдъ което поетътъ веднага прибавя за служителитѣ на Диониса: „Единъ държи въ рѫцѣ флейта, изкусно дѣло на стругарь, и съ пръститѣ си изпълнява пѣсень, що подбужда къмъ луди викове; други пъкъ гърми съ медни кимвали“. На друго мѣсто поетътъ говори: „ехти весела пѣсень; страшни мими, подражавайки на бика, реватъ отъ скришно мѣсто; ужасниятъ кънтежъ на тимпана се разнася като подземенъ грѫмъ“.

Това прилича на фригийскитѣ свещенодѣйствия, което е естествено, защото самитѣ фриги сѫ прѣселенци отъ Тракия, и слѣдвателно тия свещенодѣйствия сѫ прѣнесени отъ тамъ. Сѫщо и писателитѣ, които свързватъ Диониса съ едонеца Ликургъ, се догаждатъ за сходностьта на обредитѣ имъ.

17. Поради мелодията, ритъма и инструментитѣ се счита и цѣлата музика за тракийска и азиатска. Това е явно и отъ мѣс-

---

[145] Илиада XI 360.

[146] Илиада IV 520.

[147] Ср. Изв. Истор. друж. II 32, 38.

тата, въ които се почитатъ Музитѣ: Пиерия, Олимпъ, Пимпла, Лейбетръ въ старо врѣме сж били тракийски мѣста и планини, а сега ги владѣятъ македонцитѣ. И Хеликонъ сж посветили на Музитѣ тия траки, които населявали Беотия, както сж посветили тѣмъ и пещерата на Лейбетрийскитѣ нимфи. Пъкъ и тия, които радѣяли за старата музика, се считали траки, като Орфей, Музей, Тамирисъ.[148] И името на Евмолпа излиза отъ тамъ. А пъкъ тия, които сж посветили на Диониса цѣла Азия до Индия, произвеждатъ отъ тамъ и по-голѣмата часть отъ музиката; така единъ говори: „дрънка азиатска китара"; други нарича флейтитѣ берекинтийски или фригийски. И нѣкои отъ музикалнитѣ инструменти носятъ варварски имена, като набла, самбика, барбитъ, магадида и много други.

18. Атинянитѣ обичатъ чуждото както въ други отношения, тъй и въ религията; тѣ сж приели толкова много чужди свещенодѣйствия, та сж станали за присмѣхъ дори въ комедията; между друго тѣ сж приели и тракийскитѣ и фригийскитѣ. За Бендидиитѣ споменува Платонъ, за фригийскитѣ свещенодѣйствия — Демостенъ,[149] укорявайки майката на Есхина и самия него, че присжтствувалъ при нейнитѣ тайни свещенодѣйствия, участвувалъ въ процесиитѣ и викалъ много пжти: εὐοῖ σαβοῖ, ὕης ἄττης, ἄττης ὕης. Това се отнася къмъ празницитѣ на Сабазия и великата Майка.

9. *Други свѣдѣния за тракийцитѣ и тѣхната земя.*

XII 3, 3: Че витинитѣ по-рано се наричали мизи и послѣ били прѣименувани така отъ прѣселенитѣ въ Азия тракийци, които вече се наричали витини и тини, въ това сж съгласни повечето писатели. Относително витинитѣ привеждатъ за доказателство факта, че и до сега въ Тракия има племе съ име витини; относително тинитѣ навеждатъ брѣга Тиниада между Аполония и Салмидесъ. Прѣдполагамъ, че и бебрикитѣ, които населили Мизия по-рано (отъ другитѣ племена), сж били тракийци. Каза се по-рано, че и самитѣ мизи сж колонисти на тракитѣ, именно на тъй нареченитѣ сега мези.

XIII 1, 21: ... Въ Лесбосъ имало градъ Арисба, чиято область владѣятъ жителитѣ на Метимна. Има и рѣка Арисбъ[150] въ Тракия, както казахме по-горѣ; близу до нея живѣятъ тракийскитѣ кебрении. Изобщо у тракийцитѣ и троянцитѣ има много общи имена, напр.: тракийци скаи, рѣка Скай, крѣпость Скай и Скайска врата въ Троя; тракийски ксантии и рѣка Ксантъ въ Троя; Арисбъ, който се влива въ Хебъръ, и Арисба въ Троя; Ресъ — рѣка въ Троя и Ресъ — тракийски царь.

XI 14, 14: .. Казватъ, че нѣкои отъ тракийцитѣ, наричани *сарапари* т. е. главорѣзци, живѣяли надъ Армения, близу до гураниитѣ и медийцитѣ; тѣ сж звѣроподобни и неумолими, живѣятъ по планинитѣ и одиратъ кожата на черепа[151] по скитски начинъ или отрѣзватъ главата; това е значението на думата сарапари.

IX 2, 4: Ефоръ[152] разказва, че тракийцитѣ, слѣдъ като сключили примирие съ беотийцитѣ, нападнали ги прѣзъ нощьта, когато се били разположили като слѣдъ сключенъ миръ безгрижно въ стана си. Когато беотийцитѣ ги отблъснали и послѣ ги обвинявали, че нарушили договора, тракийцитѣ отричали това, понеже примирието важело само за деня, а тѣ нападнали нощно врѣме; отъ тамъ е произлѣзла пословицата: „тракийска увρътка".

IX 2, 25... Въ Хеликонъ се намира светилището на Музитѣ и Хипокрена (Изворъ на коня) и пещерата на Лейбетрийскитѣ нимфи; отъ това би могло да се заключи, че тия, които посветили на Музитѣ Хеликонъ, сж били тракийци; тѣ посветили на сжщитѣ богини и Пиерида, Лейбетръ и Пимплея. Тѣ се наричатъ пиери; слѣдъ като изчезнали, владѣятъ сега тия мѣста македонцитѣ. Каза се, че Беотия заселили едно врѣме тракийци, пеласги и други варвари, слѣдъ като изтикали беотийцитѣ.

---

[148] Отъ *Г. И. Кацаровъ*, Битъ на тракитѣ. Сб. Бълг. Акад. науки I 41.

[149] Ср. *Г. Кацаровъ*, Приносъ къмъ ист. на София 53.

[150] Притокъ на горня Марица.

[151] Т. е. скалпиратъ.

[152] Гръцки историкъ въ IV в. пр. Христа, писалъ Всеобща история на Гърция.

X 1, 3:.. По думитѣ на Аристотеля тракийцитѣ отъ Аба въ Фокида населили тоя островъ (Евбея) и наложили на жителитѣ му името абанти.

VIII, 7, 1:.. Другиятъ синъ на Ксута, Йонъ, така се прославилъ съ побѣдата си надъ Евмолпа и неговитѣ тракийци, щото атинянитѣ му повѣрили управлението на държавата си.

I 3, 18... Както се вижда, и отъ Бистонското езеро, и отъ така нариченото езеро Афнитида сѫ били потопени нѣкои тракийски градове, а споредъ други — градове на треритѣ, които живѣяли заедно съ тракийцитѣ.

XII 3, 20:... Часть отъ тракийцитѣ се наричали синтии (Σίντιες), послѣ синти (Σιντοί), послѣ саи, у които Архилохъ загубилъ щита си, както казва самъ: „нѣкой саецъ взе моя хубавъ щитъ, що загубихъ противъ волята си при храсталака". — Тѣ тъй сѫщо сега се наричатъ сапеи; понеже тѣ всички живѣяли около Абдера и по островитѣ около Лемносъ. А тъй сѫщо единъ и сѫщи народъ се нарича бриги, бригесъ (Βρύγες) и фриги, другъ — мизи, майони (Μαίονες) и меони (Μῄονες).

XIII 4, 2:.. (Аталъ) помагалъ на римлянитѣ противъ Псевдофилипа и направилъ походъ въ Тракия, дѣто покорилъ царя на кенитѣ Диегилисъ[153]).

XII 3, 29... Отъ Полемона[154]) останали два сина и една дъщеря, която била омѫжена за сапееца Котисъ. А когато послѣдниятъ билъ убитъ коварно, тя останала вдовица съ дѣца отъ него.

XIV 5, 27... Богатството на Кадма произлизало отъ рудницитѣ на Тракия и планината Пангей..., а на Мидасъ — отъ планината Бермий.

X 2, 17... Нѣкои казватъ, че Самосъ се нарекълъ по името на саитѣ, които едно врѣме населявали Тракия и владѣяли близкия материкъ; тѣ сѫ тъждествени съ сапеитѣ или съ синтитѣ (които Хомеръ нарича синтии), или сѫ различни отъ тѣхъ. Саитѣ споменува Архилохъ (ср. XII 3, 20).

---

[153]) Ср. Битъ на тракитѣ, ц. м. стр 43.

[154]) Царь на Понтъ, женеиъ за Питодорида (ср. *Dessau*, Ephem. Epigr. IX, 4, 691 сл.); Котисъ, синъ на Реметалкъ, убитъ въ 19 г. сл. Хр..

VII. Помпоний Мела.

Pomponius Mela отъ Тингентера въ Испания, първиятъ римски географъ, съставилъ около 44 г. сл. Хр. едно кратко описание на стария свѣтъ (De Chorographia въ три книги), като черпилъ отъ добри извори.

Тукъ даваме описанието на Тракия въ прѣводъ, стъкменъ по изданието: Pomponii Melae de Chorographia l. III; rec. C. Frick, Lipsiae 1880. —

Тракия.

II 2. Най-близу до скититѣ се намира Тракия, която се простира отъ брѣга на Понта чакъ до илирийцитѣ; отстрани е ограничена отъ Истъръ и морето. Тая страна не е благодатна нито съ климата си, нито съ почвата си и, съ изключение на крайморскитѣ части, е неплодородна и студена. Твърдѣ недраговолно възприема това, което се посѣва; плодовититѣ дървета сѫ рѣдки; по-често се срѣща лозата; но и нейниятъ плодъ сързрѣва и става сладъкъ само тогава, когато обработвачитѣ ѝ сѫ я запазили отъ студа, като я покриватъ съ листа. По-благосклонно отхранва мѫжетѣ, но това не се отнася до външностьта имъ, защото и тѣ иматъ грубъ и грозенъ видъ, а до необузданата храбрость и броя имъ: тя ражда многина и корави хора. 16

Въ нея има малко рѣки, които се втичатъ въ морето, но все пакъ твърдѣ прочути, а именно Хебъръ, Нестъ и Стримонъ[1]). 17

Въ вѫтрѣшностьта на страната се издигатъ планинитѣ: Хемусъ, Родопи и Орбелъ, прочути съ празднацитѣ на Либера[2]) и сборището на Менадитѣ, учрѣдени за пръвъ пѫть отъ Орфея. Хемусъ се издига на такава височина, че отъ най-високия му върхъ се вижда и Черно море и Адриатическо.

18 Обитава я единъ народъ, тракийцитѣ, които носятъ разни имена и иматъ разни обичаи. Нѣкои отъ тѣхъ сѫ диви и по-

---

[1]) Марица, Места и Струма.

[2]) Дионисъ.

срѣщатъ твърдѣ охотно смъртьта, особно гетитѣ. Това се дължи
на разни вѣрвания: едни вѣрватъ, че душитѣ на умрѣлитѣ ще
се възвърнатъ; други мислятъ, че душитѣ не загинватъ, ако и
да не се възвръщатъ, ами минаватъ въ по-щастливъ животъ;
трети най-послѣ вѣрватъ, че душитѣ умиратъ, и че така е по-
добрѣ, отколкото да се живѣе понататъкъ. Заради това у нѣкои
се оплакватъ ражданията и новороденитѣ, напротивъ погребе-
нията носятъ празниченъ характеръ и се славятъ съ пѣсни и
19 игри, като свещенодѣйствия. И женитѣ тукъ не сѫ малодушни; тѣ
иматъ прѣголѣмо желание да бѫдатъ убити надъ тѣлата на
умрѣлитѣ си мѫже и да бѫдатъ погребени заедно съ тѣхъ; а
понеже единъ мѫжъ притежава много жени, то тѣ съ най-голѣмо
усърдие се домогватъ за тая честь прѣдъ тия, които трѣбва да
отсѫдятъ, кому тя се пада. Тая честь се дава за добро пове-
дение, и голѣма е радостьта на тия, които побѣждаватъ въ това
20 съревнувание; останалитѣ жени изказватъ скръбьта си гръмко,
и погребватъ мъртвеца съ най-горчиви оплаквания. Тия пъкъ, които
искатъ да утѣшатъ скръбьта имъ, занасятъ орѫжията си и
подаръци при кладитѣ, заявяватъ, че сѫ готови, ако е въз-
можно, или да се спогодятъ съ духа на умрѣлия, или да се
биятъ съ него, макаръ и въ случая да не може да става дума
ни за битка ни за пари, и като женихи се домогватъ до тѣх-
21 ната рѫка. Дѣвойкитѣ не се прѣдаватъ на мѫжетѣ отъ родите-
литѣ си, ами или се даватъ публично подъ наемъ[3]), или се про-
даватъ; зависи отъ хубостьта и поведението имъ, дали ще стане
едното или другото: честнитѣ и хубавитѣ сѫ на цѣна, а за оста-
налитѣ търсятъ мѫже чрѣзъ зестра. Нѣкои не познаватъ виното:
обаче когато се угощаватъ, тѣ хвърлятъ нѣкакви сѣмена въ
огъня, около който седятъ, и отъ дима добиватъ веселость,
подобна на опиване.

По морския брѣгъ най-близу до Истъръ е градътъ Истро-
22 полъ, послѣ Калатисъ, основанъ отъ милетчани; слѣдъ това Томи,
пристанището Кария[4]) и носътъ Тиристисъ; отвѫдъ тоя носъ
е другиятъ ѫгълъ на Понта, разположенъ срѣщу Фазийския и
подобенъ нему, само че е по-голѣмъ. Тукъ билъ гр. Бизона,
разрушенъ отъ земетрѫсъ. Има пристанище Круносъ, градове:

---

[3]) Това извѣстие на Мела не е ясно; ср. *Г. И. Кацаровъ*, Битъ на тракитѣ, Спис. на Бълг. Акад. на наукитѣ I стр. 9.

[4]) При езеро Салъ-Мушъ до Шабла.

Дионисополъ, Одесосъ, Месемврия, Анхиало и голѣмата Апо-
лония, която се намира въ вѫтрѣшностьта на залива и то тамъ,
дѣто Понтътъ завършва съ ѫгълъ втората си извивка. Отъ
тукъ брѣговата линия е права, — само че приблизително въ срѣ- 23
дата ѝ се издава носъ, нареченъ Тиниада, който се простира прѣдъ
изкривени единъ срѣщу другъ брѣгове; по нея сѫ разположени
градоветѣ: Халмидесъ, Филиасъ и Финополъ. До тукъ е Понтътъ;
послѣ иде Босфорътъ и Пропонтида; въ Босфора е Византия, а 24
въ Пропонтида: Селимбрия, Перинтъ, Витинисъ (Bytinis),
между които текатъ рѣкитѣ Ергиносъ и Атирасъ. Послѣ иде тая
часть отъ Тракия, дѣто едно врѣме царувалъ Ресъ, самий-
ската колония Византе[5]) и голѣмиятъ едно врѣме градъ Кипсела.
Послѣ иде мѣстото, което гърцитѣ наричатъ „Макронъ Тихосъ"
т. е. „Дълга стѣна", и Лисимахия, разположена въ началото на
голѣмъ полуостровъ; земята, която слѣдва, се простира между 25
Хелеспонта и Егейското море и никѫдѣ не е широка, а тука,
при Лисимахия, е най-тѣсна; тѣснината ѝ наричатъ Истмосъ,
най-вдадената ѝ въ морето часть — Мастусия, цѣлата — Херсо-
несъ, който е забѣлѣжителенъ по много нѣща. Тамъ е рѣката 26
Егосъ, бѣлѣжита поради катастрофата съ атинската флота[6]); тамъ
срѣщу Абидъ е Сестъ, прочутъ по любовьта на Леандра;
тамъ е мѣстото, дѣто Персийската войска се осмѣлила да свърже
съ мостове отдѣленитѣ чрѣзъ пространство и море материци —
чудно и грамадно дѣло — и минала прѣзъ морето пѣши и безъ
кораби отъ Азия въ Европа; тамъ сѫ коститѣ на Протесилая
въ единъ нему посветенъ храмъ; тамъ е пристанището Койлосъ[7]),
знаменито съ унищожението на лаконската флота въ едно мор-
ско сражение между атиняни тѣ и лакедемонцитѣ;[8]) тамъ е Ки-
носъ-сема, т. е. Кучешки гробъ, гробъ на Хекуба, който е получилъ
унизителното си име или отъ кучето, въ което споредъ прѣда-
нието Хекуба се прѣвърнала, или отъ лошата участь, въ която тя
изпаднала; най-послѣ тамъ е Мадитъ и Елеусъ, съ който се завършва
Хелеспонтъ. Отъ него се влиза веднага въ широкото Егейско 27
море, което мие дългъ брѣгъ и обхваща проснатитѣ отъ тукъ
до тъй наречения носъ Сунионъ земи съ една голѣма и едва

---

[5]) Дн. Родосто.

[6]) Побѣда на Лисандра надъ атинянитѣ въ 405 г. пр. Хр.

[7]) Дн. Килия, на с. отъ Майтосъ.

[8]) Въ 411 г. пр. Хр.

доловима извивка. Като се върви по брѣга и се прѣмине
Мастусия, влиза се въ заливъ, който мие другата страна на
Херсонеса и се затваря като долина отъ планински вериги; той
се нарича Меласъ по името на рѣката, която се втича въ него,
и има два града: Алопеконесъ и Кардия; послѣдниятъ е разпо-
28 ложенъ на другия брѣгъ на провлака. По-натагъкъ е забѣлѣжи-
теленъ Еносъ, основанъ отъ бѣжанеца Енея. Отсамъ Хебъръ
живѣятъ киконитѣ, отвѫдъ него е Дорискъ, дѣто Ксерксъ споредъ
прѣданието, като не могълъ да установи голѣмината на войската
си чрѣзъ броене, изчислилъ я чрѣзъ пространство[9]). Иде послѣ
носътъ Серионъ и градътъ Зоне, дѣто, както казватъ, дори и
дърветата слѣдвали Орфея, когато пѣялъ. Послѣ рѣката Сте-
носъ и градътъ Марония, който е разположенъ на брѣга ѝ. От-
29 вѫдната область родила Диомеда, който ималъ навикъ да хвърля
за храна на дивитѣ си коне пришелцитѣ, докато най-сетнѣ Хера-
кълъ направилъ сѫщото съ него; тъй наречената Диомедова
кула свидѣтелствува и днесъ за тая басня, а сѫщо и градътъ,
който сестра му нарекла по свое име Абдера. Тоя градъ е по-
забѣлѣжителенъ, че родилъ физика Демокрита[10]), отколкото че
30 билъ основанъ по тоя начинъ. По натагъкъ тече Нестъ;
между него и Стримонъ сѫ разположени градоветѣ: Филипи,
Аполония, Амфиполисъ; между Стримонъ и Атонъ сѫ: Кулата
Каларнея и пристанището Капру-лименъ,[11]) градоветѣ Акантъ
и Ехиния; между Атонъ и Палена сѫ: Клеона и Олинтъ. Стри-
монъ, както казахме е рѣка, която извира отдалечъ и отначало
е малка; послѣ става по голѣма отъ чужди води, които се вти-
чатъ въ нея; не далечъ отъ морето образува езеро, отъ което
излиза съ устие по-голѣмо отъ това, съ което се втича. Пла-
31 нината Атонъ е толкова висока, та даже вѣрватъ, че е по-ви-
сока отъ пространството, отъ дѣто падатъ дъждоветѣ; това се
подтвърждава отъ обстоятелството, че пепельта на жертвеницитѣ,
които се намиратъ на върха ѝ, не се отмива, ами стои вку-
помъ, както сѫ я оставили. Впрочемъ тая планина не се свършва
съ носъ, както други, ами цѣлата се вдава въ морето, и то съ
32 цѣлия си дългъ гребенъ. Тамъ, дѣто се свързва съ материка, била
прорѣзана и прѣплувана отъ Ксеркса, който се отправялъ про-

---

9) Ср. Херод. VII 60.
10) Прочутъ философъ, род. ок. 460 г. пр. Хр.
11) У Страбона VII fr. 33 Κάπρος.

тивъ гърцитѣ. Подножията ѝ се обитаватъ отъ малки пеласгий-
ски колонии. На върха се намиралъ градътъ Акротоонъ, въ
който, както казватъ, животътъ на обитателитѣ билъ съ поло-
вина по-дългъ, отколкото въ други земи. Палена е тъй широкъ, 33
че е седалище на петь града заедно съ територията имъ; той
е вдаденъ цѣлъ въ морето и е доста тѣсенъ въ началото си:
тамъ е Потидея; а на мѣстото, дѣто става по-широкъ, сѫ Менде
и Скиона; първиятъ градъ основанъ отъ еретрийцитѣ, а вториятъ
— отъ ахейцитѣ, когато се връщали слѣдъ прѣвземането на
Илионъ.

VIII. Плиний.

C. Plinius Secundus, род. въ Новумъ-Комумъ въ 23 или 24 г. сл. Хр., билъ близъкъ на Флавиитѣ и служилъ като императорски прокураторъ въ Италия и други провинции. Въ 79 г. сл. Хр. командувалъ римската флота при Мизенумъ; загиналъ въ сжщата година при изригването на Везувия.

Отъ съчиненията му е запазена неговата *Естествена история* (naturalis historia въ 37 кн.), която прѣдставя една енциклопедия на естественитѣ науки.

Тукъ даваме географическитѣ свѣдѣния за Македония и Тракия; прѣводътъ е споредъ изданието на *Detlefsen*1), die geographischen Bücher des C. Plinius Secundus (*у Sieglin*, Quellen und Forsch. zur alt. Gesch. und Geogr., Heft 9); имахме на ржка и изданието на *Mayhoff*.

1. *Географското положение на Македония.*

IV 10. (17). Послѣ иде Македония съ 150 народи1а), прочута
33 едно врѣме съ двама царе и съ владичеството надъ свѣта;
нѣкога се наричала Ематия. Тя се простира задъ Магнезия и
Тесалия на западъ до епиротскитѣ племена и се заплашва отъ
дарданитѣ; сѣверната й часть защищаватъ отъ трибалитѣ Пеония
и Пелагония. Градове: Еге2), дѣто споредъ обичая се погребвали
царетѣ, Берея и въ областьта, която се нарича Пиерия
34 споредъ името на гората, Егиниумъ. На брѣга: Хераклея, слѣдъ
него рѣката Апиласъ8), градоветѣ Пидна, Алоръ, а послѣ рѣката

---

1) За прѣцѣнка на свѣдѣнията на Плиния ср. съчиненията на сжщия ученъ: Ursprung, Einrichtung und Bedeutung der Erdkarte Agrippas; die Anordnung der geograph. Bücher des Plinius und ihre Quellen; въ издаванитѣ отъ Sieglin, Quellen und Forschungen, кн. 13 и 18).

1а) Populi: въ смисъль на общини, които или били вече организирани като градове или не били още достигнали градско развитие (единъ видъ кантони).

2) По-рано Едеса (Воденъ).

3) Малка рѣка на македонския брѣгъ въ Пиерия; дн. Платамона?

Халиакмонъ.4) Въ вжтрѣшностьта: алорити, валеи5), филакеи,
кирести (Cyrrestae)6), тирисеи, колонията Пела, градъ Стоби7)
чиито жители иматъ права на римски граждани, послѣ Антигония8),
Европъ при рѣка Аксий; другъ градъ съ сжщото име,
прѣзъ който тече Редиасъ (Rhoedias)9), Скидра, Еордея,
Миеза, Гординия10). Послѣ на брѣга: Ихне11), слѣдъ него рѣката 35
Аксий. До тоя край на Македония, въ съсѣдство съ нея, живѣятъ
дарданитѣ, треритѣ, пиеритѣ, а отъ двѣтѣ страни на тая
рѣка пеонскитѣ племена: параксиеи, еордеи (Eordenses), алмòпи,
пелагони, мигдони. Планини: Родопи, Скопий,12) Орбелъ. Послѣ,
въ разположенитѣ отпрѣди имъ земи: аретусии, антиохийци,
идоменийци, добери, естриечи (Aestrienses), алантенци, аударистенци,
морили, гарески, линкести, отриони, свободнитѣ амантини
и орести, колониитѣ Булисъ и Дионъ (Bullidenses et Dienses),
ксилополити,13) свободнитѣ скотусейци, Хераклея Синтика,14)
тимфеи, торонейци.

По македонския брѣгъ на залива: градъ Халастра и навжтрѣ 36
Пилоръ, Лете, и въ срѣдата на брѣговия завой Тесалоника,
свободна община — отъ Дирахиумъ до нея има 245 мили —,
Терма въ Термейския заливъ; градоветѣ Дикея, Палинандрея
Скиона, послѣ носъ Канастрей и градоветѣ Палена, Флегра.
Планини въ тая область: Хипсизонъ, Епитъ (Epytus), Алкионъ,
Елеуомне; градове: Нисъ, Фрикселонъ, Менде, и въ Паленския
провлакъ старата Потидея, а сега колония Касандрея; Антемусъ,
Олофиксъ, слѣдъ това заливътъ Мекиберна и градоветѣ Мискела, 37
Ампелъ, Тороне, Сингосъ (Siggos), Столосъ, а послѣ ка-

---

4) Ср. по-горѣ Страбонъ, фрагм. VII 20.

5) Vallaei (Balla), на десния брѣгъ на Халиакмонъ (Бистрица), срѣщу Верия.

6) Cyrrhus, на изтокъ отъ Едеса.

7) Развалини при Грацко.

8) На Вардаръ, 12 мили далечъ отъ Стоби.

9) Сжщата се нарича Лудиасъ (Мъгленица).

10) На Вардаръ, на югъ отъ Демиръ-капу; ср. Тукид. II 100; Страбонъ VII фрагм. 4.

11) На юго-изтокъ отъ Пела.

12) У Тукидида, Скомий.

13) Ксилополисъ, въ областьта на западъ отъ Струма, на югъ отъ Круша-планина.

14) Скотуса, въ областьта на синтитѣ, на лѣвия брѣгъ на Струма; Хераклея Синтика на западъ отъ Демиръ-Хисаръ.

налътъ, дългъ 1500 крачки, чрѣзъ който персийскиятъ царь
Ксерксъ отрѣзалъ планината Атонъ отъ материка. А самата пла-
нина се вдава въ морето на 75 мили отъ равнината; обикол-
ката на подножието ѝ възлиза на 150 мили. На върха ѝ имало
градъ Акротоонъ; сега се намиратъ градоветѣ: Уранополисъ,
Палехорионъ, Тисъ, Клеона, Аполония, жителитѣ на която се
38 наричатъ дълговѣчни (macrobii). Послѣ иде градъ Асера, и дру-
гата тѣснина на провлака; слѣдватъ градоветѣ: Акантъ, Ста-
гира, Ситоне, Хераклея и разположената подъ Мигдония об-
ласть, въ която на страна отъ морето се намиратъ Аполония и
Аретуса. Пакъ на брѣга: Посидий и послѣ заливътъ съ града
Керморъ, освѣнъ това свободниятъ градъ Амфиполисъ и пле-
мето бисалти. Послѣ дохожда като граница на Македония рѣка
Стримонъ, която извира отъ Хемусъ; заслужава да се спомене,
че тя се влива въ седемь езера15), прѣди да отправи тече-
нието си (къмъ морето?).

39 Това е Македония, която едно врѣме завладѣла свѣта; тя
прѣгазила Азия, Армения, Иберия, Албания, Кападокия, Си-
рия, Египетъ, Тавръ, Кавказъ; тя завладѣла бактритѣ, ме-
дитѣ, перситѣ и притежавала цѣлия изтокъ; тя вървѣла по
стжпкитѣ на Диониса (Liberi Patris) и Херакла, като побѣдила
и Индия. Тя е сжщата Македония, на чиито 72 града плячката
въ единъ день е била продадена отъ нашия военачалникъ Па-
велъ Емилий.16) Такова различие въ сждбата на двама души!

2. *Географски и етнографски данни за Тракия.*

40 IV. 11. (18). Слѣдва Тракия, чието население се брои меж-
ду най-силнитѣ племена въ Европа, раздѣлена на 50 страте-
гии17). Отъ племената ѝ, които можемъ да споменемъ, живѣятъ
по десната страна на Стримонъ денселети и меди чакъ до спо-
менатитѣ по-горѣ бисалти; по лѣвата му страна — дигеритѣ и
беситѣ, които носятъ много имена и се простиратъ до рѣката

Нестъ; послѣднята мие подножията на планината Пангей и тече
между прѣдѣлитѣ на халетитѣ, диобеситѣ, карбилеситѣ, послѣ
на бригитѣ, сапеитѣ и одомантитѣ. Прѣзъ земята на одриското
племе тече рѣката Хебъръ, покрай която живѣятъ карбилети,
пирогери, другери, кеници (Caenici), хипсалти, бени, корпили,
ботиеи, едони. Въ сжщата область се намиратъ сиалетитѣ, при- 41
антитѣ, долонгитѣ, тинитѣ, велико-келалетитѣ (Coelaletae), разпо-
ложени подъ Хемусъ и мало-келалетитѣ — подъ Родопитѣ. Меж-
ду тѣхъ тече рѣка Хебъръ, а подъ Родопитѣ е градътъ, който
по-рано се наричалъ Понерополъ, послѣ по името на основа-
теля си — Филипополъ, сега пъкъ поради положението си се нарича
Тримонтий (Trimontium)18). Височината на Хемусъ се смѣта 6
мили; противоположната му страна, обърната къмъ Истъръ, оби-
таватъ миси (Moesi), гети, еди (Aedi), скаугди и поларии и надъ
тѣхъ — ареи-сармати, наричани ареати, и скити, а около брѣговетѣ
на Понта — морисени и ситони, отъ които произлѣзълъ прори-
цательтъ Орфей. Така Тракия на сѣверъ се ограничава отъ 42
Истъръ, на изтокъ отъ Понта и Пропонтида, на югъ отъ Егей-
ско море, по брѣга на което отъ Стримонъ натататъкъ сж раз-
положени Аполония, Ойсима, Неаполисъ, Датосъ, а навжтрѣ
колонията Филипи, която отстои отъ Дирахиумъ на 325 мили,
Скотуса и градътъ Топиръ; послѣ дохажда устието на р. Нестъ,
планината Пангей; Хераклея, Олинтъ и свободната община Абде-
ра; слѣдъ това Бистонското блато и племето бистони. Едно врѣме
имало тамъ градъ Тирида, страшенъ съ оборитѣ на Диомедовитѣ
коне; сега тамъ сж Дикея, Исмаронъ, мѣстото Партенионъ, Фалеси-
на, Маронея, по-рано наричана Ортагурея; слѣдва планината Се- 4
риумъ, Зоне, послѣ мѣстото Дорискъ, което побира 10,000 ду-
ши, та послужило на Ксеркса като мѣрка, за да прѣброи войската
си —; устието на Хебъръ, пристанището на Стентора, свободниятъ
градъ Еносъ съ могилата на Полидора, едно врѣме киконска
область. Отъ Дорискъ брѣгътъ се извива на 112 мили до Макронъ
Тихосъ (Дългата стѣна); около това мѣсто е рѣка Меласъ, отъ
която носи името си и заливътъ. Градове на това мѣсто: Кипсела,
Бизанте, Макронъ Тихосъ, нареченъ така, защото една стѣна,
прокарана между двѣтѣ морета отъ Пропонтида до Меланския
заливъ, затваря вдадения въ морето Херсонесъ. На другата

---

15) Текстътъ тука е неясенъ и не е сигурно установенъ; Detlefsen чете: memorandum *in saeptum lacum* eum fundi, a Mayhoff: in septem lacus.

16) Въ битката при Пидна, 168 г. пр. Хр., римскиятъ пълководецъ L. Aemilius Paulus разбилъ македонския царь Персея.

17) Ср. *Г. И. Кацаровъ*, Приносъ къмъ ист. на София, стр. 15 сл.

18) Трихълмие (поради тритѣ голѣми тепета).

44 страна Тракия почва при Понтийския брѣгъ, дѣто се влива Ис-
търъ; тукъ сж най-хубавитѣ й градове: Истрополисъ, милетска
колония; Томи, Калатисъ, който по-рано се наричалъ Керба-
тисъ (Cerbatis), Хераклея[19]). Имало тамо и градъ Бизона, по-
гълнатъ отъ земята; сега на това мѣсто се намира Дионисопо-
лисъ, по-рано наричанъ Круноиъ; покрай него тече рѣка Зи-
расъ (Zyras). Цѣлата тая область заемали скититѣ, назовавани
аротери; тѣхни градове сж: Афродисия, Либистъ, Зигере, Ро-
кобе, Евмения, Партенополисъ, Герания, дѣто споредъ прѣда-
нието живѣяло племето пигмеи; варваритѣ ги наричали ка-
тизи (Catizos) и вѣрватъ, че били прогонени отъ жерави-
45 тѣ. На брѣга слѣдъ Дионисополисъ се намира Одесосъ, ми-
летска колония, слѣдъ него дохажда рѣката Панисисъ (Pannу-
sis)[20]), градътъ Трета[21]) и Навлохосъ. Планината Хемусъ съ
пространно било се надвѣсва надъ Понта; тамо на върха й
имало единъ градъ Аристей (Aristaeum), а сега на брѣга се на-
миратъ Месемврия и Анхиало, дѣто е билъ гр. Меса. Въ областьта
Астика имало градъ Антиумъ (Anthium), а сега — Аполония. Рѣки:
Панисосъ, Юрасъ, Теаръ, Оросинесъ (Panisos, Iuras, Tearus,
Orosines); градове: Тиниасъ, Халмидесосъ, Девелтонъ[22]) съ
блато, който сега се нарича Деултумъ на ветеранитѣ (Vetera-
norum); Финополисъ, наблизо до който е Босфорътъ. Отъ ус-
тието на Истъръ до устието на Понта нѣкои смѣтатъ 500 мили;
Агрипа прибавя още 60 мили; оттамъ до горѣспоменатата стѣ-
на има 150 мили; отъ нея до устието на Херсонесъ (?)—126.
46 Отъ Босфора насамъ: заливътъ Кастенъ[24]), пристанището на
Старцитѣ и друго наречено пристанище на Женитѣ; носъ Хри-
сеонъ Керасъ (Златенъ рогъ), дѣто е Византия, свободенъ

---

[19] Мѣстото на тая колония между Калатисъ (Мангалия) и Бизона (Каварна) не може да се установи.

[20] Тича (Камчията)?

[21] Mayhoff чете *Ereta*.

[22] При Якизлии (Бургаско).

[23] Агрипа, приятель на императора Августа, събралъ материалъ за карта на римската империя; смъртьта му (12 г. пр. Хр.) попрѣчила да довърши това дѣло; Августъ го довършилъ и изложилъ картата въ колонадата на Марсово поле.

[24] Mayhoff чете Lasthenes.

градъ, по-рано наричанъ Лигосъ (Lygos); отдалеченъ е отъ Ди-
рахиумъ 711 мили: толкова се простиратъ надлъжъ землитѣ
между Адриатическото море и Пропонтида. Рѣки: Батиниасъ, 47
Адарасъ или Атирасъ (Athyras). Градове: Селимбрия, Перинтъ,
който се съединява съ материка чрѣзъ ивица широка 200 стжп-
ки. Навжтрѣ се намира Визия, крѣпость на тракийскитѣ царе,
умразна на лѣстовицитѣ поради прѣстжплението на Терея[25]),
областьта Кеника (Caenica), колонията Флавиополисъ, дѣто имало
едно врѣме градъ съ име Кела (Caela); колонията Апросъ[26]),
на 50 мили отъ Визия; тая колония е далечъ отъ Филипи 188
мили. А на брѣга — рѣка Ергинъ; имало градъ Ганосъ; вече и
Лисимахия въ Херсонеса почва да запустява, и то защото тамъ 48
другъ единъ провлакъ съ подобна тѣснина се слави съ сжщото
име и еднаква голѣмина[27]). Брѣгътъ и отъ двѣтѣ страни билъ
заетъ по еднакъвъ начинъ отъ два града: Пактия на Пропон-
тида и Кардия на Меланския заливъ; послѣдниятъ градъ е полу-
чилъ името си отъ сърдцевидния изгледъ на мѣстностьта; и
двата тия града били обхванати послѣ отъ Лисимахия, отдале-
чена на 5 мили отъ „Дългата стѣна“. Въ Херсонеса откъмъ
Пропонтида се намирали градоветѣ Тиристасисъ, Критоте, Киса до
рѣка Егосъ; сега на 22 мили отъ колония Апросъ се намира Ресис-
тосъ, срѣщу колонията Парионъ. Въ Хелеспонта, който дѣли Ев- 49
ропа отъ Азия, както казахме, съ пространство отъ 7 стадии,
има четири града, противоположни единъ на другъ: въ
Европа Калиполисъ и Сестъ, въ Азия Лампсакъ и Абидъ.
Слѣдъ това иде херсонескиятъ носъ Мастусия, срѣщу Сигей;
отъ страна на тоя носъ се намира Киносъ-сема — така се нарича
гробътъ на Хекуба —, станцията на Ахейцитѣ и Кулата, хра-
мътъ на Протесилая и въ крайната часть на Херсонеса, която
се нарича Еолиумъ (Aeolium), градътъ Елеусъ. Послѣ въ Мелан-
ския заливъ дохажда пристанището Келосъ (Coelos) и Панормъ,
и горѣспоменатата Кардия.

Третиятъ заливъ на Европа се свършва по тоя начинъ. 50
Планини въ Тракия освѣнъ горѣказанитѣ сж слѣднитѣ: Едонусъ,

---

[25] Ср. Тукид. II 29 (по-горѣ, стр. 29 забѣл. 4).

[26] Апри се търси при днешния Айнарджикъ.

[27] Смисъльта на това прѣдложение не е ясна.

Гигемеросъ, Меритусъ,[28] Меламфилосъ. Рѣки, които се вливатъ въ Хебъръ: Баргусъ, Сирмусъ (Syrmus).[29] Дължината на Македония, Тракия, Хелеспонта казахме по-горѣ; нѣкои я приематъ 720 мили; широчината е 384.

3. *Други географски данни за Мизия и Тракия.*

149 III 26. (29). Съ Панония е свързана провинцията, която се нарича Мизия, и се простира ведно съ Дунава чакъ до Понта; тя почва отъ горѣспоменатото сливане.[30] Въ нея обитаватъ: дардани, целегери, трибали, тимаки (Timachi), мизи (Moesi), траки и съсѣднитѣ на Понта скити. Прочути рѣки отъ областьта на дарданитѣ: Маргусъ, Пингусъ, Тимакусъ,[31] отъ Родопи извира Ескусъ (Oescus), а отъ Хемъ — Утусъ, Асамусъ, Йетерусъ.[32]

3 IV 1. На лѣво отъ дарданитѣ се простиратъ трибалитѣ и мизийскитѣ племена; отпрѣдъ тѣ граничатъ съ медитѣ и денселетитѣ, а послѣднитѣ—съ тракитѣ, които се простиратъ до Понта. Съ такъвъ поясъ сѫ заградени височинитѣ на Родопи и на Хемусъ.

145 V 32 (41). . . . Споредъ нѣкои автори мизитѣ (Moesi), бригитѣ и тинитѣ сѫ дошли отъ Европа, и отъ тѣхъ — получили името си мизитѣ (Mysi), фригитѣ и витинитѣ.

4. *Описание на Дунава.*

79 IV 12 (24). Тая рѣка извира въ Германия отъ височинитѣ на планина Арноба, срѣщу галския градъ Раурикумъ; тече отвѫдъ Алпитѣ на разстояние отъ много мили и прѣзъ безбройни племена съ име Дунавъ (Danuvius); водитѣ му се увеличаватъ твърдѣ много, и като влѣзе въ Илирикумъ, нарича се Истъръ (Hister), приема 60 рѣки, отъ които почти половината сѫ плавателни: въ Понта се влива съ шесть голѣми рѫкави.

---

[28] Гигемеросъ — въ Ситонския полуостровъ; Меритусъ — Чаталъ-тепе надъ Еносъ.

[29] Баргусъ — Тополница или Луда-Яна; Сирмусъ — Стрѣма.

[30] На Сава съ Дунава.

[31] Тимокъ.

[32] Утусъ (Витъ), Асамусъ (Осъмъ), Йетерусъ (Янтра).

Първото устие е Певка, слѣдъ него е островъ Певка, въ който най-близкия рѫкавъ на рѣката[33] се поглъща отъ голѣмо блато, дълго 19 мили. Отъ сѫщия тоя рѫкавъ,[34] надъ Истрополисъ, се образува езеро, съ 63 мили обиколка, което се нарича Халмирисъ.[35] Второто устие се именува Нараконъ, третото — Калонъ Стома (Хубаво устие), близу до Сарматския островъ; четвъртото — Псевдостомонъ, и срѣщу него има островъ съ име Конопонъ Диабасисъ (Conopon Diabasis); послѣ идва устието Борионъ и Псилонъ. Отдѣлнитѣ устия сѫ толкова голѣми, щото, както разказватъ, морето на пространство 40 мили се наддѣлява отъ рѣчната вода и е на вкусъ сладко.

---

[33] Detlefsen чете: Peuce insula, in qua proximus alveus *Sacer* appellatus XIX p. magna palude sorbetur; *Mayhoff* чете безъ думата sacer, съ което се съгласява и *Kiessling* у Pauly-Kroll, Realenc. der klass. Altertumswiss. VIII 1531.

[34] Тия думи (ex eodem alveo) се отнасятъ къмъ първото устие Певка.

[35] Лагуната Расимъ.

IX. Тацитъ.

Cornelius Tacitus (ок. 55—120 сл. Хр.), великъ историкъ, послѣденъ класикъ на римската литература. Негови съчинения сѫ: диалогътъ за ораторитѣ, животътъ на Агрикола, Германия, Истории и Анали (annales). Послѣдното съчинение въ 16 кн., издадено между 117—118 год., описва врѣмето на Тиберия, Калигула, Клавдия и Нерона.

Извадкитѣ отъ Аналитѣ, които даваме тука, сѫ прѣведени споредъ изданието: Die Annalen des Tacitus, erkl. von Dräger, (6º изд. отъ Becher), Лайпцигъ 1894 г. —

1. *Споръ между тракийскитѣ царе Рескупоридъ и Котисъ; убиването на Котиса, отстраняване на Рескупорида, нова уредба на Тракия.*

Анали II 64... Тиберий билъ по-доволенъ, че осигурилъ мира съ мѫдри мѣрки, отколкото ако би завършилъ една война съ битки. Затова употрѣбилъ хитрость и противъ Рескупорида, царя на Тракия. Надъ цѣлия тоя народъ властувалъ по-рано Реметалкъ; слѣдъ смъртьта му[1] Августъ прѣдалъ една часть отъ тракийцитѣ на брата му Рескупорида[2], а друга часть — на сина му Котисъ. При тоя дѣлежъ полетата, градоветѣ и съсѣднитѣ на Гърция мѣста били отстѫпени на Котиса, а необработенитѣ, дивитѣ и близкитѣ до неприятелитѣ[3] области — на Рескупорида. Колкото се отнася до нравитѣ имъ, то Котисъ билъ кротъкъ и привѣтливъ, а Рескупоридъ — жестокъ, користенъ и недружелюбивъ. Отначало тѣ живѣяли въ привидно съгласие; но скоро Рескупоридъ почналъ да прѣминава границитѣ, да си присвоява това, що било дадено Котису, и срѣщу съпротивата му да употрѣбя насилие. Въ врѣмето на Августа той дѣйствувалъ още нерѣшително, защото се боялъ да не би Августъ, който билъ виновникъ за раздѣлата на царството, да му отмъсти, ако не се покорява. Но щомъ узналъ за промѣната на императора[4], почва да праща[5] разбойнически чети, да разрушава крѣпоститѣ и така да създава поводъ за война.

65. Нищо не безпокояло Тиберия толкова, колкото това, да не би да се разбърка създаденото вече положение. Той изпраща центурионъ, който да извѣсти на царетѣ, да не се разправятъ съ орѫжие. Котисъ веднага разпусналъ събранитѣ войски. Рескупоридъ, приструвайки се смиренъ, помолилъ Котиса да се срещне съ него на опрѣдѣлено мѣсто, като казвалъ, че ще могатъ да разрѣшатъ спороветѣ си въ разговоръ. Не се водѣли дълги прѣпирни за врѣмето и мѣстото, и послѣ за условията на мира, понеже единътъ отъ примиримость, другиятъ отъ лукавство си отстѫпвали взаимно и приемали всички условия.

Рескупоридъ, за да освети, както казвалъ, съюза, устройва угощение, и веселбата се продължила до късна нощь. Котисъ поради угощението и пиенето нищо не подозиралъ, а като разбралъ най-послѣ измамата, ако и да призовавалъ светостьта на царското достойнство, общитѣ сѣмейни богове и гостната трапеза, пакъ билъ хвърленъ въ окови отъ Рескупорида. Като завладѣлъ така цѣла Тракия, писалъ на Тиберия, че му била готвена уловка, но той изпрѣварилъ зломисленика. Сѫщеврѣменно, взимайки за прѣдлогъ войната съ бастарнитѣ и скититѣ, се засилвалъ съ нови пѣхотни и конни войски. Било му отговорено меко, че ако въ него нѣма измама, може да се довѣри на невинностьта си; но, че нито самъ Тиберий, нито сенатътъ не ще се произнесатъ, правъ ли е или виновенъ, прѣди да се разгледа дѣлото; затова нека прѣдаде Котиса и да стовари върху него тежестьта на прѣстѫплението.

66. Пропреторътъ на Мизия Латиний Пандуза изпратилъ това писмо въ Тракия съ войници, на които да бѫде прѣдаденъ Котисъ. Рескупоридъ, който се колебалъ между страха и гнѣва, прѣдпочелъ да бѫде обвиненъ въ свършено, отколкото въ начената прѣстѫпление: затова заповѣдалъ да убиятъ Котиса

---

[1] Въ 13 г. сл. Хр.

[2] Рескупоридъ II. — Ср. *Г. И. Кацаровъ*, Приносъ къмъ ист. на София стр. 12.

[3] Даки, гети и скити.

[4] Слѣдъ Августа става императоръ Тиберий (14—37 сл. Хр.).

[5] Въ страната на Котисъ.

и излъгалъ, че билъ се самоубилъ. Въпрѣки това Цезарь не измѣнилъ опрѣдѣления вече начинъ на дѣйствие, ами слѣдъ смъртьта на Пандуза, когото Рескупоридъ обвинявалъ въ неприязънь къмъ себе си, назначилъ за свой намѣстникъ на Мизия Помпония Флака, старъ войнъ, който билъ въ тѣсно приятелство съ царя и затова билъ по-пригоденъ да го излъже.

67. Флакъ миналъ въ Тракия и съ голѣми обѣщания склонилъ царя, които билъ недовѣрчивъ и още помнѣлъ прѣстжпленията си, да дойде въ римскитѣ укрѣпления[6]). Тука той подъ видъ на почетна стража билъ обкржженъ съ силенъ отредъ; трибунитѣ и центурионитѣ дѣйствували отначало съ съвѣти и убѣждавания, а колкото повече се отдалечавалъ[7]), откривали му по-ясно, че се намира подъ стража, додѣто най-послѣ, като разбралъ необходимостьта на положението си, довлекли го въ Римъ. Обвиненъ въ сената отъ жената на Котиса, той билъ осжденъ на изгнание надалечъ отъ царството си. Тракия била раздѣлена между неговия синъ Реметалкъ[8]), за когато се знаяло, че билъ противъ бащинитѣ си планове, и дѣцата на Котиса[9]); а понеже послѣднитѣ не били още пълнолѣтни, билъ имъ даденъ бившиятъ преторъ Требеленъ Руфъ, за да управлява врѣменно царството имъ по сжщия начинъ, както нашитѣ прадѣди пратили въ Египетъ М. Лепида[10]) като опекунъ на дѣцата на Птоломея. Рескупоридъ билъ заведенъ въ Александрия и тамъ билъ убитъ, понеже се опиталъ да бѣга или пъкъ му било приписано това прѣстжпление.

2. *Възстанието на койлалетитѣ, одриситѣ и диитѣ.*

III 38 . . . Цезарь[11]) упрѣкналъ сждиитѣ, задѣто оправдали Антистия Ветера, единъ отъ македонцитѣ първенци, обвиненъ въ прѣлюбодѣйство, и повикалъ послѣдния отново на сждъ за обида на особата, като човѣкъ буенъ и замѣсенъ въ плановетѣ на Рескупорида въ врѣмето, когато послѣдниятъ убилъ брата си Котисъ и замислялъ война противъ насъ. Подсждимиятъ билъ осжденъ на заточение, като било прибавено да бжде задържанъ въ островъ, който да не е близо нито до Македония, нито до Тракия. Тракия, слѣдъ като била раздѣлена между Реметалка и дѣцата на Котиса, на които поради малолѣтството имъ билъ настойникъ Требеленъ Руфъ, несвикнала още съ нашата власть, се бунтувала, обвинявайки Требелена, пъкъ не по-малко и Реметалка, че оставя неотмъстени обидитѣ, що търпи народътъ. Койлелетитѣ[12]), одриситѣ и диитѣ, силни племена, се заловили за оржжие подъ прѣдводителството на разни началници, но еднакви по своята незнатность; това била причината, дѣто не могли всички да се съединятъ за страшна война. Едни отъ възсталитѣ вълнуватъ мѣстното население, други прѣминаватъ планината Хемъ, за да разбунтуватъ и отдалеченитѣ племена; най-многото и най-добрѣ подготвенитѣ обсаждатъ царя и града Филипополъ, основанъ отъ царя Филипа.

39. Като узналъ за това П. Велей[13]) — той командувалъ най-близката армия — изпраща съюзнишка конница и лека пѣхота противъ тия, които се скитали, за да грабятъ или търсятъ помощни войски, а самъ той повежда ядката на пѣхотата[14]) си, за да освободи града отъ обсада. Всичко било извършено едноврѣменно съ успѣхъ: грабителитѣ били избити, между обсаденитѣ се появили разпри, царьтъ[15]) направилъ на врѣме излазъ, тъкмо когато дошълъ легионътъ. Не би трѣбвало да се говори за боевъ строй или за сражение тука, дѣто полувъоржжени и разпръснати неприятели били избивани безъ жъртви отъ наша страна.

3. *Послѣднитѣ борби на тракийцитѣ съ Римъ.*

IV 46. Въ консулството на Лентула Гетулика и Г. Калвизия[16]) били рѣшени триумфални почести за Попея Сабина, понеже съсипалъ тракийскитѣ племена, които живѣяли по планинитѣ безъ култура и за това били много упорити. Поводъ за възстанието, освѣнъ тѣхниятъ нравъ, било, дѣто не искали да допущатъ наборъ и да даватъ на нашата войска най-здравитѣ си хора. Тѣ дори били навикнали и на царетѣ да се покоряватъ само, когато имъ скимвало; па и когато пращали помощни войски, назначавали свои прѣдводители и воювали само съ съсѣднитѣ народи. Сега обаче се пръсналъ слухъ, че ще ги разпръснатъ и ще ги влачатъ по разни страни, смѣсени съ други племена. Но прѣди да се заловятъ за орѫжие, пратили посланници, които да припомнятъ за приятелството и покорностьта имъ, и заявяватъ, че тѣзи нѣща ще си останатъ и за напрѣдъ, ако не ги натоварватъ съ ново бреме; а ако ли искатъ да имъ натрапватъ робство като на побѣдени, то у тѣхъ има желѣзо, младежи и рѣшителность да защитятъ свободата си или да умратъ. Сѫщеврѣменно тѣ указвали на своитѣ крѣпости, съградени върху скалитѣ, и на прибранитѣ тамъ свои жени и родители, и заплашвали съ заплетена, тежка и кръвопролитна война.

---

[6]) *Ср. Кацаровъ,* ц. м. стр. 13 заб. 35.

[7]) Разбира се отъ границата.

[8]) Реметалкъ II.

[9]) Тѣ били: Реметалкъ, Котисъ и Полемонъ. Тия събития падатъ въ 19 г. сл. Хр.

[10]) Консулъ въ 187 пр. Хр.; Птоломей умрѣлъ въ 181 г. пр. Хр.

[11]) Тиберий.

[12]) Една часть отъ това тракийско племе живѣяло въ Родопитѣ по горното течение на Арда, друга часть — въ политѣ на Стара планина, на югъ отъ Троянския проходъ.

[13]) Пропреторъ на Мизия.

[14]) Т. е. легиона.

[15]) Реметалкъ.

[16]) Въ 26 г. сл. Хр.

47. Сабинъ, додѣто да си събере войската, давалъ имъ меки отговори. Но когато пристигналъ Помпоний Лабеонъ съ единъ легионъ отъ Мизия и царь Реметалкъ съ помощни войски отъ туземцитѣ, които останали вѣрни, той присъединилъ тия отреди къмъ наличната своя войска и побързалъ противъ неприятеля, който билъ вече заелъ горииститѣ планински тѣснини. Една часть отъ неприятелитѣ, които били по-смѣли, се показвали вече по откриитѣ хълмове; римскиятъ военачалникъ се приближилъ до тѣхъ и лесно ги изтикалъ оттамъ, безъ да пролѣе много варварска кръвь, понеже убѣжищата имъ били на близу. Слѣдъ това той укрѣпява на това мѣсто своя станъ и завзема съ силенъ отредъ една тѣсна планинска верига, която се простирала съ еднаква височина до близката крѣпость, заета отъ голѣмъ брой въорѫжени и невъорѫжени защитници; сѫщеврѣменно изпраща отборъ стрѣлци противъ най-смѣлитѣ, които скачали прѣдъ окопа съ пѣсни и хоро по обичая на своя народъ. Додѣто стрѣлцитѣ пущали стрѣли отдалечъ, безнаказано ранявали мнозина неприятели; ала когато се приближили, тѣ били забъркани отъ неочаквания излазъ на неприятелитѣ, но били защитени отъ една сугамбрийска[17] кохорта, която била храбра въ опасности и не по-малко страшна съ пѣснитѣ и дрънкането на орѫжията си и била разположена отъ римлянитѣ тамо наблизу.

48. Слѣдъ това приближилъ до неприятеля своя станъ, а въ прѣдишнитѣ укрѣпления оставилъ тракийцитѣ, които, както казахме, ни дошли на помощь. Тѣмъ било позволено да опустошаватъ, да горятъ, да влачатъ плячка, стига само опустошението да траяло прѣзъ деня, а нощьта да прѣкарвали въ стана въ безопасность и бдителность. Отначало постѫпвали така; послѣ, като се прѣдали на разкошъ и разбогатѣли отъ плячка, почнали да изоставятъ заставитѣ, да правятъ разпуснати пиршества и да се излежаватъ сънливи и пияни. Неприятелитѣ, като узнали безгрижностьта имъ, приготвятъ два отреда, отъ които единътъ трѣбвало да нападне грабителитѣ, а другиятъ да удари на римския лагеръ, и то не съ надежда да го прѣвзематъ, ами да не чуятъ римлянитѣ шума на другото сражение, бидейки залисани съ викъ, стрѣли и съ своята собствена опасность. Освѣнъ това, за да бѫде по-голѣмъ страхътъ, избрали нощно врѣме. Тия, които нападнали окопа на легионския станъ, лесно били прогонени; тракийскитѣ помощни войски, уплашени отъ ненадѣйното нападение, понеже една часть лежала покрай укрѣпленията, а повечето се скитали извънъ тѣхъ, били избити съ толкова по-голѣмо ожесточение, че ги обвинявали като бѣгълци и прѣдатели, които носятъ орѫжие за свое и отечествено поробяване.

49. На слѣдния день Сабинъ изкарва войската си на равно мѣсто, за да види, дали варваритѣ, одързостени отъ нощния успѣхъ, нѣма да се осмѣлятъ да се сражаватъ; но понеже тѣ не излизали отъ крѣпостьта и съсѣднитѣ хълмове, той почналъ обсадата чрѣзъ редути, които почналъ да строи още по-рано; слѣдъ това ги свързалъ съ окопи, та обхваналъ едно пространство четири мили въ окрѫжность: послѣ постепено стѣснявалъ обсадната линия и описвалъ все по-тѣсенъ крѫгъ, за да отреже на неприятеля водата и храната за добитъка; издигналъ сѫщо единъ насипъ, за да хвърлятъ отъ тамъ камъне, копия и запалки върху близкия вече неприятель. Но нищо не мѫчило послѣднитѣ толкова, колкото жаждата, понеже голѣмото множество войници и невъорѫжени хора, се ползувало само отъ единъ изворъ, който имъ останалъ. При това, конетѣ и стадата

---

[17] Сугамбри, германско племе, на лѣвия брѣгъ на долни Рейнъ.

имъ, затворени по варварски обичай заедно съ тѣхъ, измирали поради липса на храна; до тѣхъ лежали труповетѣ на човѣци, загинали отъ рани и жажда. Всичко било омърсено съ загнила кръвь, воня и зараза. Къмъ тая неволя се присъединило и послѣдното зло—раздорътъ: едни искали да се прѣдадатъ, други — да умратъ чрѣзъ взаимни удари; имало и такива, които съвѣтвали да не умиратъ безъ отмъщение, ами да направятъ излазъ.

50. И не само проститѣ били на различни мнѣния. Дори единъ отъ водителитѣ, Динисъ, човѣкъ старъ и отъ дълга опитность запознатъ съ римската сила и милосърдие, доказвалъ, че трѣбва да се сложи орѫжието, и че това е единственото спасение за нещастнитѣ, и пръвъ заедно съ жена си и дѣцата си се прѣдалъ на побѣдителя. Послѣдвали го всички слаби по години или полъ и тия, които жадували повече за животъ, отколкото за слава. Но младежьта послѣдвала отчасти Тарса, отчасти Туреса; и двамата били рѣшили да умратъ съ свободата; но Тарса викалъ, че трѣбва да се ускори краятъ, и да се прѣкрати, както надеждата тъй и страхътъ, и подалъ примѣръ, като забилъ меча въ гърдитѣ си; не липсвали и други, които потърсили смъртьта по сѫщия начинъ. Туресъ съ своя отредъ очаквалъ нощьта, което узналъ и нашиятъ военачалникъ; затова стражевитѣ постове били усилени съ повече войници. Настѫпила нощьта, страшна съ проливенъ дъждъ, и неприятельтъ, ту съ буенъ викъ, ту съ дълбоко мълчание, възбуждалъ недоумѣние у обсадителитѣ. Ала Сабинъ обикалялъ войницитѣ и ги подканялъ да не се смущаватъ нито отъ съмнителния шумъ, нито отъ привидната тишина, та да не позволятъ на неприятеля да ги измами, ами всѣки да изпълнява своята длъжность, да не се мѣсти и да не хвърля стрѣлитѣ напраздно.

51. Между това варваритѣ се притичатъ на тълпи, хвърлятъ въ окопитѣ рѫчни камъне, обгорени на края колове, отсѣчени дѫбови дървета, и напълватъ вече рововетѣ съ храсталакъ, прътища и трупове. Нѣкои хвърлятъ приготвени по-рано мостове и стълби върху прѣднитѣ укрѣпления, залавятъ ги, смъкватъ ги и се биятъ отблизу съ противницитѣ си. Римскитѣ войници ги отпѫждатъ съ стрѣли, тласкатъ ги съ гърба на щита, хвърлятъ стѣнни копия и събарятъ върху имъ натрупанъ

камененъ материялъ. Римлянитѣ одързостява надеждата за спечелената вече побѣда, и още по-голѣмиятъ срамъ, въ случай че отстѫпятъ; а варваритѣ — мисъльта, че това е послѣдниятъ опитъ за спасение, и плачътъ на майкитѣ и женитѣ имъ, които придружавали повечето отъ тѣхъ. Нощьта на едни придава смѣлость, на други — страхъ; ударитѣ се нанасятъ на слука, ранитѣ се получаватъ неочаквано. Свои и врагове не се разпознаватъ; гласоветѣ, които отекватъ отъ планинскитѣ кривини и ехтятъ като че ли изотзадъ, докарали такава бъркотия, че римлянитѣ напуснали нѣкои отъ укрѣпленията като загубени. При все това малцина отъ неприятелитѣ успѣли да се промъкнатъ; останалитѣ, слѣдъ като били избити или ранени най-храбритѣ, били изтикани чакъ на разсъмване въ най-високата часть на крѣпостьта, дѣто били принудени да се прѣдадатъ. И най-близката околность доброволно се покорила. Настѫпилата много рано сурова зима въ планината Хемъ побъркала да бѫдатъ покорени и останалитѣ на сила или съ обсада.

X. Арианъ.

Флавий Арианъ (ок. 95 — 175 год. сл. Хр.) отъ Никомедия въ Витиния билъ ученикъ на философа Епиктета, а послѣ постжпилъ на държавна служба. Въ 130 г. сл. Хр. билъ consul suffectus; отъ 131—137 управлявалъ като legatus Augusti pro praetore провинцията Кападокия. Послѣ той се оттеглилъ въ частенъ животъ; въ 147 г. го намираме архонтъ въ Атина.

Както въ живота си, тъй и въ литературната си дѣйность, Арианъ подражавалъ на Ксенофонта; писалъ философски, военни и исторически съчинения; отъ послѣднитѣ най-важно е „Анабазисъ на Александра" ('Ανάβασις 'Αλεξάνδρου) въ 7 книги, най-главенъ изворъ за историята на Александра Велики.

Отъ географскитѣ съчинения на Ариана трѣбва да споменемъ периплуса на Черно море, въ който авторътъ дава докладъ на императора Хадриана върху обиколката на брѣговетѣ на Черно море, която прѣдприелъ като императорски легатъ въ 131 г. — Откжслекътъ отъ Анабазиса е прѣведенъ споредъ изданието на *A. G. Roos,* Arriani Anabasis, Groningen 1904., а периплусътъ на лѣвия Черноморски брѣгъ споредъ текста у *Müller,* Geogr. Graeci minores I 397. Руски прѣводъ у *Латышевъ*, Извѣстія древн. писателей о Скиѳіи и Кавказѣ I 225 сл. Прѣводътъ на *Брожка,* Мсб. VI 182, не е направенъ отъ оригинала. --

1. *Походътъ на Александра Велики къмъ Дунава.*

Анаб. I, 1. Разказва се, че Филипъ умрѣлъ въ врѣме на атинския архонтъ Питодемъ. Неговиятъ синъ Александъръ наслѣдилъ царството му и отишълъ въ Пелопонесъ. Тогава той билъ на около 20 години. Тамъ събралъ всички гърци, които населявали Пелопонесъ, и поискалъ отъ тѣхъ да го изператъ за военачалникъ на похода противъ персиecon, сжщо както били направили по-рано съ Филипа. Всички удовлетворили искането му съ изключение на лакедемонцитѣ; тия послѣднитѣ отговорили, че нѣматъ наслѣденъ отъ прадѣдитѣ обичай да се подчиняватъ на други, ами сами да прѣдвождатъ останалитѣ. И градътъ на атинянитѣ замислялъ нѣкакъвъ прѣвратъ; но атинянитѣ, уплашени отъ първото дохождане на Александра, направили му дори повече почести, отколкото на Филипа. Като се върналъ въ Македония, приготвялъ похода противъ Азия.

На пролѣтьта[1] тръгналъ къмъ Тракия[2] противъ трибалитѣ[3] и илирийцитѣ, за които се научилъ, че крояли бунтъ; при това мислилъ, че не бива да иде на такъвъ дългъ походъ, ако не остави тия съсѣдни народи напълно покорени. Александъръ потеглилъ отъ Амфиполисъ и навлѣзълъ въ тая часть отъ Тракия, която се обитава отъ тъй нареченитѣ независими траки[4], като ималъ отъ лѣвата си страна гр. Филипи и планината Орбелъ[5]. Като прѣминалъ рѣката *Нестъ*[6], на десетия день, както казватъ, достигналъ планината Хемусъ. Тука, когато възлизалъ по планината, го прѣсрещнали изъ тѣснинитѣ мнозина въоржжени туземци[7] и независимитѣ тракийци; тѣ били заели върха на Хемусъ, дѣто щѣла да мине войската и се приготвили да й попрѣчатъ да върви по-нататъкъ. Тѣ събрали кола и ги наредили прѣдъ себе си, като искали да ги употрѣбятъ вмѣсто насипъ, за да се сражаватъ отъ по-високо мѣсто въ случай, че бждатъ притѣснени; сжщеврѣменно мислили при възлѣза на неприятеля да търкалятъ колата отъ най-стръмнитѣ мѣста на планината срѣщу македонската фаланга. Тѣ били си съставили мнѣние, че колкото по-гжста бжде фалангата, съ която ще се срещнатъ търколенитѣ кола, толкова по-лесно послѣднитѣ ще я пръснатъ съ силата и напора си.

---

[1] Въ 335 г. пр. Хр.

[2] За похода на Александра въ Тракия ср. *Г. И. Кацаровъ,* Псп. LXV стр. 131; LXX стр. 469 и тамъ цитуваната литература.

[3] По старитѣ жилища на трибалитѣ били въ нишката равнина и полето Добричъ (между р. Топлица и бълг. Морава); на сѣверъ се простирали до Дунава. Дълго врѣме били силно племе, но въ IV. в. пр. Хр. подпаднали подъ властьта на автариатитѣ (илирийско племе). Притискани отъ илирийцитѣ, трибалитѣ се разпространили и къмъ изтокъ по Хемъ и Истъръ, дори до Искъра. Въ римско врѣме часть отъ тѣхъ намираме между рѣкитѣ Cebrus (Цибрица) и Utus (Видъ).

[4] Ср. Тукид. II 96.

[5] Пиринъ планина.

[6] Места.

[7] Въ текста стои τῶν ἐμπόρων, което трѣбва да се поправи въ τῶν ἐγχωρίων.

Александъръ крои планъ, за да прѣмине планината по най-безопасенъ начинъ. Слѣдъ като рѣшилъ, че опасностьта не може да се избѣгне — проходъ на друго мѣсто нѣмало — възвѣстява на тежко-въоржженитѣ: когато се търкалятъ колата отъ високо, тия, на които широчината на пжтя позволява да разредятъ строя си, да се разстжпятъ, та колата да прѣминатъ между тѣхъ; а тия, които се намѣрятъ на тѣсно мѣсто, да се сближатъ, да колѣничатъ на земята и да съединятъ щитоветѣ помежду си[8], та пуснатитѣ срѣщу тѣхъ кола да минатъ отгорѣ бързо, безъ да имъ нанесатъ врѣда. И така се случило, както заповѣдалъ и прѣдполагалъ Александъръ. Тѣ се разстжпили, и колата се търколили надъ щитоветѣ имъ, безъ да причинятъ голѣма врѣда: отъ колата никой не загиналъ. Сега македонцитѣ се одързостили, понеже колата, отъ които най-много се плашили, не имъ сторили нищо, и съ викъ нападнали тракийцитѣ. Александъръ заповѣдалъ на стрѣлцитѣ отъ дѣсното крило да дойдатъ прѣдъ другата фаланга, понеже тамъ мѣстото било по-удобно и да стрѣлятъ срѣщу тракийцитѣ, кждѣто нападатъ. А самъ взелъ агемата, хипаспиститѣ и агрианитѣ[9] и ги завелъ на лѣвото крило. Стрѣлцитѣ стрѣляли върху тракийцитѣ, които се спущали напрѣдъ, и отблъсквали нападението имъ: тогава се втурнала фалангата и лесно ги изтикала отъ мѣстото имъ, понеже били хора голи и при това лошо въоржжени варвари, — тъй че тѣ не дочакали Александра, който нападалъ отъ лѣва страна, ами захвърлили оржжието си и избѣгали въ планината, кой дѣто могълъ. Отъ тѣхъ паднали около 1,500 души: живи били уловени малцина, понеже бѣгали бързо и познавали мѣстностьта. Женитѣ, които ги слѣдвали били хванати всички, сжщо и дѣцата, и цѣлата плячка.

2. Александъръ пратилъ плячката назадъ въ приморскитѣ градове, като я прѣдалъ на Лисания и Филотасъ, за да се грижатъ за нея. А той, слѣдъ като прѣвалилъ върха, тръгналъ напрѣдъ прѣзъ Хемусъ противъ трибалитѣ и пристига до рѣката Лигинъ[10]; тая рѣка отстои отъ Дунава по посока къмъ Балкана на три дена пжть. Сирмъ, царьтъ на трибалитѣ, който се билъ научилъ по-рано за Александровия походъ, изпратилъ женитѣ и дѣцата на трибалитѣ къмъ Дунава и имъ заповѣдалъ да прѣминатъ въ единъ отъ островитѣ на рѣката; името на острова е Певка[11]. Въ тоя островъ били избѣгали, когато се приближавалъ Александъръ, и съсѣднитѣ на трибалитѣ тракийци, па и самъ Сирмъ побѣгналъ тамъ заедно съ своитѣ. Главната маса на трибалитѣ обаче избѣгала назадъ къмъ рѣката[12], отдѣто билъ потеглилъ прѣдния день Александъръ.

Като се научилъ, че трибалитѣ били заминали, и той самъ се върналъ назадъ противъ тѣхъ и ги настига застанали вече на станъ. Така изненадани, тѣ се построили покрай гората, която се простирала до рѣката. И Александъръ самъ повелъ фалангата, слѣдъ като я сгжстилъ; на стрѣлцитѣ и на пращницитѣ заповѣдалъ да излѣзатъ напрѣдъ и да хвърлятъ стрѣли и камъни противъ варваритѣ, та дано ги подмамятъ отъ гората на открито поле. Трибалитѣ, като попаднали подъ стрѣлитѣ и били улучвани, излѣзли срѣщу стрѣлцитѣ, за да се биятъ отблизо съ стрѣлцитѣ, които били безъ щитове. Александъръ, щомъ като ги изкаралъ навънъ отъ гората, заповѣдалъ на Филотасъ да вземе конницата отъ горня Македония и да нападне дѣсното крило на нападателитѣ (трибали), дѣто най-много били излѣзли напрѣдъ, а на Хераклида и на Сополида заржчалъ да поведатъ конницитѣ отъ Ботиея и Амфиполисъ противъ лѣвото имъ крило. Фалангата отъ пѣхотинци и останалата конница, която наредилъ прѣдъ фалангата, повелъ самъ противъ неприятелския центъръ. Додѣто имало прѣстрѣлка между двѣтѣ страни, трибалитѣ не отстжпвали; но щомъ гжстата фаланга се понесла къмъ тѣхъ стремително, и конницитѣ ги нападнали не вече съ копия, ами ги притискали отъ всѣкѫдѣ съ самитѣ коне, тогава се обърнали съ бѣгъ прѣзъ гората къмъ рѣката. Въ бѣгството загинали 3,000 души; живи отъ неприятелитѣ били уловени малцина, понеже прѣдъ рѣката се намирала гѫста гора, и настѫпилата нощь отнела на македонцитѣ възможностьта да ги прѣслѣдватъ. Птоломей[13]) казва, че отъ македонцитѣ загинали 11 конника и около 40 пѣхотинци.

---

[8] Разбира се, да съединятъ щитоветѣ надъ главитѣ си, та колата да се търколятъ по тѣхъ. Въ старата тактика това се нарича „συνασπισμός".

[9] Македонската войска се образувала отъ слѣднитѣ части: *I. пѣхота*: *а) фаланга* — тежка пѣхота; главното ѝ оржжие е сарисата (дълго копие); б) *хипасписти* (ὑπασπισταί) — лека пѣхота. Поради лекитѣ си оржжия, тѣ могли да се движатъ по-бързо, отколкото фалангититѣ. Единъ избранъ отредъ служилъ като свита на царя и се казвалъ *агема (ἄγημα)*; в) φιλοί (голи) — рековъоржжени, набирани повече отъ войственитѣ племена на тракийцитѣ и пеонцитѣ; отъ послѣднитѣ най-изкусни били *агрианитѣ*. Тѣ служили като σφενδονῆται (пращници); τοξόται (стрѣлци) и ἀκοντισταί (които хвърлятъ копия) *II. Конница*: а) ἑταῖροι или ἡ τῶν ἑταίρων ἵππος — тежка кавалерия, образувана отъ македонскитѣ и тесалийскитѣ боляри. Единъ особенъ ескадронъ (ἴλη βασιλική) образувалъ царската кавалерийска гвардия (ἄγημα), която водѣлъ въ битката самъ Александъръ; б) лека кавалерия (σαρισσοφόροι).

[10] Споредъ Кипертъ р. Росица.

[11] Южната часть на Дунавската делта.

[12] Т. е. къмъ рѣката Лигинъ.

3. На третия день слѣдъ тая битка Александъръ пристига до рѣка Дунавъ, която е най-голѣма отъ рѣкитѣ въ Европа и протича прѣзъ най-много земя[14]) и разграничава най-войнствени народи, и то повечето келтски, у които се намиратъ и изворитѣ му, и отъ които най-отдалечени сѫ квадитѣ и маркоманитѣ[15]); послѣ идатъ язигитѣ[16]), часть отъ савроматитѣ; послѣ гетитѣ, които вѣрватъ въ безсмъртието на душата, послѣ главната маса на савроматитѣ[17]); най-послѣ скититѣ чакъ на края, дѣто се влива въ Евксинския Понтъ съ петь устия. Тукъ Александъръ намира дълги кораби, които му били дошли отъ Византия прѣзъ Евксинския Понтъ нагорѣ по Дунава. Той ги напълнилъ съ стрѣлци и тежко въорѫжени, и отплувалъ къмъ острова, дѣто били избѣгали трибалитѣ и тракийцитѣ; опиталъ се да излѣзе на острова на сила, но варваритѣ го прѣсрѣщали до рѣката, кѫдѣто и да се доближавали корабитѣ. Корабитѣ били малко, и войската въ тѣхъ не била много; освѣнъ това по-голѣмата часть отъ острова била недостѫпна за пристѫпъ, и течението на рѣката покрай него — тукъ тя била стѣснена — било бързо, та затруднявало излизането.

Затова Александъръ отвелъ корабитѣ и рѣшилъ да прѣмине Дунава и да нападне гетитѣ, които живѣяли отвѫдъ рѣката, понеже виждалъ мнозина отъ тѣхъ събрани на брѣга на рѣката, за да му попрѣчатъ да я прѣмине, когато поиска (тѣ били около 4,000 конника и повече отъ 10,000 пѣхота); освѣнъ това явило се у него желание да отиде отвѫдъ Дунава. И тъй на корабитѣ се качилъ самъ; кожитѣ пъкъ, които имъ служели за шатри, заповѣдалъ да напълнятъ съ слама, сѫщо да събератъ чунове[18]), колкото имало въ тая страна (такива имало много понеже крайдунавскитѣ жители ги употрѣбятъ, за да ловятъ риба, да се посѣщаватъ взаимно по рѣката, а мнозина, и за да грабятъ). И тъй събралъ, колкото се могло повече, и прѣкаралъ съ тѣхъ толкова войска, колкото било възможно по тоя начинъ. Числото на прѣминалитѣ заедно съ Александра се възкачвало на около 1,500 конника и около 4,000 пѣхота.

4. Прѣзъ нощьта прѣминали тамо, дѣто имало гѫсти ниви: по тая причина могли да се доближатъ до брѣга понезабѣлѣзано. При зори Александъръ повелъ прѣзъ нивитѣ, като заповѣдалъ на пѣхотинцитѣ да повалятъ класоветѣ съ наведени копия и тъй да напрѣдватъ, додѣ достигнатъ незасѣти поля. Конницитѣ слѣдвали, додѣто фалангата вървѣла прѣзъ нивята. Като излѣзли въ необработено мѣсто, самъ Александъръ отвелъ конницата къмъ десното крило; на Никанора заповѣдалъ да поведе фалангата въ четириѫгълникъ[19]). Гетитѣ не удържали нито първия напоръ на конницата; смѣлостьта на Александра имъ се виждала непонятна, дѣто тъй лесно прѣминалъ Дунава, най-голѣмата рѣка, въ една нощь, безъ да направи мостъ прѣзъ брода; гѫстината на фалангата и силното нападение на конницата имъ вдъхвали страхъ. И тъй първомъ избѣгали въ града, който билъ далечъ отъ Дунава около една парасанга[20]). Но като ви-

---

[13]) Птоломей, по-послѣ египетски царь, който лично участвувалъ въ много отъ походитѣ на Александра, писалъ въ послѣднитѣ години на царуването си история на военнитѣ дѣла на Александра, като черпилъ отъ собственитѣ си възпоминания и отъ официалнитѣ дневници (βασίλειοι ἐφημερίδες). Арианъ позналъ достовѣрностьта на Птоломея и го избралъ за главенъ изворъ на собственото си изложение. Покрай него той се ползувалъ и отъ Аристобула. Тракийскиятъ походъ е описанъ отъ Ариана споредъ Птоломея.

[14]) Ср. Херод. IV 48; II 33.

[15]) Арианъ тукъ говори за собственото си врѣме, а не за врѣмето на Ал. В. Квадитѣ живѣяли по рѣката Marus (March); маркоманитѣ по-рано живѣяли по горния Майнъ, а въ врѣмето на Августа заели Бохемия (Mommsen, Roemische Geschichte, т. V, стр. 125 сл.). Тия племена сѫ германски, а не келтски, както мисли Арианъ.

[16]) Язигитѣ (иранско племе) между Дунава и Theiss.

[17]) Скититѣ живѣяли въ южноруската степь, сарматитѣ — на изтокъ отъ тѣхъ, раздѣлени чрѣзъ р. Танаисъ (Донъ).

[18]) Μονόξυλα πλοῖα.

[19]) Това нареждание се казва ἐν πλαισίῳ (agmen quadratum): така се нареждали, за да могатъ да се защищаватъ лесно отъ вси страни отъ неприятеля, който би ги нападналъ въ марша.

[20]) = 30 стадии ($5^1/2$ км.)

дѣли, че Александъръ, за да не допусне пѣхотата да бжде заобиколена нѣкждѣ отъ скрититѣ въ засада гети, води бързо фалангата покрай рѣката, а конницата разположилъ на фронта, гетитѣ напущатъ и лошо укрѣпения градъ, като отвели толкова жени и дѣца, колкото могли да носятъ конетѣ; тѣ се оттеглили въ пуститѣ мѣста, колкото могли по-надалечъ отъ рѣката. Александъръ завзелъ града и всичката плячка, оставена отъ гетитѣ; послѣднята прѣдалъ на Мелеагра и Филипа, за да я отнесатъ. А самъ, слѣдъ като разрушилъ града, принася жъртва при дунавския брѣгъ на Зевса-Спасителя, на Херакла[21] и на самия Истъръ (Дунавъ), защото го допусналъ да мине; на сжщия день отвежда въ стана всички неповрѣдени.

Тука дошли при Александра пратеници, както отъ другитѣ независими племена, които живѣяли до Дунава, тъй и отъ Сирма, трибалския царь. Дошли пратеници и отъ келтитѣ, които живѣяли до Йонийския заливъ[22]. Келтитѣ сж едри и много си въобразяватъ за себе си. Всички казвали, че дошли да просятъ приятелството на Александра; и съ всички Александъръ размѣнилъ залогъ за вѣрность. Келтитѣ попиталъ, отъ какво се боятъ най-много, понеже се надѣвалъ, че неговото име, като велико, ще да е проникнало и до тѣхъ и още по-нататъкъ, та ще кажатъ, че най-много се боятъ отъ него. Но отговорътъ на келтитѣ не оправдалъ надеждата му; тъй като тѣ обитавали мѣста мжчно достжпни и отдалечени отъ Александра, и като виждали, че той готви походъ за други мѣста, казали, че се боятъ да не се срути надъ тѣхъ небото. Ала и тѣхъ Александъръ нарекълъ приятели, направилъ ги съюзници и ги изпратилъ назадъ, като казалъ само това, че келтитѣ сж пустохвалци.

2. *Походътъ въ Илирия.*

Анаб. I, 5. А самъ той (Ал. В.) потегля за земята на агрианитѣ и пеонитѣ.[23] Тамо именно пристигнали пратеници, които му съобщили, че Клитъ, синъ на Бардилисъ[24], възстаналъ и Главкиасъ, царьтъ на тавлантийцитѣ,[25] се присъединилъ къмъ него. Тѣ го освѣдомили, че и автариатитѣ[26] щѣли да го нападнатъ по пжтя: затова той рѣшилъ часъ по-скоро да продължи пжтя си. Лангаръ, царьтъ на агрианитѣ, който, още докато билъ живъ Филипъ, проявявалъ своята обичь къмъ Александра и билъ изпращалъ частно посланици при него, тогава пъкъ билъ дошълъ при него съ всички най-красиви и най-добрѣ въоржжени хипасписти,[27] които той ималъ при себе си, и като се научилъ, че Александъръ искалъ да узнае, какви сж автариатитѣ, и колко на брой, заявилъ, че не трѣбва да имъ отдава значение, защото били най-малко войнствени измежду жителитѣ на тая страна, па и самъ прѣднамѣрявалъ да нахлуе въ земята имъ, за да бждатъ повече заети съ своитѣ собствени работи. И по заповѣдьта на Александра той ги нападналъ тогава, па навлѣзълъ въ тѣхнитѣ прѣдѣли и плячкосвалъ земята имъ.

Така автариатитѣ били заети съ своитѣ работи, а Лангаръ билъ удостоенъ съ много почести отъ Александра, и получилъ отъ него дарове, които се смѣтатъ у царя на македонцитѣ за най-голѣми: и сестра си Кина, и нея даже, Александъръ обѣщалъ да му даде за жена, когато дойде въ Пела.[28]

Обаче Лангаръ умрѣлъ отъ болесть, като се завърналъ въ кжщи. Александъръ пъкъ се отправилъ за града Пелионъ, като вървѣлъ покрай рѣката Еригонъ[29], и то защото Клитъ билъ завзелъ тоя градъ, като най-укрѣпенъ въ страната. И тамъ щомъ дошълъ Александъръ, разположилъ своя станъ при Еордейската рѣка,30) като рѣшилъ да нападне на слѣдния день крѣпостьта. А Клитъ съ своята войска заемалъ планинитѣ около града, които били високи и залѣсени, та отъ всички страни се тъкмѣлъ да се нахвърля върху македонцитѣ, ако се рѣшатъ да нападнатъ града. Главкиасъ, царьтъ на тавлантийцитѣ, обаче още не билъ дошълъ при него. Александъръ наистина се приближилъ до града, а неприятелитѣ принесли въ жъртва три момчета и сѫщо толкова на брой момичета, пъкъ и три черни овни, и се втурнали да подкачатъ сражение съ македонцитѣ. Но когато се приближили послѣднитѣ, тѣ напуснали мѣстата, които били завзели, макаръ и да били мѫчнопрѣвземаеми, тъй че и жертвитѣ имъ били намѣрени, както били оставени.

---

[21] Македонскитѣ царе изкарвали произхода си отъ Херакла.

[22] Т. е. на Адриатическо море.

[23] За агрианитѣ и пеонитѣ вижъ Херодотъ V 13—16; Тукидидъ II, 96—98 и Страбонъ VII, фр. 36, 38.

[24] Бардилисъ билъ владѣтель въ югоизточна Илирия. Въ 359 г. пр. Хр. той нанесълъ силно поражение на македонския царь Пердикасъ III и завзелъ часть отъ македонскитѣ земи, но една година по-сетнѣ (въ 358 год.) той билъ разбитъ отъ Филипа II и загиналъ въ сражението съ него.

[25] Тавлантийцитѣ били илирийско племе, което населявало западната часть на Илирия, по-точно хинтерланда на Епидамнъ (Драчъ) и Аполония. Тѣхниятъ царь Главкиасъ билъ явенъ врагъ на Александра Велики, а по-сетнѣ и на Касандра.

[26] Автариатитѣ, илирийско племе, сж населявали областьта на днешната рѣка Тара, главния притокъ на р. Дрина (Drinius). По едно врѣме тѣ прострѣли властьта си чакъ до трибалитѣ, въ долината на Морава (Margos).

[27] Хипасписти—единъ видъ лекоподвижна пѣхота („щитоносци“).

[28] Пела—отъ Филипа насамъ прѣстоленъ градъ на македонскитѣ царе.

[29] Единъ отъ западнитѣ притоци на Вардаръ, сега Църна-рѣка.

Прѣзъ тоя именно день Александъръ затворилъ неприятелитѣ въ града, разположилъ се на станъ прѣдъ крѣпостьта, и рѣшилъ да ги отрѣже напълно, като прокара около нея обсадни окопи. На слѣдния день Главкиасъ, царьтъ на тавлантийцитѣ, пристигналъ съ голѣма войска. Тогава Александъръ се отчаялъ, че ще прѣвземе града съ тая войска, която тогава ималъ, тъй като въ него били избѣгали мнозина неприятели, годни да се сражаватъ, а и мнозина щѣли заедно съ Главкиасъ да го нападнатъ въ тилъ, щомъ атакува крѣпостьта. И той изпратилъ за храна Филотасъ, като му далъ конници, колкото сѫ достатъчни за охрана, и впрѣгатния добитъкъ отъ стана. Но Главкиасъ се научилъ за движението на отреда на Филотасъ, та потеглилъ противъ него и завзелъ планинитѣ, които обкрѫжаватъ полето, отдѣто отредътъ на Филотасъ щѣлъ да вземе храна. А щомъ билъ освѣдоменъ Александъръ, че и конетѣ и впрѣгатниятъ добитъкъ се излагатъ на опасность, ако ги завари тамо нощьта, самъ взелъ съ себе си хипаспиститѣ и стрѣлцитѣ, па и агрианитѣ и четиристотинъ конника, и се притекълъ на помощь, като оставилъ останалата войска при града, за да не би, като се оттегли цѣлата войска, да се втурнатъ неприятелитѣ отъ града и да се съединятъ съ войската на Главкиасъ. Тогава Главкиасъ забѣлѣзалъ, че Александъръ се приближава, та напусналъ планинитѣ, и отредътъ на Филотасъ се завърналъ читавъ въ стана. И тия, които били заедно съ Клита и Главкиасъ вече мислили, че Александъръ е заловенъ въ неудобния за него теренъ, и то защото завземали високи планини, а при това и тия, които били отрѣзани въ града, били готови да се нахвърлятъ въ тила на македонцитѣ, когато щѣли да се оттеглятъ; освѣнъ това мѣстата, прѣзъ които трѣбвало да мине Александъръ, се указвали тѣсни и гористи, като отъ една страна ги стѣснявала рѣката, а отъ другата имъ страна се издигала една висока планина съ извънредно стръменъ наклонъ, та се образувалъ пѫть за войската, по който едва ли могли да вървятъ ведно четирма войници.

6. Тогава Александъръ тъй наредилъ войската си, щото фалангата имала дълбочина сто и двадесеть души. И на двѣтѣ й крила той поставилъ по двѣста конника, па заповѣдалъ да съблюдаватъ пълна тишина и бърже да възприематъ това, което имъ се заповѣдва. Най-напрѣдъ той заповѣдалъ на хоплититѣ да издигнатъ копиетата си, слѣдъ това по даденъ знакъ да ги насочатъ за нападение, и послѣ да наклонятъ остриетата на копията на десно, а най-сетнѣ на лѣво. И бързо той придвижилъ напрѣдъ фалангата и я накаралъ да настѫпва въ флангъ на лѣво и на десно. Така, като нареждалъ много видове строй и ги промѣнялъ въ кѫсо врѣме, той направилъ най-сетнѣ отъ фалангата нѣщо като клинъ и я повежда противъ неприятелитѣ. А тѣ отдавна се чудѣли, като гледали, съ каква бързина и редъ всичко се извършва, та като се приближила войската на Александра, не я дочакали, но напуснали първитѣ висоти. Тогава Александъръ заповѣдалъ на македонцитѣ да нададатъ викъ и да заблъскатъ съ копиетата по щитоветѣ. Отъ тоя викъ тавлантийцитѣ още повече уплашени бързо свърнали войската си въ посока къмъ града.

Александъръ пъкъ, като забѣлѣзалъ, че нѣкакъвъ малъкъ неприятелски отредъ завземалъ хълма, по който трѣбвало да мине, заповѣдалъ на своитѣ тѣлопазители и на тия хетери, които били при него, да взематъ щитоветѣ, да се качатъ на конетѣ и да нападнатъ хълма, а като дойдатъ тамо, ако неприятелитѣ, които сѫ заели мѣстото, ги дочакатъ, половината отъ тѣхъ да скочатъ отъ конетѣ, и като се смѣсатъ съ конницитѣ, да се сражаватъ пѣшкомъ. Неприятелитѣ пъкъ, като видѣли, че Александъръ се приближава, изоставятъ хълма и се разбѣгватъ къмъ двѣтѣ страни на планинитѣ. Тогава именно Александъръ, като

---

30) Рѣка въ Илирия, сега р. Дѣволъ, дѣто се намиралъ наблизу и гр. Пелионъ.

заелъ хълма съ своитѣ хетери, повикалъ при себе си агрианитѣ и стрѣлцитѣ, които били около двѣ хиляди души; на хипаспиститѣ пъкъ заповѣдалъ да минатъ рѣката, като ги послѣдватъ и македонскитѣ отреди; но щомъ я прѣминатъ, да се наредатъ на лѣво въ боевъ редъ, та фалангата на тия, които сѫ минали, да бие въ очи веднага съ своята гѫстота; той самъ билъ на постъ и наблюдавалъ отъ хълма движението на неприятелитѣ. А тѣ, като забѣлѣзали, че войската прѣминава рѣката, отправили се къмъ планинитѣ, за да нападнатъ тия, които щѣли да отстѫпятъ послѣдни заедно съ Александра. Но когато вече се доближили, той се спусналъ насрѣща имъ съ тия, които били при него, и фалангата, като че ли щѣла да ги нападне прѣзъ рѣката, надала викъ, та неприятелитѣ, като помислили, че цѣлата македонска войска се втурва противъ тѣхъ, отстѫпили и побѣгнали. И въ това врѣме Александъръ изпратилъ къмъ рѣката тичешкомъ агрианитѣ и стрѣлцитѣ. И първъ самъ я миналъ по-рано отъ другитѣ, а като забѣлѣзалъ, че неприятелитѣ се втурватъ противъ тия, които останали послѣдни задъ рѣката, поставилъ на брѣга машинитѣ и заповѣдалъ да хвърлятъ съ тѣхъ, колкото могатъ по-надалечъ, стрѣли, каквито могли да се хвърлятъ отъ машини, а стрѣлцитѣ, като навлѣзатъ и тѣ въ рѣката, да стрѣлятъ отъ срѣдата й. Тогава войската на Главкиасъ не се осмѣлила да навлѣзе въ засегнатото отъ стрѣлитѣ мѣсто, а македонцитѣ въ това врѣме прѣминали безъ всѣка опасность рѣката, та никой отъ тѣхъ не загиналъ въ отстѫплението.

Три дена слѣдъ това Александъръ се научилъ, че войскитѣ на Клита и Главкиасъ нехайно станували, та нѣмали стражи на постове, които да бдятъ за тѣхъ, и не били се оградили съ окопи, тъй като дѣйствително си мислили, че Александъръ отъ страхъ се билъ оттеглилъ, па и боевиятъ имъ редъ билъ проснатъ на длъжъ — нѣщо, което не било въ тѣхна полза. Затова той незабѣлѣзано, като настѫпила нощьта, миналъ рѣката, като водѣлъ заедно съ себе си хипаспиститѣ, агрианитѣ и стрѣлцитѣ, а тъй сѫщо и отредитѣ на Пердика и Кена. Билъ заповѣдалъ при това да го послѣдва и останалата войска. А щомъ видѣлъ, че дошло врѣме за нападение, не дочакалъ всички да се събератъ ведно, ами отправилъ противъ неприятелитѣ стрѣлцитѣ и агрианитѣ. И тѣ ги нападнали неочаквано и съ своята фаланга се нахвърляли върху това крило, което било по-слабо, па избивали едни отъ тѣхъ въ леглата, а други залавяли много лесно, както бѣгали, та мнозина тука били хванати и загинали, а сѫщо и мнозина загубили живота си въ безредното и страшно бѣгство, което настѫпило тогава; немалко пъкъ били и плѣнени. А войската на Александра ги прѣслѣдвала чакъ до планинитѣ на тавлантийцитѣ, и колкото отъ тѣхъ избѣгали, си спасили живота, като захвърлили орѫжието си. Клитъ избѣгалъ отначало въ града, и слѣдъ като го опожарилъ, отишълъ при Главкиасъ въ земята на тавлантийцитѣ.

3. *Периплусъ на Черно море.*

32. Приблизително срѣщу това устие[1]), ако плувашъ направо къмъ морето по духането на сѣверния вѣтъръ, ще срѣщнешъ островъ, който нѣкои наричатъ островъ на Ахила[2]), а други — „Дромосъ“ на Ахила, трети — Левка поради неговия цвѣтъ. Казватъ, че Тетида изкарала тоя островъ отъ морето за сина си, и че Ахилъ живѣлъ въ него; тамъ има храмъ на Ахила и една старинна статуя. Въ острова хора не живѣятъ, а пасятъ само малко кози, които се посвещаватъ на Ахила отъ тия, които се спиратъ на острова. Освѣнъ това въ храма се намиратъ много оброчни подаръци: чаши, пръстени и скѫпоцѣнни камъни. Всички тия нѣща сѫ благодарствени дарове на Ахила; има и надписи на латински и елински езикъ, съставени въ различенъ размѣръ, които съдържатъ похвали за Ахила, а нѣкои и за Патрокла; защото тия, които искатъ да спечелятъ благоволението на Ахила, почитатъ заедно съ него и Патрокла. Въ острова живѣятъ много птици: чайки, гмурки и морски врани. Тия птици се грижатъ за храма на Ахила; всѣки день рано хвърчатъ къмъ морето, и слѣдъ като си намокрятъ тамъ крилата, бързо се връщатъ назадъ въ храма и го напръскватъ; слѣдъ като го напръскатъ добрѣ, изчистватъ пода съ крилата си.

33. Нѣкои разказватъ и слѣдното: онѣзи, които нарочно пѫтуватъ за острова и се отбиватъ тамъ, носятъ въ корабитѣ си жертвени животни, една часть отъ които принасятъ жертва на Ахила, а другитѣ пущатъ живи въ негова честь. Тия пъкъ, които бурята принуждава да се спратъ на острова,

---

[1]) Срѣщу устието Ψιλόν (Плѣшиво).

[2]) Дн. Фидониси, Змийски островъ.

искатъ указание за жертвата отъ самия богъ: тѣ го питатъ относително жертвата, дали ще бжде за тѣхъ по-добрѣ и по-изгодно да принесатъ тая жертва, която ще избератъ сами по свое желание между трѣвопаснитѣ животни; сжщеврѣменно тѣ влагатъ за нея плата, която считатъ за достатъчна. Ако оракулътъ не се съгласи (въ храма именно имало оракулъ), прибавятъ още нѣщо къмъ тая плата; ако пакъ не се съгласи, прибавятъ още; когато пъкъ се съгласи, тѣ разбиратъ, че платата е достатъчна. Тогава жертвата отъ само себе си се спира и вече не бѣга. По тоя начинъ е посветено на героя голѣмо количество сребро, като плата за жертвитѣ.

34. Казватъ сжщо, че Ахилъ се явява на сънъ на тия, които слизатъ на острова, а сжщо и на плуващитѣ, когато не сж далечъ отъ него, и имъ показва, къмъ коя часть на острова е по-добрѣ да се приближатъ, и кждѣ да хвърлятъ котва. Нѣкои казватъ, че Ахилъ имъ се явявалъ и на явѣ върху мачтата или раитѣ, сжщо както Диоскуритѣ; въ това само той отстжпва на Диоскуритѣ, че послѣднитѣ се явяватъ въ видима форма на плуващитѣ навсѣкждѣ и съ появата си имъ донасятъ спасение; а Ахилъ се явява само на доближаващитѣ се къмъ неговия островъ. Нѣкои казватъ, че и Патроклъ имъ се явявалъ на сънѣ. Това съобщавамъ за Ахиловия островъ, което чухъ или отъ хора, които сами сж ходили тамъ или сж узнали това отъ други; тия нѣща не ми се виждатъ невѣроятни, защото вървамъ, че и Ахилъ е херой, и дори повече отъ други, защото е билъ надаренъ съ благородство и хубость и душевна сила, и защото още младъ оставилъ земния животъ и билъ прославенъ отъ Хомера, и най-послѣ защото въ любовьта си и приятелството си билъ тъй постояненъ, че не се поколебалъ да умре слѣдъ смъртьта на любимеца си.

35. Отъ устието на Дунава, наречено Псилонъ, до второто устие има 60 стадии; отъ тукъ до устието, наречено Калонъ, има 40 стадии; отъ Калонъ до четвъртото устие, наречено Нараконъ, има 60 стадии; отъ тукъ до петото има 120 стадии[3]); отъ тука до града Истрия[4]) — 500 стадии. Отъ тука до града Томи[5]) — 300 стадии; отъ Томи до града Калатисъ, дѣто има пристанище за кораби, има 300 стадии. Отъ тука до Карийското пристанище[6]) — 180 стадии; страната около това пристанище се казва Кария. Отъ Карийското пристанище до Тетрисиада[7]) — 120 стадии. Отъ тука до Бизона, пусто мѣсто, има 60 стадии; отъ Бизона до Дионисополисъ — 80 стадии; отъ тука до Одесосъ, дѣто има пристанище, има 200 стадии.

36. Отъ Одесосъ до подножията на Хемусъ, които се простиратъ чакъ до Понта, има 360 стадии; и тамъ има пристанище. Отъ Хемусъ до града Месемврия, дѣто сжщо има пристанище, — 90 стадии; отъ Месемврия до града Анхиало — 70 стадии и отъ Анхиало до Аполония — 180 стадии. Всички тия градове сж елински, разположени въ Скития, отъ къмъ лѣвата страна на плуващия въ Понта. Отъ Аполония до Херсонесъ, дѣто има пристанище, има 60 стадии; отъ Херсонесъ[8]) до Авлеутейхосъ[9]) има 250 стадии. Отъ тука до брѣга Тиниада[10]) има 120 стадии.

37. Отъ Тиниада до Салмидесъ има 200 стадии. Това мѣсто споменува стариятъ Ксенофонтъ, като пише, че до тука дошла елинската войска, която той самъ прѣдвождалъ, когато воювалъ за послѣденъ пжть заедно съ тракиеца Севтъ. Той е разказалъ много нѣща за липсата на пристанища въ тая мѣстность, какъ корабитѣ се изхвърлятъ тука отъ бурята, и какъ близоживущитѣ тракийци се биятъ помежду си за останкитѣ отъ корабокрушенията. Отъ Салмидесъ до Фригия[11]) има 330 стадии; а отъ тукъ до Кианеи — 320. Това сж тия Кианеи, за които

---

[3]) Псилонъ, дн. Килия; Нараконъ—Сулина. Числото на Дунавскитѣ устия въ старата традиция се колебае; понеже при това въ делтата отъ старо врѣме до днесъ сж произлѣзли промѣни, мжчно могатъ да се локализиратъ точно старитѣ имена на ржкавитѣ.

[4]) Ἰστρία (така и Херод. II 33); у други автори Истросъ.

[5]) При Кюстендже.

[6]) Καρῶν λιμήν трѣбва да се търси при езерото Салмушъ.

[7]) У Страбона ἡ Τίριζις ἄκρα, у Птоломея :Τίριστις, дн. Калиакра.

[8]) Вѣроятно градъ при носъ Куратанъ, на югъ отъ Созополъ.

[9]) При Ахтополъ.

[10]) Иниада.

[11]) Φρυγία отъ другъ авторъ не е извѣстна; може би стои вмѣсто Φιλία (Φιλέας) при Подима?

поетитѣ разказватъ, че едно врѣме блуждаяли, и че прѣзъ тѣхъ прьвъ миналъ корабътъ Арго, който занесълъ Язона въ Колхида. Отъ Кианеитѣ до светилището на Зевса Урия,[12] дѣто е устието на Понта, има 40 стадии. Отъ тука до пристанището, наречено „Лудата Дафне“[13] има 40 стадии; отъ Дафне до Византия — 80. Ето какво се намира по пѫтя отъ Кимерийския Босфоръ до Тракийския и до града Византия.

---

[12] Ἱερὸν на Ζεὺς Οὔριος върху азиатския брѣгъ на Босфора; сега Иоросъ-Калеси при Анадоли-Кавакъ (Pauly-Wissowa III 752).

[13] Дн. Умуръ-Йери.

XI. Клавдий Птоломей.

Клавдий Птоломей, единъ отъ най-виднитѣ антични географи и астрономи, се родилъ въ Александрия и живѣлъ въ епохата на Марка Аврелия (161 — 180 г. сл. Христа).

Съчинението му „География“ (Γεωγραφικὴ ὑφήγησις), което почива на строго математически начала, е допринесло извънредно много за развоя изобщо на географската наука и картографията въ по-новитѣ врѣмена. Отъ него поднасяме тукъ въ прѣводъ нѣколко глави споредъ изданието на *C. Mueller, Claudi Ptolomaei* Geographia, Paris, 1883, т. I. —

1. *Географското положение на Горня Мизия.*

III. 9. [1.] Горня Мизия (ἡ ἄνω Μυσία) се ограничава откъмъ западъ съ Далмация, и то по споменатата вече линия отъ устието на рѣката Сава (Σάουος) чакъ до планината Скардъ[1]; откъмъ югъ — съ часть отъ Македония, и то по линията отъ тамо къмъ планината Орбелъ[2]) до прѣдѣлна точка, на която географското положение е 49° — 42° 20′; откъмъ изтокъ — съ тая часть на Тракия, която се простира отъ споменатата прѣдѣлна точка чакъ до рѣката Цибъръ (Κίαβρος) при прѣдѣлна точка, чието географско положение е 50° — 43°, сѫщо и съ самата рѣка Цибъръ покрай Долня Мизия до вливането ѝ въ рѣката Дунавъ, на което географското положение е 49° 30′ — 43° 45′; а откъмъ сѣверъ — съ тая часть на рѣката Дунавъ, която се простира отъ тамъ чакъ до рѣката Сава.

[2.] Частитѣ на тая область, които сѫ откъмъ Далмация, се населяватъ отъ трикорненцитѣ (Τρικορνήνσιοι); частитѣ, които сѫ до Цибъръ, — отъ мизийцитѣ (Μυσοί); частитѣ, които сѫ помежду имъ, — отъ пикенцитѣ (Πικήνσιοι); а частитѣ, които сѫ откъмъ Македония, — отъ дарданцитѣ (Δάρδανοι).

---

[1] Σκάρδος, Шаръ-пларина.

[2] Ὄρβηλος, Пиринъ-планина.

[3.] Градоветѣ, които сж разположени на рѣката Дунавъ (Δανούβιος), сж слѣднитѣ:

Сингидунъ[3])	$45^0 30'$—$44^0 30'$,
седалище на IV Флавиевъ легионъ,	
Трикорний (Τρικόρνιον)	46^0 —$44^0 10'$,
при който се влива рѣката Маргъ[4]),	
Виминаций (Θὐϊμινάκιον).	$46^0 30'$—$44^0 20'$,
седалище на легионъ,	
Талиатисъ (Ταλιατίς)	47^0 —44^0,
Егета[5])	$47^0 15'$—$43^0 40'$,
Дортикъ (Δορτικόν)	48^0 —$43^0 30'$,
Рацнария Мизийска[6]), колония	49^0 —$43^0 20'$.

[4.] Други градове, които сж отдалечени отъ рѣката Дунавъ, сж слѣднитѣ:

Хорея (Ὅρρεα)	$46^0 45'$—$43^0 30'$,
Тимакъ (Τίμακον)	$47^0 30'$—43^0,
Венденисъ (Θὐενδενίς)	48^0 —$42^0 50'$,
Веланисъ (Θὐελανίς)	49^0 —$42^0 45'$,

и четиритѣ дардански града:

Наисосъ[7])	$47^0 20'$—$42^0 30'$,
Арибантий (Ἀρριβάντιον)	$47^0 30'$—42^0,
Улпианъ (Θὐλπιανόν)	$48^0 30'$—$42^0 40'$.
Скупи[8])	$48^0 30'$—$42^0 30'$.

2. *Географското положение на Долня Мизия.*

III. 10. [1.] Долня Мизия (ἡ κάτω Μυσία) се ограничава откъмъ западъ съ споменатата вече часть на рѣката Цибъръ; откъмъ югъ — съ тая часть на Тракия, която се простира отъ рѣката Цибъръ по планината Хемусъ[9]) чакъ до прѣдѣлната точка при Понта[10]), която заема географското положение 55^0—$44^0 40'$; откъмъ сѣверъ — съ споменатата часть на Дунава, а именно отъ рѣката Цибъръ чакъ до Аксиополъ[11]), и съ останалата часть на Дунава, наричанъ вече Истъръ (Ἴστρος), която се простира отъ тамъ нататъкъ чакъ до вливането му въ Понта. Завоятъ на тая рѣка при града Диногетия[12]) заема, както казахме, положението 53^0 — $46^0 40'$.

[2.] Послѣдовниятъ редъ на устията ѝ е тоя: първото ѝ дѣление на устия при Новиодунъ[13]) заема градуситѣ $54^0 50'$ — $46^0 30'$; отъ тамъ нататъкъ най-южната ѝ часть обхваща тъй наречения островъ Певка (Πεύκη), чието положение е $55^0 20'$ — $46^0 30'$, и се влива въ Понта съ тъй нареченото Свещено устие или Певка[14]), което заема положението 56^0 — $46^0 15'$; а най-сѣверната ѝ часть сжщо се дѣли въ положението 55^0 — $46^0 45'$. По-сѣверната часть, която се образува отъ това дѣление, тъй сжщо се дѣли въ положението $55^0 30'$ — 47^0; слѣдъ това по-южната часть, която се получава отъ послѣдното дѣление, прѣкжсва своето течение, малко прѣди да се влѣе въ Понта, а по-сѣверната часть образува тъй нареченото блато Тиагола[15]), чието положение е $55^0 40'$ — $47^0 15'$, и се влива въ Понта съ устие, което и него наричатъ Тиагола, а сжщо и Плѣшивото (Ψιλόν), чието положение е $56^0 15'$ — 47^0. Но и по-южната часть, която се образува отъ второто дѣление, се дѣли тъй сжщо въ положението $55^0 20'$ — $46^0 45'$, и по-сѣверната часть, която се получава отъ това ново дѣление, се влива въ Понта съ тъй нареченото Борейско устие[16]), чието положение заема градуситѣ $56^0 20'$ — $46^0 50'$, а по-южната часть тъй сжщо се раздѣля въ положението $55^0 40'$ — $46^0 30'$. И по-южната часть, която се образува отъ послѣдното дѣление, се влива въ Понта съ тъй нареченото Наракийско устие (στόμα Ναράκιον), чието положение е $56^0 10'$ — $46^0 20'$, а по-сѣверната часть се дѣли тъй сжщо въ положението 56^0 — $46^0 40'$. И по-сѣверната часть, която се образува отъ това дѣление, се влива съ тъй нареченото Псевдостомско устие (στόμα Ψευδόστομον), чието положение е 56° 15′ — 46° 40′, а по-южната часть се влива съ тъй нареченото Хубаво устие[17]), чието положение е 56° 15′ — 49° 30′.

---

[3] Σινγίδουνον, Бѣлградъ.

[4] Въ текста стои Μόσχιος вмѣсто Μάργος или Βάργος, днешна Морава.

[5] Ἔγγητα, сега Бързa-паланка.

[6] Ῥαιτιαρία Μυσῶν, сега с. Арчаръ.

[7] Ναϊσσός, сега Нишъ.

[8] Σκοῦποι, сега Скопие.

[9] Αἷμος, Стара-планина.

[10] Πόντος, Черно-море.

[11] Ἀξιούπολις, при Черна-вода.

[12] Δινογέτεια, на десния брѣгъ на Дунава, вѣроятно при село Гарванъ.

[13] Νουϊόδουνον, Исакча.

[14] Ἱερὸν στόμα или Πεύκη, устието Св. Георги.

[15] Θιαγόλη, навѣрно съ него се означава блатистата почва между Килия и Вилковъ, дѣто рѣката Дунавъ се разлива въ много ржкави.

[16] Στόμα Βόρειον, Килийското устие.

[3.] Източната страна на Мизия се ограничава съ Понтийския брѣгъ, който се простира отъ ония устия чакъ до споменатата откъмъ Тракия прѣдѣлна точка, която заема градуситѣ 55° — 44° 40′. Географското положение на тая часть е това: слѣдъ Свещеното устие на р. Истъръ дохажда

носъ Птеронъ (Πτερὸν ἄκρον)	56° 20′—46°,
градъ Истъръ (Ἴστρος πόλις)	55° 40′—46°,
Томи[18])	55° —45° 50′,
Калатисъ (Κάλλατις)	54° 40′— 45° 30′,
Дионисополъ[19])	54° 20′—45° 15′,
носъ Тиристисъ[20])	55° —45° 10′,
Одесосъ[21])	54° 50′—45°,
устието на рѣката Панисъ[22])	54° 45′—44° 50′,
Месемврия (Μεσημβρία)	55° —44° 40′.

[4.] Западнитѣ части на Мизия се населяватъ отъ трибалитѣ (Τριβαλλοί), а тия отъ източнитѣ ѝ части, които сѫ подъ устието Певка, — отъ троглодититѣ (Τρωγλοδύται), самитѣ устия — отъ певкинитѣ (Πευκινοί), и брѣгътъ на Понта — отъ кробизитѣ (Κρόβυζοι), надъ които живѣятъ етенцитѣ (Οἰτήνσιοι) и обуленцитѣ (Ὀβουλήνσιοι), а мѣстата помежду имъ се обитаватъ отъ дименцитѣ (Διμήνσιοι) и отъ апиаренцитѣ (Ἀππιαρήνσιοι).

[5.] Градове, разположени покрай Дунава, сѫ слѣднитѣ:

Регианъ (Ῥηγιανόν)	50° —43° 40′,
Трибалски Ескосъ[23])	51° —44°,
Димумъ[24])	51° 20′—44° 20′,

---

[17] Στόμα καλόν, Сулинското устие.

[18] Τόμοι, Кюстенджа.

[19] Διονυσόπολις, Балчикъ.

[20] Τιριστὶς ἄκρα, носъ Калиакра.

[21] Ὀδησσός, Варна.

[22] Πάνυσος, р. Тича (Камчия).

[23] Οἶσκος Τριβαλλῶν, Гигенъ.

[24] Въ текста стои Διακόν, навѣрно вмѣсто Διμόν (сравни името на племето Διμήνσιοι).

Нови,	52° —44° 40′,
седалище на I Италийски легионъ[25]),	
Тримамий (Τριμάμμιον)	52° 20′—44° 50′,
Градъ Приста[26])	52° 40′—45° 10′,
Дуросторъ	53° 30′—45° 30′,
седалище на XI Клавдиевъ легионъ[27]),	
Трамариска[28])	53° 15′—45° 15′,
Сукидава (Σουκίδαυα)	54° —45° 40′,
Аксиополъ (Ἀξιούπολις)	54° 20′—45° 45′,
Карсумъ[29])	54° 10′—45° 50′,
Трисмисъ[30])	54° —46° 20′,
седалище на V Македонски легионъ,	
Диногетия	53° 10′—46° 40′,
Новиодунъ	54° 40′—46° 30′,
Египсоента[31])	55° - 46° 30′.

[6.] Между рѣката и Хемусъ се намиратъ тия градове:

Даусдава (Δαούσδαυα)	53° —44° 45′,
Тибиска (Τιβίσκα)	55° —46° 20′.

[7.] А морскиятъ брѣгъ отъ най-сѣверното устие на Истъра чакъ до устието на рѣката Борисτенъ[32]) и земята навѫтрѣ чакъ до рѣката Хиерасъ[33]) се населява отъ харпиитѣ (Ἄρπιοι), които дохождатъ подъ сарматскитѣ тирагети (Τυραγέται Σαρμάται), и отъ бритолагитѣ (Βριτολάγαι), които дохождатъ надъ певкинцитѣ. И описанието на самия брѣгъ е това:

слѣдъ устието на Борисτена, което, както се каза, заема градуситѣ 57° 30′—48° 30′, дохажда

устието на р. Аксиакъ[34])	57°—48°
градъ Фиска (Φύσκη)	56° 40′—47° 40′

---

[25] Въ текста стои Νόβαι, сега Стъкленъ при Свищовъ, безъ да се споменува „I. Италийски легионъ".

[26] Πριστὴ πόλις, Русе.

[27] Δουρόστορος, Силистра. До него стои въ текста „I Италийски легионъ вмѣсто „XI Клавдиевъ легионъ".

[28] Τραμαρίσκα, Тутраканъ.

[29] Καρσούμ, Хърсово.

[30] Τροισμίς, Иглица.

[31] Въ текста стои Σιτόεντα навѣрно вмѣсто Αἰγυφόεντα, друга форма вмѣсто Aegissus, сегашна Тулча.

[32] Βορυσθένης, Днѣпъръ (Danapris).

[33] Ἱέρασσος, Серетъ.

[34] Ἀξίακος, р. Телигулъ.

устието на р. Тирасъ[35])	56° 20′—47° 40′,
Хермонактово село (Ἑρμώνακτος κώμη).	56° 15′—47° 30′,
градъ Харписъ (Ἅρπις πόλις).	56° —47° 15′.

[8.] Вжтрѣшни градове има и въ тая покрайнина, и то покрай рѣката Хиерасъ:

Заргидава (Ζαργίδαυα)	54° 40′—47° 45′,
Тамасидава (Ταμασίδαυα)	54° 20′—47° 30′,
Пироборидава (Πιροβορίδαυα)	54° —47°,

а между рѣкитѣ Хиерасъ и Тирасъ:

Никоний (Νικώνιον)	56° 20′—48° 10′,
Офиуса (Ὀφιοῦσα)	56° —48°
градъ Тирасъ[36])	57° —47° 40′.

[9.] Въ споменатата вече часть на Понта спадатъ къмъ Долня Мизия слѣднитѣ острови:

тъй нареченията Бористенски островъ[37])	57° 15′—47° 40′
и Ахиловиятъ островъ или островъ Левка[38])	57° 30′—47° 40′.

3. *Географското положение на Тракия.*

III. 11. [1]. Тракия (ἡ Θρᾴκη) се ограничава откъмъ сѣверъ съ Долня-Мизия по споменатата вече линия; откъмъ западъ — съ Горня-Мизия и съ тая часть отъ Македония, която се простира отъ споменатата вече планина Орбелъ чакъ до прѣдѣлната точка, чието положение заема градуситѣ 49°—41° 45′; откъмъ югъ — съ тая часть на Македония, която се простира отъ означената вече прѣдѣлна точка прѣзъ планина Пангей[39]) чакъ до устието на р. Нестъ[40]), послѣ съ брѣга на Егейско море, който отъ тамо нататъкъ се простира, слѣдъ това съ часть отъ Меланския заливъ[41]) и най-сетнѣ съ линията, която отсича Херсонеса[42]) отъ материка. Географското положение на тая покрайнина е това:

[2]. Устието на р. Нестъ	51° 45′—41°.45′,
Абдера[43])	52° 10′—41° 45′,
Маронея (Μαρώνεια).	52° 40′—41° 40′,
устието на р. Хебъръ[44])	53° 50′—41° 30′,
градъ Еносъ (Αἶνος πόλις)	53° 10′—41° 30′,

и въ Меланския заливъ:

устието на р. Меласъ (Μέλας).	53° 30′—41° 30′,
границата на Херсонесъ въ Меланския заливъ	53° 50′—41° 30′,
тъй сжщо границата на Херсонесъ въ Пропонтида[45])	54° 20′—41° 30′.

[3]. Откъмъ изтокъ Тракия се ограничава съ Пропонтида отъ тамо нататъкъ, послѣ съ устието на Понта, което се нарича Тракийски Босфоръ[46]), и слѣдъ това съ брѣга на Понта отъ тамо нататъкъ чакъ до прѣдѣла на Горня-Мизия, който заема градуситѣ 55°—44° 40′. Отъ тоя прѣдѣлъ насамъ описанието е това:

слѣдъ Месемврия, градъ въ Мизия, дохажда

Анхиало (Ἀγχίαλος)	54° 45′—44° 30′,
Аполония[47])	54° 50′—44° 20′,
Тонзу[48])	55° —44° 10′,
Перонтикъ[49])	55° 10′—44°,

---

[35] Τύρας, Днѣстъръ (Danastris).

[36] Τύρας πόλις, Акерманъ.

[37] Βορυσθένης νῆσος, при устието на рѣка Днѣпъръ, днешниятъ Березанъ.

[38] ἡ Ἀχιλλέως νῆσος или Λευκὴ νῆσος, Змийски островъ.

[39] Τὸ Πάγγαιον, Пърнаръ-Дагъ.

[40] Νέστος, Места.

[41] Μέλας κόλπος (собств. Черенъ заливъ), Сароски заливъ, въ който се влива и рѣката Меласъ Μέλας (собст. Черна рѣка).

[42] Χερσόνησος, Галиполски полуостровъ.

[43] Ἄβδηρα, сега развалини при Булустра.

[44] Ἕβρος, Марица (сравни Ибъръ, единъ отъ притоцитѣ ѝ въ горното ѝ течение).

[45] Προποντίς, собств. „Прѣдморие“, Мраморно море.

[46] Θρᾴκιος Βόσπορος, Босфорътъ.

[47] Ἀπολλωνία, Созополъ (Σωζόπολις).

[48] Въ текста стои родителния падежъ Τόνζου, при който е изпусната думата ἄκρα или ἐκβολαί, та се получава „носъ Тонзосъ“ или „устието на Тонзосъ (днешна Тунджа)“, ако приемемъ, че по мнѣнието на Птоломея тая рѣка се е вливала въ Черно море. Може би съ това име се означава носъ Зейтунъ-Бурунъ.

[49] Въ текста стои Περοντικόν навѣрно вмѣсто Burticum, градъ въ околностьта на Ахтоболъ (Агатополъ).

носъ Тиниада[50])	55° 40′—44°,
Салмидесъ[51]), брѣгътъ	55° 20′—43° 40′,
носъ Филия[52])	55° 30′—43° 30′,
Финополъ (Φινόπολις)	55° 30′—43° 20′

и въ устието на Понта:

Византия	56° —43° 5′.

[4]. Слѣдъ това въ Пропонтида:

устието на р. Батиний[53])	55° 30′—43°,
устието на р. Атирасъ[54])	55° 30′—42° 55′,
Селимбрия[55])	55° —42° 30′,
Перинтъ[56])	54° 50′—42° 20′,
устието на р. Арзосъ[57])	54° 50′—42° 10′,
Бисанте[58])	54° 50′—42° ,
Макронъ Тейхосъ[59])	54° 50′—41° 50′,
Пактия (Πακτύη)	54° 30′—41° 45′,

и слѣдъ това споменатата граница на Херсонеса.

[5]. Отъ прочутитѣ планини въ Тракия Хемусъ се простира по границата ѝ съ Долня-Мизия, а планината Родопи (ἡ Ῥοδόπη)— надъ рѣка Нестъ и рѣка Хебъръ, между които почти въ срѣдата се намира тъй нареченото Бистонско езеро[60]), което заема градуситѣ 52° 30′—41° 50′.

---

[50]) Θυνιὰς ἄκρα, Куру-бурунъ или Иниада-бурунъ, тъй нареченъ по гр. Иниада.

[51]) Σαλμυδησσός, Мидия.

[52]) Φιλία ἄκρα, Кара-бурунъ при езеро Деркосъ.

[53]) Βαθυνίας, рѣка, която се влива въ морето при Кючукъ-Чекмедже.

[54]) Ἀθύρας, рѣка, която се влива въ морето при Буюкъ-Чекмедже (р. Кара-су).

[55]) Σηλυμβρία, Селиврия.

[56]) Πέρινθος, Ерегли (Ἡρακλεία).

[57]) Ἄρζος, споредъ Птоломея тая рѣка се влива въ Пропонтида; това свѣдѣние, може би, не е точно. Томашекъ я отъждествява съ Сазлж-дере.

[58]) Βισάνθη, Родосто.

[59]) Μακρὸν Τεῖχος, собств. „Дълга стѣна", която отдѣляла Херсонеса отъ Тракия.

[60]) Ἡ Βιστονὶς λίμνη, Буру-гьолъ.

[6]. Воеводства (стратегии) въ тая область откъмъ двѣтѣ Мизии и около планината Хемусъ отъ западъ нататъкъ сж тия: Дантелетска (Δανθηλητική), Сардикийска (Σαρδική), Усдикесийска (Οὐσδικησική), Селетийска (Σελλητική), а наблизу до Македония и Егейско море по сжщия редъ дохаждатъ тия воеводства (стратегии): Медийска (Μαιδική), Дросийска (Δροσική), Койлетийска (Κοιλητική), Сапейска (Σαπαϊκή), Корпилийска (Κορπιλική), Кенийска (Καινική) и надъ Медийската — Бесийската (Βεσσική), подъ която се намира Бенийската (Βεννική), а послѣ Самейската (Σαμαϊκή); покрай морския брѣгъ отъ Перинтъ чакъ до Аполония се простира Астийската (Ἀστική) стратегия.

[7]. Вжтрѣшни градове въ Тракия сж тия:

Президиумъ (Πραισίδιον)	51° 20′—43° 10′,
Никополъ при Хемусъ[61])	52° —43° 45′,
Остафъ (Ὄσταφος)	52° 30′—43° 30′,
Вала (Οὐάλλα)	52° 40′—43° 45′,
Описена (Ὀπίσηνα)	53° 20′—44°,
Девелтъ, колония[62])	54° 20′—44° 15′,
Оркелисъ (Ὀρκελίς)	54° 20′—43° 40′,
Карпудемъ (Καρπούδαιμον)	54° —43° 5′,
Визия[63])	54° 50′—43° 45′,
Сардика[64])	50° 10′—43°,
Терта (Τέρτα)	51° 40′—43° 5′,
Филипополъ[65])	52° 30′—42° 45′,
Арзосъ (Ἄρζος)	53° 15′—43° 10′,
Тонзосъ (Τόνζος)	54° 30′—43° 20′,
Кабила[66])	54° 50′—43° 15′,
Бергула[67])	54° 30′—43°,
Павталия[68])	50° —42° 30′,
Никополъ при Нестъ[69])	51° 45′—42° 20′,

---

[61]) Νικόπολις ἡ περὶ Αἷμον, с. Никюпъ при Росица.

[62]) Δεουελτὸς κολωνία между Созополъ и Анхиало.

[63]) Βιζύη, сега Виза.

[64]) Σαρδική, София.

[65]) Φιλιππόπολις, Пловдивъ (Pulpudeva).

[66]) Καβύλη, навѣрно Таушанъ-тепе при Ямболъ.

[67]) Βεργούλη, Люле-Бургасъ.

[68]) Παυταλία, Кюстендилъ.

[69]) Νικόπολις ἡ περὶ Νέστον, при Неврокопъ.

Топирисъ (Τοπιρίς)	51° 20′—42°,
Пергамъ (Πέργαμον)	52° —42° 30′,
Траянополъ (Τραιανόπολις)	53° —42° 15′,
Плотинополъ [70], [71]	53° 40′—42° 40′,
Друсипара (Δρουσιπάρα)	54° 30′—42° 40′,
Диме [72]	52° 50′—41° 45′,
Кипсела [73]	53° 5′—41° 40′,
Афродисиада [74]	53° 35′—41° 40′,
Апри (Ἄπροι), колония	54° —42°
Хераклея (Ἡράκλεια)	54° 20′—41° 50′,
Лисимахия (Λυσιμαχία)	54° 10′—41° 30′.

[8]. Островитѣ, които сѫ разположени до Тракия, сѫ тия:

надъ Босфора

западниятъ островъ отъ Кианеитѣ [75]	56° 20′—43° 20′,

въ Пропонтида

островъ Проконесъ [76]	55° 30′—42°,

въ Егейско море островитѣ:

Тасосъ (Θάσος) островъ и градъ	51° 45′—41° 30′,
Самотрака (Σαμοθρᾴκη), островъ и градъ	52° 30′—41° 15′,
Имбросъ (Ἴμβρος)	53° 20′—41° 15′.

Добавка: Географското положение на Херсонеса.

[9]. Херсонесъ се ограничава откъмъ сѣверъ съ споменатата вече линия подъ Тракия отъ Меланския заливъ до Пропонтида и съ тая часть отъ Пропонтида, която слѣдва отъ тамо нататъкъ чакъ до Калиполъ, чието положение е 55°—41° 30′; откъмъ западъ — съ останалата часть на Меланския заливъ, въ която се намира градъ Кардия (Καρδία) 54°—41° 5′ и носъ Мастусия [77] 54° 30′—40° 40′; откъмъ югъ — съ Егейското море отъ тамо нататъкъ, дѣто се намира градъ Елеусъ (Ἐλαιοῦς) 54° 30′—40° 45′ и съсѣдниятъ до него носъ 54° 40′—40° 45′; а откъмъ изтокъ — съ Хелеспонта [78], дѣто се намиратъ тия градове:

---

[70], [71] Πλωτινόπολις, на десния брѣгъ на Марица, при Демотика.

[72] Δόμη, Калдеркосъ при Фере.

[73] Κόψελα, Ипсала.

[74] Ἀφροδισιάς, Кавакъ.

[75] Αἱ Κυάνεαι νῆσοι, два малки скалисти острови въ началото на Босфора откъмъ Черно-море, митичнитѣ Симплегади, сега наричани Урекъ-Яка.

[76] ἡ Προκόννησος, островъ Мармара.

[77] Μαστουσία, Седилъ-Бахаръ.

[78] Ἑλλήσποντος, Дарданелскиятъ протокъ.

Койла (Κοῖλα)	54° 55′—41°,
Сестъ (Σεστός)	44° 55′—48° 15′,

а послѣ и споменатиятъ вече градъ:

Калиполъ [79]	55° —41° 30′.

4. *Географското положение на Македония.*

III, 12.[1]. Македония (ἡ Μακεδονία) се ограничава откъмъ сѣверъ съ споменатитѣ покрайнини на Далмация, Горня-Мизия и Тракия, а откъмъ западъ — съ Йоническо море (Ἰόνιον πέλαγος) отъ Дирахиумъ или Епидамнъ чакъ до рѣката Келидносъ по слѣдното описание:

[2] въ земята на тавлантийцитѣ (Ταυλάντιοι):

Дирахиумъ [80]	45° —40° 55′,
устието на р. Паниасъ [81]	45° —40° 40′,
устието на р. Апсосъ [82]	45° 5′—40° 30′,
Аполония [83]	45° 5′—40° 10′,
устието на р. Аой [84]	45° —40°,
Авлонъ, градъ и корабостроителница [85]	44° 50′—39° 55′,

[3] въ страната на елимиотитѣ (Ἐλιμιῶται):

Булисъ (Βουλλίς)	45° —39° 45′.

[4] въ Орестида (Ὀρεστίς):

Амантия [86]	44° 55′—39° 30′,
устието на р. Келидносъ [87]	45° —39° 20′

[5]. Откъмъ югъ Македония се ограничава съ линията, прокарана отъ тука покрай Епиръ чакъ до прѣдѣла, чието положение е 49°—38° 30′ (по тая линия се простира планината Пиндъ,

---

[79] Καλλίπολις, Галиполи.

[80] Δυρράχιον, Драчъ.

[81] Πανύασος, рѣка Скумби.

[82] Ἄφος, р. Семени.

[83] Ἀπολλωνία, Полина.

[84] Ἄωος, Воюца.

[85] Αὐλών, 7 км. сѣверо-западно отъ Валона, при Плака.

[86] Ἀμαντία, сега развалини при с. Нивица, на десния брѣгъ на р. Сушица.

[87] Κέλυδνος, Люми-Барди.

τὸ Πίνδον ὄρος, чиято срѣда заема градуситѣ 47° 40′—38° 45′) и съ линията, прокарана покрай Ахея (Ἀχαΐα) чакъ до Малийския заливъ (Μαλιακὸς κόλπος) при прѣдѣлна точка, чието положение е 51°—38° 25′ (въ тая линия се намира планината Ета, Οἴτη, чиято срѣда заема градуситѣ 50° 30′—38° 25′).

[6]. Откъмъ изтокъ Македония се ограничава съ споменатата часть на Тракия и съ завоитѣ на Егейско море отъ р. Нестъ до означената граница на Малийския заливъ. Описанието на тия завои е това: слѣдъ рѣката Нестъ, която образува границата на Тракия, и на която устието заема градуситѣ 51° 45′—41° 45′, иде

[7] въ Стримонския заливъ 88) по брѣга на Едонида (Ἠδωνίς):

Неаполъ 89)	51° 15′—41° 45′,
Ойсима 90).	50° 50′—41° 45′,
устието на р. Стримонъ 91)	50° 15′—41° 25′;

[8] въ Амфакситида (Ἀμφαξῖτις):

Аретуса 92).	50° 10′—41° 20′,
Стагира (Στάγειρα)	50° 20′—41° 10′;

[9] въ Халкидика (Χαλκιδική):

Панормъ (Πάνορμος), пристанище и градъ .	50° 40′—41°,
Атонъ (Ἄθως), планина	51° --41° 10′,
Атонъ, носъ и градъ 93)	51° 10′—41°,
срѣдата на планината	51° 10′—41°,
Нимфейскиятъ носъ 93a)	51° 10′—40° 45′

и въ Сингитския заливъ 94):

Стратоника 95)	50° 55′—40° 55′,

---

88) Στρυμονικὸς κόλπος, Орфанскиятъ заливъ.

89) Νεάπολις, Кавала.

90) Οἰσύμη, сега Елефтерополи.

91) Στρυμών, Струма.

92) Ἀρέθουσα, развалини Сасария, при монастира Ая-Мария до Бешикъ-гьолъ.

93) До мънастира Лавра при носъ Смирна.

93a) Νύμφαιον ἄκρον, носъ Св. Георги.

94) Σιγγιτικὸς κόλπος, Атонскиятъ заливъ.

95) Στρατονική, сега Стратони.

Акантъ (Ἄκανθος)	50° 40′—40° 55′,
Сингосъ (Σίγγος)	50° 30′—40° 40′;

[10] въ Парактия (Παρακτία):

носъ Ампелъ (Ἄμπελος)	51° 15′—40° 30′,
носъ Дерисъ	51° 15′—40° 20′,
Торона (Τορώνη)	50° 45′—40° 25′,
най-вжтрѣшната часть на Торонския заливъ (Τορωναϊκὸς κόλπος)	50° 40′—40° 25′,
шийката на полуострова Палена (Παλλήνη)	51° —40° 5′,
носъ Канастрей (Καναστραῖον ἄκρον) . .	51° 15′—39° 55′,
Касандрия 96)	51° 5′—40°,

и въ Термейския заливъ (Θερμαϊκὸς κόλπος):

устието на р. Хабрий (Χάβριος)	50° 40′—40° 5′,
Гигонисъ, носъ (Γιγωνὶς ἄκρα)	50° 30′—40° 5′;

[11] въ Амфакситида (Ἀμφαξῖτις):

Тесалоника 97)	49° 50′—49° 20′,
устието на р. Ехедоръ 98)	49° 45′—40° 15′,
устието на р. Аксий 99)	49° 40′ 40° 10′;

[12] въ Пиерия (Πιερία):

устието на р. Лидиасъ 100)	49° 30′—40°,
Пидна 101)	49° 40′—39° 45′,
устието на р. Халиакмонъ 102)	49° 50′—39° 40′,
Дионъ (Δῖον), колония	50° —39° 35′,
устието на р. Бафиръ 103)	50° 10′—39° 30′,
устието на р. Пеней (Πενειός)	50° 30′—39° 25′;

[13] въ земяга на пеласгиотитѣ (Πελασγιῶται):

носъ Магнесия 104)	51° 40′—39° 30′,
носъ Сепиада (Σηπιὰς ἄκρα)	51° 45′—39° 15′,

---

96) Κασσάνδρεια, чиито развалини се намиратъ при Пинака.

97) Θεσσαλονίκη, Солунъ.

98) Ἐχέδωρος, р. Галикъ.

99) Ἄξιος, р. Вардаръ.

100) Λυδίας, рѣката, която излиза отъ Йениджe-гьолъ.

101) Πύδνα, чиито развалини се намиратъ при Китросъ.

102) Ἁλιακμών, р. Бистрица.

103) Βαφύρας, р. Потоки, при която се е намирала колонията Дионъ, сега развалини при с. Малатрия.

104) Μαγνησία ἄκρα, носъ Св. Димитъръ.

Еантей 105)	51° 40′—39° 15′,
Иолкосъ (Ἰωλκός)	51° 30′—39° 15′;

[14] въ Фтиотида (Φθιῶτις) до Пеласгийския заливъ 106):

Пагаси (Παγασαί)	50° 50′—38° 55′,
Деметриада (Δημητριάς)	50° 30′—38° 55′,
носъ Посидий 107)	51° 30′—38° 50′,
Лариса (Λάρισσα)	51° 20′—38° 45′,
Ехинъ (Ἐχῖνος)	51° 10′—38° 45′,
Сперхея (Σπέρχεια)	51° —38° 40′,
Тива въ Фтиотида (Θῆβαι Φθιώτιδος)	51° —38° 35′,
устието на р. Сперхей (Σπερχειός)	51° —38° 30′.

[15]. Рѣката Стримонъ почва отъ общата граница на Тракия и Македония, и нейнитѣ извори заематъ градуситѣ 48° 40′—42°; рѣката Аксий извира отъ планината Скардъ въ положението 47°—41° 40′ и отъ планинитѣ подъ Далмация, на които положението е 46°—41° 15′, и началата ѝ се сливатъ въ положението 49° 15′—40° 15′; Халиакмонъ пъкъ почва отъ Кандавийскитѣ планини (Κανδαΰϊα ὄρη) въ положението 46° 40′—40° 10′; рѣката Пеней — отъ планината Пиндъ въ положението 47° 30′—39′, и рѣката Сперхей—сжщо отъ тамо въ положението 48° 30′—38° 40′.

[16]. Отъ прочутитѣ планини Бертискъ 108) заема съ своята срѣда градуситѣ . . . . 49° 10′—41° 15′,

планината Бермий 109)	48° 30′—39° 50′,
планината Керкетисий 110)	46° 40′—39° 40′,
планината Титарий 111)	48° 40′—39° 30′,
планината Олимпъ (Ὄλυμπος)	50° —39° 20′,
планината Оса (Ὄσσα)	50° 40′—39° 20′,
планината Пелий (Πήλιον ὄρος)	51° 10′—39° 20′,
планината Отрисъ (Ὀθρύς)	50° —38° 40′.

---

105) Αἰάντειον, наблизу до Трикери.

106) Πελασγικὸς κόλπος, заливътъ при Воло.

107) Ποσείδιον ἄκρα, носъ Ставро.

108) Βέρτισκος, Бешикъ-дагъ.

109) Βέρμιον (Докса), планина при Беръ (Верия).

110) Κέρκετιον или Κερκετήσιον ὄρος, сега Козякъ (?)-планина, или Оросъ-Керкетионъ, на границата между Епиръ и Тесалия.

111) Въ текста стои Κιτάριον ,вмѣсто Τιτάριον, сега планина Шапка, отдѣто извира р. Сарандопорисъ или Вургарисъ въ непосрѣдствено съсѣдство съ Олимпъ.

[17]. Вжтрѣшни градове въ Македония сж тия:

въ земята на тавлантийцитѣ (Ταυλάντιοι):

Арниса 112)	45° 20′—40° 40′;

[18] въ земята на елимиотитѣ (Ἐλιμιῶται):

Елимия	45° 40′—39° 40′;

[19] въ Орестида (Ὀρεστίς):

Амантия (Ἀμαντία)	46° —39° 20′;

[20] въ земята на албанитѣ (Ἀλβανοί):

Албанополъ 113)	46° —41° 5′;

[21] въ земята на алмопитѣ (Ἀλμῶπαι):

Хорма (Ὅρμα)	46° 45′—41° 30′,
Европъ 114)	46° 20′—41° 20′,
Апсалъ (Ἄψαλος)	46° 20′—41° 5′;

[22] въ Орбелия (Ὀρβηλία):

Гарескъ (Γαρησκός)	47° 50′—41° 40′;

[23] въ земята на еордейцитѣ (Ἐορδαῖοι):

Скамписъ 115)	45° 45′—40° 20′,
Диболия 116)	45° 45′—40° 10′,
Давлия (Δαυλία)	45_0 30′—40°;

[24] въ земята на астреитѣ (Ἀστραῖοι):

Астрей (Ἄστραιον)	46° 20′—40° 50′,

[25] въ Пеония (Παιονία):

Доберъ 117)	46° 40′—40° 45′,
Алоръ (Ἄλωρος)	47° 15′—41° 10′;

[26] въ земята на иоритѣ (Ἰωροί):

Иоръ (Ἴωρον)	47° 45′—41° 15′;

---

112) Ἄρνισσα въ околностьта на Острова.

113) Ἀλβανόπολις, вѣроятно Арбона.

114) Εὔρωπός, може би развалинитѣ, които се намиратъ на 10 минути отъ стичането на Църна рѣка и Бѣлица въ Мъгленско.

115) Σκαμπίς, Елбасанъ на р. Скумби.

116) Διβολία, Дѣволъ или Звѣзда (на новогръцки Селасфоро).

117) Δόβηρος, навѣрно при Боймия Дере.

[27] въ Синтика (Σιντική):

Тристолъ (Τρίστωλος)	48° —41° 30′,
Партикополъ[118])	48° 40′—41° 40′,
Хераклея Синтийска[119])	49° 10′—41° 40′;

[28] въ Одомантика (Ὀδομαντική) и Едонида (Ἠδωνίς):

Скотуса (Σκοτοῦσσα)	49° 30′—41° 50′,
Берга (Βέργα)	49° 50′—41° 40′,
Гасоръ (Γάσωρος)	50° 15′—41° 55′,
Амфиполисъ[120])	50° —41° 30′,
Филипи[121])	50° 45′—41° 55′;

[29] въ земята на десаретитѣ (Δεσαρήτιοι):

Евия (Εὐΐα)	46° 5′—40° 15′,
Лихнидъ[122])	46° 50′—40° 20′;

[30] въ Линкестида (Λυγκηστίς):

Хераклея[123])	47° 40′—40° 40′;

[31] въ страната на пелагонцитѣ (Πελάγονες):

Авдаристъ (Αὐδάριστος)	48° —40° 55′,
Стоби[124])	48° 30′—41° 20′;

[32] въ Бисалтия (Βισαλτία):

Аролъ (Ἄρρωλος)	49° 10′—41° 20′,
Евпория[125])	49° 20′—41° 10′,
Калитери (Καλλίτεραι)	49° 30′—41° 10′,
Оса[126])	49° 45′—41°;

[33] въ Мигдония (Μυγδονία):

Антигония[127])	48° 40′—41° 10′,
Калиндея (Καλίνδοια)	48° 40′—40° 50′,

---

[118] Παρθικόπολις, навѣрно заема мѣстото на днешна Нигрита.

[119] Ἡράκλεια Σιντική, на западъ отъ Демиръ-Хисаръ.

[120] Ἀμφίπολις, при дн. Неохорио (Ени-кьой).

[121] Φίλιπποι, при Правишкото блато.

[122] Λυχνιδός, Охридъ.

[123] Ἡράκλεια, Битоля.

[124] Στόβοι, дн. Грацко, дѣто Църна-рѣка се втича въ Вардаръ.

[125] Εὐπορία, сега Неохори (Йени-кьой) дѣто р. Струма излиза отъ Тахинското езеро.

[126] Ὄσσα, може би с. Сухо.

[127] Ἀντιγόνεια, на десния брѣгъ на Вардаръ, въ Тиквешко.

Беръ (Βαῖρος)	48° 55′—40° 40′,
Фиски (Φύσκαι)	49° —41°,
Терпилъ (Τέρπυλλος)	49° 10′—40° 50′,
Карабия (Καρραβία)	49° 5′—40° 30′,
Ксилополъ (Ξυλόπολις)	49° 20′—41°,
Асеръ (Ἄσσηρος)	49° 30′—40° 40′,
Аполония Мигдонска[128])	49° 30′—40° 30′,
Лете[129])	49° 20′—40° 20′;

[34] въ Халкидика (Χαλκιδική):

Авгея (Αὐγαία)	50° 15′—40° 40′;

[35] въ Парактия (Παρακτία):

Клити (Κλῖται)	50° 20′—40° 20′,
Морилъ (Μόρυλλος)	50° 30′—40° 15′,
Антигония (Ἀντιγόνεια) или Псафара (Ψαφαρά)	50° 45′—40° 10′;

[36] въ Ематия (Ἠμαθία):

Европъ (Εὐρωπός)	47° 20′—40° 20′,
Тириса (Τύρισσα)	47° 30′—39° 55′,
Скидра (Σκύδρα)	47° 40′—40° 20′,
Миеза (Μιέζα)	48° —39° 45′,
Киръ (Κύρρος)	48° 10′—40° 40′,
Идомене[130])	48° 30′—40° 50′,
Гординия (Γορδυνία)	48° 40′—40° 15′,
Едеса[131])	48° 45′—40° 20′,
Берoя[132])	48° 45′—39° 50′,
Егея (Αἰγαία)	48° 40′—39° 40′,
Пела[133])	49° 20′—40° 5′;

[37] въ Пиерия (Πιερία):

Филаки (Φυλάκαι)	49° 20′—39° 30′,
Вали (Οὐάλλαι)[134])	49° 40′—39° 30′;

---

[128] Ἀπολλωνία Μυγδονίας, чиито развалини се наричатъ Полина.

[129] Λήτη, с. Айвали, на сѣверо-истокъ отъ Солунъ.

[130] Ἰδομένη, сега развалинитѣ Джевитъ-Хисаръ.

[131] Ἔδεσσα или Αἰγαί, Воденъ.

[132] Βέροια, Беръ (Верия).

[133] Πέλλα, сега Постолъ.

[134] Филаки (ср. Plin. IV 34) търсятъ при Серфидже или Палеокастро до Кара-бурунъ; Бала или Вали (ср. Plin. IV 34: Vallaei) сѫ голѣмитѣ развалини при Палатица.

[38] въ земята на паравеитѣ (Παραυαῖοι):

Ерибея (Ἐρίβοια)	46° 40′—39° 45′,

[39] въ земята на пеласгиотитѣ (Πελασγιῶται):

Долиха (Δολίχη)	47° 30′—39° 40′,
Азорий (Ἀζώριον)	47° 45′—39° 30′,
Питий (Πύθιον)	47° 50′—39° 30′,
Гоносъ (Γόννος)	48° 5′—39° 35′,
Атраксъ (Ἄτραξ)	48° 30′—39° 25′,
Илетий (Ἰλέτιον)	49° 5′—39° 25′,
Скотуса (Σκοτοῦσσα)	49° 30′—39° 10′,
Лариса (Λάρισσα)	50° —39° 10′,
Фере[135])	50° 30′—39° 10′;

[40] въ Тимфея (Τυμφαία):

Гиртона (Γυρτώνη)	46° 50′—39° 30′,

[41] въ земята на хестиеотийцитѣ (Ἑστιαιῶται):

Фестъ (Φαιστός)	47° 15′—39° 20′,
Гомфи (Γόμφοι)	47° 40′—39° 10′,
Егиний (Αἰγίνιον)	48° —39° 20′,
Трика[136])	48° 5′—39°,
Ктимени (Κτιμεναί)	48° 45′—39° 10′,
Хиретии (Χυρετίαι)	49° —39°,
Метрополъ Μητρόπολις	49° 20′—39°;

[42] въ земята на тесалийцитѣ (Θεσσαλοί):

Хипата (Ὕπατα)	47° 50′—38° 50′,
Состенисъ (Σωσθενίς)	48° 25′ –38° 50′,
Хомиле (Ὅμιλαι)	48° 40′—38° 40′,
Кипера (Κύπαιρα)	49° —38° 40′,
Фалантия (Φαλανθία)	49° 30′—38° 45′;

[43] въ Фтиотида (Φθιῶτις):

Нартакий (Ναρθάκιον)	50° 10′—38° 45′,
Коронея (Κορώνεια)	50° 30′—38° 50′,
Мелитея (Μελίταια)	50° 40′—39°,
Еретрия (Ἐρέτρια)	50° 15′—38° 50′,
Ламия (Λαμία)	50° 30′—38° 35′,
Хераклея Фтиотска (Ἡράκλεια Φθιώτιδος)	50° 50′—38° 30′,

[44]. Острови, които се намиратъ до Македония, сѫ тия:
въ Йоническо море:

островъ Сасонъ[137])	44° 10′ –39° 30′,

въ Егейско море:

островъ Лемносъ (Λῆμνος) съ двата града:

Мирина (Μύρινα)	52° 20′—40° 35′,
и Хефестиада (Ἡφαιστιάς) въ вѫтрѣшностьта	52° 30′—41°′,
Скиатъ (Σκίαθος), островъ и градъ	52° 10′—39° 15′,
Пепаретъ [138]), островъ и градъ	52° 30′—39° 20′,
Скиросъ (Σκῦρος), островъ и градъ	54° —39°.

---

[135]) Φέραι, сега Велестино.
[136]) Τρίκκα, сега Трикала.

[137]) Σάσων νῆσος, островъ Сасено.
[138]) Πεπάρηθος νῆσος, островъ Скопелосъ.

Приложение.

Походътъ на Дария прѣзъ Тракия.

(Споредъ *J. Prášek*, Geschichte der Meder und Perser, т. II стр. 88—93).[1])

Отъ всичко, което ни е прѣдадено за похода на Дария, се вижда, че той е билъ прѣвъзходно подготвенъ, ако и да е прѣувеличено, както мислимъ, извѣстието на Херодота за 700,000 войници, участници въ похода; по-вѣроятно е числото, което той дава за флотата: 600 изключително йонийски кораби[1a]). Персийската войска била съсрѣдоточена на азиатския брѣгъ на Босфора при Калхедонъ, дѣто по заповѣдь на царя била се събрала и йонийската флота. Самоскиятъ инжинеръ Мандрокълъ направилъ мостъ отъ кораби прѣзъ протока, приблизително около сегашната Стения[2]).

Дарий, слѣдъ като прѣгледалъ отъ единъ гръцки корабъ протока и устието на Черно-море при страшнитѣ Кианейски скали, прѣминалъ съ войскитѣ си протока и потеглилъ на сѣверъ къмъ Тракия, слѣдъ като въздигналъ на мѣстото на моста една колона съ ассирийски, т. е. персийски надписъ, — гърцитѣ не могли да различаватъ персийското отъ асирийското клинообразно писмо, — която още въ врѣмето на Херодота се пазѣла въ храма на Диониса въ Византия. Йонийцитѣ получили заповѣдь да пжтуватъ по Черно-море до устието на Дунава и отъ тамъ 2 дена нагорѣ по течението на рѣката; тамъ, дѣто почва раздѣлянето ѝ на ржкави, да направятъ мостъ и да чакатъ сухопжтната войска[3]).

Царьтъ потеглилъ прѣзъ Тракия, подчинилъ по пжтя нѣкои източни тракийски племена при Салмидесъ, Месемврия и Аполония, именно скирмианитѣ и нипсеитѣ[5]), достигналъ до изворитѣ на р. Теаръ, дѣто починалъ съ войската си 3 дена и поставилъ тамъ колона съ надписъ. Пжтьтъ, по който той тръгналъ за Дунава, може само приблизително да се опрѣдѣли, тъй като не е още сигурно установено мѣстото на единствения пунктъ, който има рѣшително значение при опрѣдѣляне пжтя на персийската войска, а именно изворътъ на Теаръ. Херодотъ съобщава, че тая рѣка била много извѣстна съ лѣковитостьта на водата си, особено противъ краста на хора и коне, и получавала вода отъ 38 извора, които извирали отъ една и сжща скала и били далечъ два дена пжть отъ Аполония и отъ храма на Хера въ Перинтъ. Теаръ се вливалъ въ р. Контадесдосъ, тая въ р. Агрианесъ, а послѣдната въ Хебъръ. Старото име на р. Агрианесъ до днешенъ день е запазено въ турски езикъ като Ергене. Може да се приеме, че персийската войска отъ Византия вървѣла по брѣга на Черно море до вливането на сегашната крайбрѣжна рѣка Странджа; слѣдъ това се отбила въ лѣво нагорѣ по долината, за да прѣмине мжчнопроходимата планина Странджа на юго-изтокъ отъ старата Визия (сега Виза). Споредъ това р. Контадесдосъ и Теаръ трѣбва да се търсятъ между деснитѣ притоци на Ергене. По старитѣ тълкувачи търсѣха Теаръ въ сегашната Теке-дере, а генералъ Yochmus[6]) и слѣдъ него и G. Rawlinson[7]) бѣха наклонни да я отъждествятъ съ Симеръ-дере, една рѣчица, която извира между Йене и Бунаръ-Хисаръ. Тамъ споредъ свѣдѣнията на генералъ Yochmus се намирали и споменатитѣ отъ Херодота, зимно

---

[1]) Прѣведе отъ нѣмски М. Бръчкова.

[1a]) Херодотъ IV, 85. Ктезий, Фрагм. 30 § 48 (Gilmore).

[2]) Споредъ Херодота IV, 87 мостътъ билъ между Калхедонъ и храма на Зевса Урия, а споредъ по-късни свѣдѣния (Полибий IV. 43, 2.) - при Ἑρμαῖον. И двѣтѣ данни отговарятъ на мѣстото, кждѣто сега се намира Стения; въ полза на това прѣдположение е и самото име, което значи тѣснина.

[3]) Херодотъ IV, 89. Споредъ Страбонъ 305 мостътъ билъ направенъ върху южния ржкавъ на Дунава.

[5]) Споредъ Томашекъ (Sitzungsberich. d. Wiener Akademie, Phil.-hist. Kl. CCXXVIII, 46) Νιψαῖοι съ града Νίψα сж часть отъ фригомизийскитѣ Σῖρες (Σιρα-. ср. въ клинообразнитѣ надписи, *Hana-siruka*, Σίραυχας у Hofmann-Kutschke, Philologus 1907, 187; за sila- въ Ἀγη-σίλαος Πενθε-σίλεια, Philologus 1907, 179; *sila* къмъ *sira*, както luna lucna = иранск. raoχšna [Ρωξάνη споредъ Hofmann-Kutschke]), сигурно въ областьта на богата съ извори мѣстность Βρύσις, която често се споменува въ византийско врѣме. Скирмианитѣ (по-добро четене Κυρμιάναι) или скирмиадитѣ живѣяли по сѣв. притоци на р. Ергене и около Бургазкия заливъ и нѣкога се причислявали къмъ гетитѣ (Стефанъ Византийски s. v. Σκυρμιάδαι).

[6]) The Journal of the Royal Geographical Society, Vol. XXIV, 1854, 45.

[7]) History of Herodotus III, 80.

врѣме сравнително топли извори, сжщо и единъ надписъ, изчез-
налъ слѣдъ Yochmus[8]). Покоряването на прибрѣжнитѣ племена
скирмиани и нипсеи дава право да се прѣдполага, че една часть
отъ персийската войска вървѣла по брѣга на морето, и отъ тука
се съединила съ главнитѣ сили вѣроятно въ долината на
Камчия. Отъ тамъ Дарий пристигналъ до р. Артескосъ въ стра-
ната на одриситѣ[9]), споредъ Gatterer[10])—р.Арда, споредъ Jochmus,
който добрѣ е изслѣдвалъ тая область, — р. Теке-дере;[11]) значи
той се отклонилъ значително къмъ западъ, вѣроятно за да
достигне днешната Факия и да намѣри удобенъ пжть къмъ сѣ-
веръ. Цѣльта на похода му била да достигне онова мѣсто,
дѣто Дунавъ се раздѣля на 3 ржкава. За това той трѣбвало да
се стреми да достигне отъ Факия прѣзъ Русокастро про-
хода Айтосъ — Провадия, отъ дѣто има удобенъ и въ ново
врѣме често използуванъ отъ русквитѣ войски[12]) пжть за до-

лината на Камчия и по нататъкъ за хълмистата область между Шуменъ и Варна, още тогава населена отъ гети. Въ тоя походъ ще да е подчинилъ, както горѣ споменахме, тракийцитѣ при Месемврия и Аполония. Въ това врѣме гетитѣ владѣяли цѣла Дунавска България и Влашко, а на изтокъ, въ сегашна Добруджа, тѣ достигали чакъ до устието на Дунава, дѣто се допирали съ скитски племена. Херодотъ ги причислява къмъ тракийцитѣ[13]); новитѣ изслѣдвачи ги смѣтатъ по-точно за сѣверна, или гетска група на тракийскитѣ племена.[14]) Една часть отъ тѣхъ по-късно се наричала Θρήιξιν μιγάδες Σκύθαι[15]), отъ което трѣбва да се заключи за близкитѣ имъ отношения съ скититѣ отвждъ Дунава. За това гетитѣ съ оржжие въ ржка се противопоставили на напрѣдващата персийска войска, и Дарий се видѣлъ принуденъ да ги подчини[16]); тукъ обаче не може да се мисли за нѣкакво сериозно сражение съ гетитѣ; това по-скоро е било само опитъ да се сплашатъ храбритѣ варвари, като имъ се покаже надмощието на персийцитѣ.

По този начинъ Дарий достигналъ съ войската си до разклонението на Дунава, дѣто вече го чакала йонийската флота. Къмъ неговата войска се присъединили и подчиненитѣ гети[17]). Ионийцитѣ вече били направили прѣзъ Дунава мостъ отъ кораби, мѣстото на който е указано само приблизително[18]): на разстояние 2 дена пжть отъ устието на рѣката; така че ние можемъ да изкажемъ за него само прѣдположения. Наистина Дарий билъ поржчалъ на йонийцитѣ да пжтуватъ отъ устието на Дунава 2 дена на горѣ по течението и да направятъ мостъ; обаче това извѣстие не е достатъчно опрѣдѣлено, понеже ние трѣбва да имаме прѣдъ видъ, че Дунавското устие се разклонява на три ржкава. По-приемливо е, че ионийцитѣ сж направили моста не тамъ, дѣто Дунавътъ е вече раздѣленъ, ами дѣто тече още въ едно корито. Наистина Страбонъ[19]) казва, че мостътъ билъ построенъ върху долнята часть на „Свещения“ или южния ржкавъ, обаче споредъ неговото извѣстие би трѣбвало да приемемъ, че мостътъ билъ продълженъ и върху останалитѣ два ржкава, за което обаче нѣмаме никакво прѣдание; напротивъ това би трѣбвало да се счита безмислено и отъ тактически съображения.[20]

---

[8]) The Journal of the Royal Geographical Society. Vol. XXIX 1854,
45. Rawlinson така прѣдава свѣдѣнията на ген. Jochmus. Генералътъ
запиталъ мѣстния първенецъ Абдалахъ-Ага за единъ старъ надписъ,
за който знаялъ отъ историята, че сжществувалъ на това мѣсто, или
близо до него, и за който билъ дошълъ сега отъ Стамбулъ. На това
той, слѣдъ като помислилъ малко, му отговорилъ: The inscription you
allude to was in ancient Syrian or Assyrian (eski suriani). Some of our
old Bektashis knew it to be ancient Syrian, but nobody could read it;
and as it was considered a secret, the piece of stone which contained
part of the inscription was taken to our Tekieh, near the túrbeh of Binbir
Oghlu Ahmed Baba . . . The stone lay a long time near the great reser-
voir just opposite this house, until a learned dervish from Syria had it
carefully transported do the Tekieh. На слѣдния день Jochmus и Абда-
лахъ-Ага напраздно го търсили въ текето, тъй че Jochmus нито е ви-
дѣлъ надписа, нито пъкъ е могълъ да каже, че билъ написанъ съ
клинообразни знакове (with letters like nails споредъ G. Rawlinson, ц.
м.). Споредъ това трѣбва да се поправи и Macan, Herodotos IV, V, VI
books I 65.

[*Бѣлѣжка.* Интересни свѣдѣния за мѣстностьта дава напослѣдъкъ
Unger въ Jahrb. des deutsch. arch. Instit., Anzeiger, XXX (1915) стр.
3—16; и споредъ него изворитѣ на Теаръ лежатъ при Йене. Г. И. К.]

[9]) Въ врѣмето на Тукидида (II 96) одрискиятъ царь Ситалкъ владѣялъ земята между Родопитѣ, Ст.-Планина и Черно-море.

[10]) Handbuch der Universalhistorie, 42.

[11]) Ц. м. 47.

[12]) J. K. Jireček, Cesty po Bulharsky, 575. — Проходътъ Вратникъ при Сливенъ, поради мжчната си проходимость, въ случая не може да се има прѣдъ видъ. Срав. за него 520 стр. и сл. Възраженията на Macan, цит. м. 66, не сж основателни.

[13]) Херодотъ IV, 80.

[14]) Tomaschek, Die alten Thraker I, 92 (Sitzungsberichte d. Wiener Akad. d. Wissenschaft. Phil.-hist. Kl. CXXVIII).

[15]) Apollon. Rhod. IV, 320.

[16]) Херодотъ IV, 93.

[17]) Херодотъ IV, 96.

[18]) Херодотъ IV, 89.

[19]) Стр. 305: Μέγιστον δὲ τὸ ἱερὸν στόμα καλούμενον, δι' οὗ σταδίων ἀνάπλους ἐπὶ τὴν Πεύκην ἑκατὸν εἴκοσιν, ἧς κατὰ τὸ κάτω μέρος ἐποίησε τὸ ζεῦγμα Δαρεῖος.

Слѣдъ като Дарий стжпилъ на лѣвия брѣгъ на Дунава, намѣрилъ се въ една съвсѣмъ непозната на персийцитѣ земя, населението на която до тогава не било играло никаква значителна роля въ историята, като изключимъ отдѣлни негови разбойнически походи въ южнитѣ културни страни.

---

[20] Масап, ц. м. 70, приема мѣстото на сегашния Галацъ, обаче съ по-голѣмо право трѣбва да се приеме това между Рени и Исакча, кждѣто Руситѣ сж минали Дунава въ 1828 г.

Именен показалецъ.[1]

А*ба*, абанти, 122.
Абдера: 1) градъ, 32, 82, 86, 114, 115, 122, 126, 131, 165; 2) сестра на Диомеда, 126.
Абдеръ, основатель на гр. Абдера, 86, 114, 115.
Абидонъ = Амидонъ, 110.
Абидъ, 116, 125, 133.
Абии, 92, 93, 95.
Аброзелмъ, 74.
Авгея, 175.
Августъ, 98, 136, 137.
Авдаристъ, 174.
Авлеутейхосъ, 157.
Авлонъ, 169.
Автариати, 101, 102, 108, 151.
Агрианесъ = Ергене, 5, 179.
Агриани, 32, 102, 113, 114, 146, 150, 151, 154.
Агрипа, 132.
Адарасъ = Атирасъ, 133.
Адрия, Адриатическо море, 2, 88, 89, 96, 100, 101, 105, 108, 123, 133; Адриатически заливъ, 100.
Аеропъ: 1) братъ на Пердикасъ I, 26; 2) прадѣдо на Александъръ I, 27.
Азиатска Тракия, 45.
Азиатски мизи, 91, 95.
Азия, 6, 12, 13, 19, 46, 49, 53—55, 70, 72, 86, 89, 91, 95, 97, 103, 104, 111, 116, 117, 119, 120, 125, 133, 145, 178.
Азорий, 176.
Азоръ, 107.
Айса, 24.
Акантъ, 23, 24, 86, 111—113, 126, 130, 171.
Акарнания, 24.
Акротой, 111, 112.
Акротоонъ, 127, 130.
Аксиакъ, 163.
Аксий=Вардаръ, 24, 35, 85, 107—111, 114, 129, 171, 172.
Аксиополъ, 161, 163.
Алалкомени, 107.
Алантенци, 129.
Албани, илирийско племе, 173.
Албания въ Азия, 130.
Албанополъ, 173.
Албисъ = Елба, 90.
Александрия, 138.
Александъръ: 1) Алекс. I, 26, 27, 30, 31, 34, 35; 2) Алекс. Велики 95, 96, 112, 113, 144--155.
Алексархъ, 112.
Алкетасъ, 27,
Алкионъ, 129.
Алмопи, Алмопия, 35, 129, 173.
Алопеконесъ, алопеконесци, 83, 87, 116, 117, 126.
Алорити, 129.
Алоръ, 110, 128, 173.
Алпи, 100, 101, 134.
Алписъ, рѣка, 3.
Амадокъ, 116.
Амантия, 169, 173.
Амбракийски заливъ, 105.
Амейниадъ, 30, 31.
Амеcтрида, 22.
Амидонъ = Абидонъ, 110.
Аминтасъ (Аминтъ): 1) баща на Алекс. I, 13, 27, 88; 2) синъ на Филипа, брата на Пердикасъ II, 31; 3) баща на Филипъ II Македонски, 105, 107, 111.

---

[1] Нареди Д. Дечевъ.

Ампелъ: 1) носъ, 23, 171; 2) градъ, 129.
Амфакситида, 109, 170, 171.
Амфилохи, 106.
Амфиполисъ, 28, 37, 40, 82, 86, 113, 116, 126, 130, 145, 147, 174.
Анаксибий, 45—53.
Анаплусъ, 84.
Ангитъ = Ангиста, 22.
Ангросъ, 3.
Андриака, 103.
Андросъ, 2; андрийска колония, 85.
Андрофаги, 8.
Анеристъ, 30.
Антемусъ (Антемунтъ), 35, 36, 129.
Антигония: 1) = Псафара при Олинтъ, 85, 175; 2) градъ на р. Вардаръ, 129, 174.
Антиохийци, 129.
Антипатъръ, 112.
Антистий Ветеръ, 138.
Антиумъ, 132.
Антифанъ, 86.
Анхиале, Анхиало, 103, 125, 132, 157, 165.
Аой, 169.
Апиаренци, 162.
Апиласъ, 128.
Аполодоръ, 96.
Аполония: 1) = Созополъ, 5, 6, 84, 87, 103, 125, 132, 157, 165, 167, 179, 181; 2) = Полина (на Йон. заливъ), 105—107, 118, 169; 3) Мигдонска, 126, 175; 4) Халкидска, 130; 5) на Стримонски заливъ, 131; 6) на Атонски полуостровъ, 130.
Аполонъ, 103, 104.
Апри, Апросъ, 133, 168.
Апсалъ, 173.
Апсосъ, 169.
Апсинтии, апсинтийци, 15, 16, 27; Апсинтида, 119.
Арабей, 107.
Араплусъ, 83.
Араръ, притокъ на Дунава, 3.
Аргеади, 109, 110.
Аргей, 27.
Аргилъ, 23, 112.
Арго, 158.
Аргосъ: 1) въ Пелопонесъ, 26, 34; 2) въ Орестида, 106.
Ардиеи, 108; Ардия, 101.
Ареати, 131; Ареи-сармати, 131.
Аресъ, 10.
Аретуса, 85, 113, 130, 170; аретусии 129.
Арзосъ: 1) рѣка, 166; 2) градъ 167.
Арибантий, 160.
Арисба, градъ и рѣка 121.
Аристагоръ Милетски, 13, 37.
Аристархъ, 51—53, 56, 57, 70, 72.
Аристасъ, 60.
Аристей: 1) коринтиецъ 30, 31; 2) градъ, 132.
Аристотелъ, 111, 113, 122.
Аркадци, 44, 49, 60.
Арменци, 19; Армения, 121, 130.
Арниса, 173.
Арноба, 134.
Аролъ, 174.
Аротери, 132.
Артаке, 19.
Артаксерксъ, 19.
Артанесъ, 3.
Артемида, 2, 4, 10.
Артемидоръ, 118.
Артескосъ, 6, 180.
Артохмесъ, 19.
Архилохъ, 122.
Архелай, 35.
Аса, 130.
Асамусъ = Осъмъ, 134.
Асера, 130.
Асеръ, 175.
Асине, 51.
Асирийски надписъ, 4, 178.
Астеропей, 114.
Астиагъ, 88.
Асти, 103, 105, 116; Астика, 87, 132; Астийска стратегия. 167.
Астреи, 173; Астрей 173.
Аталанта, 36.
Аталъ, 122.
Атамани, 106.
Атамантъ, 18.
Атика, 98, 105.

Атина: 1) градъ 15, 16, 81; 2) богиня, 62.
Атински колонни 28, 37, 86, 87.
Атинтани, 106.
Атиняни, 20, 28—31, 36—38, 42, 48, 49, 53—55, 60, 117. 120, 122, 125, 144, 145.
Атирасъ, 118, 125, 133, 166.
Атлантъ, 3.
Атонъ: 1) полуостровъ, 17, 23, 86, 111—113; 2) планина, 130, 170; 3) носъ, 170; 4) градъ, 170.
Атраксъ, 176.
Атрисъ, 3.
Афития, 23.
Афнитида, 122.
Афродисиада, 168.
Афродисия, 132.
Ахейци, 49, 51, 67, 127, 133.
Ахея, 85, 109, 170.
Ахиловъ островъ 89, 156, 164.
Ахилъ, 107, 155, 156.
Ая, 110.

Б_актри_, 130.
Бакхиади, 107.
Балканъ = Хемусъ, 147.
Баргусъ, Баргъ = Морава, 102, 134.
Бардилисъ, 150.
Барнусъ, 105.
Бастарни, 92, 99, 137.
Батиниасъ, Батиний, 133, 166.
Бафиръ, 171.
Бебрики, 91, 120.
Бендидии, 119, 120.
Бени, 131; Бенийска стратегия, 167.
Беотия, 15, 18, 120, 121; беотийци, 121.
Берга, 86, 113, 174.
Бергула, 167.
Берекинтийска флейта, 120.
Берея = Бероя, 128.
Берисадъ, 116.
Бермионъ, Бермий, 27, 110, 122, 172.
Бероя, 85, 110, 175.
Беръ, 175.
Беси, 21, 102, 116, 130; Бесийска стратегия, 167.
Бертискъ, 108, 172.
Бизанте = Бисанте, 131.
Бизоне, Бизона, 88, 103, 124, 132, 157.
Бисалти, 25, 109, 113, 114, 130; Бисалтия, 23, 25, 174.
Бисанте, 56, 67, 166.
Бистони, бистонци, 21, 86, 114, 131.
Бистонида, 21, 86; Бистонско блато, 131; Бистонско езеро, 112, 114, 115, 166.
Богесъ, 19, 20, 22.
Богъ, титла на жреца-съвѣтникъ у гетскитѣ царе, 94.
Бои, 97, 101.
Бойребиста, 94, 97, 98.
Болбе, 113.
Борей, 91.
Борейско устие, Борионъ, 135, 161.
Бористенъ, 163; Бористенски островъ 164.
Босфоръ, 4, 5, 84, 89, 125, 132, 158, 165, 168, 178.
Ботайски градъ = ботиейски градъ, 110.
Ботеати = ботиеи, 85.
Ботиеи, 35, 36, 109, 131; Ботиеида, Ботиея, Ботика, Ботия, 24, 36, 147, 37.
Ботонъ, 109.
Брасидасъ, 37, 40.
Брауро, 40.
Брени, 116.
Бриа = градъ, 103.
Бриаиий, 107.
Бриантика, 20.
Бриги (Βρυγοί) и бригесъ (Βρύγες), 19, 37, 91, 106, 107, 111, 122, 131, 134.
Бритолаги, 163.
Бронгосъ, 3.
Брутъ, 114.
Булиони, 106,
Булисъ, 129, 169.
Бѣли-брѣгъ = Левке-Акте, 83, 117.

В_акхъ_, 86.
Вала, 167.
Валеи, 129; Вали, 175.
Ватиниасъ = Батиниасъ, 118.

Веланисъ, 160.
Велей, П., 139.
Велика Майка, 120.
Велико-келалети, 131.
Велико-скордиски, 102.
Венденисъ, 160.
Ветеръ, Антистий, 138.
Византе = Бисанте, 125.
Византийски Керасъ = Златенъ рогъ, 104.
Византия, византийци, 4, 5, 14, 33, 45—47, 49—52, 55, 57, 66, 87, 103—105, 108, 118, 132, 135, 148, 158, 166, 178, 179.
Визия, 116, 133, 167, 179.
Виминаций, 160.
Виндилики, 101.
Витинисъ, 125.
Витинци, витини, 19, 45, 91, 120, 134.

Г*аванесъ*, 26.
Гай Калвизий, 139.
Галаика, 20.
Галактофаги (млѣкоядци), 92, 93, 95.
Галати, скордиски, 101.
Галепсъ, 23, 82, 111, 113, 114.
Галски градъ Раурикумъ, 134.
Гании, 83.
Ганосъ, 67, 83, 133.
Гарески, 129; Гарескъ, 111, 113, 173.
Гасоръ, 174.
Гебелеизисъ = Салмоксисъ, 6.
Герания, 132.
Германия, 90, 98, 101, 134, германци, 99, 100.
Гети, 6, 7, 9, 31, 34, 90, 91, 93, 94—100, 124, 131; Гетска страна, 88; Гетска степь, 99.
Гетуликъ, Лентулъ, 139.
Гиганти-богоборци, 85.
Гигемеросъ, 134.
Гигонисъ, 171.
Гигонъ, 24.
Гиртона, 176.
Главкиасъ, 150, 152, 154, 155.
Гнесипъ, 60.
Гоаксий, 40.
Голѣма-Аполония, 125.
Гомфи, 176.
Гоносъ, 176.
Гордий, 27.
Гординия = Гортиния, 129, 175.
Горня-Мизия, 159, 164, 165, 169.
Гортиния, 36, 108.
Гостолюбиво море, 88; Гостоприемно море, 95.
Грестония, 35, 36.
Гробъ на Хекуба, 117, 125, 133.
Гърци и Гърция, 4, 6, 7. 19—25, 54, 58—63, 65, 66, 68, 70, 73, 75, 82, 91, 95, 99—101, 105, 106, 108, 114, 125, 127, 136, 144, 157, 178.
Гръцки градове подъ властьта на одриситѣ, 33.
Гурании, 121.

Д*авлия:* 1) = Давлида, нѣкогашна Фокида, 29, 105; 2) градъ, 173,
Даи, 98.
Даки, 98—101; Дакия, 99.
Далмация, 159, 169, 172.
Дамастий, 106.
Даминумъ, 84.
Данталети, 102; Дантелетска стратегия, 167.
Данувий = Дунавъ, 98.
Дардания: 1) градъ въ Троада, 86; 2) область, населена отъ илирийскитѣ дардани, 101.
Дарданци: 1) илирийско племе 102, 108, 129, 134, 159; дардански градове, 160; 2) жителитѣ на гр. Дарданъ = Дардания въ Троада, 51, 59, 67.
Дарий, 4—9, 11, 13, 17—19, 37, 99, 100, 178, 180—182.
Дасарети, 106.
Даскилионъ, 14.
Датонъ, Датосъ, 82, 112, 113, 131.
Даусдава, 163.
Дафне, 158.
Девелтонъ, Девелтъ, 132, 167.
Деветь-пжтища, 22, 28, 37, 113.
Дервиопи, 106, 107.
Декелея, атически демъ, 38.
Декеней, 95, 97.
Дексипъ, 42.
Делионъ, 37.
Делосъ и делийци (делосци), 1, 2.

Делта = Тракийска Делта, 66.
Делфи, 15, 22.
Деметра, 86.
Деметриада, 172.
Деметрий: 1) Калатянецъ, 87; 2) Скепсийски, 112, 118.
Демокритъ, 126.
Демостенъ, атински пълководецъ, 38.
Денселети = Данселети, 130, 134
Дерисъ: 1) пазарище, 83; 2) носъ, 171.
Дерсеи, 21, 36.
Десарети, 174.
Деултумъ, 132.
Диабасисъ Конопонъ, 135.
Диболия, 173.
Дигери, 130.
Диегилисъ, 122.
Диести, 106.
Дии, 32, 38, 139.
Диитрефъ, 38.
Дикея, 21, 82, 114, 115, 129, 131.
Диме, 168.
దименци, 162; Димумъ, 162.
Динисъ, 142.
Диногетия. 161, 163.
Диомедъ, царь на бистонцитѣ, 86, 114, 115, 126, 131.
Дионисопол(ис)ъ, 88, 125, 132, 157, 161.
Дионисъ, 5, 10, 21, 88, 119, 120, 130, 178.
Дионъ, 110 --112, 129, 171.
Диоскури, 156.
Дирахионъ, Дирахиумъ, 109, 129, 131, 133, 169.
Дисоронъ, 13.
Добери, 22, 129; Доберъ, 34, 36, 113, 173.
Додонци, 2.
Долиха, 176,
Долня-Македония, 34, 109.
Долня-Мизия, 159, 160, 164, 166.
Долонги, 131.
Долонкийци, 15, 17.
Дорийски градове, 85.
Дорискъ: 1) брѣгъ, равнина, крѣпость, 18, 19, 20, 82; 2) градъ, 115, 126, 131.
Дортикъ, 160.
Драбескъ, 28, 37, 112.
Драбъ, 117.
Дрисъ, 82.
Дрои, 36.
Дромихетъ, 96, 99.
Дромосъ на Ахила, 115.
Дросийска стратегия, 167.
Другери, 131.
Друсипара, 168.
Дунавъ, 97, 98, 134, 147—150, 159—162, 178—182.
Дуросторъ, 163.
Дълга-стѣна = Макронъ Тейхосъ, 117, 125, 131, 133.

Е*акъ*, 15.
Еантей, 172.
Еантъ, 15.
Евбея, 2, 38, 109, 122; евбейски халкидци, 109.
Евдоксъ, 116.
Евия, 174.
Евксински Понтъ, 4, 5, 14, 31--33, 38, 104, 105, 108, 148.
Евмения, 132.
Евмолпъ, 105, 120, 122.
Еводосъ, 66.
Евпория, 174.
Евридика, 107.
Еврилохъ, 49, 74.
Европа, 3—5. 8, 11, 19, 24, 25, 33 46, 49, 54, 73, 92, 103, 108, 116 125, 130, 133, 134, 148.
Еврипъ, протокъ между Евбея и Беотия, 38, 39.
Европейски мизи, 92.
Европъ: 1) въ Ематия, 36, 129, 175; 2) въ Амолпия, 173.
Ега, 23.
Еге, 128.
Егета, 160.
Егея, 175.
Егейско море, 4, 106, 119, 125, 131, 164, 167, 168, 170, 177.
Егина, 15.
Егиний, Егиниумъ: 1) въ Пелагония, 107; 2) въ Пиерия, 128, 3) у хистеотитѣ, 176.
Египетъ, египтяни, 94, 98, 130, 138.

Египсоента, 163.
Егнатиевъ пѫть, 105, 107, 109.
Егостотами, 117.
Егосъ, 83, 125, 133.
Едеса, 105, 175.
Еди, 131.
Едони (едонци), 22, 28, 35, 37, 40, 109, 113, 119, 131; Едонида, 170, 174.
Едонусъ, 103.
Ейдомене (Идомене), 36, 113.
Еионъ, 20, 22, 37.
Елада, вижъ Гърция.
Електра, дъщеря, на Атланта, 86.
Елеуомне, 129.
Елеусъ (Елеунтъ), 83, 87, 117, 125, 133, 168.
Елида, 49.
Елий Катусъ, 97.
Елимиоти, 34, 169, 173.
Елимия: 1) область, 106, 107; 2) градъ, 173.
Елини, вижъ Гърци.
Елини отъ Тракия, 25.
Елински градове въ Тракия, 21, 23, 82; въ Скития, 157.
Ематия: 1) = Македония, 109; 2) область отъ Македония, 175; 3) македонска хероиня, 86; 4) градъ 86, 109, 128.
Емилий Па̀велъ, 130.
Еней, 126.
Енея: 1) градъ 24, 111; 2) носъ, 85.
Енианци, тесалийско племе, 43.
Енийци, 83.
Еносъ, 24, 82, 87, 103, 116, 119, 126, 131, 165.
Енхелеи, 106, 107.
Еолийски колонии, 87.
Еолийци, 5, 87.
Еолиумъ, 133.
Еордейска рѣка, 151.
Еорди, еордеи, еордейци, 35, 105, 106, 129, 173; Еордия, 35, 129.
Епидамнъ, 105—107, 169.
Епиротски племена и епироти, 100, 105—107, 109, 116, 128; Епиръ 109, 169.
Епистепъ, 64.
Епитъ, 129.
Ератира, 106.
Ергиносъ, Ергинъ, 126, 133.
Еретрия, 176; еретрийци, 127.
Ерибея, 176.
Еригонъ, 107, 109, 110, 116, 151.
Ескусъ: 1) р. Искъръ, 134; 2) градъ 162.
Естриени, 129.
Есхилъ, 119.
Ета, 170.
Етеоникъ, 46, 47.
Етенци 162.
Етики, 106.
Ефоръ, 100, 121.
Ехедоръ, 171.
Ехиния, 126.
Ехинъ, 172.

Залмоксисъ, = Салмоксисъ, 94, 95, 98.
Заргидава, 164.
Зевсъ, 25, 75, 91, 92; Зевсъ-Спаситель, 158; Зевсъ Урий, 158.
Зефиръ, 119.
Зигере, 132.
Зирасъ, 132.
Златенъ рогъ = Хрисеонъ Керасъ, 132.
Зона, Зоне, 18, 82, 126, 131.

Иберия, 130.
Игрище (по-точно хорища) на Нереидитѣ, 86.
Ида, 86.
Иде, 83.
Идомене = Ейдомене, 175; идоменейци, 129.
Йетерусъ = Янтра (Етъръ), 134.
Илетий, 176.
Илиада, 93.
Илионъ, 114, 117.
Илирийци, илирийски племена, Илирия (Илирикумъ), 3, 26, 97, 99—102, 105—107, 109, 123, 134;
Имбрасъ, 119.
Имбросъ: 1) островъ, 83, 115, 168; 2) градъ, 83.
Индийци, 120, 130; Индия, 120, 130.
Йолкосъ, 172.
Йонийски заливъ, 33, 106, 107, 118, 150.
Йонийци, Йония, 5—7, 13, 14, 87, 178, 181.
Йоническо море, 169, 177.
Йонъ, 122.
Йори, 173, Йоръ, 173.
Исмара, 125.
Исмарида, 21, 115.
Исмаронъ, 131.
Исмаръ: 1) околностьта на Исмарида, 86; 2) градъ, 115.
Истмосъ, Истмъ: 1) шийката на Херсонесъ, 125; 2) Коринтски провлакъ, 42.
Истрия = гр. Истъръ, 4, 157.
Истропол(ис)ъ = гр. Истъръ, 124, 132, 135.
Истъръ: 1) = Дунавъ. 2—7, 10, 31, 32, 82, 84, 86, 89, 92, 96, 97—102, 105, 123, 124, 131, 132, 134, 161—163; 2) градъ Истрия, Истрополъ, 88, 90, 91, 102, 103, 162; 3) божество, 150.
Италия 100, 101; I Италийски легионъ, 163.
Итисъ, 29.
Ихна, Ихне, 24, 129.

Кабила, 167, 105
Кавказъ, 130.
Кадъмъ, 86, 107, 122.
Каламисъ, 103.
Каларнея, 126.
Калатисъ, 84, 88, 102, 103, 124, 132, 157, 162; калатянецътъ Деметрий, 87.
Калвизий, Гай, 139.
Калибе, 105, 167.
Калимахъ, баща на Леарха, 30.
Калиндея, 174.
Калипол(ис)ъ, 113, 117, 133, 168, 169.
Калитери, 174.
Калистратъ, 82.
Калонъ Стома = Хубаво устие, 135, 156.
Калпе, 44, 45.
Калхедонъ, 48, 54, 55, 178; калхедонци, 88.
Кампса, 24.
Канастрей, 23, 111, 129, 171.
Кандавия, Кандавийски планини, 105, 107, 172.
Кападокия, 130.
Капедунъ, 102.
Капитолъ, 103.
Капнобати, 92, 94.
Капру-лименъ, 126; Капръ, 111, 113,
Карабия, 175.
Карбилеси, 131.
Карбилети, 131.
Кардия, 14, 15, 18, 83, 87, 117, 126, 133, 168; кардианци, 83.
Карийско пристанище (между Калатисъ и носъ Тиристисъ) 157; Кария, 124, 157.
Карпея, тесалийски танецъ, 43.
Карписъ, 3.
Карпудемъ, 167.
Карсумъ, 163.
Картера-коме = Силно-село, 115.
Касандрея, Касандрия, 85, 129, 171.
Касандъръ, 111.
Касий, 114.
Кастенъ, 132.
Катизи (Catizi), 132.
Катусъ, Елий, 97.
Квади, 148.
Кебрении, 121.
Кела, 133.
Келалети = Койлалети 131.
Келидносъ, 169.
Келосъ, 133,
Келти, 3, 96, 97, 150; Келтика, 89; келтски племена 101, 148; келти, смѣсени съ тракийци, 100.
Кенъ, 154.
Кеници, 131; Кенийска стратегия, 167; Кепика, 133.
Керавнийски планини, 106,
Керасъ (= рогъ), 104.
Кербатисъ, 132.
Керкине, 34.
Керкитисий, 172.
Керсоблептъ, 116.

Кианеи, 4, 5, 103, 104, 118, 157, 158, 168, 178.
Кидрии, 107.
Кизикъ, 14, 51, 118.
Кикони (киконци), 18, 20, 21, 86, 110, 126; киконски градове, 115; Киконска область, 119, 131.
Киликийски Тавръ, 88.
Кимейци, 116.
Кимерийски Босфоръ, 158.
Кимерийци, 89.
Кимонъ: 1) баща на Стесагора, 14, 16, 17; 2) синъ на Милтиада II, 20,
Кина, сестра на Ал. Вел., 151.
Кинесии, 3, 4.
Кинети, 3.
Кинискъ, 47.
Киносъ-сема, 117, 125, 133.
Кипасисъ, 83.
Кипера, 176.
Кипсела, градъ, 105, 108, 115, 116, 125, 131, 168.
Кипселъ, баща на Милтиада I, 15.
Кирсети, 129.
Кирмеани, 6.
Киръ: 1) градъ 36, 175; 2) младиятъ Киръ, 42, 52; 3) стариятъ Киръ, 87.
Киса, 133.
Кисосъ, 111.
Клавдиевъ легионъ XI, 163.
Клазоменци, 87, 117.
Кларии, 131,
Клеона, 111, 113, 126, 130.
Клендъръ, 46, 50, 51, 52.
Клеаноръ 51, 63, 67, 68.
Клеархъ, 42.
Клеонъ, 40.
Клитъ, синъ на Бардилисъ, 150—152 154, 155.
Клити, градъ, 175.
Кобрисъ, 83.
Когеонъ, 94.
Койла, 169.
Койлелети, 139; Койлетийска стратегия, 167.
Койлосъ, 125.
Койратадъ, 50, 51.
Колхида, 157.
Комбрея, 23, 24.
Компсантъ, 21.
Конопонъ, Диабасисъ, 135.
Контадесдосъ, 5, 179.
Корали, 102.
Кориласъ, 43.
Коринтски колонии, 85; Коринтъ, 30.
Коркира, 107.
Коронея, 176.
Корпили, 116, 131; Корпилика, 119; Корпилийска стратегия, 167.
Косъ, 119.
Котисъ: 1) Одриски царь, 116, 2) сапеецъ, 122; 3) синъ на Реметалка, 136—139, 4) богиня, 119.
Котитии, 119.
Крайдунавски жители, 149.
Крайстримонски жители, 85.
Креморъ, 130.
Крениди, 112, 114.
Креса, 83.
Крестон(ц)и, крестонска область, 9, 24, 25; Крестония 114.
Кресъ, 16.
Критасиръ, 97, 101.
Критоте, 83, 87, 117, 133.
Критъ, 109.
Кробизи, 3, 88, 102, 162.
Кросея, 24.
Круни, Крунонъ, Круносъ = Дионисополъ, 88, 103, 124, 132.
Крусида, 111.
Ксантия, 115.
Ксантикълъ, 51.
Ксенофонтъ, 45—48, 50—70, 74—77 80, 81, 157.
Ксерксъ, 18—25, 86, 111, 112, 115–117, 126, 130, 131.
Ксилополити, 129; Ксилополъ, 175.
Ксутъ, 122.
Ктимени, 176.
Ктисти, 92.
Кудетъ, 82.
Кула, 126, 133.
Кучешки гробъ, 117, 125.

Лабеонъ Помпоний, 140.
Лагосъ, 96.
Лакедемонци, вижъ Спартанци.
Ламия, 177.
Лампсакийци, 16; Лампсакъ, 117, 118, 133.
Лангаръ, 151.
Лаодика, 2.
Лариса, 172, 176.
Латиний Пандуза, 137.
Леандъръ, 125.
Леархъ, 30, 31.
Лебея, 26.
Левка (= Бѣлъ островъ), 155, 164.
Левке-Акте (= Бѣли брѣгъ), 83, 117.
Леси, 32, 33.
Лейбетръ = Либетра, 120, 121; Лейбетрийски нимфи, 120, 121.
Лемносъ, 83, 86, 113—115, 122, 177.
Лентулъ, Гетуликъ, 139.
Лепидъ, Маркъ, 138.
Лесбийци, основатели на колони, 87; Лесбоски носъ, 118; Лесбосъ, 121.
Лете, градъ, 129, 175.
Либеръ = Дионисъ, 123, 130.
Либетра = Лейбетръ, 110.
Либистъ, 132.
Ливия, 4.
Лигинъ, 147.
Лигосъ, 133.
Лидиасъ = Лудиасъ, 171.
Лидия, 11, 16; лиди (лидийци), 91.
Ликургъ, едонецъ, 119.
Лимне, 87, 117.
Линкести, 34, 82, 105—107, 129; Линкестида, 107, 174.
Липаксъ, 23.
Лисаний, 147.
Лисимахия, 87, 116, 125, 133, 168.
Лисимахъ: 1) основатель на Лисимахия, 87; 2) тѣлохранитель на Александра Вел., 96, 99, 103.
Лисъ, 20, 21.
Локрийци, 66.
Луда-Дафне, 158.
Лудиасъ = Лидиасъ, 110.
Лузия, 74.
Лукулъ, Маркъ, 103.
Лихнидъ, 105, 107, 174.
Магнезия, Магнесия: 1) область, 109, 111, 128; 2) носъ, 171.
Магнети, тесалийско племе, 36, 43.
Мадитъ, 83, 87, 117, 125.
Мазусия, 117.
Майони = Меони, 122.
Македония и македонци, 13, 17, 19, 25—27, 30, 31, 34—37, 42, 85, 86, 97, 105, 106—110, 112–116, 120, 121, 128—130, 134, 139, 145, 159, 164, 167, 169, 170 172, 173, 177; Македонска Парорбелия, 113; Македонско море, 119; Македонски легионъ, I, 163.
Македонъ, родоначалникъ на македонцитѣ, 85, 109.
Макистъ, 65.
Макронъ-Тейхосъ (Дълга стѣна), 117. 166; Макронъ-Тихосъ, 125, 131.
Малийски заливъ, 2, 170.
Мало-келалети, 131.
Мало-скордиски, 102.
Мандрокълъ, 4, 5, 178.
Мантиесъ, 11.
Маргусъ, Маргъ = Баргусъ, Морава, 102, 134, 160.
Мардоний, 17, 20, 25.
Мариандини, 91.
Марисъ, 3, 97.
Маркомани, 148.
Маркъ: 1) Лепидъ, 138; 2) Лукулъ, 103.
Маронея, Марония, 21, 58, 82, 86, 87, 115, 126, 131, 165.
Масалиотътъ Питиасъ, 91.
Маскамесъ, 19.
Мастусия, 125, 126, 133, 168.
Мегабазъ, 8—14, 20.
Мегаряни, основатели на колонии, 87, 88, 103, 104.
Меди: 1) тракийско племе, 34, 102, 114, 130, 134; Медийска стратегия, 167; 2) = мидийци, 130.
Медовитини, 91.
Медокъ, 55, 59, 75, 76.
Медосадъ, 46, 52, 54, 55, 75—77.
Мези, 91, 97, 121.
Мекиберна, 23, 85.
Меламфилосъ, 134.

Меландити, 55.
Меланхленци, 8.
Меланъ = рѣка Меласъ = Черна рѣка, 116.
Мелански заливъ=заливъ Меласъ= Черни заливъ, 116—118, 133, 164, 165, 168.
Меласъ: 1) заливъ, 83, 131, 126; 2) рѣка, 83, 131, 126, 165.
Мелеагъръ, 150.
Мелинофаги, 68.
Мелитея, 176.
Мена, 103.
Менади (= вакхантки), 123.
Менандъръ, 93.
Менди, 23, 127, 129.
Менебрия = Месемврия, 103.
Меони, 122.
Меотида, 104.
Меритусъ, 134.
Меса, 132.
Месадъ, 55, 56.
Месемврия: 1) градъ на Понта, 6, 14, 84, 88, 103, 125, 132, 157, 162, 165, 179, 181; 2) градъ на западъ отъ Дорискъ, 20.
Метимна, 121.
Метона, 110.
Метрополъ, 176.
Меченосци, тракийци, 32, 34, 38.
Мигдони, 91, 109, 114, 129; Мигдония, 24, 35, 36, 130, 174.
Мидасъ, 27, 122.
Мидия, 88.
Миеза, 129, 175.
Мизи (мизийци), 91—93, 95—97, 99, 102, 121, 122, 134 (Mysi и Moesi), 159; Мизия, 120, 134, 137, 138, 140, 159, 160, 162, 164—167, 169.
Микале, 38, 39.
Милетски колонии, 4, 87, 88, 103, 116, 124, 132; милетчани, 87, 88, 116, 117; Милетъ, 13, 37.
Милтиадъ: 1) синъ на Кимона, 14—17, 20, 87; 2) синъ на Кипсела, 15, 16.
Милтокитъ, 41.
Мирина, 177.
Миркинъ, 13, 40, 112.
Миртойско море, 118, 119.
Миси = Мизи, 19, 131.
Мискела, 129.
Мителене, 87.
Мнесархъ, 6.
Могила на Полидора, 131.
Молоти (молоси), 106, 107.
Морили, 129.
Морилъ, 175.
Морисени, 131.
Музей, 120.
Музи, 120, 121.

Н_авлохосъ_, 103, 132.
Наисосъ, 160.
Напарисъ, 3.
Наракионъ, Наракийско устие, 135, 136, 161.
Нартакий, 176.
Неапол(ис)ъ, 82, 86, 131, 170.
Неври, 8.
Негостолюбиво (Негостоприемно) море, 87, 95.
Неонъ отъ Асине, 51—53, 55—57.
Неонъ-Тейхосъ (Нова крѣпость), 67, 83.
Неоптолемъ, 107.
Нереиди, морски нимфи, 86.
Нестъ, 21, 24, 32, 82, 106, 112—115, 123, 126, 131, 145, 164—167, 170.
Никандъръ, 43.
Никаноръ, 149.
Николай, 30.
Никоний, 164.
Никополъ: 1) при Хемусъ, 167; 2) при Нестъ, 167.
Нилъ, 4.
Нимфейски носъ, 170.
Нимфи, 120, 121.
Нимфидоръ, 28, 29.
Нипсеи, 6, 179.
Нисъ, 129.
Ноаръ, 102.
Нова крѣпость = Неонъ Тейхосъ, 83
Нови (Novae), 163.
Нови градъ (Неа-полисъ) въ Палена, 23.
Новиодунъ, 161, 163.
Ноесъ, 3.

О_буленци_, 162.
Одесополъ, 84.
Одесосъ, 88, 103, 116, 125, 132, 157, 162.
Одоманти, 22, 36, 40, 113, 114, 131; Одомантика, 173.
Одони, 109.
Одриси, 6, 29, 31, 33, 34, 37, 59, 66, 68, 76, 116, 131, 139, 180; Одриска земя, Одриско царство, 31, 32, 34.
Ойбаресъ, 14.
Ойобазъ, 27.
Ойсиме, Ойсима, 82, 86, 131, 170.
Океанъ, 91.
Олимпъ, 85, 109, 120, 172.
Олинтъ, 23, 64, 85, 109, 126, 131.
Олоръ, 17.
Олофиксъ, 111, 112, 129.
Омбрикийци, 3.
Описена, 167.
Орбелъ, 12, 108, 129, 123, 145, 159, 164; Орбелия, 173; Парорбелия, 113.
Ордесъ, 3.
Орести, 106, 110, 129; Орестиада, 106, 107, 169, 173; Орестийски Аргосъ, 106; Орестия, 114.
Орестъ, 106.
Ория, 91.
Оркелисъ, 169.
Оросинесъ, 132.
Ортагорея, Ортагурея, 115, 131.
Ортополисъ, 113.
Ортосия, Артемида, 4.
Орфей, 110, 112, 120, 123, 126, 131; орфически праздници, 119.
Орхоменъ, 51, 67.
Оса: 1) планина, 172; 2) градъ, 174.
Оский, 32.
Остафъ, 167.
Островъ на Ахила, 155
Отриона, 129.
Отрисъ, 172.
Офиуса, 164.

П_авелъ_ Емилий, 115, 130.
Павталия, 167.
Пагаси, 172.
Пактия, 15, 83, 87, 117, 120, 133, 166.
Палена: 1) полуостровъ, 23, 111, 126, 127, 171; Паленски провлакъ, 129; 2) градъ 85, 129.
Палехорионъ, 130.
Палиандрия, 129.
Пангей, 12, 22, 23, 35, 112, 114, 122, 131, 164.
Пандионъ, 29.
Пандуза Латиний, 137, 138.
Панеи, 36.
Паниасъ, рѣка Скумби, 169.
Панисисъ, Панис(ос)ъ, рѣка Тича, 132, 162.
Панония, 134.
Панормъ, 133, 170.
Паравеи, 176.
Параксиеи, 129.
Парактия, 171, 175.
Парионъ, 52, 54, 59, 118, 133.
Парисъ, рѣка, 101.
Парорбелия, 113.
Пароreи, 106.
Партенионъ 131.
Партенополисъ, 132.
Партикополъ, 174.
Партини, 106.
Патрокълъ, 155, 156.
Пафлагония, 43; пафлагонци, 19, 43, 95.
Пеанизъмъ, 114.
Певка: 1) островъ. 89, 96, 99, 100, 135, 147, 161; 2) устие на Дунава, 135, 161, 162.
Певкин(ц)и, 90, 162, 163.
Пейроосъ, 119.
Пела, 24, 35, 36, 85, 105, 110, 116, 129, 151, 175.
Пелагон(ц)и и Пелагония: 85, 107, 110, 114, 116, 128, 129, 174; Триградна Пелагония, 106, 107; Пелагони = Титани, 114; Пелагонъ, родоначалникъ на пелагонцитѣ, 114.
Пеласги, 113, 121.
Пеласгиоти, 171, 176.
Пелея = Пелагония, 110.
Пелий, планина, 172.

Пелионъ, градъ, 151.
Пелопонесъ, 144.
Пеней, 108, 109, 171, 172.
Пеон(ц)и и Пеония 2, 3, 8, 9, 11—13, 22; 24, 25, 32, 34, 101, 102, 105, 106, 108, 109. 110, 112—114, 128, 129, 150, 173; Пеони = Титани, 114.
Пеонъ, градъ, 83.
Пеопли, 12, 22.
Пепаретъ, 117.
Пергамъ, 22, 168.
Пердикасъ: 1) основатель на македонската династия, 26, 27; 2) синъ на Александъръ I, 29—31, 34—37, 40; 3) пълководецъ на Алекс. Велики, 154.
Перинтъ, 5, 9, 14, 42, 52, 55, 63, 83, 84, 87, 114, 117, 118, 125, 133, 166, 167, 179; перинтийци, 8, 9.
Перонтикъ, 165.
Персей Македонски, 115.
Перси, персийци, 6—14, 17—22, 30, 33, 49, 73, 86, 125, 130, 178—181.
Перфереи, 2.
Пети, 21.
Пигмеи, 132.
Пигретъ, 11.
Пидна, 85, 110, 128, 171.
Пиери и Пиерия (Пиерида) 22, 34, 36, 109, 110, 114, 120, 121, 128, 129, 171, 175; Пиерийска вдлъбнатина, 35.
Пикенци, 159.
Пилонъ, 105.
Пилоръ, 23, 129.
Пимпла, Пимплея, 120, 121.
Пингусъ, 134.
Пиндаръ, 118.
Пиндъ, 169, 172.
Пиренс, 3.
Пиретъ, 3.
Пироборидава, 164.
Пирогери. 131.
Пиръ, 107.
Писистратъ, 15; Писистратиди, 16.
Пистиръ, 21.
Питагоръ: 1) философъ отъ Самосъ, 6, 7, 94, 95; 2) милетски гражданинъ, 13.
Питакъ, едонски царь, 40.
Питей, баща на Нимфидора, 28.
Питиасъ отъ Масалия, 91.
Питий, градъ, 176.
Питодемъ, 144.
Плейсторъ, 27.
Плотинополъ, 168.
Плѣшиво устие (= Псилонъ), 155, 161.
Подъ смокината, пристанище, 104.
Полемонъ, 122.
Полесъ, царь на одомантитѣ, 40.
Полибий (= Поливий), 101, 105, 118.
Полидоръ, 131.
Полиникъ, 68, 74, 76, 81.
Полисъ, аргивецъ, 30.
Полосъ, 51.
Полтиобрия = Еносъ, 103.
Помпоний: 1) Лабеонъ, 140; 2) Флакъ, 138.
Понерополъ, 131.
Понтъ = Евксински Понтъ, 4—6, 43, 45, 68, 87—89, 91, 95, 98, 99—102, 123—125, 131, 132. 134, 157. 160—162, 164—166; Понтийски брѣгъ, 102, 103, 132, 162; Понтийско устие или устие на Понта = Босфоръ, 84, 87, 103, 105, 106, 158, 165; Понтийско море, 99, 100.
Понтийски Истъръ, 86.
Попей Сабинъ, 139.
Пората, 3.
Посидея, 23.
Посидий: 1) = Посидея, 130; 2) носъ въ Фтиотида, 172.
Посидоний, 91, 92, 94.
Потидея, 23, 30, 31, 85, 127, 129.
Прасиада, 12, 13.
Президиумъ, 167.
Прианти, 131.
Приапъ, 118.
Приста, 163.
Пристанище „Подъ смокината“, 104.
Пристанище на Женитѣ, 132.
Пристанище на Старцитѣ, 132.
Прокна, 29.

Проконесъ, 14, 118, 168.
Пропонтида, Мраморно море, 4, 83, 87, 100, 104, 106, 108, 116—118, 125, 131, 133, 165, 166, 168.
Протесилай, вождъ на тесалийцитѣ въ Троянската война, 93, 125, 133.
Протесилей, храмъ на Протесилая 117.
Протокъ на Хела, 119.
Псафара = Антигонея, 175.
Псевдостомонъ (Лъжливо устие), 135, 161.
Псевдофилипъ. 115, 122
Псилонъ (Плѣшиво устие), 135, 155, 156, 161.
Птеронъ, 162.
Птоломей I. Египетски царь, 96, 138, 148.
Публий Велей, 139.

Р*аурикумъ*, 134.
Рациария Мизийска, 160.
Регианъ, 162.
Редиасъ, 129.
Реметалкъ: 1) братъ на Рескупорида, 136; 2) синъ на Рескупорида 138—140.
Ресистосъ, 133.
Рескупоридъ, 136—139.
Ресъ: 1) трак. царь, 113, 121, 125; 2) рѣка, 121.
Рети, 101.
Ригиния = Еригонъ, 116.
Римляни, 97—99, 102, 104, 107, 115, 122, 138, 140—143; Римъ, 138.
Рипейски планини, 90.
Родопи, 3, 25, 31, 32, 34, 101, 102 108, 113, 123, 129, 131, 134, 166; родопски агриани, 113.
Родосъ, 89.
Рокобе, 132.
Руфъ Требеленъ, 139.

Сабазий, 120.
Сабинъ Попей, 139—142.
Сава, 159.
Савромати, 99, 148.
Садокъ, 29, 30.
Саи, сайци, 122.
Сале, 18.
Салмидесъ, 6, 68, 87, 103, 120, 157, 166, 179.
Салмоксисъ = Залмоксисъ, 6, 7.
Самейска стратегия, 167.
Самосъ, 6, 87, 122; самосци (самийци), 4, 87; самоски колонии 87, 117, 125
Самотрака, 82, 86, 115, 168; самотраки, 86, 115; самотракийски градове и укрѣпени мѣста, 18, 20, 115.
Сане, 23.
Сапеи (сапейци). 21, 115, 116, 122, 131; Сапейска стратегия, 167.
Сарапари, 121.
Сарди, лидийска столица, 11.
Сардика = София, 167; Сардикийска стратегия, 167.
Сардо = Сардиния, 13.
Сармати-ареи. 131.
Сарматски тирагети, 163.
Сарматски островъ, 135.
Сарпедонъ, 17, 116.
Сарта, 23.
Сасонъ, 177.
Сатри, 21, 22.
Сборище на Менадитѣ, 123.
Свеви, 90.
Свещена планина = Хиеронъ оросъ, 45, 57, 117, 118.
Свещено устие (Хиеронъ стома), 100, 102, 103, 161, 162, 182.
Севтъ: 1) одриски царь, синъ на Спарадока, 33, 37, 116; 2) одриски отдѣленъ князъ, 43, 46, 47, 51—55, 57—77, 79, 80, 81, 157.
Сегестика, 102.
Селетийска стратегия, 167.
Селибрия = Селимбрия, 118.
Селий, 103.
Селимбрия = Селиврия, 14, 55, 84, 87, 103, 125, 133, 166.
Сепиада, 171.
Серий, градъ, 115.
Серионъ, носъ, 18, 126.
Сериумъ, планина, 131.

Сермила, 23.
Сесарети, 106.
Сестий, носъ, 117.
Сестъ, градъ. 83, 84, 87, 116, 117, 125, 133, 169.
Сиалети, 131.
Сигей, 117, 118, 133.
Сигрей, 118.
Силанъ отъ Макистъ, 65.
Силенъ, 27.
Силея, 23.
Силно село = Картера-коме, 115.
Силта, 118.
Сингидунъ, 160.
Сингитски заливъ, 111, 170.
Синг(ос)ъ, 23, 129, 171.
Синдъ, 24.
Синопа, 104.
Синти, 34, 114, 115, 122; синтии, 115, 122; Синтика, 174.
Сира, 107.
Сирисъ, 25.
Сирия, 120.
Сирмусъ, рѣка, 134.
Сирмъ, трибалски царь, 96, 147, 150.
Ситалкъ: 1) одриски царь, синъ на Тереса, 29—33, 35-37; 2) тракийско божество, 43.
Ситоне, 130.
Ситон(ц)и, 109, 131; Ситония, 23; Ситонска область, 109.
Сицилийско море, 105.
Сицилия, 38.
Скаи, трак. племе, 121.
Скай: 1) рѣка, 2) крѣпость—121.
Скайска врата, 121.
Скамписъ, 173.
Скард(ос)ъ 108, 159, 172.
Скаугди, 131.
Скепсийски, Деметъръ отъ Скепсисъ, градъ въ Троада, 112, 118.
Скиатъ, 177.
Скидра, 129, 175.
Ский = Оский, 3.
Скионе, Скиона, 23, 127, 129.
Скирмиани = Кирмиани, 179, 180.
Скиросъ, 177.
Скирфондъ, 39.
Скития, скити: 1—3, 5, 7, 8, 17, 18, 31, 33, 88, 89, 95, 98, 99, 121, 129, 131, 132, 134, 137, 148, 157; скитски рѣки, 3; скитски племена, смѣсени съ тракийци, 100, 181; Малка Скития, 102.
Скомий, 32.
Скопий = Скомий, 129.
Скордиски, 101, 102.
Скотуса, 131, 174, 176; скотусейци, 129.
Скупи = Скопие, 160.
Смикретъ, 44.
Смила, 24.
Смѣсени (съ варвари) гърци, 88.
Сократъ, 91.
Сополидъ, 147.
Состенисъ, 176.
Софокълъ, 91.
Спарадокъ, 37.
Спарта и спартанци (лакедемонци), 30, 37, 42, 43, 47—49, 51, 55-57, 68—70, 72—78, 80, 125, 144.
Сперхия, градъ и рѣка, 172.
Стагира, 23, 111, 113, 130, 170.
Станция на Ахейцитѣ, 133.
Стеносъ, 126.
Стенторида, 18.
Стенторъ, 131.
Стесагоръ: 1) баща на Кимона I и дѣда на Милтиада II (вижъ Хер. VI, 103), 15; 2) синъ на Кимона I и братъ на Милтиада II 16.
Стимбера, 107, 129.
Стоби, 107, 129, 174.
Столосъ, 129.
Страбонъ, 108, 115, 116, 181.
Стратодемъ, 30.
Стратоника: 1) сестра на Пердикасъ II, 37; 2 градъ, 170.
Стриме, 20, 21.
Стримонски заливъ, 112—114, 170.
Стримонци, 19.
Стримонъ, 8, 11, 19, 20, 22, 25, 28, 32, 33, 35—37, 82, 84, 86, 106, 108, 109, 111—114, 123, 126, 130, 131, 170, 172.
Сугамбрийска кохорта, 140.

Суза, 4.
Сукидава, 163.
Суеионъ, 106, 125.

Т*авланти(йц)и*, 106, 151—153, 155, 169, 173.
Таврисќи, 97, 101.
Тав(ъ)ръ, 88, 130.
Талиатисъ, 160.
Тамирисъ, 112, 120.
Тамисидава, 164.
Танагра, 38.
Тарса, 142.
Тасосъ, 28, 82, 86, 114, 115, 168; тасосци, 28; тасоски градове и пазирища, 20, 82, 86; Тасоски глави, 115; Тасоски проливъ, 114.
Тасъ, финикянинъ, 86.
Теаръ, 5, 132, 179.
Тевкри, 11, 19.
Тегея, 30.
Теменъ, 26; Теминиди, 27, 34.
Темпе, 85, 108.
Темпира, 115
Теносъ и теносци, 2.
Теогенъ, 66.
Теосци, 86.
Терамбо, 23.
Терей, 29, 105, 133.
Тересъ: 1) одриски царь, баща на Ситалка, 29—31, 51; 2) одрисецъ, владѣтель на Трак. делта, 66.
Терма, 24, 30, 110, 111, 129.
Термейски заливъ, 23, 24, 106, 110, 111, 119, 129, 171.
Термопили, 36.
Терпилъ, 175.
Терта, 167.
Тесалийско море, 119.
Тесалия, 20, 25, 105, 109, 128; тесалийци, 36, 107, 176.
Тесалоника: 1) = Солунъ, 85, 105, 106, 109, 111, 116, 129, 171; 2) съпруга на Касандра, 111.
Тетида, 155.
Тетрисиада, 157.
Тиагола, 161.
Тиарантъ, 3.
Тиберий, 136, 137.
Тибисисъ, 3.
Тибиска, 163.
Тибронъ, 68, 74, 81.
Тива въ Фтиотида, 172.
Тиванци, жители на гр. Тива въ Беотия, 39, 50.
Тилатеи, 32.
Тимагоръ, 30.
Тимаки (= Тимочани), 134; Тимакъ, градъ, 160; Тимакусъ = Тимокъ, 134.
Тимасионъ, 51, 59, 60, 67, 68.
Тимфеи, 106, 107, 129; Тимфея, 176.
Тиниада = Тиниасъ: 1) градъ, 132; 2) носъ, 87, 125, 166; 3) область, 103; 4) брѣгъ, 120, 157.
Тинийци (тини), 54, 55, 65, 66, 91, 120, 131, 134.
Тира, Тирасъ: 1) рѣка, 100, 164; 2) градъ, 164.
Тирагети, тирегети, 80, 163.
Тирида, 131.
Тиризисъ, 103.
Тириса, 175.
Тирисеи, 129.
Тиристасисъ, 83, 133.
Тиристисъ, 124, 162.
Тисафернъ, 49, 68, 69.
Тисъ, 111, 112, 130.
Титани, 114; титанизъмъ, 114.
Титарий, 172.
Тоасъ (Тоантъ), 86.
Томея = Томи, 102.
Томи, 88, 103, 124, 132, 157, 162.
Тонзосъ, 167.
Тонзу, 165.
Топира, 115; Топирисъ, 168; Топиръ, 131.
Торона (Тороне), 23, 85, 129, 171; торонейци, 129.
Торонски заливъ, 85, 171.
Травъ, 21.
Травси, 9.
Траки (тракийци) и Тракия, 3, 6—10, 19, 21, 25, 28, 29, 31—34, 36—45, 47, 51, 52, 61, 65, 66, 68, 72, 73, 83, 86—88, 91 93, 95, 97, 99, 101, 105, 106, 108, 109, 112, 114—116, 119—123, 125, 130—134,

136—139, 141, 145, 146, 157, 159, 160, 162, 164—171, 178, 179, 181; азиатски тракийци, 44; тракийци, смѣсени съ скити и келти, 100; Тракийски Босфоръ, 158, 165; Тракийски Херсонесъ, 83, 87, 116, 117.
Трамариска, 163.
Транипси, 55.
Трапезунтъ, 42, 104.
Траянополъ, 168.
Требеленъ, Руфъ, 138, 139.
Трери, 32, 129.
Трета, 132.
Трибали, 32, 37, 95, 96, 99, 102, 122, 128, 134, 145, 147, 150, 162; Трибалско поле, 3.
Трибалски Ескосъ, 162.
Трика, 176.
Трикларъ, 110.
Трикорненци, 159.
Трикорний, 160.
Тримамий, 163.
Тримонтий, 131.
Трисмисъ, 163.
Троглодити, 102, 162.
Троя, 11, 110, 118, 121; трояици, 86, 91, 92, 118, 121; Троянски островъ, 86; Троада, 92, 97.
Туресъ, 142.

Улпианъ, 190.
Уранопол(ис)ъ, 112, 130.
Урий, Зевсъ, 158.
Усдикийска стратегия, 167.
Утусъ = Витъ, 134.

Фагренъ, 22, 35, 82, 111.
Фазийски жгълъ на Понта, 124.
Фалантия, 176.
Фалесина, 131.
Фарнабазъ, 30, 45, 51, 52, 53.
Фарнакия, 104.
Фарнакъ, 30.
Фебъ, 91.
Федъръ, 91.
Фере, 176.
Фестъ, 176.
Филакеи, племе, 129; Филаки, градъ 175.
Филей, 30.
Филесий, 49, 50.
Филиасъ, 125.
Филида, 22.
Филипи, 112, 114, 126, 131, 133, 145, 174.
Филипопол(ис)ъ, 113, 131, 139, 167.
Филипъ: 1) Филипъ I, мак. царь, 27, 36; 2) братъ на Пердикасъ II, 31; 3) Филипъ II Македонски, 85, 95, 105—107, 110—113, 139, 144, 145; 4) пълководецъ на Алекс. Велики, 150.
Филия, 87, 166.
Филотасъ, 147, 152.
Финикяни, 14, 86.
Финопол(ис)ъ, 103, 125, 132, 166
Фиска, 163, Фиски, 175, Фискъ, 35.
Флавиевъ легионъ IV, 160.
Флавиополисъ, 133.
Флакъ Помпоний, 138.
Флегра, 23, 85, 129.
Фокида и фокидяни, 15, 29, 122.
Фокидска Давлида, 105
Форбасъ, 87.
Формионъ, 30.
Фриги, фригийци, 19, 91, 111, 119, 120, 122, 134.
Фригия (на Понта), 157.
Фрикселосъ, 129.
Фринискъ, 51, 55, 67, 68
Фтиотида, 172, 176.

Хабрий, 171.
Хагнонъ, 31, 37.
Халастра, 24, 110, 129.
Халети, 131.
Халиакмонъ, 109, 110, 129, 171, 172.
Халкедонъ, 4; халкедонци, 14, 104.
Халкида, градъ въ Евбея, 38; халкидци въ Тракия, 109.
Халкидика, 170, 175; халкидяни, 31, 35, 36.
Халмидес(ос)ъ, 125, 132.
Халмирисъ, 135.
Хамаксойки, 95.
Харакома 115.

Харминъ, 68, 74, 76, 81
Харпии, 163; Харписъ 164.
Хебъръ, Марица, 5, 18, 32, 82, 105, 108, 115, 116, 118, 123, 126, 165, 166, 179.
Хегесандъръ: 1) баща на логографа Хекатей, 13; 2) аркадецъ въ войската на младия Киръ, 44
Хегисипила, 17.
Хейдоръ, 24.
Хекатей, 13.
Хекуба, 117, 125, 133.
Хела, 18, 119.
Хелветийци, 101.
Хеликонъ, 120, 121.
Хелеспонтъ, 4—5, 8, 11, 14, 17, 19, 25, 30, 31, 42, 92, 100, 106, 116—119, 125, 133, 134, 168.
Хем(ус)ъ, 3, 31, 88, 95, 101—103, 106, 108, 113, 123, 130—132, 134, 139, 143, 145, 147, 157, 160, 163, 166, 167.
Хеорта, 102.
Хера, 179.
Херайонъ, 5.
Хераклейци, жители на гр. Хераклея въ М.-Азия, 88; хераклейски колонии, 88, 103.
Хераклея: 1) въ Мала-Азия, 45; 2) на Пропонтида срѣщу Парионъ, 83, 168; 3) Синтика (Синтийска), 113, 129, 174; 4) = Битоля, 105, 174; 5) на Пиерийски брѣгъ, 128, 6) въ Халкидика, 130; 7) на Стримонски заливъ, 131, 8) между Калатисъ и Бизона, 132, 9) Фтиотска, 177.
Хераклидъ: 1) гръкъ отъ Маронея, 58, 60, 63, 66—69, 74, 79, 80; 2) македонецъ, 147.
Херакълъ, 115, 118, 126, 130, 150
Херкинска гора, 90.
Херкулесови стълбове. 3.
Хермесъ, 3, 38.
Хермонактово село, 164.
Херодотъ, 116, 178, 179, 181.
Херсонесъ: 1) Галиполски полуостровъ, Тракийски Херсонесъ, 14, 15—18, 42, 47, 51, 53, 57, 70, 83, 87, 116, 117, 125, 126, 131 133; херсонесци, 16, 87; 2) градъ на югъ отъ Созополъ. 157.
Хестиотийци, 176.
Хефестиада, 177.
Хефестъ, 86.
Хиерасъ, 163, 164.
Хиеронъ-оросъ — Свещена планина, 117.
Хиеронимъ: 1) отъ Елида, 49; 2) отъ Еводосъ, 66.
Хиоски колонии, 86.
Хипата, 176.
Хипемолги, 92, 93, 95, 97.
Хиперборейци, 1, 2, 90; хиперборейски дѣвици, 2.
Хипероха, 2.
Хипокрена, 121.
Хипсалти, 131.
Хипсизонъ, 129
Хиретии, 176.
Хиркания, 98.
Хистапсъ, 2, 99.
Хистией, 13.
Хомеръ, 91, 95, 97, 110, 115, 119, 156.
Хомили, 176.
Хорея, 160.
Хорма, 173.
Храмътъ при Босфора, 84.
Храмътъ на Протесилая, 133.
Хрисеонъ Керасъ — Златенъ рогъ, 132.
Хубаво (= Калонъ) устие, 135, 162.

Цезарь: 1) Юлий 94; 2) Августъ, 98 3) Тиберий, 138.
Целегери, 134.
Цибъръ, 159—161.

Черенъ заливъ = Меласъ, 18.
Черна рѣка = Меласъ, 18.
Черно-море = Евксински Понтъ, 87, 88, 123, 178, 179.

Юрасъ, 132.

Язиги, 148.
Язионъ, 86.
Язонъ, 158.

Забѣлѣзани печатни грѣшки.

На стр. 18, 22 редъ отъ горѣ, стои **Дарий** вмѣсто **Ксерксъ.**
„ „ 21, 5 „ „ „ „ **Дикия** „ **Дикея.**
„ „ 24, 24 „ „ „ „ **146** вмѣсто **121.**
„ „ 86, 9 „ „ „ „ **знтифана** вмѣсто **Антифана.**
„ „ 86, бѣлѣжка 4, стои **неизвѣстни** вмѣсто **неизвѣстно.**
„ „ 88, „ 17, стои **Мангания** вмѣсто **Мангалия.**
„ „ 93, 12 редъ отъ горѣ, стои **Μισοί** вмѣсто **Μυσοί·**
„ „ 132, 24 „ „ „ „ **Агрипа** „ **Агрипа**[23]).
„ „ 132, бѣлѣжка **91** е въ сжщность бѣлѣжка **19.**
„ „ 139, 2 редъ отъ горѣ, стои **брата си** вмѣсто **братовия си синъ.**